

Sodobna slovenska dramatika

<i>Simona Hamer: Razglednice</i>	835
<i>Vinko Möderndorfer: Fant, dekle in sivolasi gospod</i>	886
<i>Rok Vilčnik rokgre: Naše gledališče</i>	972
<i>Rok Sanda: Ikarus</i>	1088
<i>Milan Dekleva: Božji delec</i>	1185
<i>dr. Bogomila Kravos: SSG – Trst, sezona 2016–2017</i>	1200

Simona Hamer

Razglednice

*ali strah je od znotraj votel,
od zunaj pa ga nič ni*

Avtorica: Urška Bojčevac

*Ničesar v življenju se ni treba bati,
treba je samo razumeti.*

Marie Curie

Zdaj pa lahko umrem.

Pomislim.

Vdih.

Srce tolče, kot da je na delavnicah bobnanja v Makedoniji:

Jožica Tanja Tanja, Jožica Tanja Tanja.

Sinkopa.

Izdih.

V glavi tema.

...

..... in S L I K

– Zdaj pa lahko umrem.

– Aja?

– Ja. Tako lepo je, da lahko kar umrem.

- Kaj, če počakaš, da pridemo nazaj dol? Tvoje truplo brez pomisleka pustim tu, rukzak ... No, tega bi res bilo škoda!
Ampak – kdo bi zmogel nosit teh pet ton v dolino?
Tinka, stara nekaj čez dvajset,
šaljivo sune
Gospoda, starega nekaj čez petdeset.
- Razen mene ga ni junaka. Pa mogoče ti pred dvajsetimi leti.
- Energijske čokolade še razumem; masleni čaj in cmочки so redkokomu vrhunec kulinarike, ampak vsa ostala šara – uf! Ti imaš več ekstra, ekstra, ekstra termonogavic, kot imamo nog v odpravi. Ne – na vsej Himalaji!
- Pa kaj! Sem se pač ekstra, ekstra, ekstra dobro pripravila.
- Ali pa če bi nosila kamne. Sem ti lepo rekel; tisti dve kili preveč se bosta množili z vsakim metrom nadmorske višine in ...
- In narasli do teže kita, ki je pojedel slona.
Smeh
in tišina.
- Veš, včasih smo hodili sem gor bosí. Enkrat sem vzel očetove sandale – imel sem kakih osem, devet let – in se skoraj ubil. Spodrsnilo mi je; sebe, tovor in levi sandal mi je uspelo rešit, desni pa je padel kakšnih 30 metrov globoko, čez previs. Oče me je tako namlatil, da sem bil še cel mesec neuporaben ... Vidiš, te čevlje mi je pustil en Nemec, pred par leti. Tudi on je veliko govoril o smrti: “Umr! bom, umr! bom!” Vso pot. “Umr! bom!” Ko smo prišli nazaj v dolino, je rekel, da ne bo nikoli več pešačil višje od petega nadstropja, zabrisal čevlje v koš in začel kričat, da hoče pivo. No, potem je pa kričal, da hoče takoj domov, ker je v tej vukojobini še pivo zanič.
- Ja, pri pivu se za Nemce vsak hec neha.
Smeh.
- Veš, lahko imaš najboljšo opremo in najbolj uhojene noge, če te glava začne žulit – potem ... Potem ti niti samohodeči čevlji ne pomagajo ... Tako, grem k drugim.
- Jaz bom še malo tukaj. Umirala.
Nasmeh.
- Čez 15 minut krenemo.
Oči spremeniš v viledo. Tisto najbolj vpojno. S tisočkrat

potenciranim učinkom, ki bi posrkal še vodo iz ledvic. In
vpijaš.
Suuuuk!
Si 5360 metrov nad ničlo.
Suuuuuuuk!
Sonce. Sneg. Akupunkturne iglice bleščave ti zbadajo oči.
Zamižiš. Si mikroskop in pod tvojimi vekami imajo žur
vsa bitja hecnih imen, ki se jih spomniš iz osnovnošolske
biologije: paramecij, ameba, bičkar ...
Odpreš oči:
Jezero. Kot droben pljunek nekje čisto spodaj.
Dvigaš pogled.
Skale, gore; rjavo sive brazde in gube.
Zaplate snega – kot da bi nekdo vlil maso za palačinke v
ponvice, posejane po strmih pobočjih.
Dvigaš pogled. Gor, gor, mimo meglic, gor. Mimo oblakov.
Še višje. Še. Vrat se upira; ni vaju pozicije pritlikavca. Višje.
Vaju je svojih 295 metrov nad morjem. Še, še. Tam je! Gora
vseh gor. Sagarmāthā. 8848 metrov. Čomolungma. Podpira
nebo. Everest.
Tako lepo ti je, da bi lahko kar umrl.

S L I K

Lep pozdrav iz Nepala!

Odkar pomnim, zbiram trenutke.
Lovim jih in shranjujem.
Zase.
Za vas.
Za tiste, ki pridejo za nami.
S fotoaparatom prestopam meje svoje majhnosti;
zumiram strahove,
ostrim domišljijo,
osvetlujem minljivost
in lovim smisel.
Materializiram čas, v katerem živim.
Ljubezen.
Sovraštvo.
In vse vmes.

- Mami, a kri pa mamu iste barve?
- Seveda.
reče Tinka, stara nekaj čez trideset, medtem ko oči njene mlečnozobe hčerke skačejo z voznika džipa na pokrajino za vetrobranskim steklom, pa spet nazaj in spet ...
- Rdečo?
- Ja. Rdečo.
- Zakaj pa nimajo oni črne?
- Zato, ker tvoja tudi ni bela.
- Zakaj?
- Ker smo ista vrsta. Vsi smo ljudje, ne? Homo sapiens sapiens.
Tako kot so vsi levi levi. Pa žirafe. Pa zebre. Ali pa kužiji; babičin Tači čisto drugače zgleda kot maltežan od tete Urše, pa sta vseeno oba psa.
- Tači ma tudi rdečo kri?
- Ja.
- Kaj pa žirafa?
- Tudi.
- Pa lev tudi, pa antilopa tudi, pa sloni, pa, pa, pa, pa gnu, pa nosorog, pa metuljček, pa pikapolonice, pa vile, pa Strela McQueen, pa ...
- No, Strela McQueen je avto.
- Rdeče barve.
- To je res, ampak avti pa nimajo krvi, ne? Kaj avti pijejo?
- Bencin. Pa ... pivo!
- Ti bom jaz dala pivo. Poglej rajši tiste antilope tam. Vidiš, kako hitro tečejo?
- Mami, kakšno kri majo pa Hrvati?

S L I K

Lep pozdrav iz Namibije!

OSVAJALEC: Ej?

OPRODA: Ja?

OSVAJALEC: Bi se ti dalo ...

OPRODA: Ne.

OSVAJALEC: Sploh me nisi poslušal do konca.

OPRODA: Slišal sem čisto dovolj; če bi se mi dalo – in ne. Ne bi se mi.

- OSVAJALEC: Saj ne veš, kaj sem te hotel vprašat.
- OPRODA: Ni važno.
- OSVAJALEC: Seveda je.
- OPRODA: Meni ne.
- OSVAJALEC: Hotel sem te vprašat ...
- OPRODA: Me ne zanima.
- OSVAJALEC: Če bi ...
- OPRODA: A-a!
- OSVAJALEC: Če bi se ti dalo ...
- OPRODA: Nič ne slišim! Nič ne slišim! Lalalalala!
- OSVAJALEC šepetaje: Ko ne bo nikjer nikogar, te bom vrgel čez krov ...
- OPRODA: Kaj si rekel?
- OSVAJALEC: Zdaj te pa naenkrat zanima ali kaj?
- OPRODA: Jooooj ...
To je Krištof Kolumb.
Veliki osvajalec sveta ...
- OSVAJALEC: In žensk.
- OPRODA: Veliki osvajalec sveta in žensk.
- OSVAJALEC: In njih src.
- OPRODA: Kaj?
- OSVAJALEC: Nimaš pojma, kako se babe lovi! Moraš bit romantičen.
Malo pesniški: In njih src.
- OPRODA: Ampak to sploh nič ne pomeni. Veliki osvajalec sveta in njih src.
- OSVAJALEC: Ni važno. Važno je, da zadene.
- OPRODA: Ti si prfuknjen.
- OSVAJALEC: Valda! Kaj misliš, da bi kdo z zdravo pametjo plul v popolnoma napačno smer, pristal na napačnem kontinentu, kjer bi vsi bili napačne barve, in razglasil, da je prispel na cilj?
- OPRODA: Jooooj ...
To je Krištof Kolumb. Veliki osvajalec sveta in njih src.
- OSVAJALEC: Hvala. Saj ni bilo tako težko, ne?
- OPRODA: Smo na ladji Krištofa Kolumba in malo prej je njegov prvi pomočnik, njegova desna roka, njegov ...
- OSVAJALEC: Ti – razumemo.
- OPRODA: Jaz. Malo prej sem zaklical: Kopno! Kopno! Kopno!
- OSVAJALEC: Jaz sem prvi videl kopno.
- OPRODA: Nisi.
- OSVAJALEC: Sem.
- OPRODA: Nisi.

- OSVAJALEC: Dobro; nisem, ampak kot da sem. Jaz sem glavni in jaz odločam o vsem. Tudi o tem, kdo prvi zagleda kopno. In pika. Ne pika, klicaj. Trije klicaji. Krištof Kolumb ima kar občutljive živce.
- OPRODA: Krištof Kolumb non stop kriči.
- OSVAJALEC: No, ko je treba, pač povzdignem glas.
- OPRODA: In bič.
- OSVAJALEC: Kako pa naj človek drugače vlada? Takrat se je pač tako delalo. To je bil standard. In trije klicaji.
- OPRODA: Ja. In trije klicaji.
Treba je vedet, da ima Krištof Kolumb – veliki osvajalec sveta in njih src, zagrizen uporabnik treh klicajev in biča – še eno veliko ljubezen.
- OSVAJALEC: Aja?
- OPRODA: Lahko bi rekli obsesijo.
- OSVAJALEC: Kaj?
- OPRODA: Mogoče celo fetiš.
- OSVAJALEC: Kaj? Kaj? Kaj?
- OPRODA: Denar.
- OSVAJALEC: To pa ja! In čast in slavo.
- OPRODA: Seveda. Ker se tudi izplačata.
- OSVAJALEC: Upam. Hehe.
- OPRODA: Ker mu gre samo za denar, je seveda gladko pozabil na obljubo deset tisoč zlatnikov tistemu, ki prvi zagleda kopno.
- OSVAJALEC: Še ne misliš nehat? Nikoli ni bilo mišljeno, da se dejansko izplača, in ti to dobro veš, ker si si vse to ti izmislil!
- OPRODA: Pa kaj.
- OSVAJALEC: Samega sebe si zajebal, kriviš pa mene. To ni fer!
- OPRODA: Ni fer, da dvakrat dobim po pički. Nimam ne desetih jurjev ne nagrade za uspešnost, ki bi mi jo vsak dober vodja dal, ker sem se sploh spomnil te fore s kopnim. Zaradi mene so idioti buljili v obzorje, namesto da bi organizirali upor.
- OSVAJALEC: Ti si nor!
- OPRODA: Ti pa nor in skopuški.
- OSVAJALEC: Ti pa še nesramen. Tudi Krištof Kolumb ima čustva, veš?
- OPRODA: Joooooj, zdaj bo pa še s tem začel! Še malo, pa bo vrgel sidro in zgenocidiral cel kontinent ...
- OSVAJALEC: Takrat je bilo to normalno!!!
- OPRODA: Ja pa kaj!
- OSVAJALEC: Ne kriči. Prvi častnik ne kriči. On posluša.

O PRODA: Prav. Prvi častnik je tiho. In bo ostal tiho. Nič več ne bo rekel. Niti besedice. Niti medmeta ne bo več spustil iz sebe. Ali globokega izdiha. Recimo – uf. Niti tega ne. Čisto tiho je. Še sline ne bo pogoltnil, še ...

O SVAJALEC: Dobro, razumemo. Tiho si, ker se muliš. Zdaj ti končno lahko povem, da sem te hotel prej vprašat, če bi se ti mogoče dalo ostati na tej novi španski zemlji in poskrbet, da bo vse teklo tako, kot je treba.

O PRODA: Kaj? Jaz?

O SVAJALEC: Ti, ja. Kdo pa? Jaz bom moral čimprej nazaj, da se kopljem v slavi. Ti bi pa ta čas skrbel, da se bo kopalo zlato. Kaj praviš?

O PRODA: Prvi častnik objame Krištofa Kolumba.

O SVAJALEC: Ne, ne objame ga. Takrat se niso objemali. Saj nisva pedra, no.

S L I K

Lep pozdrav iz 1492. leta Gospodovega!

Od kod si? me vpraša.

Od daleč, odgovorim.

– Od daleč? A to je še malo naprej od Blizu in pred

Predaleč?

Nasmehnem se.

– Kako ti je ime?

– Dorna.

– Kako? D-o-r-n-a.

– Ja, Dorna. To pomeni žerjav.

– Žerjav? Lepo.

– Se ti zdi?

– Ja. Tako graciozno ime.

– Me veseli, da znaš videt moj pravi jaz pod vsemi temi plahtami blaga.

Nasmehnem se. Ta punca pa ima smisel za humor. In to v tej vročini. Hočem še kaj reči, hočem nadaljevati pogovor, ampak ... Glava prazna. Ne dela. Mogoče so mi možgani zakuhali. To je edina misel, ki se počasi rola čez mojo zavest. Mogoče so mi možgani zakuhali.

– Bi čaj? Stopi sem. Tukaj naju nihče ne bo videl.

Povem ti, mesec ramadan v naši čudoviti teokraciji

se po dolgčasu lahko kosa samo še z razvedrilnim programom iranske televizije.

Si vsak dan tukaj? jo vprašam, medtem ko se s skodelico čaja v roki nastavljam hladu ventilatorja. Okrog mene valovijo rute. Črne, rdeče, vijoličaste, zelene ... Volna, svila, kašmir ... Čarobni gozd vzorcev in barv.

- Ja. Dokler si ne najdem prave službe. Doštudirala sem kemijo in biologijo na teheranski univerzi.
- Vau! To pa ni enostaven študij.
- Ne. Je pa zabaven.
- In kako kaže s službo?
- Glede na to, da jo že leto pa pol iščem, bi rekla, da se mi mora v kratkem nasmehnit sreča.

Nasmehnem se.

Vrne mi nasmeh.

- Koliko si stara?
- Odvisno, koga vprašaš. Mama pravi, da sem prestara za otročarije in da se moram zresnit, oče pa, da sem še otrok. Babica trdi, da leta niso važna, moj verni stric misli, da bi že morala imet vsaj tri otroke, moža in sitno taščo, brat bi rekel, da se mi pri teh letih še nikamor ne mudi in da naj vpišem še doktorat, tadrugi pa, da lovim zadnji vlak za pobeg nekam, kjer se ti ni treba tihotapit na ilegalne žure. No, mlajša sestra bi ti zabrusila, da se žensk takih reči ne sprašuje.
- In če vprašam tebe?
- Če vprašaš mene, ti bom povedala, da sem stara ravno toliko, da mi je jasno, kakšne možnosti mi ponuja življenje, ampak še vedno ne toliko, da ne bi več verjela v čudeže. Štiriindvajset sem stara.

Jaz – pred sedmimi leti – pri štiriindvajsetih.

Full moon party.

S L I K

Tajska.

Imam krila in letim nad oceanom priložnosti.

Nekemu Nizozemcu – ali je bil mogoče Belgijec? Ni važno ...

Jebbe. Tako mu je bilo ime in jaz mu razlagam, kaj pri nas pomeni jebe. On jebe. Tretja oseba ednine glagola jebati.

Realizacija glagola njegovega imena, ki je sledila pogovoru, je

prinesla precejšnjo poglobitev mojega praktičnega znanja.

Mladiček, rečem in se ji nasmehnem.

Nasmehne se nazaj.

- Kje pa imaš moža?
- Nisem poročena.
- Kaj pa je potem to?

Pokaže na obroček, ki ga skušam udomačiti na prstancu desne roke.

- To je za krinko. Baje bom tako imela najmanj problemov.
- S kom? Z našimi moškimi? Haha ... Saj te ne upajo niti dobro pogledat.
- Ne, z moralno policijo.
- Moralna policija ne teži turistom. Imajo z nami čisto dovolj dela. Drugič si pa vseeno omisli kakega, ki ne zgleda kot rezervni del mopeda.

Fontana čaja skoraj brizgne skozi mojo zobno ograjo. Ta punca ima res smisel za humor.

- Si kdaj razmišljala o tem, da bi šla kam drugam?
- Seveda. Ti nisi?
- Kako to misliš?
- Nisi v svoji *Od daleč* državi nikoli razmišljala, da bi rajše živela kje drugje?

Nasmehnem se. Nenehno. Pomislim. Včasih pa res. Rečem.

- Sedanost me omejuje, ampak me ne določa. To si govorim in nekako gre. To zdaj je samo ena majhna črna packa v sijajni zgodovini iranskega naroda in ne smemo pustit, da nam zamegli pogled. Za naprej in za nazaj. Veš, politika ni isto kot ljudje.

Politika ni isto kot ljudje.

Glavo mi preplavi na tisoče prejetih nasmehov dobrodošlice. Dežujejo name, kapljajo in pljuskajo in spreminjajo teh norih 43,6 stopinje, ramadan in vse mogoče in nemogoče zapovedi v najlepšo izkušnjo sprejetosti, kar sem jih kdaj doživela.

Hvala za čaj, rečem.

- Kakšen čaj? Tukaj nimamo čaja. Med ramadanom že ne. Prideš zvečer k mojim domov na večerjo? Da vidiš, kaj je v resnici Iran. Ob 18.23 zaide sonce.

S L I K

Lep pozdrav iz Irana!

V tej mikrosekundi, v tem – S L I K – ustavljam čas. Kot kakšna junakinja iz risanke. Slik! In stop igra:

Junakinja zamrzne.

Hudobec zamrzne.

Kaj se bo zgodilo, ko ponovno stisnemo *Play*?

Ali bo naša junakinja nokavtirala hudobca? Se bo izmaknil? Kam sega s svojo roko? Po orožje? Mogoče po škatlo čokoladnih bombonov, ki jih je prinesel za darilo? Previdno, lahko da so strupeni! In kaj je s prestrašenimi opazovalci? Se bodo pridružili boju? Na čigavo stran se bodo postavili? Bo posredovala narava – oblaki zgledajo grozeče. In kaj je z metuljem? Je tam čisto slučajno ali ima tudi on kakšne transformerske superpowers? Ojoj – kaj, če se za metuljem skriva hudobni Ličinkar? V tem zaustavljenem trenutku se zdi, da je vse, ampak res vse! mogoče. In da je lahko nadaljevanje čudežno drugačno.

Slik!

Jaz, ultimativna superjunakinja.

Moje magično orožje: fotoaparati.

Sovražnik?

Izgubil me je. Dolgo, dolgo tega, ko je čas še tekel drugače. Po kapljicah. Izgubil me je, ko sva se spuščala nad malico. On je odletel z miško med kremplji, jaz pa sem zajadrilo veter in pristalo na tleh. Trenutek ali dva sem ga še videlo krožiti nekje pod nebom. Veličastnega. Našel me je mlad fant. Odpihnil je prah in me zataknil v lase. Preimenovali so ga v *Tisti, ki najde*. Eno celo človeško življenje sva bila skupaj. Preden je njegova duša odpotovala po Rimski cesti v deželo Modrega duha višav, me je dal sinu. *Beli hrast* je bil dober lovec. Njegove puščice niso nikoli zgrešile. Na dan ločitve sem mu pomagalo pokončati bivola in še samo obležalo na tleh. Jaz in bivolja srca. Ženske so jih puščale za seme; srce rodi novo srce. Dekliška roka, ki je z mene sprala kri, je živela samo še tri polne lune. Umrta je za čudno boleznijo. Prvo, ki je šaman ni znal pozdraviti. Hotel me je zažgati. Mislil je, da sem jaz prineslo srbeče izpuščaje. Potem si je premislil. Spustil me je v veter. "Nič ne živi večno. Samo zemlja in gore," je prepeval. Našla me je *Modra ptica*. Otrok najbolje raste pred zoro, zato je sprehajala svoj trebuh kilometre daleč. Ko se je sklonila k meni, se je začel porod. Fantek! Povsod sem ga spremljalo. Na vrvcu okrog vratu. Povsod. Tudi v rudnik. Tudi v smrt. Z njegovim bratom sva še isto noč pobegnila nazaj domov. *Mala*

vrana me je vzel s sabo v Washington, mnogo zim pozneje. “*Ubij enega, dva ali deset, in desetkrat toliko jih bo prišlo ubit nas,*” je govoril svojim bojevnikom. Ni pomagalo. Lakota je bila prehuda. Prazne obljube belih ljudi preboleče. Prgišče preostale zemlje premajhno. Uprli so se in osemtrideset jih je viselo. *Malo vrano* so zaklali pozneje. Brez vrvi. Z golimi, belimi rokami. Za njim je ostal samo lovilec sanj, v katerega me je vpletel. Sin, ki je skrit gledal morijo, me je tesno stisnil in tekel. Tekel je skupaj z dva tisoč drugimi, ki so jih gnali v rezervat, tekel in tam umrl od lakote. Poglavar me je poklonil njegovi sestri. Ko je naslednjo pomlad plesala ples Zemlje, sem v ritmu bobnov padlo iz kite. Mladenič, zaljubljen vanjo, me je spravil. Njegovo perjanico sem krasilo vse do pokola pri Peščenem potoku. “*Iz gnide zraste uš!*” je rekel Chivington, poveljnik bele vojske, in klal; moške, ženske, otroke, starce. Vojak, ki me je spravil v žep uniforme, je imel vlažne oči. Mnogo neprespanih noči pozneje me je ob pipi miru predal *Sedečemu biku*. Njega so ustrelili tisti, ki jih je okužila zlata mrzlica. Ostal sem pri njegovem bratu, dokler naju niso zasuli skupaj s petstotimi trupli pri Ranjenem kolenu. Tema in zemlja. Rešila me je metlica arheologa. Iz plastične škatle, shranjene v kleti inštituta, so me vzeli dolgi prsti hišnika. Podaril me je sinu. Ta je hitro pozabil name. Ko so imeli garažno razprodajo, da bi poplačali hipoteko, me je primaknil kupcu čajnega servisa, stenske ure, stojala za dežnike in kopice knjig. Stric me je uporabljal za knjižno kazalo in si občasno z mano povrtal po ušesu. Nekega jesenskega popoldneva me je veter odpihnil v grmovje za klopco v parku, kjer sva malicala. Pobral me je trebušen gospod. Razstavil me je v svoji trgovini. Zraven kipov svobode in ameriških zastav. Tako zdaj čakam novega lastnika. Za dva dolarja grem lahko z vami. Ali z vami. Ali vami.

S L I K

*Lep pozdrav iz Združenih držav Amerike!**The land of the free!***Sovražnik?**

S sovražniki je jeba.

Če se je kdo kaj naučil iz zgodovine, so se oni. Vedno bolj prebrisani postajajo.

Nastavljanje svetlobnih zajčkov je trenutna strategija. Klasična diverzija. Preizkušena vojaška taktika.

Loviš ga – sem in tja – hop – loviš svetlobnega zajčka, ki – hop – skače in skače – hop – sem in tja – hop – in ti skačeš za njim. Hop! Loviš ga – hop – v nedogled. Utrudiš se. Hop! Ne da se ti več. Hop.

In če ti med vsem tem skakanjem po naključju uspe pogledati v pravo smer, če po naključju odkriješ ogledalo – to genialno sovražnikovo orožje –, se ti zgodi dvoje. Ali od nabliskane svetlobe oslepiš. Ali pa v ogledalu zagledaš ... sebe! Hm ... Opazuješ, preučuješ, ocenjuješ in si kupiš novo maskaro za ekstra volumen. Tisti v ogledalu takoj zgleda boljše. Nadaljuješ z misijo; nova frizura, novi čevlji, novi joški ...

#jazjazjaz

In – hop! Tisti za ogledalom ostane na varnem.

Slik.

Nasmešek!

Slik.

Tudi če ti ni do smeha.

Nasmešek!

Svinja, pes, drek, dihur, hudič, kozel, ko se goni, kuga, morski prašiček – gnila jajca! Kot gnila jajca, dozorjena v svinjskem gnoju, marinirana v skisanem mleku in plesnivih paradižnikih, na posteljici iz sveže povoženih žab, gratinirana z najžlahtnejšo sirovo plesnijo –
to diši izpod moje pazduhe po petih dneh brez tuša.

S L I K

Lep pozdrav z 284. kilometra Velikega zidu Ljudske republike Kitajske!

OPRODA: Pizda, je vroče.

Pa še ti komarji.

Joooj!

Požrli me bodo, hudiči!

A tebe ne? Zakaj pa tebe ne pikajo?

OSVAJALEC: Ti maš boljšo kri.

OPRODA: Ja, juhu.

To je Hernán Cortés de Monroy y Pizarro Altamirano ali ... Au!

Presneta prasica!

OSVAJALEC: Kaj si rekel?

- O PRODA: Nič. Komarji ... Pa vročina. Uf ...
To je ... Jooooj! Jaz ne morem delat v teh pogojih, no! Kje je pahljačar? Halo?! Pahljačar!
- O SVAJALEC: Malo prej je krepnil.
- O PRODA: Pa to ne moreš verjet!
- O SVAJALEC: Drugi danes.
- O PRODA: Te divjake pobira kot sneg spomladi. Joooooj, sneg! Si predstavljaš? Zdaj bi lepo skočil v sneg in delal angelčke. Ti veš, kaj so angelčki?
- O SVAJALEC: Mhm ...
- O PRODA: Če bo šlo tako naprej, nam jih sploh ne bo več treba klat. Še dobro, ker komu se pa da v tej vročini ... Ej? Si okej? Don Cortés? Sem že povedal, da je to Hernán bla bla bla, po domače Cortésov Fernando? Veliki konkvistador Južne Amerike? Človek, ki ...
- O SVAJALEC: Psssst!
- O PRODA: Psssst! Kaj pa je?
- O SVAJALEC: Razmišljam.
- O PRODA: Razmišljaš?
- O SVAJALEC: Ja. Tišina!
- O PRODA: Tišina! Tišina. Tišina. Don Cortés razmišlja. Kadi cigareto in razmišlja. Intenzivno kadi in razmišlja. O čem razmišlja veliki konkvistador? O obljubljenem Eldoradu? O kupih, gorah zlata? Rudnikih dragih kamnov? O polnih ladjah, ki plujejo nazaj v Evropo? Bon voyage, bon voyage! O domovini? Domu? Materi? O devici, ki zvesto čaka, da ji nadene prstan iz najboljšega azteškega zlata? Da jo vzame ...
- O SVAJALEC: Ko – ru – za!
- O PRODA: Kaj?
- O SVAJALEC: Tej rumeni pizdariji, ki nam jo nosijo, bomo od zdaj rekli koruza.
- O PRODA: Koruza?
- O SVAJALEC: Ti je všeč?
- O PRODA: Ne.
- O SVAJALEC: Ne?
- O PRODA: Mislim, ime mi je všeč. Zelo všeč. Koruza! Genialno je! Ni mi pa všeč na jedilniku, to sem mislil ... Mi daš en čik?
- O SVAJALEC: Na. Treba jo je prodat kot eksotiko in pol sploh ni važno, kakšnega okusa je. Koruza. Zveni ... seksi.
- O PRODA: Mhm ... Zelo seksi ... U – poglej; mogoče jih pa dim moti ...
Ne! Prasica komarska! Spizdi!

- OSVAJALEC: Tvoj švic jim diši.
- OPRODA: Vsaj nekomu. Kaj imava pa za danes v planu?
- OSVAJALEC: Nič posebnega. Standardna rutina ...
- OPRODA: Super! Manjši masakrček, pavza za kosilo, po kosilu pa posilstvo ali dve. Nič ne sede bolj na odojka kot kakšna fina prasica, ne premastna ne presuha ...
- OSVAJALEC: Bi lahko malo pazil na jezik?
- OPRODA: Kaj?
- OSVAJALEC: Govoriš kot kak divjak, ne pa kot predstavnik starodavne evropske civilizacije. Mi naj bi bili za zgled, jebemu mast!
- OPRODA: Saj ni nikjer nikogar.
- OSVAJALEC: Ni važno.
- OSVAJALEC: Sorči, no ... Če preveč not padem, pol ...
- OSVAJALEC: Je že v redu ...
- OPRODA: Pa ti kaj povej.
- OSVAJALEC: Kaj?
- OPRODA: Mačka ma rep nazaj! Hahaha! Sori, če se je pa ponujalo ...
Povej kakšno večno resnico ali kaj podobno civiliziranega.
- OSVAJALEC: Hm ... Se lahko kar samocitiram?
- OPRODA: Najboljše. Kaj veš, kako je v tej džungli z avtorskimi.
- OSVAJALEC: "Španci bolehamo za boleznijo srca, ki jo lahko ozdravi le zlato."
- OPRODA: Vau! Me je kar zašpikalo tu notri! Na pomoč! Zdravila, zdravila! Veliki konkvistador je spregovoril. In hoče zlato!
- OSVAJALEC: Jps.
- OPRODA: Veliko zlata! In nič ga ne bo ustavilo! Ne narava ne ljudje. Da pogasi svoje žgoče srce, je veliki Fernando pripravljen it tudi preko trupel.
- OSVAJALEC: Seveda! Takrat se je pač tako delalo. Vaši, naši – ni važno.
- OPRODA: Mi ne diskriminiramo. Slogan leta 1520: Ali si z nami ali pa ...
- OSVAJALEC: Pod zemljo.
- OPRODA: Hahahaha! Don Cortés ima ...
- OSVAJALEC: Jajca.
- OPRODA: Haha! Don Cortés ima jajca in izjemen smisel za humor!
- OSVAJALEC: Hvala.
- OPRODA: Čeprav to redki opazijo.
- OSVAJALEC: Navadno ne živijo dovolj dolgo.

- O PRODA: Hahahahaha! Hahahahaha! Haha ... Ne živijo, hahaha.
Hahahaha. Umril bom od smeha ... Hahaha. Au! In od komarjev.
- O SVAJALEC: Pa na čem si ti?
- O PRODA: Na koki. Boš? Fino poživi.
- O SVAJALEC: Daj, da probam.
- O PRODA: Evo. Samo žvečiš. In ti dogaja.
- O SVAJALEC: Misliš, da bi to tudi lahko izvažali?

S L I K

*Lep pozdrav iz 1520. leta Gospodovega!**smeh*

NJUN NOVI PRIJATELJ: Ej, kaj bi počela zdaj, točno v tem trenutku, če bi bila doma?

LUKA: Uf! Ne me spominjat ...

TINKA: Tamalo bi prepričevala, naj gre v posteljo. Vsak večer iste vojne.

LUKA: Veš, kaj mi je prej rekla? Da komaj čaka, da gre spat, ker bo lahko še enkrat sanjala vse, kar se ji je danes zgodilo.

smeh

NJUN NOVI PRIJATELJ: Cela faca!

TINKA: V resnici ne bi delala nič posebnega ...

LUKA: TV. Gledala bi kak film ...

TINKA: Veš, kako to zgleda: tale komira na kavču in pokaže znake življenja samo takrat, ko hočem zamenjat program.

LUKA: Temu se reče mižeče gledanje.

smeh

TINKA: Ponavadi sva zvečer čisto preveč utrujena za kaj ... produktivnega.

LUKA: Ali reproduktivnega.

smeh

NJUN NOVI PRIJATELJ: Vidita, zato sem se odselil iz Evrope. Preveč te zjebe. V neproduktivnem smislu.

smeh

NJUN NOVI PRIJATELJ: Smem dotočit?

TINKA: Absolutno!

LUKA: Še predobro te razumem, ampak ... Jaz si ne bi upal vsega tako ... spustit iz rok. A veš, kaj mislim?

NJUN NOVI PRIJATELJ: Seveda. Služba, krediti ...

TINKA: Otroci, šola, pa babice in dedki ... Ej, za njegovo mamo imam občutek, da bi nam najrajši zažgala potne liste, samo da ne bi nikamor šli. Ker njo tako skrbi, da se nam bo kaj zgodilo.

LUKA: Misli, da je cel svet poln teroristov.

NJUN NOVI PRIJATELJ: Veš, koliko je takšnih.

TINKA: Naslednjic ji bomo rekli, da gremo v toplice, pa bo mir.

LUKA: Za toplice se ji bo zdelo škoda denarja. Je treba šparat. Dajat na kupček. Saj si lahko tudi doma banjo natočiš, ne? *smeh*

TINKA: Vidiš – zaradi tega načina razmišljanja se mi bo enkrat zmešalo.

LUKA: Da se ne boš na koncu še ti odločila za emigracijo.

NJUN NOVI PRIJATELJ: Razlog: sitna tašča! *smeh*

NJUN NOVI PRIJATELJ: Ko poči, poči. In takrat ti res postane jasno, kaj moraš naredit. Takšni, kot sem jaz, pustimo službo, se preselimo na drug konec sveta, kupimo kmetijo, gojimo kokose in pasijonke ...

TINKA: Fouš!

NJUN NOVI PRIJATELJ: In se skušamo naučit vsaj enega izmed 852 jezikov Papue Nove Gvineje ...

LUKA: Pa skrit zadnjega kanibala pred tistimi tremi turisti, ki pridejo sem!

NJUN NOVI PRIJATELJ: Valda ne bom pustil, da mi horde firbčnih piranh s fotoaparati in telefoni uničijo tole zatočišče. Ker pol pa lahko pobegnem samo še na Luno.

TINKA: Karte so predrage. Sem že gledala. *smeh*

NJUN NOVI PRIJATELJ: Veš, obstajamo takšni, ki pred sranjem pobegnemo, in takšni, ki se z njim spopadejo.

TINKA: In se zadušijo v greznici.

LUKA: Bolj drek mešaš, bolj smrdi – bi rekli pri nas.

NJUN NOVI PRIJATELJ: Ali pa spremenijo sranje v kompost in štartajo na novo. Bio eko smer. ... Na zdravje na prvi dan našega znanstva!

TINKA: Pa na kompost! *Čin!*

TINKA: Še eno za spomin. Recita: kokos!

S L I K

Lep pozdrav iz Papue Nove Gvineje!

Nasmešek! Fasada 21. stoletja.
Vedno več – bataljoni, cele vojske – snežno belih zob se reži
z naslovnice,
reklam,
televizije,
računalnikov ...
Sveži in popolni.
Omamno zapeljivi.
Dražestno samozavestni.
Hipnotizirajoči.
Isti.
Isti.
Nasmešek!
Zdaj na voljo tudi pri vašem zobozdravniku!
Za prvih sto še posebej ugodno. Po akcijskih cenah, tako rekoč.
Ker se cenimo.
Ker zase zahtevamo le najboljše.
Ker smo se za to borili.
Nasmešek!
Danes so vsi pofotkani nasmeški isti.
Če nimaš za estetsko kirurgijo, imaš vsaj za pošten telefon.
Živela tehnologija! Živela iluzija!
Dva klika, dva potega po ekranu:
mozolji – briši,
kilogrami – briši,
usta – doriši,
pa je čarovnija opravljena!
Ti – kot z naslovnice.
Kot s fashionweeka,
MTV-ja,
Playboya,
Hollywooda.
Ti – najboljša verzija samega sebe. Z neomejenimi možnostmi izboljšav
za ceno mesečne naročnine. Za nove uporabnike še posebej ugodno! Pa
še telefoniraš lahko zraven.
Ko se je moja tamala v šoli učila o poklicih, je povedala, da sem
fotografinja. Učiteljica je rekla, da super, ker potem znam delati same
lepe slike, Neža pa: Ja. Ampak moja mami slika tudi grde slike. Veste,
učiteljica, svet ni tak kot iz ene reklame.

oh ... meni je to tako ... kako naj rečem ... *bup* ... ups ... *bup* ... se pardoniram ... hihihih ... ja, utrujajoče ... utrujajoče ... nobenega miru ... sama drama ... in to v tej vročini ... uh ... kako se jim da ... ne razumem ... mislim, razumem ... hihihih ... ampak ... hihihih ... tudi strast ... poželenje ... privlačnost ... ta ogenj ... ki žge ... in ... žge ... tudi to mora imet neko mejo ... drugače ... *bup* ... ups ... hihihih ... ja ... ne neha se ... eno in isto ... eno in isto ... kot v mehiški nadaljevanki ... snubec A ... snubec B ... jaz ... in sin kameljega oskrbnika ... hihih ... in ... drama ... spletke ... grožnje ... prepiri ... spopadi ... to je tako ... dolgočasno ... mene to ... dolgočasi ... nič novega ... nič zares ... dražestnega ... pristnega ... iskrenega ... *bup* ... *bup* ... vedno isto tekmovanje ... *bup* ... kdo bo koga ... merjenje ... hihihihih ... jaz pa ... oh ... naveličaš se ... vseh teh praznih obljub ... ponudb ... kot da si ... kos govedine na tržnici ... "Vzemi mene. Jaz te bom večno častil!" ... "Bodi moja! Ti boš moja kraljica!" ... "Ljubezen moja. Ti si moje vse!" ... "Golobička moja, moje črno zlato, brez tebe ne morem in nočem živeti!" ... "Hočem te, potrebujem te, usliši me!" ... "Ne poslušaj ga! Vzemi mene. Skupaj bova osvojila svet!" ... "Bodi moja!" ... "Ne, bodi moja!" ... "Ne, moja!" ... "Moja!" ... Moja! Moja! Moja! ... in potem gledamo ... *bup* ... kako se koljeta vojska snubca A ... in vojska snubca B ... In to v moji hiši ... ~~S-L-I-K!~~ ~~Lep pozdrav iz Iraka!~~ ... kje pa drugje... ~~S-L-I-K!~~ ~~Lep pozdrav iz Afganistana!~~ ... vojna na mojem dvorišču ... ~~S-L-I-K!~~ ~~Lep pozdrav iz Libanona!~~ ... v mojem domu... ~~S-L-I-K!~~ ~~Lep pozdrav iz Sirije!~~ ... spopadi trajajo ... dokler ... se snubec A in snubec B ne utrudita ... *bup* ... dokler jima ne zmanjka denarja ... dokler ni več ničesar za razbit ... ničesar za uničiti ... za ubiti ... za zaklat ... ničesar ... v mojem domu ... *bup* ... sledi pospravljanje ... snubcev ni več blizu ... logično ... kdo bi hotel živeti v tem ... tem ... obupu ... tu in tam pošljeta kakšno darilce ali pisemce ... da ju ne pozabim ... tako pravita ... moja snubca ... njuno sranje ... ta ... drek ... drek pa ostane meni ... jaz pometam ... vso to svinjarijo ... ruševine ... trupla ... pospravljam ... pometam pod preprogo ... hihih ... in potem ... *bup* ... nova runda ... oh ... ta telenovela je tako predvidljiva ... dolgočasna ... in občutno predolga ... se vam ne zdi ... hihih ...

Svet ni tak kot iz ene reklame.

Še manj pa je tak, kot ga prodajajo poročila; vojne, krize, nerešljive jebe vseh mogočih vrst – boj se, narod, boj! In na koncu nekaj pozitivno butastega. Da nas sprost. Nam pomaga zaspati. Duda, namočena v šnops. Da ne bi po naključju še kaj razmišljali. Ali – joj prejoj – spregledali.

Fotografija je moja alternativa vsemu temu.

Moj pogled na svet.

Lovljenje pristnosti.

Beleženje resničnosti.

Življenje – brez popravkov.

Ni vedno enostavno. Hitro lahko povečaš kontrast, zmanjšaš jasnost, osvetliš rablja namesto žrtve, zumiraš detajl, namesto da bi pokazal celo sliko. Pikico poddramatiziraš zavoljo učinka. Se zadovoljiš z vrhom ledene gore. Z istimi črno-belimi marketinškimi pristopi kot trgovci, mediji in politiki. Nasmešek! Še posebej, če si s tem služiš kruh.

Hitro lahko pozabiš, da ni fora v tebi. Ti si samo okvir.

Bistvo je na drugi strani objektivna.

V sliki.

V zgodbi.

Ljudeh.

– Daj denar!

– Kaj?

– Denar! Hitro!

– Ja, ja. Takoj. Samo mirno, mirno.

– Jaz sem čisto miren.

– Sebi govorim. Evo.

– Dvesto bolivarjev? A me zajebavaš?!

– To je vse, kar imam ...

– Lažeš! Daj mi denar!

– Oprosti, več nimam ...

– Nehaj me jebat v glavo in mi daj keš!

– Nimam. To je vse.

– Resno mislim! Kje ga skrivaš? Daj to ... torbo.

– Evo. Ti kar poglej. Boš videl, da ne lažem ...

torba, ki bi jo bolj modno izobraženi posamezniki označili za malho, se pregleduje

– Koji kurac ...

in obleži na tleh

– Saj jo lahko vzamem, ne? Je spomin z enega potovanja, pa ...

– Ej, ne me jebat, razumeš!? Pokaži žepe. Žepe, sem rekel!
žepi se obrnejo

– Oprosti, ampak to je res vse ...

– Modrc! Tam ga maš.

– Ga ne nosim. Pa da ne bi kje hotel, da ti pokažem še gate. Ker nosit denar med nogami bi bilo pa res nehigienično ...

- Nehaj se delat pametno! Daj mi telefon. Kje ga maš?!
- V hotelu ... Sem ti rekla, da nimam več kot to pri sebi.
- Lažeš! To ni nič! To še za čike ni.
- To je moj dnevni budžet, tako da se meni ne zdi tako malo.
Itak si pa premlad, da bi kadil. Koliko si star? Deset? Enajst?
- Kaj te briga, krava.
- Zdravo, krava, jaz sem pa Tinka. Me veseli. ... Glej, še glupi ameriški bajski vejo, da se v Caracasu hodi naokoli samo s par bankovci. V vsakem vodiču pišejo o varnostnih ukrepih. Še malo, pa bodo na meji imeli obvezne uvajalne tečaje za turiste.
- Kakšne tečaje? Kdo ti je to rekel?
- Hecam se, no. Ampak v vodičih pa res piše.
- Kaj pa?
- Nobenih dragih fotoaparatorov, nakita, telefonov, kreditnih kartic ...
- Kartice so brezveze. Tega noben ne krade.
- Samo gotovina, ne več kot 30 dolarjev ...
- Ti si mela dvakrat manj!
- Ker sem dvakrat bolj pametna kot pisci vodičev. Pa vse je treba nosit v navadni vrečki. Takšni, kot je ta. Da je roparjem takoj jasno, da nimaš nič vrednega pri sebi. In pazit je treba, če imajo mogoče orožje. Ampak ti ga nimaš.
- Mam.
- Nimaš. Drugače bi ga takoj pokazal.
- Mam! Nož mam.
- Nimaš.
- Mam. Ampak ga danes nimam s sabo. Sem ga posodil enemu ... kolegu. Je v istem poslu, pa me je prosil ... Si pomagava.
- Aja?
- Ja.
- Pa že dolgo furata ta ... biznis?
- Kaj te briga!
- Vama gre? Mislim – se splača?
- Če se misliš delat pametno, lahko kar zalepiš! Pojma nimaš.
- Oprosti, samo zanima me ... Parkrat so me že oropali in ...
- Kje? Tu?
- Ne. Na vlaku do Porta Seguro, pa ...
- Kje je to?
- V Braziliji.
- Brazilci so itak kreteni.

- Aja? Koliko pa jih poznaš? *Tišina*. Meni so se zdeli čisto simpatični. Razen tega, ki mi je ukradel keš.
- Saj sem rekel: kreten!
- Ampak veš kaj? Med vsemi ropi mi bo ta ziher najljubši.
- Aja?
- Ja.
- Zakaj?
- Ti furaš čisto drug pristop.
- Kakšen?
- Takšen – simpatičen.
- Koji kurac simpatičen!?
- Joj, smo občutljivi ... Hotela sem reč, da so imeli drugi bolj pitbulovsko taktiko; lajanje za brezveze in delanje štale. Ti si pa bolj kot en maček. Zvit. Pa neuničljiv. In glede na tvoja mlada leta sem prepričana, da imaš pred sabo še zelo dolgo in lepo kariero. Koliko si sploh star? Deset, enajst?
- Dovolj, da bi te lahko nabrisal, bejbi.
- Kje si se pa naučil te izvirne osvajalske fraze?
- Praksa, ženska. Praksa.
- Aha ... Kako ti je pa ime?
- Paqo me kličejo.
- Torej, Paqo. Če sva končala najin rop, lahko grem dalje?
- Kam pa greš?
- Še malo sem se hotela sprehodit po mestu. Mogoče do parka Caraboro. Pa kakšno sadje sem hotela še kupit, ampak sem zdaj ... hm ... brez sredstev.
- Grem s tabo. To so nevarne ulice, veš. Je dobro met kakšnega lokalca s sabo. Za zaščito.
- Aja?
- Ja. Boš videla. Tu me vsi poznajo. Kako si že rekla, da ti je ime?

S L I K

Lep pozdrav iz Venezuele!

OSVAJALEC: Vidiš?

OPRODA: Ne ...

OSVAJALEC: Tam, pri tistem drevesu.

OPRODA: Ne. Nikjer nikogar.

OSVAJALEC: Evo, zdaj se je premaknil ...

OPRODA: Ja! Vidim! Vidim! Dva vidim. Ne, tri!

OSVAJALEC: Tri? Joj, pa res!

- OPRODA: In tam jih je še več.
- OSVAJALEC: Ogromno jih je. Bog nam pomagaj ...
- OPRODA: Hecne barve so. Zato jih nisem videl. Zgledajo kot, kot ...
- OSVAJALEC: Praljudje.
- OPRODA: Zakaj so pa tako počekani?
- OSVAJALEC: Verjetno zaradi kakšnih obrednih zadev. Pri primitivnih ljudstvih je to še vedno v navadi.
- OPRODA: Kaj? Da se našminkajo, namesto da bi se normalno oblekli?
- OSVAJALEC: To je del njihove kulture.
- OPRODA: Veš kaj, nič ne rečem; jaz sem doma tudi rad na komot, ampak če dobiš obiske ... Ne vem. Meni zgledajo totalno divje. Praživalsko, ne pračloveško.
- OSVAJALEC: Pst. Slišiš?
- OPRODA: Ja. ... Nič ne razumem.
- OSVAJALEC: Nek dži, dži, žiži ali nekaj takšnega. Zanimivo. Dokaj nerazvito se sliši, se ti ne zdi?
- OPRODA: Glej, mahajo nam.
- OSVAJALEC: Da ne bi kje!
- OPRODA: Samo nazaj sem hotel pomahat.
- OSVAJALEC: Sploh ne veš, kaj te geste pri njih pomenijo! Lahko so kanibali in si se pravkar javil, da boš naslednje kosilo. Je treba bit previden.
- OPRODA: To je James Cook, angleški raziskovalec, morjeplovec in kartograf, in tam je tatatata: Avstralija.
- OSVAJALEC: Jaz sem jo sicer drugače poimenoval ...
- OPRODA: Joooj! Kaj, če ne bi bil zdaj malenkosten, hm?
- OSVAJALEC: Saj nisem, samo eksakten sem. In nisem je odkril – to so na nek način naredili že stari Rimljani, samo da so ji oni rekli Terra Australis, južna zemlja –, ampak prilastil. Seveda ne zase, ampak za Britanijo. In samo južni del. Novi Južni Wales sem ji rekel. Pod imenom Avstralija bo postala znana šele leta 1817, torej čez 47 let, in ...
- OPRODA: Hvala, hvala, hvala za ta zgodovinski ekskurz, zdaj pa preidimo nazaj k aktualnim temam! James Cook bo pravkar preusmeril svojo ladjo HMS Endeavour – Trud, po domače – proti obali in pristal v zalivu, ki ga bo poimenoval Botanični zaliv.
- OSVAJALEC: A pa prav moram?
- OPRODA: Seveda.
- OSVAJALEC: Saj vse čisto dobro vidim tudi od tukaj ...
- OPRODA: Treba je zapičit zastavo.

- OSVAJALEC: Misliš, da so prav zapikovali zastave?
- OPRODA: Valda! Še Luno so prebodli.
- OSVAJALEC: Tisto je bilo posneto v studiu.
- OPRODA: Glej, ni važno. James Cook mora pristat na obalah daljne Avstralije in mora zapičiti zastavo v imenu angleške kraljice.
- OSVAJALEC: Kralja. Jurij III.
- OPRODA: Pol pa kralja ...
- OSVAJALEC: Kaj pa, če se česa nalezem? Zgledajo zelo umazani in ... bacilasti.
- OPRODA: Takrat še niso poznali bacilov.
- OSVAJALEC: Pa kaj. Cook je bil veliko pred svojim časom.
- OPRODA: Tako zelo pa spet ne.
- OSVAJALEC: Ah ... Poglej jih. Brrrr! Kar zmrazi me ...
- OPRODA: Pa ne bit taka pička, no.
- OSVAJALEC: Saj nisem.
- OPRODA: Ja, pa si.
- OSVAJALEC: Ne, pa nisem.
- OPRODA: Si.
- OSVAJALEC: Nisem.
- OPRODA: Si!
- OSVAJALEC: Nisem!!! In nehaj in reci posadki, da naj pripravi puške in obrne ladjo proti temu kurčevemu kontinentu. Jasno?!
- OPRODA: Da, šef!
- OSVAJALEC: Uf ... To bo še zanimivo ... Poglej, kakšni so.
- OPRODA: Kar ogabni. Z njimi bi lahko strašili majhne otroke: Če ne boste pridni, vas bomo odpeljali v daljno Avstralijo – Novi Južni Wales, pardon. To! Kazenska kolonija! Ja! Tukaj bi lahko ustanovili britansko kazensko kolonijo!
- OSVAJALEC: Česa bolj butastega pa še nisem slišal ...
- OPRODA: Res? Meni se zdi super ideja.
- OSVAJALEC: Ti nisi narejen za to, da misliš. Sprijazni se že enkrat s tem, pa nam bo vsem lažje ... Poglej; njihovi organi ... so izjemno povečani. Se ti ne zdi?
- OPRODA: Ne. Moj je večji.
- OSVAJALEC: Eh!
- OPRODA: Ti ga pokažem?
- OSVAJALEC: Nehaj, si bo še kdo kaj mislil ... Kaj bomo z njimi?
- OPRODA: Jah, nič – oblekli jih bomo.

S L I K

Lep pozdrav iz 1770. leta Gospodovega!

NEZNANEC: Izvolite.

robček

TINKA: O ... Hvala.

NEZNANEC: Ta alergija na vojne. Strašno zoprna stvar. Poznam.

S L I K

Lep pozdrav izpred Picassove Guernice.

Lep pozdrav iz Kraljevine Španije!

Ljudje.

Sedem milijard in pol nas je.

In večina misli, da se svet vrti okrog njih in zaradi njih. Kar neumna misel za nekoga, ki bo doživel povprečnih petinsedemdeset evropskih let in potem izginil v prah.

Neumna in nevarna misel.

Mene prizemljujejo potovanja.

Nič ti ne spodnese preproge varne samoumevnosti bolj kot potepanja po svetu.

Vidiš drugačne realnosti.

Takšne, kjer ni postelj, hiš z radiatorji in klimami. Kjer ni pip, iz katerih priteče pitna voda, ali supermarketov z dvema policama različnih marmelad.

Vidiš realnosti, kjer se zjutraj ne hodi v šolo, ampak v tovarne, na cesto, na bojišče ... Če imaš res srečo, pa samo na pašo, kjer lahko cel ljubi dan sanjariš o ...

Realnosti, kjer ljudje izginjajo, kjer je treba gledat v tla in kjer bi se še bog – če bi res obstajal – pokrižal in rekel: Ljubi Jezus, naj nekdo nekaj naredi s to žalostjo tukaj!

In postane ti jasno, kakšno jebeno srečo imaš, da lahko spiš na svojem zjahanem jogiju, ki bi ga bilo seveda treba zamenjati, in zjutraj – še ves zalepljen – goltaš kavo iz šalčke, ki si jo dobil za darilo od svojega otroka, medtem ko ta kriči na vse grlo, da ne bo jedel zajtrka in da ne gre v šolo. Ko malo poškilíš čez domače planke, vidiš, da si del nečesa večjega.

In počasi se osvobodiš obsedenosti s svojo eno sedeminpolmilijardinko. Potovanja ti predstavijo tvojo vrsto.

Homo sapiens sapiens.

Tvoje pleme.

In tebe.

Brez fotošopa.

Zato potujem.

Če hočeš odstranit
plevel, moraš izruvat tudi korenine.

Tako so govorili. In tako so delali; odstranjevali plevel s koreninami vred. Logično. Drugače nisi nič naredil. Ker iz majhnega zraste veliko, ne? Mene ni nihče nič vprašal. Klasika. Dolgo me sploh niso opazili. Odstranjevanje zahteva posebno obliko pozornosti. Še posebej, če imaš omejen čas in sredstva.

V imenu produktivnosti je treba optimizirat proces. Tako so govorili. Čeprav je bilo govorjenje že zdavnaj odveč. Vsi so vedeli, *kaj* je treba narediti. *Kako*, je bilo pa improvizacija. Lopata. Vile. Palica. Kavljji in sekire. Tu in tam kakšna mačeta. Listi sladkorne palme; tisti oleseneli, rahlo nazobčan del. Domišljija ne pozna meja, ne?

In enkrat takrat – ko so naboji postaji skoraj tako redki kot upanje na drugačen jutri –, enkrat takrat so me opazili. Če hočeš odstranit plevel, moraš izruvat tudi korenine. *Tp!* Kljub sili, ki je prisotna, je bil zvok skorajda neslišen. Plitek.

Tp! Top. Pomešan med glasbo, med agregate za električno, med slogane, ki so dajali temi noči smisel in cilj – večinoma so se klali ponoči. Da ne bi po naključju kdo česa videl. Nikoli ne moreš bit dovolj previden, ne? Kilometre in kilometre naokoli nikogar. Nobenega radovedneža – kdo si je pa upal? Nikjer nikogar. Razen živali in rastlin. Ampak mi ne znamo govorit. Nikogar ne moramo zatožiti ali izdat.

Nismo nevarni. *Tp!* Je naredilo prvič. Tako enostavno, tako ekonomično, da sem se še jaz vprašalo, kako se tega niso spomnili prej. *Tp!* Drugič. Mladenič je deloval mirno. Zbrano. Zanesljivo. Stopil je po naslednjega – v tisti temi, med kričanjem, brnjenjem in petjem, je delovalo, kot da je vse to popolnoma normalno. Še en dan v službi, ne? In on je moral bit dober delavec. Moral. Ni šlo drugače. Prinesel je naslednjega. Obraz – zaledenela maska. Čustva so luksuz iz nekkih drugih časov.

Telo se je napelo. Od leve proti desni – zamah – kot da kosiš travo. *Tp!* Enostavno.

Ekonomično. In že so se nove kaki uniforme in novi pari rok pripravljali na zamahe. *Tp!* Hitro. *Tp!* Enostavno.

Tp! In ekonomično. *Tp!* Če hočeš odstranit plevel,

moraš izruvat tudi korenine. *Tp!*

Še malo. *Tp!* Še – pet? Še petkrat – *Tp!*

Še petkrat bo treba prijet za nogice.

Še petkrat zamahnit.

Še petkrat se bodo majhne
glavice razčefukale ob mene.

Toplota možganov
na mojem lubju
in svežina noči.

Zvočniki in agregati.
Če hočeš odstranit
plevel, moraš izruvat
tudi korenine.

Še pet dojenčkov.
Še pet otročkov, in so.

Konec. Za danes.

Tp! Tp! Tp! Tp! Tp!

Jutri pa nova runda.

S L I K

*Lep pozdrav s polj smrti, lep pozdrav izpod sence drevesa čankiri, lep pozdrav iz
Kambodže!*

– Živjo! Je tukaj še prosto?

Ja, seveda. Izvoli. Kam pa potuješ?

– V Berlin. Na izmenjavo za pol leta. Vidiš, kako natlačen kufer mam?

– V Bangkoku bom samo tri dni. Grem naprej na Filipine.

Potapljanje.

– Domov. Konec luštnega.

– Na sestričnino poroko. Našla si je Američana. Kao nek hud biznismen. Klime pa te stvari.

– Iskat službo. Moj stric je že tam, pa mi bo pomagal.

– Simpozij v Buenos Airesu. Tri dni pametovanja. Uf!

– Na Krk. Mam prikolico v Glavotoku. Žena s tamalima je tam že en teden, jaz pa nisem mogel prej dobit dopusta.

Vlak, letalo, avtobus, čoln, moped, rikša, noge, kolo, avto, konj, kombi, mula, džip, kajak, kamion, samokolnica, kotalke, helikopter, balon, ziplajn, sanke, drsalke, smuči, gliser ... so sredstva, s katerimi premaguješ razdalje.

– Saj ne vem. Končal bom ta faks – bolj zaradi fotra kot zaradi sebe, potem pa ... Ne vem. Službe itak ne bo, tako da ... Ne vem.

– Si boš zapomnila? Po vsaki jedi pet kapljic v pijačo – tudi v alkoholu bo prijelo –, pa te bo imel večno rad.

– Boli me kurac za volitve, razumeš? Nič se ne spremeni. Čisto nič! Še vedno nas tisti kurčev en procent cuza in nas bo izcuzal do konca, povem ti, da nas bo – če se ne bomo uprli. Ampak ne samo politikom. Ne, treba je napast kapital, razumeš? Korporacije!

– Ime mu je bilo Pablo. Vse sem mu lahko povedal, čisto vse. Potem pa ga naenkrat nisem več videl. Spomnim se, da me je mama tolažila, da namišljeni prijatelji odidejo k drugim otrokom, ko se jim zazdi, da si dovolj star, da zmoreš brez njih.

– Saj zapor ni tako slab, veš? Imaš pet obrokov na dan in streho nad glavo. Takšen luksuz sem imel redkokdaj v življenju.

Čas, ki ga porabiš za premagovanje razdalje med točko A in točko B, je bianko pogodba med tabo in neskončnimi možnostmi.

Lahko bereš knjigo.

Lahko opazuješ pokrajino. Ali gospoda, ki sedi nasproti tebe in spi z odprtimi usti. Še malo, še, še ... in curek sline se je privlekel do sivih hlač in se pretvoril v temno lužico.

Lahko poslušаш glasbo.

Lahko gledaš vse mogoče in nemogoče hollywoodske filme, medtem ko ti stewardese vestno nosijo plastificirano hrano.

Lahko igraš igrice.

Lahko spiš. Če spiš, lahko tudi sanjaš, čeprav sanjaš lahko tudi tako. Na suho.

Lahko pogledaš okrog sebe in rečeš: Dober dan!

In najverjetneje ti bo kdo odzdravil: Dober dan!

Potem lahko vprašaš: Kam potujete?

In tako se začnejo pogovori.

No, razen če si na vlaku Maribor–Ljubljana, kjer te bo urejena gospodična kakšnih tridesetih let sumničavo pogledala in rekla: Zakaj te pa to zanima? Potem se bo presedla in se ukvarjala s svojim telefonom. Zdi se ji manj nevaren kot ti. Neznanec.

– To je pa minilo kot blisk! Lepo je bilo klepetati s tabo. Veliko sreče z vsem!

– Včasih lahko neznancu poveš več, kot bi si upal zapisati v svoj dnevnik. Ni to hecno?

– Že? Greva še kaj pojest?

– Če boš kdaj v mojih koncih, se javi. Zelo te bomo veselili!

– Pridi, da te objamem!

Razdalja.

Razdalja med osebo A in osebo B se imenuje bližina.

metro

FANT: Na naslednji greva dol.

PUNCA: Si kaj živčen?

FANT: Ne. Zakaj?

PUNCA: Ker si zdaj že četrtilič pogledal na uro.

FANT: Mogoče malo.

PUNCA: Jaz tudi. Upam, da jim bom všeč.

FANT: Super jim boš. Edino ... Hotel sem te prosit, če mogoče danes ne bi govorila o ... no, o tvoji mami, pa familiji, pa vsem tem.

PUNCA: Aha ... Ok. Zakaj pa ne?

FANT: Glej, mene sploh ne moti, res. Ampak stara dva sta pa bolj ... Konservativna. In ta piknik ni glih primeren za takšne debate. Saj veš, kaj mislim ... Mami bi bilo verjetno vseeno, foter je pa bolj ...

PUNCA: Racist?

FANT: Eh! Kakšne ideje ... Pač nima rad, da se folk ne asimilira. Ampak ti si se ... Veš, kaj mislim? Ti si tu študirala in vse ... Evo, to bo najina postaja. ... Kaj – pa ne, da si zdaj užaljena? Nič takega nisem mislil, no ...

tišina

FANT: Tu greva dol, bejbi.

PUNCA: Jaz ne grem.

FANT: Plis, ne delaj mi tega ... Se bova pol v miru pogovorila. Pridi, čakajo naju.

PUNCA: Daj mi mir.

FANT: Ne bodi tako otročja, no. Prosim, greva.

PUNCA: Jaz ne grem nikamor!

FANT: Nehaj delat sceno pa se zmigaj.

PUNCA: Odjebi.

FANT: Plis, no!

PUNCA: Povej, da se opravičujem, ampak se ne počutim dobro. Ena teh imigrantskih bolezni. Ali pa povej, da so me deportirali.

FANT: Ful smešno, res. Pridi! Vrata se bodo zaprla. Amy!

PUNCA: Emina. Ime mi je Emina, kreten!

metro

brez fanta

TINKA: Res kreten.

EMINA: Kaj?

TINKA: Oprosti, slišala sem vaju, pa ...

EMINA: Ja ... Očitno jih res znam izbirat ...

TINKA: Ne sekiraj se preveč. Ni, kot da jim na čelu piše ...

EMINA: Prekleta pizda razvajena. On bo meni govoril! Pojma nima ... Kreten! Ne morem verjet ... Res sem glupa ...

TINKA: Če je kdo tukaj glup, je to on ...

EMINA: Sploh nisem pomislila, da ... Ravno sva začela skupaj gledat flete, zdaj pa ...

TINKA: Čisto prav si naredila.

Tinka, stara izkušenih nekaj čez štirideset, da robček Emini, stari ranljivih nekaj čez dvajset.

EMINA: Saj vem ... Ampak mi je bil res fajn ... Joj, sori... Zdaj vam morim ...

TINKA: Ne sekiraj se.

EMINA: Kera beda ... Se opravičujem.

TINKA: Ej, Emina? Kaj, če bi medve šli na en čaj, hm?

EMINA: Jebeš čaj, greva kar na rakijo ...

TINKA: Hahaha. Pametno!

EMINA: Poznam eno super kafano. Čez dve postaji morava dol.

S L I K

Lep pozdrav iz Londona!

Lep pozdrav iz Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske!

O PRODA: Fak, je počilo!

O SVAJALEC: Kurčeva skala pa še kar stoji ...

O PRODA: V nasprotju z opičnjaki. Toliko o črnski hitrosti. Hehe. Mogoče so pa ti trenirali maraton, ne šprint. Hehe. Hehe? Si slišal? Ej? Ojoj! Oglušel si. Grozno! Gluh je! Henry Stanley je gluh! Kakšna nesreča, kakšna škoda! Kakšna ...

O SVAJALEC: Se lahko malo manj dereš ...

O PRODA: Me slišiš?

O SVAJALEC: Še predobro.

O PRODA: Kaj sem rekel?

O SVAJALEC: Kaj sem rekel?

O PRODA: Ne, povej mi, kaj sem jaz rekel.

O SVAJALEC: Saj sem ti.

O PRODA: Nisi, rekel si ...

O SVAJALEC: Nehaj. Nisem gluh ...

O PRODA: Dobro. Samo da si okej ...

O SVAJALEC: Nisem! Prepočasi gre vse to. Čisto prepočasi.

O PRODA: To je Henry Morton Stanley, slavni pustolovec. Smo leta 1879 ...

O SVAJALEC: A je treba vsakič povedat letnico?

O PRODA: Škodit ne more, ne?

Smo leta 1879 v srcu črne Afrike.

O SVAJALEC: "V srcu črne Afrike." Lahko poveš še bolj zljajnan stavek?

- OPRODA: Jooooj! Kako bi pa ti rekel?
- OSVAJALEC: Vsekakor kaj bolj dramatično poetičnega.
- OPRODA: Kakopak. Ker je pustolovec Henry Stanley tudi novinar in pisatelj. Tako rekoč: mož besede!
- OSVAJALEC: Kako sem našel Livingstona, Kongo in ustanovitev svobodne države, Zgodbe iz Afrike, Čez črno celino, z zemljevidi in ilustracijami, potem pa še avtobiografija – če omenim samo bestselerje.
- OPRODA: Ej, čimprej je treba tele opičnjake naučit brat. Veš, kako si boš razširil trg.
- OSVAJALEC: Eh! Ti nimajo za burek ... Sicer pa zadnje čase še dnevnik težko pišem.
- OPRODA: Dnevnik? Aja? Kaj pa pišeš not? “Dragi dnevnik, danes se poredna skala ni hotela zdrobiti?”
- OSVAJALEC: Ne, pišem o tem, kako sem ukazal desetim črncem, naj s svojimi orjaškimi tiči zavrtajo v ritno luknjo mojega pomočnika.
- OPRODA: Haha, res smešno.
- OSVAJALEC: Ti si začel ... Pazi! Pokrij si ušesa. Upam, da bo tokrat šlo ... Evo; pozor, pripravljeni, zdaj!
- OPRODA: Fak! Kakšna bomba! Joj, želodec se mi maje ...
- OSVAJALEC: Prasico je pa razneslo.
- OPRODA: Tistega zraven tudi.
- OSVAJALEC: Jebat ga; nesreča nikoli ne počiva.
- OPRODA: Daroval je življenje za pot napredka. Ooo, to pa je dramatično poetično, ne?
- OSVAJALEC: Mogoče za v osmrtnice ali pa za na spomenik.
- OPRODA: Zdaj te mam pa dovolj! Kaj je s tabo? Siten si kot baba s PMS-jem.
- OSVAJALEC: Sori ... Živčen sem, ker prepočasi napredujemo. Francozi so tako blizu, da jih že voham, in baje so se tudi Portugalcem povečali apetiti. Da o Nemcih niti ne začnem ...
- OPRODA: Ne bit živčen. To ni dobro zate.
- OSVAJALEC: Vem, ampak si ne morem pomagat. Skrbi me. Nonstop me skrbi, da mi ne bo ratoalo. Da ...
- OPRODA: Ah, ne začenjaj spet s takimi.
- OSVAJALEC: Da me bo kdo prehitel, da nisem ...
- OPRODA: Pssst! Nehaj. Vse bo v redu, boš videl. Ti si najboljši. Najboljši. Pomiri se. Dihaj. Tako, ja ... Vse bo v redu. Boš videl, da bo vse v

redu. Vdih. Izdih. Samo verjet moraš vase. Vdih. Dobro ti gre ...
No – verjamem vase. Zaupam si. Ponavljaljaj za mano.

OSVAJALEC: Ponavljaljaj za mano?

OPRODA: Ne to. Ponavljaljaj: Verjamem vase. Zaupam si. No ... Naj ti ne
bo nerodno; nikjer nikogar. Samo jaz in ti. No. Verjamem vase.
Zaupam si.

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: Dobro.

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si. Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: Super ti gre. Kar nadaljaj.

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si. Verjamem vase ...

OPRODA: Se opravičujem za to ... Za ta premor, in prosim za
razumevanje. Veste – ti kar nadaljaj –

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: Veste, naš Stanley je pod velikim stresom zadnje dni. Res,
pritiski in pričakovanja so ogromni. Enormni. Lahko bi rekel,
kar nečloveški ... Super ti gre, Stanley ... Sredi te divje ... sredi
te barbarske Afrike mora zgraditi ceste in trgovske postojanke,
izmakniti zemljo domorodcem in vzpostaviti plantažni sistem
pridobivanja gume, nabrat mora sužnje, se razgledat za rudniki
dragih kamnov in tako – v imenu večinskega financerja odprave,
Mednarodne organizacije za Afriko, prineset civilizacijo in
napredek v to ...

OSVAJALEC: Vukojobino.

OPRODA: Vukojobino. Ti kar nadaljaj. Pomaga, ne?

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: To človekoljubno misijo izdatno podpira tudi belgijski kralj
Leopold II., Stanleyjev šef ...

OSVAJALEC: My partner in crime ...

OPRODA: Stanleyjev dobri prijatelj, ki bo ta kos zemlje čez deset let
razglasil za svoj osebni protektorat pod imenom Svobodna
država Kongo.

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: Viva humanizem! Viva altruizem! In ... Vse to je na plečih
enega samega človeka. Henryja Stanleyja, dame in gospodje.
Henryja Stanleyja!

OSVAJALEC: Verjamem vase. Zaupam si.

OPRODA: Super ti gre. Je kaj boljše?

OSVAJALEC: Kaj pa vem ...

OPRODA: Dajva midva razstrelit še kakšno skalo, hm? To te vedno spravi v dobro voljo.

S L I K

Lep pozdrav iz 1879. leta Gospodovega!

šah

TINKA: Jaz bom bela.

LUNGELO: Si že.

pisan smeh

LUNGELO: Ne bi enkrat poskusila s črnimi?

TINKA: A je to kakšno nespodobno povabilo?

pisan smeh

LUNGELO: Nikakor! Predstavljam si otroke. Kot zebre.

pisan smeh

LUNGELO: Veš, kakšni problemi bi to bili. Dobro; ime bi lahko imel dvojno, ampak kaj pa vse drugo? Bi bele črte pošiljala v belsko, črne pa v črnsko šolo?

pisan smeh

TINKA: Ti pritlehni poskusi pritiskanja na kolektivno krivdo ne bodo delovali. Jaz bom bela in jaz imam prvo potezo.

LUNGELO: Si prepričana? Ker zgodovina zatiranja moje čokoladne rase je zelooo dolga.

pisan smeh

TINKA: Dobro, pol pa jih mej, če že toliko težiš.

LUNGELO: Hvala. Bom ostal pri svojih. Strategijo mam izdelano za napade z drugega štartnega mesta.

mat

S L I K

Lep pozdrav iz Južne Afrike!

Jaz – popotnica.

Hrustam razdalje. Sama, v dvoje, z družino, z naključnimi znanci ...

Potujem od A do B in vseh ostalih črk abecede.

Fotoaparat – obvezna oprema.

Moja vstopna in izstopna viza.

Lakmusov papir bližin.

Fotografiranje je osvetljevanje duš.

Razgaljanje tistih najbolj ranljivih gradnikov človeka. Z njimi je treba ravnati previdno, spoštljivo in predvsem fer.

Daj – dam princip.

Če ne, ostaneš pri maskah. In z masko ne moreš sklepati prijateljstev.

Ko potujem, pustim svojo masko doma. Pazim, da se ne pretihotapi v prtljago, potuhne v žep kratkih hlač ali čaka na napad iz zasede v škatlici z zdravili. To je njeno najljubše mesto.

Dobro ve, da me najlažje dobi v svoje kremplje, ko sem že malo zjebana od vsega tega dihanja s polnimi pljuči.

Na začetku je hecno hoditi naokoli brez nje. Kot prvič na nudlplaži; vlečeš se okrog kamnov, zložen v dve gubi, rdeč v faco, gledaš v tla in samo v tla pred sabo ... Potem pa: Aleluja! Voda! Svoboda! Svoboda! Svoboda! Kako je svet lep v svojih pravih barvah ...

Potem je treba iti nazaj domov.

Seveda me moja maska pride počakat že na letališče. Plane mi v objem in se skuša prisesati name kot odmaševalec odtokov na lijak. Njena misija je jasna: spet potegniti iz mene vse najslabše. Komaj čaka, da me seznanj z vsemi aktualnimi panikami, in sploh ne posluša, ko ji skušam povedati, kako drugačen je svet, če ga ne gledaš skozi očala strahu. Strah je od znotraj votel, od zunaj pa ga nič ni.

Daj še eno! Da me segreje. Mrzlo rata na večer. Od reke se dvigne ena taka vlaga ... Uf! Stari, se mora segret, ni druge.

Evo – živeli!

Uh! Takoj boljše. Ni je čez domačo medicino. Vse pozdravi. Še grde babe, he he.

Au, jebemu sunce! Krč! Bo minilo. Uuuuu ... dež bo. Če bi kdaj moral zamenjat službo, bi lahko ratal vremenar. Res. Stari, nikoli ne sfali.

Dobro; mimo je. Nič, daj še eno, pa mirna Bosna. ...

Upam, da bo danes mir. Včeraj sem skoraj skup padel! Pokanje – bum, bum, bum, bum, kar naenkrat, sredi noči. Pa je bil samo ognjemet. Lep. Pet minut. Raja je slikala pa snemala. Bjutiful, bjutiful, so ploskali turisti. Jebo vas bjutiful – jaz sem se čisto usral. Joj – poslušaj tega:

Govori dedek vnukom, kako je bilo v partizanih:

– Mraz, tema. Jaz na straži. Nikjer nikogar. Naenkrat se iz nič pojavijo pred mano štirje Nemci. Deco, jaz sem se usral.

– Zakaj si se usral, deda, saj so bili samo Nemci?

– Ma zdaj sem se usral, takrat sem pobegnil!

He he he ... Ja, takrat je bilo vse drugače. Pa v resnici isto. Veš, včasih razmišljam – ko ne morem spat, pa niti ta medicina ne pomaga – razmišljam, če vseeno nisem jaz zajebal. Če ne bi bilo boljše, da bi jim takrat rekel: Gonite se vi lepo u pičku milu materinu, Stari se tega ne gre. In se – čof – sam fuknil v Neretvo. Eno tako lepo lastovičko bi naredil, ali pa dvojni salto. Gledam te fante tukaj, vsak dan, že stoletja; valda sem se nekaj naučil. Ne pa, da sem – trda turška buča – tako dolgo vztrajal.

Deveti november 1993, 10.15. Bum! Bum! Bum!

So me dobro zaflikali, ne? Se skoraj nič ne vidi. Stari je še boljši kot prej, pravijo. Mene pa ... Auuu! Pa kaj je to danes, jebemu mast! Auuuuu! Rakijo!

Še enega sem se spomnil:

Koljejo se muslimani in Hrvati na mostarskem bojišču. Umre pet muslimanov in šest Hrvatov. Pride ameriški novinar in vpraša enega Srba:

– Kakšen je rezultat?

– 11 : 0 za nas.

Živeli!

Preveč rad sem mel življenje. Od skoz. Pravijo, da si je moj arhitekt sam skopal grob, ker je mislil, da ne bom zdržal. Pa sem. Porod uspel. Največji lok na svetu. Pred šeststo leti; mamu da vam jebem, mlečnozobci.

Daj še eno! Evo – edina, ki me nikoli ne pusti na cedilu. Živeli! Uf, mi je že fino toplo. Mogoče bom celo kaj spal danes ... Če ne, bom pa vrgel karte s Taro pa Helebijo. Tara konča ob šestih, Helebija je pa v teh mirnih dneh itak bezposličar. Smejčka se turistom, to dela. Ja, moja čuvaja ... Ta zadnja vojna ju je zjebala, vam povem. Ne razumeta onadva teh mi – oni. Naši – vaši. Katoliki – muslimani. Hrvati – Bosanci – Srbi. Kamen kot kamen. Nobenega srca. Nobene krvi, ki bi jo žrtvoval za narod. Za višje cilje. Kako naj mi razumemo te streljačine? Če mene vprašate; edina smiselna borba je tista proti kretenom. In ti so – jebat ga – vseh mogočih nacionalnosti. Uf, sem se nagledal kretenov v vseh teh stoletjih. Zdaj pa res; še eno ruknem, pa grem ... Joj! Pa še en vic. Lahko? V finalu svetovnega fuzbalskega prvenstva za invalide zmaga reprezentanca Bosne. In valda se totalno srečni začnejo zahvaljevati vsem, ki so jim pomagali, da so sploh prišli tako daleč; sponzorjem,

familijam, prijateljem ... S tribune se oglasi Hrvat. Ali Srb. Ali ... Ni važno. S tribune se oglasi Hrvat:

– A za nas nema hvala, je li, a tko vas je takve napravio?!

Živeli!

Ampak ko bo naslednjič počilo – in počilo bo, verjemite Staremu –, se bom pa res sam fuknil v vodo. Dovolj je bilo. Tudi kamen ma svoje meje.

S L I K

Lep pozdrav iz Bosne in Hercegovine!

“Vidiš, strah je od znotraj votel, od zunaj pa ga nič ni!” je govorila moja mama in tako govorim jaz svoji hčerki. Ko se soba razsvetli in neha kričati: “Strah me je! Strah me je!” pogledava naokoli in vidiva, da ni nikjer nobenega bavnava. Da se igrače niso spremenile v pošasti in da pod posteljo ni niti dlake od lačnega leva, ki jo je hotel pohrustati za večerjo. Od zunaj nič. Od znotraj nič. Tako izgleda ta silni strah.

S potovanji prižigam luč sebi.

Ugašam grozljivko, ki mi jo nenehno predvajajo.

Odlagam masko.

Rahljam jo in rahljam in upam, da bo nekega dne popolnoma razpadla.

Potovanja me oživljajo.

Vračajo mi pulz normalnosti.

Doma se vključi avtopilot.

Kdo ga je sprogramiral, je nepomembno vprašanje, pomembno je, da deluje. A K C I J A !

Medtem ko se ukvarjaš s položnicami in krediti, s sitnimi šefi in lenimi sodelavci, z nakupovalnimi seznami, kupončki, pikami in akcijami, z neskončnimi čakalnimi vrstami pri zdravnikih, z otroki in njihovimi popoldanskimi dejavnostmi, s sabo, s partnerjem, s psom ... Medtem ko si tako zelo zaposlen s tem, da se – kot fijakarski konj – nekako privlečeš čez dan, te – bu! – postane strah. Res strah. Odraslo strah. In to pri belem dnevu. Včasih ti še televizije ni treba prižgat. Povsod panika, panika, panika!

Stiska te, duši.

Povsod nevarnosti, povsod sovražniki, povsod pošasti, povsod bavnavi.

Grozljivka.

V živo.

Mi – glavni junaki.

Naše skrivno orožje?

– Kosilo! reče vodič.
Kombi se ustavi.
Prva zunaj sta Američana.
– O my god, it's hot!
O my god, shut up! ji hočem že stotič reči, pa se zadržim. Stotič.
Nizozemca, dišeča po kremi za sončenje, skočita za
pšeničnolasima potomcema.
Nemški študent in Luka še kar razpredata o fotoaparatih.
Prilezem ven. Ampak je res vroče.
– Evo, v to smer, prosim ... Imate vse? Kombi bo parkiran tam v
senci.
Pretegnem se.
Pustim, da me sonce požgečka pod pazduho.
– Seveda lahko – ga slišim odgovarjati Američanki – tukaj je zid
najbolj fotogeničen.
Kakšen smisel za humor ima ta naš vodič. Moram vprašat, kje ga
nabavlja.
Nizozemščina odgrgra mimo mene. Kot vampirji. Sonce jih
lahko stopi ...
Američana zaključita fotosešn.
– It's amazing! We've got some beautiful pictures!
Čudovito! Se jima nasmiham. Saj sta čisto simpatična. Taka –
navdušena.
Kaj? Seveda! Luka je pozabil rukzak.
Vedno kaj pozabi.
– Grem ga iskat. Takoj bom.
Cmokne me.
Sprehodim pogled za njim.
V meni ena taka poplava ljubezni ...
Obrne se. Kot da ve, da ga gledam, da ...
– Poglej tja!
– Kaj?
– Tja poglej.
Sledim njegovi roki. Kazalcu.
Ta pokrajina ... Tako mirujoča. Zaspana. Posušena trava. Oljke.
Zid v ozadju. Hribček na drugi strani. Hiše ... Kaj naj gledam?
– Bolj levo! Vidiš?
Ojoj!
Moški na lestvi?! Sredi ničesar – moški na čisto ta pravi A-lestvi!

Kaj ... Zakaj ... Gleda čez zid?
 Sigurno se mu je odpeljalo!
 Luka?
 Pri kombiju govori s šoferjem.
 Moški na lestvi si z eno roko zaslanja oči in gleda čez. Čez zid.
 Prfuknjenc.
 Saj jaz tudi ne bi bila normalna, če bi živela tukaj, ampak ...
 Op! Je že nazaj na tleh.
 Zloži lestev.
 Vrže si jo na ramo in ... Gre!
 Folku tu se res meša. Konkretno meša.
 – Si videla?
 – Ja. Grozno! Bogi stric. Po mojem se mu je zmešalo.
 – Šofer je rekel, da gleda oljke. Zid so mu postavili direkt čez
 njegov nasad. Si predstavljaš? Pol na tej strani, pol na drugi!
 Da se ne jebe brezveze s kontrolnimi točkami in vojaki,
 spleza na lestev in pogleda, če jih je že treba zalit.
 – Me zajebavaš?
 – Ne. Šofer ga pozna. Rekel je, da je učitelj in da so oljke
 družinski biznis že ful enega časa.
 – In on si prinese lestev ... in ... gleda čez ... Oljke?
 – Ja. Boljše len ko zmatran, ne? Glej – vidiš, da se res poznata.
 Pridi, itak sem pozabil rukzak.

S L I K

*Lep pozdrav z Zahodnega brega,
 lep pozdrav iz Palestine!*

OSVAJALEC: Izvoli.

OPRODA: Hvala.

OSVAJALEC: Vzemi še kak piškotek.

OPRODA: Hvala.

OSVAJALEC: Baje so fini.

OPRODA: Hvala. Bom mogoče pozneje.

OSVAJALEC: Nič naj ti ne bo nerodno. Kar vzemi.

OPRODA: Hvala. Bom. Ko spijem kavo.

OSVAJALEC: Lahko jih namakaš. Kar poskusi.

OPRODA: Hvala. Bom po kavi. Hvala.

OSVAJALEC: Prav, kakor hočeš ...

No, izvoli.

OPRODA: Hvala, res. Ampak zdaj ne morem. Sem s kosila. Pa zgaga me peče.

OSVAJALEC: Mislim, izvoli začet.

OPRODA: A ... Ne, ne. Ti začni, prosim.

OSVAJALEC: Ne, ti.

OPRODA: Ne, ti.

OSVAJALEC: Ti si bolj domač na tem področju ...

OPRODA: Ti si pa šef ...

OSVAJALEC: To je sicer resničen, ampak v dani situaciji popolnoma nepomemben podatek. Jaz sem prvi vprašal za tvoje mnenje, ker ...

OPRODA: Kar izjemno cenim ...

OSVAJALEC: Ker ga cenim ...

OPRODA: Hvala. Tudi jaz cenim, da ti ceniš moje mnenje ...

OSVAJALEC: Jooooj! Ta politična korektnost nas bo vse fentala, ti povem.

OPRODA: Ja, ampak nek nivo pa mora bit, ne? Nismo več v srednjem veku.

OSVAJALEC: Kako znaš ti vse fino argumentirat. Vidiš, to tudi cenim.

OPRODA: Hvala. Tudi jaz cenim ...

OSVAJALEC: Dovolj! Povej že enkrat.

OPRODA: Dobro. Moje mnenje je, da ...

OSVAJALEC: Stop! Preverka.

...

Dobro. Nikjer nikogar.

OPRODA: To je Adolf.

OSVAJALEC: In to je Himmler.

OPRODA: Smo leta 1938 in ja ... Poljska.

OSVAJALEC: To sva se torej že zmenila?

OPRODA: Ja. Že zdavnaj.

OSVAJALEC: In jaz sem se strinjal?

OPRODA: Ja, strinjal si se. Rekla sva, da začnemo prvega septembra ...

OSVAJALEC: Na prvi šolski dan.

OPRODA: Pa res.

OSVAJALEC: Nam je to okej?

OPRODA: Hm ... Ne vidim razloga, da nam ne bi bilo. Ti?

OSVAJALEC: Ne vem ... Tak pomenski datum.

OPRODA: Si ga bodo ljudje vsaj lažje zapomnili.

OSVAJALEC: Dobro ... To je potem rešeno.

O PRODA: Ja.

...

O SVAJALEC: Dogovorjeno, torej.

...

O PRODA: Ja. Dogovorjeno.

...

O SVAJALEC: Boš piškot?

O PRODA: Hvala.

...

To je Adolf.

O SVAJALEC: In to je Himmler.

...

O PRODA: In to je tišina med njima, ki jo polni zgolj hrustanje piškotka.

...

O SVAJALEC: In?

O PRODA: Fino.

...

O SVAJALEC: Vzemi še, če hočeš.

O PRODA: Hvala, dovolj bo. Moram pazit na mere, saj veš.

O SVAJALEC: Stop! Preverka.

...

Dobro. Nikjer nikogar.

...

In – drugače?

O PRODA: Nič, vse po starem. Delovno, saj veš.

O SVAJALEC: Aha ...

...

Ti – pa prav Poljska? A ne bi kakšne manj ... bedne države?

O PRODA: Glih v tem je pojnt. Vsem dol visi za Poljsko.

O SVAJALEC: Dobro ...

O PRODA: Zmenjeno ...

O SVAJALEC: To bo še zanimivo.

O PRODA: To bo epsko, boš videl.

O SVAJALEC: Joj, joj, joj – poslušaj tole: Prvi dan novega sistema šolanja.

O PRODA: Sedi, pet! Hehe. Če smem pridodat en samocitat ...

O SVAJALEC: Izvoli!

O PRODA: "Najboljše politično orožje je teror. Krutost zahteva spoštovanje. Mogoče nas bodo sovražili, ampak saj nočemo njihove ljubezni. Hočemo njihov strah."

OSVAJALEC: Dobro si to rekel. Zelo dobro. Še jaz! "Če hočeš sijati kot sonce, moraš najprej žgati kot sonce."

OPRODA: Opala! Ta je tak za na majice.

OSVAJALEC: Kakšna sreča, da folk ne razmišlja, ne?

OPRODA: Si se spet citiral?

OSVAJALEC: Bolj recikliral. Stop! Preverka.

...

Dobro. Nikjer nikogar.

OPRODA: Ti; mojega predloga glede židovskega vprašanja ti še ni uspelo pogledat, ne?

OSVAJALEC: Samo na hitro sem ga preletel ...

OPRODA: In?

OSVAJALEC: Zažiga.

S L I K

Lep pozdrav iz 1938. leta Gospodovega!

Velik hlev.

Levo živina.

Desno živina.

Poleg mene drobencija zgubana ženička. Verjetno jih ima čez osemdeset. Govori mi o mladih mačkah, ki že same pijejo mleko, in o vremenu.

Reče nekaj o dežju, pa slišim samo napol.

Gledam v ogromno gmoto mišic.

Njegov jezik pometa tla.

Med mano in rogovi samo tanka ograja.

Ograjica.

Nič.

– Lep, ne?

– In ogromen. Koliko kil pa ima?

– Čez osemsto.

Zgubana ženička gre k njemu in ga na hitro počoha po glavi.

– Pa nikoli ne ... pobegne?

– Ne.

– Kako? Samo malo bi se moral naslonit na to ograjico, pa ...

– Veš, saj ne ve, kako moč ima.

Saj ne ve, kako moč ima.

Sopiha in opleta z jezikom.
Trave skoraj ni več.

SLIK

Lep pozdrav iz Gruzije!

Strah je zelo požrešna kreatura.

Požrešen in vsejed.

Žre in žre in žre in raste in se debeli in že zgleda, kot da bo počil, kot da ga bo razneslo, pa ne neha. Baše se in golta in ti mu ne upaš vzeti krožnika. Kaj, če pohrusta še tebe? Strahec cmoklja in riga ... Tudi obnašati se ne zna! Motriš ga z varne razdalje – upaš, da vaju ne bo kdo opazil – in se sprašuješ, kako to, da mu še ni slabo. Joj! Samo da ne bo bruhal v javnosti! To bi bila katastrofa! Ker res ne zgleda ...

Ko mali Strah popapca dovolj negotovosti, zraste v Sovraštvo.

Zdaj je vse pripravljeno za veliki finale.

Pogrnjeno za zadnjo večerjo.

Rabimo samo še tarčo. Krivca. Nevarnost, proti kateri bomo usmerili vse svoje sile. Nekoga, ki nam bo omogočil postati Rešitelj.

On.

Kažejo s prstom po televiziji.

Oni.

Prikimavajo časopisi.

Oni. Oni. Oni.

Prikimavamo tudi mi.

Redki čutijo potrebo, da se prepričajo na lastne oči. Še posebej pri tako dobrih fotošopih.

Oni. Oni! Oni!! Oni!!!

Sovraštvo ima eno res grdo lastnost. Rado da. Največja kurba med čustvi, pač. In tako non stop rojeva. Cel svet je poln teh pamžev. Malih -izmov. Po priimku takoj veš, da pašejo skupaj.

Ti lumpi z nami jejo nedeljska kosila, gledajo televizijo in hodijo na rojstne dneve. Zraven so v trgovini, na bencinski črpalki, na pivu s prijatelji. Negodujoče čakajo, da končamo šiht, da se nehamo pogovarjati z mamo, da plačamo avtomehaniku 30 evrov za 5 minut dela ... Počasi se jih navadimo. Ne moti nas njihovo občasno razgrajanje. Otroci, pač. Saj bodo zrasli. In včasih imajo celo prav, ne?

Tako kot Darwin. Močnejši preživijo, šibkejši pa ...

Mi – ustvarjalci grozljivk.

Vsak v svojem ograjenem kraljestvu
Ena sedeminpolmilijardinka.
Strah je kralj.
Sovraštvo kraljica.
Mi dvorni norci.

DEDI: Dvignem puško, on dvigne svojo – ene deset metrov je blo med nama, ne več – že mislim namerit, on tudi in ...
Še zaj ne vem, kaj je to blo. Kaj je prišlo čez mene ... Tak je naredil z roko:

z zapestjem si na hitro gre čez nos, kot da bi si ga obrisal

In jaz ... vido sem Jožeka, mojega brata. Ti se ga ne spomniš, že devet let je pokojni – bog mu daj dobro. Vido sem – tak zares kak zaj tu stojim – njega, kak prilaufa v kočo: Sneži, sneži! pogleda me in isto naredi tak:

z zapestjem si na hitro gre čez nos, kot da bi si ga obrisal

Vido sem ga, pa potem mati. Jočejo od smeha, ker sem se skrtil v kopico sena pa jih prestrašo. Pa kak lovim ribe v Šavnici ... Tak kot ene slike, veš. Vido sem življenje, moje življenje – kot da bi se še enkrat zgodilo. Tresnilo me je, kot strela toto lipo – vidiš, kak je tam gori preklana na pol? To je od strele. Nisem bil več na ruski fronti. Soldat. Številka. Kanonfuter. Vindišar. ... Ja, v življenju moraš znat izbrat svoje bitke.

TINKA: Kaj pa je blo pol?

DEDI: Nič. Nisem mogo več strelat ... Dezertiral sem.

TINKA: Kaj si?

DEDI: Pobegnil sem. Štiri mesce sem rabo, da sem prišo domov. Zato pa zaj tak nerad kam grem, veš? Tak ... Kaj če bi se midva zaj malo usedla, Tinček? Noga me spet matra.

In se usedeta na klopco pod lipo.

DEDI: Pa da ne bi mami ali pa babici rekla, da sem ti pravil o vojni.

TINKA: Ne bom.

DEDI: Ona pravi, da je to treba pozabit, ne pa govorit o tem. Saj ma prav. Glej, kaki lepi dan se je naredo. Jutri bo treba it krompir okapat – zaj ko je tak fino zemljo namočlo.

TINKA: Dedi, kaj pa je blo z onim tadrugim?

DEDI: Z Rusom?

TINKA: Ja.
DEDI: Ne vem.
TINKA: Misliš, da je umrl?
DEDI: Ne vem. ... Veš, takrat jih je zelo dosti umrlo. Preveč.
TINKA: Mogoče je pa on tudi pobegnil?
DEDI: Možno.
TINKA: Zakaj pa nista šla skup?
DEDI: Ja, zakaj? Kake pa to sprašuješ. Zato ker sva šla vsak v svojo smer. Jaz domov in on domov. Zaj pa dosti o tem.
Ena tistih prijetnih tišin objame dedka, vnučko in lipo ...
TINKA: Dedi, jaz bi tudi rada enkrat šla v Rusijo.
DEDI: Kaj češ hodit tja, tam je premrzlo.
TINKA: Pol pa v Afriko.
DEDI: Kaj zaj? Rusija ali Afrika?
TINKA: Oboje.
DEDI: Misliš, da bi te mami pustila?
TINKA: Ne vem. Lahko pa pobegnem. Tak kot ti.

S L I K

Lep pozdrav iz domovine!

O PRODA: Si?
O SVAJALEC: Ja. Daj poglej, če mam kravato ravno.
O PRODA: Hm ... Takole. Zdaj si pa res kot iz škatlice.
O SVAJALEC: Sem pomečkan ali kaj?
O PRODA: Ne.
O SVAJALEC: Zakaj pa si pol rekel, da sem kot iz ... Aja! Štekam! Drugič mi lahko laskaš na bolj moderen način. Da sem kot iz reklame – recimo. Ali fešn šova. Joj, prhljaj maš ... Naj se tvoja asistentka pozanima pri moji, kaj mi kupuje. Pomaga stoprocentno. Evo, boljše! Kaj pa maš to?
O PRODA: Kaj?
O SVAJALEC: Neko piko. Mogoče od zobne paste. Čakaj ...
O PRODA: Kaj ti pa je?!
O SVAJALEC: Rileks. Slina je naravni antibiotik.
O PRODA: Kaj, če naju kdo vidi?
O SVAJALEC: Eh! Nikjer nikogar. Če sem za kaj poskrbel, sem pa za varnost! Človek mora met svoj mir, ne? Sicer pa je to zdaj moderno; moški bonding pa te fore.

- OPRODA: Smo tukaj in zdaj. To je ...
- OSVAJALEC: Bu!
- OPRODA: Aaa! Lahko nehaš s tem?
- OSVAJALEC: Hahahaha! Vsakič padeš na isto finto. Hahaha.
- OPRODA: Jooooj! Se lahko prosim za trenutek skoncentriraš, da uskladiva izjavi in speljeva to zadevo tako, kot je treba?! Jaz nimam časa cel dan jebat ježa tu okoli. Še deset minut imava.
- OSVAJALEC: Pa od kje tebi te fekalne fore?
- OPRODA: Kake fekalne fore?
- OSVAJALEC: Te "jebat ježa".
- OPRODA: To sploh ni fekalna fora.
- OSVAJALEC: Ja, pa je.
- OPRODA: Ne, pa ni.
- OSVAJALEC: Ja, pa je.
- OPRODA: Ne, pa ni. Ti sploh veš, kaj pomeni fekalno?
- OSVAJALEC: Ja. Tak te tvoja mama kliče. Hehe.
- OPRODA: Kako znaš ti bit otročji ...
- OSVAJALEC: Vsaj ježev ne jebem, ampak miške. Hehe.
- OPRODA: EVO, s to izjavo si se pa spustil pod svoj nivo.
- OSVAJALEC: Aja?
- OPRODA: Ne začenjaj spet ...
- OSVAJALEC: Joj, smo danes zategnjeni.
- OPRODA: Še sedem minut.
Smo tukaj in zdaj in to je ...
- OSVAJALEC: Naredimo to deželo spet slovensko!
- OPRODA: Kaj?
- OSVAJALEC: Naredimo to deželo spet slovensko. To bi lahko bil slogan te kampanje.
- OPRODA: Naredimo to deželo spet slovensko ... Hm ... Sploh ni tako neumno ...
- OSVAJALEC: A ne, da ne?
- OPRODA: Klasična diverzija. Mi nismo rasistični, ampak patriotski.
- OSVAJALEC: Res je.
- OPRODA: Sprejemamo multikulturalnost, ampak ne za ceno naše lastne identitete.
- OSVAJALEC: Točno to.
- OPRODA: Najprej mi, potem drugi.

- O SVAJALEC: Aleluja!
- O PRODA: Naredimo to deželo spet slovensko! To je ... Genialno!
- O SVAJALEC: Že vidim reklamo: Neke gore nekje v ozadju ...
- O PRODA: Triglav!
- O SVAJALEC: Ta Triglav je tako zljajnan ...
- O PRODA: Pohorje?
- O SVAJALEC: Gora, model. Ne hribček.
- O PRODA: Če nočes Triglava, je najboljša, da gremo v Dolomite snemat. Ali pa Grossglockner. Si videl, kaj so naredil Avstrijci?
- O SVAJALEC: Ne še.
- O PRODA: Izjemna kampanja! Edino ta njihova nacionalna moda ... Ne vem, meni res ne potegne.
- O SVAJALEC: Ko ti ga bo ena na Oktoberfestu dobro potegnila, ti bo takoj prirasla k srcu. In ne, to ni bila fekalna, ampak seksualna fora. Kakor koli; rabimo goro in ... nekaj zelenega!
- O PRODA: Lipa. Obvezno mora bit lipa. Pod lipo pa piknik. Družinica; mož, žena, dva, trije otroci. U – noseča žena! Ja! S tistim žarom breje samice; z avro blaženosti ...
- O SVAJALEC: Lahko se pa za lipo dajeta dol, pa mamu še verzijo za po polnoči. Hehe.
- O PRODA: Bumbar.
- O SVAJALEC: Kaj? Dve muhi na en mah – spodbujamo domoljubje in nataliteto.
- O PRODA: Brezveze. Pol rajši prepovemo kontracepcijo, pa boš slišal otroško kričanje iz vsake slovenske kamrice. Učinkovito in pravno neoporečno.
- O SVAJALEC: Si ti ena glavca! S prhljajem – ampak to bomo uredili. Joj – že vem, komu lahko namignem, da odpre firmo s pleniciami. Ti bo 7 % dovolj?
- O PRODA: Aaaa!
- O SVAJALEC: Kaj? Kaj?
- O PRODA: Nič, sem mislil, da je ...
- O SVAJALEC: Kaj?
- O PRODA: Nič, samo tvoja senca je bila ... Ni panike.
- O SVAJALEC: Opusti se, stari. Spij malo šampanjčka ali pa si nabavi paket jajc.
- O PRODA: Res smešno. Kje sva ostala?

- OSVAJALEC: Pri plenicah?
- OPRODA: Se lahko že enkrat nehaš zajebavat? V službi si. Še pet minut do tiskovke ... Torej; dajva uskladit izjavi. Kaj boš povedal?
- OSVAJALEC: Da delamo vse točno tako, kot so nam naročili? Hehe. Rileks, no. Saj veš, da blestim pred kamerami. Jaz bom povedal, da zadeva deluje nad pričakovanji in da sem zadovoljen. Pa da je naša prioriteta – ne, edina skrb – varnost in dobrobit naših državljanov. Ali je to preveč?
- OPRODA: Ne, ne. Super je. Povej še, da je to izjemno smotrna investicija.
- OSVAJALEC: Mah, s številkami jih lahko ti dolgočasiš. Jaz furam drugačen pristop. A-u, a-u, a-u.
- OPRODA: Kaj pa delaš?
- OSVAJALEC: Čeljust razgibavam. Poskusi. Pomaga pri krčih. Boljše preventiva kot pa kurativa.
- OPRODA: Super. To jim tudi reci.
- OSVAJALEC: Kaj? O preventivi?
- OPRODA: Ja.
- OSVAJALEC: No problem! Boljše preventiva kot pa kurativa. Sri, sri, sri – šči, šči, šči.
- OPRODA: Jooooj ...
- OSVAJALEC: Pa kaj se toliko sekiraš? Super krmarimo skozi tole krizo. Tuji politični vrhi nas javno hvalijo, folk doma je primerno prestrašen, da jim lahko prodamo kar koli ... Win-win situacija.
- OPRODA: Saj vem ...
- OSVAJALEC: Zadeva deluje!
- OPRODA: Ja. Zaenkrat ...
- OSVAJALEC: Če ne, mam pa back-up plan.
- OPRODA: Ja. Zid, mitraljeze in ratatata.
- OSVAJALEC: Opa! Sem vedel, da te je nekaj v hlačah.
- OPRODA: Si? Čakajo naju.
- OSVAJALEC: Sem! Naredimo to deželo spet slovensko!
- OPRODA: Pst! Da ne bi kje to bleknil. To je treba pripraviti, pravilno plasirat. Saj veš.
- OSVAJALEC: Ok, no ... Ampak je res dbest ideja!
- OPRODA: Absolutno!
- OSVAJALEC: Joj! Harmonika! Obvezno mora bit harmonika. To je klena slovenska identiteta. Še bolj na poskok! ... Mam kaj med zobmi?

O PRODA: Ne.

O SVAJALEC: Pol pa nasmešek in akcija!

S L I K

Vrata se odprejo.

*Dva popeglana nasmeška na eni,
množica s fotoaparati, kamerami, mikrofoni, diktafoni, telefoni ...
na drugi strani.*

Vmes nevidni zid.

Lep pozdrav iz 2017. leta Gospodovega!

Zdaj pa lahko umrem.

Pomislim.

Vdih.

Srce tolče, kot da je na delavnicah bobnanja v Makedoniji:

Jožica Tanja Tanja, Jožica Tanja Tanja.

Sinkopa.

Izdih.

V glavi tema.

...

slik

Danes je spet norišnica.

slik

Toliko enih eventov, da ne vem več, kje se me objektiv drži. Pa same isto zategnjene face. Isti bleščeči nasmeški. Booring!

slik

Jaz sem bil narejen za bolj sublimne motive, ne pa za te nastavljače. Ta ... vulgarna predvidljivost! Enkrat mi bo leča počila, boš videla ...

slik

Mislim, saj te štekam – je treba delat –, ampak ne štekam! Eno je denar, drugo je pa umetnikovo poslanstvo. Nisi ti glupa, apatična raja. Nek višji cilj, neko moralno odgovornost pa je treba met, ali ne? Držat kurčev špegel pa te fore.

slik

Ej, veš sem tuhtal? Kaj, če bi midva naredila eno tako artiš razstavo, hm? V kakšni manjši kjut galerijici. Da se spucava tega službenega pofla. Da si jaz malo popiham na film, ti pa na dušo. Kaj praviš? Taka sladokusna, ekskluzivna umetniška manifestacija.

slik

Mam že koncept. Pazi to: lokalno! Štekaš? Danes vsi delajo te global zadeve; kao ni mej, pa te fore ... Midva bi to radikalno presekala z izključno domačo sceno. Angažiran art pa ta jajca. Sem že vse stuhtal. Na lagerju imava čisto dovolj materiala. Rabiva kakšnih 10 fotk, nič več – butično, ne? Začela bi z onim osamljencem. Veš, katero fotko mislim?

Modro nebo, skuštrani oblaki. Drevo, v njegovi senci klopca. Bela glava. Skrivenčeni prsti oklepajo palico. Pogled prešteva marjetice na travniku.

In nikjer nikogar.

slik

Ta bi lahko bila taprva. Izi intro; zablurana emocija in političnost na tatretjo žogo. Big lajk, če mene vprašaš. Pol bi šel na tisto z ulice.

Mamica z vozičkom in majhnim psom. Štiri najstnice; enake hlače, enake majice, enake frizure. Starejša gospa vleče za sabo nakupovalno torbo. Fant s sončnimi očali in telefonom. Moški v obleki. Gospodična v kostimčku telefonira. Par s fotoaparatom. Punca s čopom in veliko vrečko. Gospa v sivem. Gospodič s plešo. Nekdo na kolesu. Dva se držita za roke. Nekdo vstopa v trgovino. Nekdo, ki gleda desno. Nekdo, ki je sendvič. Nekdo, ki se mu mudi. Fant s koleno na tleh. Pred njim lonček iz McDonald'sa.

In nikjer nikogar.

slik

Hm ... Je kar dobesedna, a ni? Mogoče preveč. Totalni in-your-face. To več ne pali. Danes se fura subverzija. Čeprav ... No, imejva jo v mislih, pa bova videla, če se poklopi s konceptom celotnega dogodka. Kulči? Naslednja ...

Fant in nos in kri. Noge se pobirajo za pobeg. Dva para dvignjenih pesti nad njim in čevelj, ki se približuje trebuhu. Sklenjen krog najstnikov in telefonov. Zadaj velika stavba. Na oknih papirnati zvončki in trobentice.

In nikjer nikogar.

slik

Ta nama je res ratala. B&W je pa sploh genialen. Takoj je bolj dramatično. Bolj apokaliptično. Se spomniš, kako sva se matrala z zumom? Pa objektiv gor, pa dol, pa drugega ... Noro! Ampak se je splačalo. Brutalnost *par excellence*.

Levo štiri postelje, desno štiri. Na njih telesa, pokrita z rjuhami,
obkrožena z aparaturami in infuzijami. Obraz. V krču. Široko odprte oči
kričijo po koncu.
In nikjer nikogar.

slik

Bejbi, ta je kompozicijski jackpot; statika, statika, statika in potem ta
usrediščena intenziteta. Forma = vsebina in obratno. U – *Pozor! Visoka
napetost.* To bi bil lahko naslov razstave. Ne, kr neki ... Ali pa S L I K *Lep
pozdrav iz Slovenije!* Ne, katastrofa. Pozabi.

Razklana ustnica. Modrica in oko, ki gleda skozi okno, medtem ko
avtobus gleda njo.
In nikjer nikogar.

slik

Definitivno my top five. *Tihožitje na avtobusu.* Ej, kaj če bi vse slike
podnaslovlila s takimi half joke – half serious naslovi? Ali bi to bilo
tumač? Ne, boljše pustit stvari odprte za interpretacijo. Nočeva
represivno govorit o represiji, a ne? Pizda, sem to dobro formuliral.
Izostreno. Nimam zastoj EF 24-70 f/4 L IS objektivna. Hehe.

Stopnice v star blok. Šest moških. Prozorna vrečka s kruhom. Rdeča
nalepka –50 %. Dve odprti konzervi in građevinarska čelada.
In nikjer nikogar.

slik

Ta mi je favourite. Za na vabila. # s trebuhom za kruhom. Ej! Lahko bi
pri vsaki dala te # zraven? To je zdaj ultra trendi, veš? Kaj še mava? Joj, ta
ubija ...

Fantek drži za roko punčko in hodi. Punčka drži roza medvedka in hodi.
Ženska se ji smehlja in hodi. V rokah drži škatlo. Na njej rdeči križ. Vrsta
hrbtov stoji in čaka.
In nikjer nikogar.

slik

Saj sem rekel; lokalno angažiran art. Tale ma katarzični potencial. Softiči
bodo jokali, boš vidla.

Stoječi, sedeči, čepeči, ležeči ... Ograja. Policist in vojak. Med njima
oblaček izdihane toplote.
In nikjer nikogar.

slik

Ta detajl s sapo je fajn. Nekaj doda. Ampak ... Če še enkrat razmislim, je to že malo pase. A ni? Mislim; vsi to delajo. Midva morava najti neko novo, seksi temo. Politično, valda. Ampak ne tega poročilskega sranja. Folku že dol visi. Ste že imuni. Na nekaj drugega morava opozarjat ... A veš, kaj mislim? Treba je pokazat nekaj, kar se bo ljudi dotaknilo. Jih premaknilo. Dobesedno in metaforično. Nastavit morava taprav špegl ... Drugače ne bo tega noben kupil. Vsaj stroške morava pokrit. Pizda, se hitro učim človeške logike, ne? Ok, kaj še mava ...

Dvignjena roka. Zapestje briše nos. Oddaljenost: deset metrov, ne več.
Po zlatem rezu teče rezilna žica.
In nikjer nikogar.

Jaz ... Ultimativna strahopetnica.
Skrita pod posteljo čakam, da strahovi nehajo žurati.
Diham na škrge.
Oči bolijo od mižanja.
Vdih.
Moj fotoapararat ... Ogledalo? Delovno mesto: hiša strahov v zabaviščnem parku.
Tako tesnobno je, da bi kar umrla.
Izdih.

...

..... in S L I K
Presvetli me kot rentgenski žarek.
Jaz – od znotraj navzven.
In spet.

S L I K

V moji glavi slika.
Zažari.
Utrinek na nočnem nebu.
In še ena.
Razrašča se kot severni sij v polarnem mrazu.
In še ena.
Razglednice mojih potovanj.
Postaje.
Sopotniki.
Ljudje. Moje pleme.

Vdih.

V življenju je treba znat izbrat svoje bitke.

Pomislim.

...

Odložim fotoaparata.

Vstopim v sliko.

Spreminjam temo v svetlobo.

Pozitiv.

Vinko Möderndorfer

Fant, dekle in sivolasi gospod

Gledališka pesnitev

V pesnitvi nastopijo:

DEKLE

FANT

SIVOLASI GOSPOD

V pesnitvi se pojavljajo, vendar nikoli ne nastopijo:

JAN

MONIKA

OTHELLO

DESDEMONA

JERMAN

LOJZKA

SHAKESPEARE

MOLIÈRE

CANKAR

Prostor je prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Prvič

Fant in Dekle prideta.

Sedeta za mizo.

Drug drugemu nasproti.

FANT: Hvala, ker si prišla.

DEKLE: Ne zahvaljuj se.

FANT: Ne, saj se ne.

DEKLE: Nerodno mi bo.

FANT: Mislil sem, da je tale restavracija dovolj v redu ...

DEKLE: Zame?

FANT: Imajo školjke.

DEKLE: Super.

FANT: Pa še druge specialitete. Takoj ko si rekla *ja*, sem rezerviral. Sicer ne bi dobila mize.

DEKLE: Mislila sem, da bova šla na pico.

FANT: Bi rajši pico?

DEKLE: Ne. Je v redu.

FANT: Jaz imam rad pico.

DEKLE: Rada imam morske sadeže.

FANT: Vse vrste pic obožujem. Preveč mastnih nimam rad. Tiste s siri in s salamami, fuj! Ravno prav mastne se mi zdijo dobre. Artičoke. Z olivo na sredi.

DEKLE: To je okej.

FANT: Bova pila?

DEKLE: Lahko.

Fant se ozira okoli.

FANT: Upam, da bojo kmalu postregli. Gužvo imajo.

DEKLE: Se ne mudi.

FANT: To je dober znak.

DEKLE: Da se mi ne mudi?

FANT: Da imajo gužvo. To pomeni, da so dobri. Restavracije, kjer nimajo gužve, so zanič.

DEKLE: Razumem.

FANT: Pa tudi, da se ti ne mudi ...

DEKLE: Ja?

FANT: Je dober znak.

DEKLE: Za kaj?

FANT: No ... Kje je natakar? Zdaj bi pa že lahko ...

V ozadju se pojavi Sivolasi gospod.

Počasi gre proti mizi.

FANT: Bova pogledala jedilni list?

DEKLE: Nisem preveč lačna.

FANT: Imajo odlične predjedi. Avokado z rakci.

DEKLE: Si reden gost?

FANT: Nekajkrat sem bil. Z mamom.

DEKLE: Ja.

FANT: Mama me je peljala sem.

DEKLE: In kaj je naročila?

FANT: Avokado.

DEKLE: Potem bom jaz nekaj drugega.

FANT: Polži so odlični.

DEKLE: Gnusijo se mi.

Sivolasi gospod stoji za Fantovim hrbtom.

FANT: Potem pa mogoče hobotnica. Mamica jo je pohvalila.

Sivolasi gospod spregovori. Tiho.

SIVOLASI GOSPOD: Nikoli je ne boste osvojili, če boste kar naprej govorili o mamici.

FANT: Izberi, kar hočeš.

DEKLE: Ne bom predjedi.

SIVOLASI GOSPOD: Ste že zafurali.

DEKLE: Nisem lačna.

FANT: Potem pa lahko greva takoj na glavno jed.

DEKLE: V resnici sploh nisem lačna.

FANT: Sladico?

DEKLE: Kaj vem.

FANT: Sladkala se bova na koncu.

DEKLE: Ne. Slabo se počutim.

FANT: A greva k meni?

DEKLE: Kam?

FANT: Na čaj.

DEKLE: K tebi domov?

FANT: Če nočeš školjk, lahko tudi pico. Rad imam pico. Če je ravno prav mastna.

SIVOLASI GOSPOD: Zdaj bo vstala od mize.

Dekle vstane od mize.

FANT: Kaj pa sladoled? Pod mojim blokom imajo odličnega. Lahko greva na sprehod. In liževa ...

DEKLE: Liževa kaj?

FANT: Sladoled.

DEKLE: In potem greva še na ravno prav mastno pico?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Dobro reagirate, kolegica.

DEKLE: Veš kaj ... Ne zanimaš me več.

SIVOLASI GOSPOD: Bravo!

Fant vstane.

FANT: Oprosti. Nisem mislil tako ...

SIVOLASI GOSPOD: Če se boste opravičevali, bo še slabše.

FANT: Ušlo mi je.

SIVOLASI GOSPOD: Še slabše. Punce ne marajo posrancev.

DEKLE: Grem.

Dekle se obrne. Fant jo zgrabi za zapestje.

DEKLE: Počakaj!

SIVOLASI GOSPOD: S silo ne dosežemo ničesar.

DEKLE: Spusti me.

Fant jo še vedno drži za zapestje.

FANT: Rad bi še eno priložnost. Prosim!

DEKLE: Ne.

FANT: Sedi.

DEKLE: Av.

FANT: Greva od začetka.

DEKLE: Boli.

SIVOLASI GOSPOD: Dobili boste klofuto.

DEKLE: Spusti me.

FANT: Sploh ne maram školjk.

SIVOLASI GOSPOD: Zdaj je pravi trenutek za ...

Dekle Fantu primaže zaušnico.

Fant spusti njeno roko.

SIVOLASI GOSPOD: Dobro.

Fant se sesede.

Dekle odide.

SIVOLASI GOSPOD: Bravo!

Sivolasi gospod sede za mizo nasproti Fanta. Sklene roke.

SIVOLASI GOSPOD: Se zavedate, da je bil *prvi zmenek dekleta in fanta v restavraciji* čista katastrofa?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Ona je bila dobra! Se strinjate?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Vse tisto namigovanje ... To jih odbija. Saj imajo rade tudi to, ne rečem, ampak ne takoj. Namigovanje na mastne pice, z olivo na sredi, in na lizanje ... Vulgarno. Seveda ni z vulgarnostjo nič narobe. Ampak vse ob svojem času. Zajebali ste. Se strinjate?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Uporabil sem besedo *zajebal*. Ampak sem jo uporabil v pravem trenutku ... Ker ste *res* zajebali. Na celi črti.

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Njej je bilo lažje. Se strinjate, kolega?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Vi ste jo vodili, kolegica je samo reagirala. In v tem je bila odlična. Prepričljiva. Vi ste imeli težje delo. Vendar vas to ne opravičuje. Niste izpolnili naloge. Po takšnem *prvem zmenku* je ne bi nikoli spravili k sebi domov in potem celo v posteljo. Kar je bil namen. Šarm, galantno osvajanje, pridobivanje zaupanja in ... nazadnje: postelja. Če pridobimo zaupanje duše, telo samo pade v naše naročje, predano in brez pomislekov. Se strinjate?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Če bi ocenjeval, bi vam dal sedem. Njej pa deset. Se strinjate?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Začnimo znova.

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Še nekaj. Na zmenkih se ne omenja mame. Razen če si gej. Ste gej?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Potem pa ne razumem, zakaj je vse skupaj tako grdo propadlo.

Dekle se vrne.

Fant vstane.

Tudi Sivolasi gospod vstane.

SIVOLASI GOSPOD: Torej: simpatija obstaja. Sicer ne bi privolila v večerjo.

Fant Dekletu odmakne stol.

FANT: Izvoli.

Dekle sede.

DEKLE: Hvala.

FANT: Hvala *tebi*. Ker si prišla.

SIVOLASI GOSPOD: Preveč polizano. Saj niste stari petdeset. Dvajset jih imate, kolega. Je tako?

Fant prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Ne kimajte. Z njo se ukvarjajte!

Fant in Dekle se gledata.

Tišina.

Tišina.

SIVOLASI GOSPOD: Ušla vam bo, če ne boste hitro kaj rekli.

FANT: Hvala, ker si prišla. Mislim, fino, da si prišla.

DEKLE: Z veseljem sem.

FANT: Bova jedla?

DEKLE: Ja.

FANT: Kaj bova jedla? Imajo italijansko hrano ... Ne, kitajsko.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj imajo? Italijansko ali kitajsko? Odločite se.

FANT: Domačo. Domača kuhinja je.

DEKLE: Domačo imam rada.

Fant in Dekle se gledata.

Fant in Dekle se gledata.

SIVOLASI GOSPOD: Kolegica, pomagajte mu! Če fant ne zna, mu pomagaš. No, vprašajte ga kaj!

DEKLE: Imaš punco?

SIVOLASI GOSPOD: Dobro vprašanje.

FANT: Ja. Ne. Mislim. Pa ti?

SIVOLASI GOSPOD: Ja ali ne? Če jo imate, potem Dekle ne ve, kaj sploh počne tukaj. Zasedeni ste. Imate punco, njo pa ste povabili na zmenek! Saj ni *dekle za eno noč*! A si mogoče mislite, da je kolegica *dekle za eno noč*?

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Ne odgovarjajte meni. Njej odgovorite! Ušla vam bo.

DEKLE: Nimam fanta.

FANT: Kako ...? Mislim, fino, da ga nimaš.

DEKLE: Sem ga imela, pa sva se razšla.

FANT: Zakaj?

SIVOLASI GOSPOD: Kaj vas briga.

DEKLE: Zakaj te pa to zanima?

SIVOLASI GOSPOD: Ni rekla *Kaj te briga*, prijazna je bila. Dala vam je še eno priložnost.

FANT: Bova naročila? Tu imajo dobre pice. Nimam rad, če so preveč mastne.

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Stop!! Dovolj!

Fant in Dekle vstaneta.

SIVOLASI GOSPOD: Zmenek v restavraciji vama ne gre. Preskočimo!

Sivolasi gospod odrine mizo v temino prostora.

SIVOLASI GOSPOD: Pred njenim domom ste. Spremili ste jo. Noč je. Lokali v bližini so že zaprti. Stojita na ulici.

Prostor prazen.

Fant in Dekle stojita na sredi.

SIVOLASI GOSPOD: Sama je doma. Povedala vam je. Stojita pred blokom. Radi bi šli k njej. Všeč ste ji. Čeprav ne razumem, zakaj. Ampak pustimo to. Gremo. Akcija!

Fant in Dekle se gledata.

Fant in Dekle se gledata.

FANT: Na stranišče bi moral.

SIVOLASI GOSPOD: Kaaaaaj?!

FANT: Lahko grem k tebi na stranišče?

DEKLE: No, ja ... Prav. Kar za mano.

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Stop! Stop!!

Fant in Dekle gledata Sivolasega gospoda.

Sivolasi gospod gleda Fanta in Dekle.

SIVOLASI GOSPOD: Mislite, kolega, da vas bo spustila k sebi in potem še v posteljo samo zato, ker bi radi šli k njej na veliko potrebo?

FANT: Mislil sem na malo.

SIVOLASI GOSPOD: Scanje in sranje ne vzburljata. Morali bi jo šarmirat. Ji zlest pod kožo. V resnici bi vas morala sama povabit k sebi. In vi, kolegica, kar takoj ste mu odprli vrata v svoj dom, in to samo zato, ker je izjavil, da ga tišči na veliko potrebo!

FANT: Na malo.

SIVOLASI GOSPOD: A ni to, kolegica, malce preveč enostavno? No, kako pa bi bilo v realnem življenju? Fant v restavraciji prav nerodno namiguje na pico, lizanje in podobne traparije, in to na prvem zmenku, ne pozabimo tega, potem vas pospremi do doma in reče, da bi rad šel k vam kakat. In vi ga, lepo prosim, takoj povabite k sebi. Kako ste že rekli? *No, ja ... Prav. Kar za mano.*

DEKLE: V pravem življenju ga ne bi povabila k sebi. Niti slučajno.

FANT: Ampak ...

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj ste ga pa zdaj? V realnem življenju ga ne bi, zdaj ste ga pa?

DEKLE: Moj fant je.

FANT: Ja, njen fant sem. Mislim ... V *resnici* sem njen fant. Par sva.

DEKLE: Pa sem pozabila ... Tako me je gledal, kot kadar ...

Dekle obmolči.

Vsi trije nekaj časa molčijo.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Me vidva malo zafrkavata, kaj?! Čisto malo?

DEKLE: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Poskušam vama pomagat! Vaju prepričat, da je domišljija brez meja. Da je vživljanje v neresnico bistvo umetnosti. Zakaj sta sploh prišla sem? No?!

FANT: Ker je lepo.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj je lepo?

FANT: Nastopat.

SIVOLASI GOSPOD: Narobe.

DEKLE: Ljudem pripovedovat ...

SIVOLASI GOSPOD: Narobe!

DEKLE: Resnico.

SIVOLASI GOSPOD: Še in še narobe!!

Fant in Dekle gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Lagat.

Fant in Dekle gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Lepo je lagat.

Fant in Dekle gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Za ta poklic, ki ni poklic, ampak poslanstvo, način življenja, sta se odločila zato, ker bi rada dobro lagala. Najboljše. Najbolj prepričljivo. Rada bi tako dobro lagala, da bi vsi verjeli, da sta Romeo in Julija, nora lady Macbeth, do norosti ljubosumni Othello, cagavi Hamlet in utrgana Nora. Rada bi, da bi ljudje verjeli, da sta res Ofelija, Hamlet, Jago, Desdemona, Maša, Tuzenbah, Irina ... Od slovenskih dramskih likov pa tako ni noben zanimiv, razen Jermana,

pa še ta je ubožček, da bog pomagaj. Ja, draga moja, za laž gre. Za prepričljivo laž. Za iskrenost, ki ji verjamemo, v resnici pa je laž. Za vživljanje v neresnico gre!

Molčijo.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: In od kod črpamo laž?

Molčijo.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: No?!

DEKLE: Iz domišljije.

SIVOLASI GOSPOD: Iz življenja.

FANT: Ja! Iz življenja!

SIVOLASI GOSPOD: Samo iz življenja?

FANT: Ja!

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa, če v življenju nimamo tistih izkušenj, ki bi jih radi naredili za prepričljive?

Molčijo.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Razumeta?

Fant in Dekle odkimata.

SIVOLASI GOSPOD: Kako dolgo sta že fant in dekle? Mislim par.

DEKLE: Dve leti.

FANT: Ja, dve leti.

SIVOLASI GOSPOD: Se pravi, da sta imela devetnajst let.

FANT: Že v gimnaziji sva bila par. V zadnjem letniku. Ampak ne zares.

SIVOLASI GOSPOD: Kako pa je *zares*?

DEKLE: Zdaj živiva skupaj. Malo več kot eno leto.

SIVOLASI GOSPOD: Koliko več?

DEKLE: Eno leto in en mesec. In še malo. Tri dni.

SIVOLASI GOSPOD: Zelo natančno veste, koliko časa živita skupaj.

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Zanimivo.

FANT: Zato mi ni šlo tisto pred blokom. Jaz bi šel kar gor, saj stanujeva skupaj. Nisem se mogel vživet, da bi moral prosit, če lahko grem domov.

Fant se neumno zasmeji.

SIVOLASI GOSPOD: Splav?

Fant in Dekle gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj me tako debelo gledata?! Sprašujem, če sta že imela splav? Kolegica, sprašujem, če ste bili noseči in če ste šli delat abortus. To se dogaja. Še ne dolgo nazaj so rekli, da je abortus najbolj zanesljiva oblika kontracepcije.

DEKLE: Ne.

FANT: Zaščiten sva. Mislim ona.

SIVOLASI GOSPOD: Poskusimo drugače ... Doma ste. Živita skupaj. V tistem vajinem bloku. Čakate jo, da se bo vrnila. Hodite gor in dol

po sobi. Šla je v bolnico. Posebna situacija. To ni isto, kot če bi šla v trgovino ali na trg ali na težek izpit. Gre za nekaj zelo intimnega, usodnega, nekdo bo s sesalko segel vanjo, neki tujec, zdravnik, in izsesal vaše seme iz nje, kot da je pokvarjena sluz. Šla je delat splav in zdaj jo čakate, da se vrne. V današnjih časih se vrnejo isti dan. Nekaj ur odležijo in grejo domov. V mojih časih so ženske po splavu ležale v bolnici tri dni.

Fant začne nervozno hoditi gor in dol po prostoru.

Dekle stoji zraven. Gleda ga.

SIVOLASI GOSPOD: Rekli smo, da nje ni. Da je šla v bolnico že zjutraj.

DEKLE: Aja!

Dekle odide iz prostora.

Fant nervozno hodi gor in dol po prostoru.

SIVOLASI GOSPOD: Hodite gor in dol ... Mislite, da je to v redu?

FANT: Ne vem. Tako ste rekli.

SIVOLASI GOSPOD: Mislite s svojo glavo! Tako *gor in dol* hodijo tisti na hodniku pred porodnimi sobami. No, nekateri. Nekateri pa so tako pijani, da komaj stojijo. Se pravi, šla je splavit vajinega otroka. Je tako?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Razmišljajte!

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Na glas razmišljajte! Rad bi slišal tok vaših misli!

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: No!

FANT: Ne morem tako hitro.

SIVOLASI GOSPOD: Misli so najhitrejše prevozno sredstvo na svetu. Pravzaprav v vesolju. Samo pomisliš in si že *kjer koli*. Samo pomisliš in skozi glavo stečejo vse mogoče variante in odločitve v vseh kombinacijah. Naučite se misliti hitro! No!

FANT: Kaj?

SIVOLASI GOSPOD: Od tega, kako jo čakate, je odvisno, kakšen odnos imata. Jo imate radi? Ste se jo že naveličali? Biti več kot leto dni skupaj je v vaših letih veliko. Vam je prav, da je šla delat splav? Ste tega veseli?

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Kako veste, saj tega še niste doživeli.

FANT: Predstavljam si.

SIVOLASI GOSPOD: Če bi šla zdajle *zares* delat splav, bi vam bilo ... *kako*?

FANT: Hudo bi mi bilo.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj?

FANT: Rad jo imam.

SIVOLASI GOSPOD: Bi imeli otroka z njo?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Pri dvajsetih? Po letu dni, mesecu in treh dneh skupnega življenja? Otrok? Nič več žuranja, poležavanja, neobveznih sprehodov, obiskov ... Zdaj smrad po plenica, po prismojenem mleku, po kašicah in drugih prehrabnih dodatkih ... Dojenčki se ponoči neusmiljeno derejo, moraš vstajati, kuhat kamilice, črviči jih, z njimi v naročju se vsako noč sprehodiš do Dunaja in nazaj, zjutraj pa predavanja, ure baleta, sabljanja, neumna in suhoparna teorija

gledališča, vidva pa neprespana. Eden od vaju bi se moral za kakšno leto odpovedati študiju. Predvidevam, da to ne bi bili vi.

FANT: Bi.

SIVOLASI GOSPOD: Ker jo ljubite.

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: V kako velikem stanovanju?

FANT: Garsonjera.

SIVOLASI GOSPOD: Fant, Dekle in dojenček. V garsonjeri.

FANT: Bilo bi lepo.

SIVOLASI GOSPOD: Dvajset let.

FANT: Kaj?

SIVOLASI GOSPOD: Dvajset let sta stara. Otroka bi lahko imela tudi čez dve leti, čez štiri, ko bi končala študij, ko bi imela svoje dohodke. Ko bi vama kariera stekla. Ali ne bi bilo takrat lepše? Še bolj lepo?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj potem *ne splav*?

FANT: Ne vem.

SIVOLASI GOSPOD: Ste zagrizen katolik?

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Jasno, da niste. Sicer ne bi imeli kaj iskati v umetnosti. Zakaj pa potem?

FANT: Rad jo imam. Vse življenje bi rad bil z njo.

SIVOLASI GOSPOD: Ste prepričani?

FANT: Ja.

Sivolasi gospod gleda Fanta.

Molčita.

Gledata se.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa, če bi radi otroka zato, ker se bojite, da jo boste izgubili. Če bi imela otroka, bi jo nekako privezali nase.

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Lahko pa si to predstavljate, kaj? Da obstaja v načinu razmišljanja tudi ta možnost. In še veliko bolj dramatična je, kot *ljubim jo, rad jo imam, hočem otroka z njo, vse življenje bi rad bil z njo ...* To so v resnici katoliški stereotipi. Pa tudi televizijski. Pri tem mislim na najbolj cenene televizijske produkcije, ki pa so danes žal v večini. Dobra drama je skrita v nenavadnih odločitvah, v nenavadnem razmišljanju, izven preizkušenih stereotipov. Poskušajte razmišljati bolj dramsko: Naveličala se vas je. Čutite to. Ohladila se je. Vprašanje časa je, kdaj vam bo to povedala. Nekdo, ki točno ve, kako dolgo že živi z nekom, *leto, mesec in tri dni*, že ne more biti preveč srečen v tej zvezi. Poleg tega je mlada. Lepa. Zanimajo jo tudi drugi fantje. Niste preveč šarmantni. Nerodni ste. In zdaj je zanosila. Po nesreči. Si lahko to predstavljate?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: No! Dajte! Rad bi slišal vaše razmišljanje. Osnovno situacijo ste slišali. Nadaljujete od tukaj.

Fant molči.

Razmišlja.

Razmišlja.

SIVOLASI GOSPOD: Ne mislim tu sedet do novega leta. Prosim!

FANT: Se pravi, da je šla v bolnico, čeprav tega nisem hotel.

SIVOLASI GOSPOD: Bravo.

FANT: Zdaj jo čakam. Jezen sem.

SIVOLASI GOSPOD: Bi lahko bilo tako, ja.

FANT: Hodim gor in dol.

SIVOLASI GOSPOD: Ste prepričani?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj je niste spremili do bolnice? Če bi bilo vse v redu, mislim, obojestranski dogovor, bi šli z njo.

FANT: Skregala sva se.

SIVOLASI GOSPOD: Ja.

FANT: Rekla je, da gre sama.

SIVOLASI GOSPOD: Je to res ona rekla?

FANT: Ne, jaz sem rekel: Če nočeš obdržati otroka, pa pojdi sama! Ne bom sodeloval pri umoru!

SIVOLASI GOSPOD: Dobro. Še kar dramatično. Očitno sta imela hud prepir.

FANT: Vso noč je trajal.

SIVOLASI GOSPOD: Utrujeni ste. Niste spali. Jezni ste.

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Skrbi vas. Ker to mogoče pomeni začetek konca. Razšla se bosta. Otrok bi podaljšal vaše razmerje. Izgubili jo boste.

Stanovanje je njeno. Odseliti se boste morali. Kaj vam še hodi po glavi?

FANT: Drugega ima. Zato se je tako določila.

SIVOLASI GOSPOD: Dobro. Ljubosumje je zanimivo. Se pravi: Utrujeni ste. Razočarani. Ljubosumni in paranoični.

Fant si razmrši lase. Nekajkrat se udari po licu. Nekajkrat globoko vzdihne.

FANT: Usedel se bom.

SIVOLASI GOSPOD: Tako je. Fizična situacija je pomembna. Sedite. Sključeno sedete in se sesujete vase.

Fant sede.

SIVOLASI GOSPOD: Skrb. Utrujenost. Prihodnost, ki je ni.

Fant skloni glavo. Z dlanmi si pokrije obraz.

SIVOLASI GOSPOD: Odlično! V tem trenutku začnemo opazovati Fantovo zgodbo. Sedi na stolu. Obraz si pokriva. Žalost? Izguba? Ne vemo. Vesel ni. To je gotovo. Čaka. Tudi to je gotovo. Dolgo čaka. Sedi. Tudi mi čakamo. Ne vemo, kaj ga pesti. Začne nas zanimati. Kaj je narobe? Kaj se bo zgodilo? Nekaj se mora zgoditi. Nekdo bo prišel. Nekdo pride. Akcija!!

Dekle vstopi.

Obstoji sredi prostora.

Fant jo pogleda.

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Prišli ste, kot da ste prišli s tržnice. Pred nekaj urami so vam izpraskali otroka iz maternice. Vso pot ste razmišljali ... Kaj ste razmišljali?

DEKLE: Sem naredila prav?

SIVOLASI GOSPOD: Recimo. Kaj še?

Dekle pokaže na Fanta.

DEKLE: O njem.

SIVOLASI GOSPOD: Kako vas bo pogledal, glede na to, da je bil proti? Kakšno bo vajino srečanje? Abortus je zarezal v življenju dveh. Razumete?

DEKLE: Ne vem. Nimam izkušenj.

SIVOLASI GOSPOD: Smrt.

Dekle in Fant gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Vam je že kdo umrl?

FANT: Babica.

SIVOLASI GOSPOD: Kolegico sprašujem.

DEKLE: Stara mama.

SIVOLASI GOSPOD: Ste jo imeli radi?

DEKLE: Očetova mama je bila. Čuvala me je. Kot otrok sem do petega leta živela z njo.

SIVOLASI GOSPOD: Bila vam je tako rekoč *druga mama*.

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Se spomnite, kako vam je bilo, ko je umrla?

DEKLE: Hudo mi je bilo.

SIVOLASI GOSPOD: Kako?

DEKLE: Tako hudo, da nisem mogla jokati.

SIVOLASI GOSPOD: Spomnite se na občutke ob smrti stare mame. Poskušajte se jih spomnit. Podoživet. Kdo vam je povedal, da je umrla, kako ste se takrat počutili, ko ste se zavedali, da je konec, da ni ponovitve, da je življenje šlo, odteklo, se razgubilo, bilo izkraspano iz sveta ...?

DEKLE: Kot bi imela kamen v trebuhu. Ustnice so se mi tresle. Nisem mogla kontrolirat ...

SIVOLASI GOSPOD: Še enkrat! Prihod!

Dekle odide iz prostora.

Fant zakoplje obraz v dlani.

Dekle vstopi.

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Še enkrat! Vzemite si več časa. Po občutku. Tišina naj bo dolga. Čakanje naj bo neznosno mučno. Vsi čakamo. Ne samo on. Ne vemo, kaj čakamo. Ne vemo, koga čakamo. Tudi ona čaka pred vrati. Dolgo čaka, preden vtakne ključ v ključavnico. Vstopila bo v sobo, pred Fanta, ki ga je ljubila, ki ga mogoče še ima rada, vendar zdaj prihaja predenj kot prinašalka smrti. Prihaja oznanit smrt. Smrt je šla skoznjo. Dekle je doživela smrt. Odhod. Nič ni več tako, kot je bilo. Se bosta razšla? Ju bo to še bolj povezalo? V prsih jo tišči. Ne more jokati. Če bi jokala, bi ji bilo lažje. Pa ne more. Jok v njej jo duši. Akcija!

Dekle odide iz prostora.

Fant si pokrije obraz.

Čakamo.

Čakamo.

Čakamo.

Dekle čisto počasi vstopi. Neslišno. Stoji na robu prostora in gleda Fanta. Fant ima še vedno pokrit obraz.

Sivolasi gospod zašepče.

SIVOLASI GOSPOD: Ste jo slišali, ko je vstopila?

Fant odkrije obraz.

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Ne!! Ne odkrivajte obraza!

Fant si spet pokrije obraz.

SIVOLASI GOSPOD: Samo vaše telo naj reagira. Komaj vidno. Napne se kot struna. Roke na obrazu se premaknejo, vendar ne odkrijejo lic. Dajte nam vedeti, da veste, da je prišla, da je tu, da vas gleda. Bojite se je. Strah vas je. Strah vajinega prvega srečanja po težki izkušnji, po težki odločitvi ...

Dekle gleda Fanta.

Dolgo se ne zgodi nič.

Dekle počasi stopi k Fantu. Zdaj stoji pred njim.

Fant počasi spusti roke z obraza. Pogleda jo.

Sivolasi gospod šepeta.

SIVOLASI GOSPOD: Dobro.

Fant in Dekle se gledata.

Fant komaj slišno spregovori.

FANT: Je konec?

Dekle prikima.

Gledata se.

DEKLE: Samo, da je za mano.

FANT: Zakaj?

DEKLE: Utrujena sem.

Sivolasi gospod šepeta.

SIVOLASI GOSPOD: Spomnite se na babico. Občutek v telesu. Občutek velike izgube. Kot bi v sebi zadrževali strašen krik.

DEKLE: Želela sem si, da bi me držal za roko.

FANT: Moral bi s tabo.

DEKLE: Tako sama sem bila.

Fant vstane in hoče objeti Dekle.

DEKLE: Nimaš me rad.

FANT: Imam te. Najbolj na svetu te imam.

Sivolasi gospod šepeta.

SIVOLASI GOSPOD: Nismo telenovela. Stvarno. Nič patetike. Iskrena čustva. Surova. Nihče vaju ne gleda. Povejta si vse!

DEKLE: Če bi me imel, bi šel z mano.

FANT: Želel sem si, da bi ga obdržala.

DEKLE: Da bi ga *jaz* obdržala. To si mislil.

FANT: Skupaj bi ga imela.

DEKLE: Skupaj?!

Dekle se grenko zasmeji.

DEKLE: Nikoli ne pospraviš za sabo. Niti enkrat nisi dal perila v pralni stroj. Če rečeš, da prideš s košarke ob desetih, prideš ob enih zjutraj.

FANT: S fanti smo šli na pivo.

DEKLE: Fantje ti pomenijo več kot jaz.

FANT: Ni res.

DEKLE: Ne držiš obljub.

FANT: Ni res.

DEKLE: In nikoli ne priznaš, kadar se zmotiš.

FANT: Ni res!!

DEKLE: Včasih sva se dajala dol vsak dan, odkar si se preselil k meni, pa komaj parkrat ...

Fant ji pregrizne misel.

FANT: Nisem vedel, da si delaš kljukice.

DEKLE: Ne delam si kljukic, samo tako je.

FANT: Rekla si, *odkar si se preselil k meni ...* Kar naprej poudarjaš, da ti je atek kupil garsonjero in da sem *jaz prišel k tebi*, da pereš *moje gate* v *tvojem* pralnem stroju, da spiva v *tvoji postelji*, ki ti jo je tudi atek kupil. Kako naj v takšnem vzdušju ...

Dekle mu pregrizne misel.

DEKLE: Nič nisi prinesel s sabo, samo potovalko z gatami in srajcami. Ja, pa žogo za košarko.

FANT: Saj vem, saj vem! Moji so premalo bogati zate. Ko sva bila pri tvojih na obisku, me je tvoj *ljubi atek* kar naprej spraševal, kje živimo, in ni mu bilo všeč, da stanujem v bloku in da nimamo niti garaže, kar namrdnil se je.

DEKLE: *Jaz sem se odločila zate.*

FANT: Ker si bila pijana. Misliš, da ne vem? Žurali smo v tisti gostilni za gimnazijo. Vsi so se že poparčkali, samo ti ne. In si šla z mano, ker sva se pač poznala iz dramskega krožka, ker si vedela, da bova šla isto študirat. Misliš, da nisem slutil, da ti je bilo naslednji dan žal? Samo zato, ker sem bil vztrajen, si ostala z mano še en teden in potem še enega in še enega.

DEKLE: Kako mi lahko to govoriš? In to zdaj! Prav zdaj!

FANT: Če bi me imela rada, ne bi šla *splavarit*.

DEKLE: Ne morem ti zaupat.

FANT: Jaz ti ne morem zaupat! Kar naprej se spogleduješ z drugimi.

DEKLE: Boli me. Duši me.

FANT: Misliš, da ne vidim, da sem slep?! Misliš, da ne vidim, kako jih gledaš?! Tiste iz višjih letnikov. Pri baletu buljiš med njegove noge, v njegova stegna. In kako se hihitaš, ko te nagovori. Zadnjič si se ustavila in klepetala z njim. Mene, ki sem stal zraven, enostavno ni bilo več. Brisala si me.

DEKLE: Ni res.

FANT: Lahko bi dokazala, da ni res.

DEKLE: Tebi se ne da nič dokazat.

FANT: Tako bi dokazala, da ne bi šla delat splava.

DEKLE: Da bi imela otroka z otrokom! Še zase ne znaš poskrbet. Mamin sinček!

FANT: Mamo mi pusti pri miru! Slišiš!! Moja mama me je sama spravila gor. Težko ji je bilo. In tudi zdaj mi pomaga, kolikor more. Samo mamu mi pusti pri miru!

DEKLE: Kar naprej te kliče. Kar naprej visita na telefonu.

FANT: Jaz pa niti ne vem, s kom se pogovarjaš. Greš na balkon in šepetaš.
In to sredi noči!

DEKLE: Ne šepetam.

FANT: Skrivaš se.

DEKLE: Ne morem več!

FANT: Nisem prepričan, da si bila noseča z mano.

Dekle obmolkne.

FANT: To, da si tako z lahkoto šla na splav, mi je dalo mislit.

Dekle zajoka.

Dekle se sesede na stol.

Joka.

Bridko. Zelo zares.

Fant stoji nemočno zraven.

SIVOLASI GOSPOD: Dobro.

Dekle se umiri.

Oba pogledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Izguba, ki je botrovala resnici. Dobro sta to izpeljala.

Iskrene emocije. Trenutki čustvenosti prepričljivi. Kolegica, očarali ste me. Morda bi si želel več občutka *izgube* v telesu. Končno ste pred nekaj urami doživeli zoprni poseg. Ne samo čustveno zoprni, tudi fizično. Morda bi vam morala kdaj, povsem instinktivno, dlan zdrsniti na trebuh. Ki je prazen. Izpraskan vsebine. Vi, kolega, pa ...
V redu. Kar v redu.

FANT: Hvala.

SIVOLASI GOSPOD: V dano situacijo se moramo vživeti tako prepričljivo, da smo tudi sami prepričani, da je vse res, čeprav je vse laž. Saj je vse laž, kajne?

Fant in Dekle prikimata.

Sivolasi gospod odide.

Fant in Dekle sama.

Fant in Dekle se gledata.

FANT: Danes bom jaz pral. Mi boš pokazala, kako dela pralni stroj.

Dekle se nasmehne.

DEKLE: Tvoja mama je super ženska.

FANT: Tudi tvoj atek je kar v redu.

DEKLE: Kar v redu?

Fant se nasmehne.

FANT: In ne bom več tako pogosto hodil na košarko.

Fant objame Dekle.

Odideta.

Prostor ostane prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Drugič

Čez nekaj časa pride Sivolasi gospod.

Postavi se na sredo prostora.

Gleda nas.

Gledamo ga.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj bi jokali pred ljudmi? Kazali našo žalost? Naše solze? In to celo na takšen način, da bi ljudje mislili, da so to *res* naše solze, naše ihtenje, in da je naša v nebo vpijoča bolečina resnična. Čemu? Kakšen užitek je v razkazovanju bolečine?

Sivolasi gospod nas gleda.

Gledamo ga.

SIVOLASI GOSPOD: O vsem tem pa se ne sprašujemo, kadar se trudimo ljudi nasmejati. Kadar povemo šalo, nas ljudje hvalijo, se nam smeji, trepljajo nas po hrbtu. Zadovoljni so. In tudi mi smo zadovoljni. V pripovedovanju šal ni nobenega trpljenja. Ne razgaljamo sebe, ampak druge. Molière je bil, tako pravijo, zelo nadarjen komik, vse življenje pa si je želel igrati dramo, tragedijo. Pravijo, da pri tem ni bil najbolj uspešen. Podobno govorijo za Shakespeara. Tudi odličen komik in slabši dramski igralec.

Sivolasi gospod nas gleda.

Gledamo ga.

SIVOLASI GOSPOD: Za smeh pa je včasih dovolj pačenje. Dovolj zunanja podoba. Ljudje se zelo hitro zasmejijo. Že sama formalna situacija je lahko smešna. Nekoga brcnemo v rit, sedemo mimo stola in podobne traparije ... In ljudje se smeji. Bolj kot so neumni, bolj se smeji. In ljudje so v večini zelo neumni.

Sivolasi gospod nas gleda.

Gledamo ga.

SIVOLASI GOSPOD: Drama pa zahteva pristnejša čustva. Hlinjen jok nas ne pretrese. Hlinjen jok je smešen. Meja med dramskim in groteskno smešnim je tanka. Mahanje z rokami, kar naj bi pomenilo, da smo razburjeni, ljubosumni, jezni in tako dalje in tako dalje, je smešno, če ni od znotraj *podloženo* z iskrenim čustvom, s pravim načinom mišljenja, s pravimi emotivnimi podobami, z dobrim stopnjevanjem. V resnici, v to sem prepričan, pa v vsakdanjem življenju prav vsak trenutek prestopamo mejo med iskrenostjo in sprenevedanjem. Nekdo nam ni všeč, pa ga vseeno prijazno pozdravimo. Se delamo, da ga imamo radi. Kdo ve, če ga ne bomo nekoč še potrebovali? Lažemo. Nismo iskreni. Vendar smo se v tem vsakdanjem *prodajanju neresnice* tako izmojstrili, da nam ljudje verjamejo. Celo sami sebi verjamemo. V sferah politike je to, kot lahko na žalost opazimo, vsakdanja praksa. Laž. Laž. Laž! Dobri politiki so tisti, ki lažejo tako, da jim verjamemo. Slabi so vsi ostali.

Fant in Dekle prideta na oder.

SIVOLASI GOSPOD: Toda vprašanje ostaja. Kakšno zadovoljstvo čutimo, ko nam uspe iskreno jokati, iskreno trpeti, ko smo iskreno žalostni ...? Ljudje pa nam verjamejo in so ganjeni z nami. Kakšno zadovoljstvo je v drami, tragediji, žaloigri, da sta si jo želela celo Molière in Shakespeare bolj kot uspehov komedije?

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj se je mojstrom zdela drama dragocenejša od komedije? No?

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Katarza!

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Ko ljudje vidijo solze, žalost ... in jim verjamejo, se spomnijo na svojo žalost, na svoje solze ... In jim je lažje. Nas pa, ki smo nekomu pomagali premagati njegovo bolečino, to napolni z neizmernim zadovoljstvom. To je tako, kot da bi rešili življenje. Razumeta?

Fant in Dekle prikimata.

Fant in Dekle ga gledata.

Sivolasi gospod ju gleda.

SIVOLASI GOSPOD: Ljubosumje.

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Zapleteno čustvo. Se strinjata?

Fant in Dekle prikimata.

SIVOLASI GOSPOD: Lahko končno spustita kakšen glas? Prosim.

FANT: Ja.

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Zapleteno čustvo. To smo že ugotovili. Kar nekaj iger v svetovni literaturi se ukvarja z njim. V domači literaturi tega ne poznamo. Glede zapletenih čustev je slovenska dramatika še zelo nerazvita. Na stopnji kamene dobe.

Fant in Dekle ga gledata.

SIVOLASI GOSPOD: Šala. To naj bi bila šala.

Fant in Dekle se nasmehmeta.

SIVOLASI GOSPOD: Slaba šala. Priznam. No, torej! Ljubosumje! No?!

FANT: Ljubosumje je ...

Fant in Dekle ga gledata.

SIVOLASI GOSPOD: Je?!

DEKLE: Ljubosumje boli.

SIVOLASI GOSPOD: Ženske vsako čustvo boli. Tudi jeza, tudi sovraštvo, tudi ljubezen. Ženske ste nagnjene k temu, da vas čustva bolijo.

DEKLE: Spomnim se, da me je bolelo ...

Sivolasi gospod Dekletu pregrizne misel.

SIVOLASI GOSPOD: Se opravičujem za mačistično izjavo. Hotel sem biti duhovit. Za razliko od Molièra in Shakespeara, kot sta opazila, v humorju nisem preveč spreten. Jasno, ljubosumje je sestavljeno čustvo. Tudi iz bolečine. Pa še iz česa?

DEKLE: Jeze?

SIVOLASI GOSPOD: Tudi.

FANT: Maščevanja.

SIVOLASI GOSPOD: Maščevanje ni čustvo. Maščevanje je posledica čustva. Vendar, ja. Ljubosumnost sproža maščevanje.

DEKLE: Želja po razčiščevanju.

SIVOLASI GOSPOD: Tudi posledica.

FANT: Ko sem bil ljubosumen ... Sem bil jezen. Predstavljal sem si vse mogoče.

DEKLE: Ko sem bila ljubosumna, sem bila užaljena.

SIVOLASI GOSPOD: Občutek! Kakšen občutek sta imela, ko sta bila ljubosumna? Kako se je telo odzivalo na ljubosumje? Kakšen je bil srčen utrip? Kakšno dihanje? So se vama tresle roke? Sta stiskala zobe? Vse to je pomembno. Čustva niso samo v glavi, so predvsem

v telesu. Fizičen odziv na čustvo. Če se bomo spomnili, kako je telo reagiralo, bomo lahko prepričljivo ponovili tudi čustvo.

FANT: Nisem mogel spat.

DEKLE: Telefonirala sem prijateljici. Morala sem povedat, kaj me muči.

FANT: Moral sem ven. Na sprehod.

DEKLE: Kar govorila sem. Ni me mogla ustavit. Bruhalo je iz mene.

FANT: Hodil sem ure in ure. V krogih.

DEKLE: Grizla sem si nohte.

Obmolkneta.

Sivolasi gospod ju gleda.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Prav.

Sivolasi gospod vstane. Na prizorišče potegne baletni drog.

SIVOLASI GOSPOD: Balet. Ura baleta. Vsi letniki. Tudi višji. V baletni predavalnici. Fant stoji zadaj, Dekle spredaj.

Fant in Dekle se postavita ob drog, kot je predlagal Sivolasi gospod.

SIVOLASI GOSPOD: Pred Dekletom stoji visok črnolasec iz zadnjega letnika. Lep, nadarjen ... Kaj še?

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Kolegica, opišite mi ga ...

DEKLE: Koga?

SIVOLASI GOSPOD: Tega, ki stoji ob drogu pred vami.

DEKLE: Nihče ne stoji.

SIVOLASI GOSPOD: Jasno, da nihče ne stoji! Predstavlajte si ga! Zaboga! Gledate ga v hrbet. Delate vaje. Kaj vem, kakšne ... To mi boste vi povedali ... No!

DEKLE: Delamo vaje ob drogu. Vaje za ogrevanje. Pred mano stoji.

Dekle stopi k drogu. Da eno nogo na drog. Roko dvigne v zrak. Prikloni se naprej, potem nazaj. Fant stoji za njo. Izvajata iste vaje. Nekaj časa.

SIVOLASI GOSPOD: Kako mu je ime?

Dekle med tem ko opravlja vaje.

DEKLE: Komu?

SIVOLASI GOSPOD: Temu, ki stoji pred vami!

DEKLE: Aja! Ne vem.

SIVOLASI GOSPOD: Saj je vseeno. Prvo ime, ki vam pade na pamet.

DEKLE: Jan.

SIVOLASI GOSPOD: Naprej!

DEKLE: Dela iste vaje kot vsi. Oblečen je v črne pajkice. Gledam ga ...

SIVOLASI GOSPOD: Kam ga gledate?

DEKLE: Zadaj.

FANT: Kam ga gledaš?

DEKLE: Gledam ga, kamor ga pač gledam. Nimam kam drugam. Pred mano stoji in dela vaje. Sklanja se naprej in potem nazaj. Dobro dela.

FANT: Res?

DEKLE: Zadnji letnik je. Štiri leta že dela te iste kurčeve vaje. Bo pa ja dobro delal!

Fant in Dekle izvajata vaje.

FANT: V rit ga gledaš.

DEKLE: Ne.

FANT: Misliš, da ne vem, kako so ti vseč moške riti?

Dekle se potrudi in se nasmehne.

DEKLE: Buhtelj.

FANT: Vedno mi rečeš, da imam lepo rit in da te to vznburja.

DEKLE: Midva sva par! Bom pa ja lahko rekla, da mi je tvoja rit vseč!

FANT: Kaj pa njegova?

DEKLE: Ne, njegova mi pa *ni* vseč.

FANT: Zakaj jo pa potem gledaš? Njegovo napeto rit, ko se skloni ob drogu naprej?

DEKLE: Zato, ker pač stojim za njim.

FANT: Jaz pa za tabo. Gledam te v vrat. In vidim, kako se ti koža na vratu naježi. Vedno, kadar si vznburjena, se ti naježi.

DEKLE: Nisem vznburjena in ti si kreten!

FANT: Ko se pri četrti vaji skloni čisto naprej, ga buljiš naravnost v jajca.

DEKLE: Ti nisi normalen.

FANT: Ima lepša jajca kot jaz?

DEKLE: Zakaj se toliko ukvarjaš z njegovo ritjo?

Dekle molči. Dela vaje ob drogu vedno hitreje.

SIVOLASI GOSPOD: Konec ure! Driiiiiiiin!

Fant in Dekle prenehata z vajo.

SIVOLASI GOSPOD: Zdaj pa naprej! Naj se dialog razvija naprej! Akcija!

DEKLE: Zakaj težiš?!

FANT: Zakaj buljiš v njegova jajca?!

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Ponavljamo se. Če bomo še enkrat ponovili *jajca*, bomo zdrsnili v komedijo. Ponavljanje je komično.

DEKLE: Meni je to že zdaj smešno.

SIVOLASI GOSPOD: Ljubosumje je smešno, če ga opazuješ od daleč. Sicer pa boli.

FANT: Ja, boli. Ne moreš se izviti iz klopčiča. Kar vleče te, da bi spraševal vedno iste in iste reči.

DEKLE: Neumnosti.

FANT: Zakaj si se pa potem z njim pogovarjala?

DEKLE: Na isti šoli smo! Se bom pa ja lahko pogovarjala s sošolci! Čez nekaj let, mogoče že čez nekaj mesecev, bomo skupaj stali na odru.

FANT: Z njim boš stala na odru?

DEKLE: Mogoče.

FANT: To si želiš?

DEKLE: Ne.

FANT: Zakaj pa potem rineš za njim?

DEKLE: Ne rinem. Pogovarjam se z njim. In z drugimi tudi.

FANT: Nimfomanka.

DEKLE: Peder!

FANT: Ne ti men peder!

DEKLE: Ne ti men nimfomanka!

SIVOLASI GOSPOD: Stop! Spet slepa ulica. Obračanje na mestu. Drama je vedno zgoščena na bistveno. Skrajšajta! Naj se situacija obrne.

FANT: Na gobec ga bom, če se ti še enkrat približa.

DEKLE: Kaj pa naj jaz rečem za vse tiste tvoje ...

FANT: Kaj moje?

DEKLE: Pogovarjaš se z njimi. Smejiš se jim. Tako se jim smejiš, da mi gre na bruhanje. Njim se smejiš, doma pa kisló gledaš in težiš.

FANT: Kdo? Kdo so *tiste moje*? Kdo?!!

DEKLE: Glasbenice. Tista čelistka. Ko smo imeli skupaj nastop. Proslava. Pa ne da si pozabil? Motal si se okrog nje, da je bilo že hudo gledat.

FANT: Monika je lezbijka.

DEKLE: Ne me jebat! Vsaka punca, ki jo hočeš dat dol, je lezbijka. Imaš pa res smolo, revček.

FANT: Te je pofukal?

DEKLE: Ne!

FANT: Še ne.

SIVOLASI GOSPOD: Zaključek. Kakšen bo zaključek?

DEKLE: Veš kaj ... Vse to je brezveze.

FANT: Če se hočeš z njim dat dol. Okej. Prav. Ampak potem se bom tudi jaz z Moniko.

DEKLE: A ni več lezbijka?

FANT: Nočem, da ga gledaš, razumeš!! Samo to hočem! Nočem, da se ti oči tako svetijo ... razumeš, kadar govoriš z njim. Nočem!

DEKLE: Kako svetijo?

FANT: Tako, kot kadar si želiš ...

Dekle se mu približa.

Čisto blizu stopi k Fantu.

Objame ga okrog vratu.

DEKLE: A tako?

FANT: Kaj tako?

DEKLE: Če se mi tako svetijo kot zdaj?

FANT: Ja.

Dekle ga poljubi. Dolg poljub.

DEKLE: A greva nekam?

Se objemata.

Se poljubljata.

Hlastata strastno drug po drugem.

FANT: Kam?

DEKLE: V garderobo. Nikogar ni.

Fant prikima.

Poljubljata se.

Sivolasi gospod ju gleda.

SIVOLASI GOSPOD: Stereotipno. Ampak deluje. Ženska uporabi svoje najmočnejše orožje. Seks. In moški padejo. Verjamejo. Ko ni več argumentov, sledi poljub, postelja, seks in vse je za nekaj časa spet lepo v redu. Resnica je spravljena v predal. Ljubosumje je zadušeno.

Fant in Dekle se nehata poljubljati.

Gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: Ekonomičnost. Zgoščenost. To je bistvo današnje vaje. V življenju imamo veliko časa. Kadar pa kažemo čustva ljudem, moramo biti zgoščeni. Začetek, sredina, hiter konec.

Gledajo se.

Sivolasi gospod ju motri.

Mladima je neprijetno.

SIVOLASI GOSPOD: Jan bo dober igralec.

DEKLE: Ja.

Fant molči.

SIVOLASI GOSPOD: Monika je odlična čelistka.

FANT: Ja.

Sivolasi gospod prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Do naslednjega tedna pripravita dialog med Othelom in Desdemono. Zadnji prizor. Zadnji obračun. Največja razbolelost ljubosumne duše. Norost ljubosumja. In Desdemonino prepričevanje brez upa zmage. Spomnita se na današnjo emotivno vajo. Podobne reči kot v literaturi se dogajajo tudi v življenju. Zato Shakespearovega Othella še vedno igramo. Ker nas spominja na naša vsakdanja ljubosumja. Prav?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Bila sta ... Ja. Bila sta ... Solidna.

DEKLE: Hvala.

SIVOLASI GOSPOD: Kolega, vaše ljubosumje je bilo pristno. Imel sem občutek, da si živo predstavljate, kako in kam gleda kolegica ... Imel sem občutek, da v resnici strastno uživate v ljubosumju. Kot bi vam šlo za nekaj drugega. Jaz bi razmišljal o tem.

FANT: Hvala.

SIVOLASI GOSPOD: Lahko gresta. Se vidimo.

Fant in Dekle zadovoljno odhajata.

SIVOLASI GOSPOD: Kolegica ...

Fant in Dekle se ustavita.

SIVOLASI GOSPOD: Samo trenutek.

Fant odide.

Dekle pristopi k Sivolasemu gospodu.

SIVOLASI GOSPOD: Tudi Desdemona, ko ugotovi, da se bori za življenje, poskuša Othella odvrniti od morilskega ljubosumja prav s svojim telesom, s svojim ženskim šarmom. S seksom. Dala mu bo, oprostite izrazu, ampak drugače se ne da povedat, dala mu bo, da si bo rešila življenje. Takoj. Kar tam. Nemudoma. Na silo, če je treba. To je

namreč vse, kar ji je še ostalo. Poskusite izkoristiti to, kar ste danes odkrili. Pobegnili ste od resnice v šarm, v eros, ki zgladi vse. Je tako?

Dekle molči.

Potem prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Me zelo zanima, kje boste v besedilu našli prave trenutke za to. To naj bo vaša naloga.

Dekle prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Lahko greste.

Dekle odide.

Sivolasi gospod gleda za njo.

Potem počasi odide.

Prostor je prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Tretjič

Potem se zasliši gromki aplavz, ki kar traja in traja.

V prostor priteče najprej Mladenič. Obraz ima namazan v črno. Oblečen je v precej zaprašen renesančni kostum generala Othella. Vidi se, da je kostum izposojen iz fundusa Narodnega gledališča.

Takoj za njim pride še Dekle. Oblečena v Desdemono. Razmršena. Zadihana. Očitno je bila pravkar zadavljena. Tudi njen kostum je izposojen.

Aplavz še traja.

MLADENIČ: Še ploskajo.

DEKLE: Noro!

Malce se umirita, se primeta za roke in odideta nazaj.

Aplavz je močnejši.

Spet se vrmeta.

Aplavz še traja.

FANT: Všeč jim je.

DEKLE: Ne morem verjet.

Se primeta za roke in spet izgineta.

Aplavz je še močnejši.

In traja.

Potem počasi ugasne.

Fant in Dekle se zadihana vrmeta v prostor.

Oba sta navdušena in vznemirjena.

Fant si začne brisati črno barvo z obraza.

Dekle si v ogledalcu ogleduje vrat.

DEKLE: Skoraj si me zares.

FANT: Mater sem bil dober! Prav čutil sem ...

DEKLE: Poznalo se mi bo.

FANT: Še nikoli v življenju nisem tako čutil! Jeze. Sovraštva. Zraven pa me je bolelo. Tiščalo me je. Tako sem stisnil zobe, ko si me začela objemat, ko si me objela in me hotela poljubiti, mi potisnit jezik v usta ...

DEKLE: Borila sem se za življenje.

FANT: Tako sem stisnil zobe, da sem se ustrašil, da mi bo plomba na enki padla ven.

DEKLE: Hotela sem prekiniti norost v Othellovih očeh, jo spremeniti v strast.

FANT: Presenetilo me je. Potem pa še bolj podžgalo. *Mater*, sem si mislil, *ne boš se zmazala, ne tako poceni*. In sem te zagrabil. Ti meni ljubezen, jaz tebi smrt.

DEKLE: Dobra sva bila.

FANT: Prvič se mi je zgodilo, da nisem bil jaz, da sem bil nekdo drug.

DEKLE: Nikogar ni bilo, samo midva. Čutila sem, da je to samo med nama. Bala sem se. Nikamor nisem mogla pobegniti. Strah me je bilo. In ko si me davil ... jebenti, plavo bom imela ... sem te sovražila. Vedela sem, da se nikoli ne bi smela spečat s tabo ... Potem sem umrla.

FANT: In jaz sem jokal nad tvojim truplom. Strast me je zanesla. Žal mi je bilo. To jih je najbolj pretreslo. Čutil sem, kako so obnemeli. *Mater*, res sem bil dober!

SIVOLASI GOSPOD: Drek.

Fant in Dekle obstaneta. Gledata v temo, iz katere počasi prihaja Sivolasi gospod. Najprej slišimo samo korake, potem ga zagledamo. Z rokami v žepih prihaja. Sklonjena glava.

SIVOLASI GOSPOD: Sranje.

Pride jima čisto blizu.

SIVOLASI GOSPOD: Kup gnoja. Ne. Ne gnoja. Gnoj je koristna stvar. Kup razpadajoče mrhovine.

Fant in Dekle molčita.

Sivolasi gospod ju gleda.

SIVOLASI GOSPOD: Sprenevedanje. Maškarada. Kriljenje z rokami. Piskali ste z visokim glasom, dragi kolega, kot da so vas kastrirali. Ampak Othello *ima* jajca! General je. Črnc. Vojak. Tisoč žensk je imel. Vi pa ste čivkali kot kakšen napovedovalec vremena s televizije Zgornja Šmarjeta. Bili ste kot skvarjena rekonstrukcija Kekca. Ne Kekca, Kekec je pravi moški v primerjavi z vašim Othellom, piskali ste kot slepa Mojca.

FANT: Hotel sem bit ironičen.

SIVOLASI GOSPOD: Kastrati so smešni, ne pa ironični.

FANT: Nihče se ni zasmeljal.

SIVOLASI GOSPOD: Ne morem verjet! Imeli ste celo čas, da ste opazovali publiko? Kadar smo iskreno v tako intenzivnih in ekstremnih čustvih, kjer gre za vprašanje življenja in smrti, nimamo časa, da bi špegali po publiko.

FANT: Čutil sem ...

SIVOLASI GOSPOD: Čutili ste drek, ki se je valil iz vaših ust. Vse, kar ste rekli, je bilo v nebo vpijoča laž. Napačni poudarki, pretirana glasnost, nobenega stopnjevanja ...

DEKLE: Ploskali so.

SIVOLASI GOSPOD: Kdo je ploskal?

DEKLE: Ljudje.

SIVOLASI GOSPOD: Kateri ljudje?

FANT: V dvorani.

SIVOLASI GOSPOD: V dvorani ni bilo ljudi. Bili so vajini prijatelji, ki so vama naklonjeni. Poleg tega publika nima pojma. Publiko lahko vodiš za nos in je navdušena, tudi če kriliš z rokami, če zavijaš z očmi. Spotakneš se in se bo smejala. Brcneš partnerja v rit in se bo krohotala. Spustiš lažnive solze, dvakrat zahlipaš, obraz zakoplješ v dlani, nekaj nerazumljivo zamomljaš in bojo rekli: *Joj, kako pretresljivo, tako kot v življenju!* Publika je trop neumnih ovac. Demokracija in volitve so živ dokaz za to. Pa tudi televizijske nadaljevanke.

DEKLE: Nastopamo zaradi publike.

SIVOLASI GOSPOD: Narobe, gospodična. Nastopamo zaradi sebe. Odgovorni smo samo sebi. Ne publiki.

DEKLE: Ampak ...

SIVOLASI GOSPOD: Nič *ampak*, gospodična. Vse, kar ste počeli, je bilo narobe. Ko vam je Othello rekel: *Ženske obračajo strup v sladkost in moški venemo z njihovimi lažmi ...*, ste ga prijeli za obraz in ste ga poljubili.

DEKLE: Hotela sem si rešit življenje.

SIVOLASI GOSPOD: Othello nori v ljubosumju, ima steklene oči, ne more se več obvladat, ponižan je, njegova moškost je ponižana ... Jasno vsega tega, moj dragi Fant, niste naredili, samo cvilili ste ... Vi, kolegica, pa ste si poskušali rešiti življenje tako, da ste ga kot izgubljenega sina iz kakšne slovenske ljudske igre prijeli za obraz! Nisem mogel verjet! Z obema rokama za obraz in potem ste ga še poljubili kot babica svojega vnuka, ko gre ta prvič sam v kolonijo. V navalu slepe ubijalske strasti bi vam Othello, če bi bil res pravi Othello, odtrgal obe roki in vam jih zatlačil v lažnivi goltanec. Poljubljala sta se, kot da sta še vedno v gimnaziji.

FANT: Odrinil sem jo.

SIVOLASI GOSPOD: Kot feminilni dečko, ki še ne ve, ali so mu vseč lulčki ali lulike. Točno tako ste jo odrinili. Patetično smešno.

DEKLE: Kaj naj bi naredila? Predlagali ste mi ... Kako pa naj bi ...?

SIVOLASI GOSPOD: Tako kot bi zgrabili tistega iz višjega letnika. Kolega Jana. Dobro veste, kako bi ga. Priznajte si, kaj si mislite, kaj si želite, kaj sanjate, ko se ob baletnem drogu sklanja pred vašim obrazom. Zgrabili bi ga z obema rokama, da bi se ustavil in ne bi mislil na nič drugega kot na ljubezen, na seks. Vse misli bi mu izbrisali iz glave. Tako bi morali zgrabiti Othella, če bi bil Othello res Othello, tako zares, ne pa obražček in poljubček Za življenje vam je šlo, kolegica.

FANT: Ampak Othello jo vseeno zadavi.

SIVOLASI GOSPOD: Seveda jo! Njegovo ljubosumje je močnejše. Najmočnejše. Si predstavljate, s kakšno silo bi se moral odtrgati od nje, s kakšno muko, najprej bi moral premagati svojo strast, najprej sebe ... , če bi ga seveda kolegica zgrabila prav in za pravo mesto, če bi se kolegica *res* borila za življenje, ne pa pozirala za *Lady*. Tako pa je bilo vse skupaj samo *cigumigu*. Brez strasti. Našemila sta se v kostume, pobarvala sta si obrazek, ampak zato nista bila nič bolj Othello in nič bolj Desdemona. Kostumi, lasulje, šminka, vse to je nič, če ni pravega notranjega naboja in hotenja.

DEKLE: Od kod potem ...?

SIVOLASI GOSPOD: Ste bili kdaj posiljeni?

Dekle obmolkne.

SIVOLASI GOSPOD: Ste spali s kom, pa niste hoteli? In se je vseeno zgodilo?

Dekle molči.

SIVOLASI GOSPOD: Doživetja črpamo iz svojih izkušenj. Ni treba, da vas je poskušal kdo zares zadaviti, gotovo pa ste doživeli nekaj, kar je

bilo podobno temu. Podobna stiska. Nemoč. Ko ne moreš pobegniti, in to zato, ker si sam zabredel v takšno situacijo. Kako ste izgubili nedolžnost?

Dekle molči.

Fant pogleda Dekle.

SIVOLASI GOSPOD: Kakšen je bil prvi seks? To sprašujem. Ne glejta me, kot da ne vesta, o čem govorim.

Dekle molči.

Fant molči.

SIVOLASI GOSPOD: Samo ne mi pravite, da *je bilo lepo, super, romantično, sanjsko* ... Ker ni bilo. Ker nikoli ni. No?!

DEKLE: Ni bilo.

SIVOLASI GOSPOD: Ni bilo *kaj*?

DEKLE: Lepo.

SIVOLASI GOSPOD: Bil je starejši. Se motim?

DEKLE: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj *ne*?

DEKLE: Bil je starejši.

FANT: Gospod profesor ... Mislim ...

Sivolasi gospod ga prekine.

SIVOLASI GOSPOD: In vi, spoštovani kolega ... Kdaj ste bili zares ponižani? Osramočeni? Nemočni? Tako zelo osramočeni in nemočni, da ste noč in dan sanjarili, kako bi se maščevali. Kako bi ubijali, trgali, sekali. Ste že kdaj doživeli takšno ponižanje, takšno nemoč?

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Lažete.

DEKLE: Starejši je bil.

SIVOLASI GOSPOD: Deset? Dvajset?

DEKLE: Dvajset. Več. Mogoče.

SIVOLASI GOSPOD: Izzvali ste ga.

DEKLE: Ne vem, kako lahko petnajstletnica izzove starejšega moškega.
Ne vem. Mogoče.

SIVOLASI GOSPOD: Učitelj?

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Vam je bil všeč?

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Je bil prvi?

DEKLE: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Ne?

DEKLE: Tako *zares* je bil *res* prvi, prej pa sem ... S sošolcem. Osmi razred.

SIVOLASI GOSPOD: Ni vam treba povedat, če nočete.

DEKLE: Hočem.

Nekaj časa vsi trije molčijo.

DEKLE: S sošolcem sva se nekaj stiskala. Nekaj poskušala. Saj veste ...

SIVOLASI GOSPOD: Ne vem. Povejte mi.

DEKLE: Božanje. Z roko. In on mene tudi. Mislila sem, da je to *to*. Pa ni bilo. Igračkanje, kadar ni bilo nikogar doma...

SIVOLASI GOSPOD: Učitelj, ste rekli.

DEKLE: Prvi letnik.

Fant plane.

FANT: Kateri?!

SIVOLASI GOSPOD: Ni važno.

DEKLE: Tako me je gledal. Všeč mi je bilo, da me tako gleda. Tudi jaz sem ga gledala.

SIVOLASI GOSPOD: Kako?

FANT: Kako?!

DEKLE: Nasmehnila sem se mu. Tako ...

Dekle pokaže.

Dekle odkima.

DEKLE: Drugače. Bolj ... Globoko.

SIVOLASI GOSPOD: In?!

DEKLE: Nekega dne je rekel, da ne more več, da bo znorel, če ne pridem v njegov kabinet. Zvečer. Po zadnji uri. Ne takoj. Kasneje. Ko ne bo na šoli nikogar več. Vse mi je natančno povedal. Vedela sem, kaj se bo zgodilo. Bilo me je strah. Ampak strah je bil vznemirljiv.

Dekle se nasmehne.

SIVOLASI GOSPOD: Nadaljujte!

FANT: Ni treba.

SIVOLASI GOSPOD: Če nočete, ni treba.

FANT: Prosim.

Dekle vseeno nadaljuje.

DEKLE: Zaklenil je za mano. Še preden sem prišla do mize, me je objel in mi porinil jezik v usta. Ni mi bilo všeč, ampak nisem se uprla. Ne vem, zakaj. Najbrž zato, ker sem sama prišla k njemu. Ali pa zato, ker sem mislila, da mora biti na začetku zoprno, potem pa ne bo več zoprno. Ne vem. In potem me je dvignil in položil na mizo. Takrat sem že hotela stran. Zagrabil me je za zapestja. *Všeč ti bo, všeč ti bo, všeč ti bo ...* je ponavljal. Potegnil mi je kavbojke dol, skupaj s hlačkami. Pokraskal me je. Na boku sem še nekaj dni imela dolgo rdečo razo. Zagrabil me je za joške. Zbolelo me je. Rekel je: *Zdaj te boli, potem ti bo pa lepo ...* Hotela sem stran. Pa nisem upala. Strah me je postalo. Počutila sem se krivo. Sama sem šla k njemu. Lahko ne bi. Krivo sem se počutila, ker mi je bil všeč. Kaj če bojo zvedeli, da sem sama šla k njemu, norca se bojo delali, smejali se mi bojo, čudno me bojo gledali vse do mature. Vedno bolj me je bilo strah. Ko je legel name ... težek je bil. Nisem mogla dihat. Zastokala sem in mi je pokrnil usta z roko. *Tiho! Snažilke so v zbornici*, je šepetal. Dlan je imel slano. Gnusno. Nisem mogla dihat. Tesnoba. Strah. Krivda. Najraje bi umrla. Potem je pljunil v roko in me namazal s svojo slino med nogami, zraven pa je ponavljal: *Všeč ti bo, všeč ti bo, všeč ti bo ...* Jaz pa nisem mogla dihat, zdelo se mi je, da je to to, mislim smrt, ponižanje, smrt pri živem telesu, sramota ... Ko me je zbolelo, sem si mislila, hvala bogu, boli me, to pomeni, da bo zdaj konec. Ko zaboli, je konec. Pa ni bilo. Kar trajalo je. Trajalo. Ležal je na meni z vso težo. Kot da me zasuva težka zemlja in se bom zadušila. In lulat me je. Takšen občutek. Da se bom polulala, pa se ne morem, in butal je, butal, da je miza škripala. *Naj mi kdo pomaga! Naj mi kdo pomagaaaa! Lepo prosim! Pomagajte miiiiii!* Zastokala sem, on pa je mislil, da mi je všeč. *Ti je všeč, ti je všeč, ti je všeč, ti je všeč ...?* je ponavljal, je ponavljal, je ponavljal. Mislila sem, da me bo razneslo. Peklo me je, bolelo me je, vse hkrati. Čutila sem, da imam v sebi kepo, kamen, nekaj tujega, kot da bi rinil vame palico. Nekaj, kar ne bo nikoli šlo iz mene, kar mi bo predrlo čreva in se mi zapičilo v srce. Če je bilo prijetno? Ne vem. Ne. Bilo je. Počutila sem se krivo, ker mi je bilo

tudi vseč ... Ne!! Ni bilo prijetno. Bilo je toliko vsega ... In takrat sem hotela, da bi bilo konec. Ker ni in ni bilo konca. Ni in ni bilo konca. In sem ga začela poljubljat. Po pleši sem ga poljubljala. Videla sem, čisto od blizu, luskinine stare kože, ki mu je odpadala nad sivkastimi zalizci ... Začela sem ga božat. Vsepovsod sem ga božala. Zdelo se mi je, če ga bom božala, ne bom umrla, lahko bom zadihala. Zdelo se mi je, da če bo mislil, da uživam, da bo konec. Da bo nehal, če bom takšna, kot tiste punce v porničih. In sem bila. Stokala, božala, ga grizla v uho, ga lizala po obrazu, po hrapavem, neobitem licu ... In je nehal. Naenkrat je še sunil, zastokal in otrpnil. Potem je vstal in si potegnil gor hlače. Šel je okrog do pisalne mize, kjer je popravljaj naše naloge, iz predala je vzel paketek *Paloma robčkov* z vonjem po mentolu. Ne vem, zakaj, ampak zapomnila sem si, da so imeli vonj po mentolu. *Na!* je rekel in mi jih vrgel v naročje. *Obriši se. Pa mizo tudi daj, da ne bo mastna.*

Dekle utihne.

Fant jo prime za roko.

Dekle jo umakne.

DEKLE: Tega nisem še nikomur povedala.

Sivolasi gospod spoštljivo prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Hvala.

Fant eksplodira. Kar bruha iz njega.

FANT: Me pa res zanima, kje je v tej pripovedi skrita Desdemona? Zakaj je bilo tega treba ...?! Zakaj je morala povedat?! Zakaj si povedala? Kdo je to bil? A je bil prfoks za matematiko? On je imel svoj kabinet. Tista miza? Ubil ga bom. Mater!

DEKLE: Zgodilo se je, preden sva bila midva skupaj ...

FANT: Je čisto vseeno!! Ubil ga bom! Ubil!! Prijavit bi ga bilo treba. Zafukanega pedofila! Zakaj, zakaj, zakaj?! Zakaj mi nisi tega nikoli

povedala? Uživala si, ane? Si? Priznala si! Uživala si. Sama si priznala! Malo prej!

DEKLE: Nič ne razumeš.

FANT: Prevarala si me.

DEKLE: Ti si nor!

FANT: Ja, nor sem. Prizadelo me je. Prekleta baraba. Prekleti pedofil. Ja, vem, kdo je bil. On je bil. Spomnim se, kako naju je gledal, ko sva bila par. Posmehljivo. Mene je gledal posmehljivo. Mislil si je: Kar imej jo, mali, jaz sem jo prvi napolnil. Zakaj? Zakaj? Zakaj?! Zakaj si rinila v tisti kurčev kabinet?!

Sivolasi gospod vstane.

SIVOLASI GOSPOD: Mislim, da nam je zdaj vse veliko bolj jasno. Bolj ko bomo iskreni do sebe, lažje bomo prepričali gledalce. Umetnost je brskanje po sebi. Z vsemi bolečinami in stiskami smo sami neskončen material lastne umetnosti. Vrtanje, vrtanje! Do krvi.

Dekle in Fant molčita.

Gledata ga.

SIVOLASI GOSPOD: Zdaj pa še enkrat. Slecita že enkrat te ogabne cunje! Nosila sta jih najbrž še Šaričeva in Lipah ... Poznata?

Fant in Dekle odkimata.

SIVOLASI GOSPOD: Jasno, da ne poznata. Zakaj bi ju poznala? Saj sta itak že mrtva. Mislim onadva, ne vidva. Vidva še ne. Pa bosta kmalu. Nekateri so mrtvi, še preden se rodijo. Mislim metaforično. Zgolj metaforično. Vzemita si pet minut odmora in še enkrat! Alo! Gremo! Brez kostumov, brez črne barve. Brez publike. Samo vidva. Sama. Iskreno. Neizprosno. Vidva sta Othello in Desdemona. Nihče drug.

Sivolasi gospod pogleda na ročno uro.

SIVOLASI GOSPOD: Domov grem. Upam, da mi niso spet odpeljali avta.
Ni bilo prostora, pa sem kar na pločniku parkiral.

Sivolasi gospod odide.

Fant in Dekle sama v prostoru.

Najprej odide Dekle, potem Fant.

Prostor je prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Četrtič

Na oder prileti stol.

Za njim pride Fant. Oblečen je spet v kavbojke in majico.

FANT: Ne gre!

Fant brcne v stol. Potem ga pobere in trdo postavi sredi prostora.

FANT: Ne morem.

Dekle pride na oder. Tudi ona je oblečena vsakdanje.

DEKLE: Histeričen si.

FANT: Ne ti meni *histeričen!* Čisto miren sem. Miren! Razumeš?!

Fant brcne stol. Stol zleti nekam zadaj.

Dekle se zasmеji.

FANT: Kaj se režiš?

DEKLE: Ker si tako zelo miren.

Fant zakoplje roke v žep.

Se pomiri.

FANT: Tebi gre, meni pa ne.

DEKLE: Ni res.

FANT: Tolažiš me.

DEKLE: Super si. V *Tartuffu* si bil blazno zabaven.

FANT: Pod mizo. Ja.

DEKLE: Ne samo pod mizo.

FANT: Na mizi so te šlatali, jaz sem bil pa pod mizo zabaven! Hvala.

DEKLE: Tako si bil super, da sem komaj zadrževala smeh.

FANT: Medtem ko te je Jan premetaval po mizi.

DEKLE: Naju itak noben ni gledal. Samo tebi so se smejali.

FANT: Jasno, da so se mi smejali, če so mi pa pred nosom šlatali punco.

DEKLE: Spet si tečen.

FANT: Stari je nalašč izbral mizo in tebe na mizi. Z Janom.

DEKLE: Zakaj?

FANT: Zaradi tistega, kar si mu povedala prejšnji semester. Da se ti je *prvič* zgodilo na mizi. Ko si bila stara petnajst let.

DEKLE: Tisto je bilo čisto nekaj drugega. To ni primerljivo.

FANT: Situacija je ista.

DEKLE: Ni.

FANT: Mogoče res ni. Ker takrat ti *ni bilo* vseč, zdaj ti *pa je*.

DEKLE: Spet začanjaš.

FANT: Rad te ima.

DEKLE: Punco ima.

FANT: Ločen je.

DEKLE: Kdo?

FANT: Koga si pa ti mislila?

DEKLE: Jana.

FANT: Samo na njega misliš! Jaz sem mislil pa na starega. Tebe ima rajši.
Daje ti dobre priložnosti, mene pa rine pod mizo. Igra se z nama.

DEKLE: Po tistem, ko sem povedala, kar še nobenemu nisem ... Po tistem
sva bila odlična Othello in Desdemona. Brez navlake. Zares. Ti si bil
tak ... takega te nisem videla še nikoli.

FANT: Ja. Mislil sem na prfoksa matematike ... Kako se bom z avtobusom
peljal tja, ga počakal pred šolo in ga zbil do kamene dobe.

DEKLE: Vse, kar počne, počne zato, da bi bila midva boljša. Zaupam mu.
Popolnoma mu zaupam.

Fant in Dekle molčita.

Gledata se.

FANT: Vseeno mislim, da me je nalašč dal pod mizo.

DEKLE: Zdaj pa res že težiš!

FANT: Zakaj nikoli ne dovoli, da bi bila par? Romeo in Julija na primer.

DEKLE: Zato ker sva *zares* par. In ker misli, da je bolje za naju, da sva nekaj drugega kot tisto, kar sva v resnici.

FANT: In kaj sva v resnici?

DEKLE: Zaljubljenca.

Dekle objame Fanta.

DEKLE: Včasih malo tečna. Ampak vseeno zaljubljenca.

Poljubljata se.

Poljubljata se.

FANT: Spet si Desdemona.

DEKLE: Kaj?

FANT: Hočeš pobegnit od resnice.

DEKLE: Kakšne resnice?

FANT: Da sva par. Rada se pa nimava več.

Dekle se izvije iz Fantovega objema.

Užaljena je.

DEKLE: Pa ne zaradi mene.

FANT: Zaradi mene?

DEKLE: Kdo je vedno utrujen? Kdo pride s košarke šele ob dveh ponoči?

FANT: Takrat si pa ti utrujena.

Molčita.

Gledata se.

DEKLE: No! Kaj? Bova vadila?

FANT: Ti na mizi, jaz pod mizo?

DEKLE: Ti Jerman, jaz Lojzka.

FANT: No, vidiš! Kaj mi je dal?! Jerman se več ukvarja s svojo mamó kot z Lojzko.

DEKLE: Ampak Lojzka ga vseeno ljubi.

FANT: Tako kot ti mene?

DEKLE: Ja.

FANT: Dol se pa ne dajeta.

DEKLE: Ker ima on druge reči v glavi.

FANT: Katere?

Dekle skomigne.

DEKLE: Zmago na volitvah?

FANT: Stari me tako vidi. Kot cagavca.

DEKLE: Rad te ima.

FANT: Tebe ima rad.

DEKLE: Rekel mi je.

FANT: Kaj?

DEKLE: Da si dober.

FANT: Ja?

DEKLE: Ja.

FANT: Tolažiš me.

DEKLE: Pa ja.

FANT: Je to pomenilo *ja* ali *ne*?

DEKLE: Dajva vadiť! Prideš. Jaz čakam. Sedim na stolu, pletem nogavice ...

FANT: Zakaj pa nogavice?

DEKLE: Zate. Da te ne bo zeblo, ko boš zboroval. Tako sem si zamislila.
No, prideš ... In rečeš...

FANT: Rad te imam.

DEKLE: Da ne boš več zboroval. To rečeš.

FANT: In ti si pletla nogavice zaman.

DEKLE: Dajva! Pokazat mu morava, kaj sva naštudirala.

Glas od nekod.

SIVOLASI GOSPOD: *Kdo smo?*

Fant in Dekle se ozreta v mrak prostora, iz katerega počasi prihaja Sivolasi gospod. Koraki, koraki ...

SIVOLASI GOSPOD: *Od kod smo? Kam gremo?*

Sivolasi gospod se ustavi pred Fantom in Dekletom.

Gleda ju.

Gledata ga.

SIVOLASI GOSPOD: Predvsem pa: *Kdo smo?* Se strinjata?

Fant in Dekle prikimata.

SIVOLASI GOSPOD: Od kod prihajamo, približno vemo. Mama, ata, tete, strici. To je pomembno. Ne rečem, da ni. Genetika pa to. Rak v družini, suicidalnost, histerija, barvna slepota. Zanimive reči, če jih znamo izkoristit. Recimo, da bi bil Romeo barvno slep. Julija mu reče: *Med družicami bom jaz edina oblečena v rožnato. Zlahka me bo moj dragi videl.* Romeo pa barvno slep! Vse sivo vidi. Huda dilema, kaj?

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Pa pustimo neumne domislice. Kajti to je bila neumna domislica, dovtip, ki samo zamegli problem. Tisto s pletenjem toplih nogavic za Jermana pa ni bila samo domislica, ampak nadgradnja situacije. Dobro, kolegica.

DEKLE: Hvala.

SIVOLASI GOSPOD: Torej: kot smo rekli *Od kod prihajamo?* ni tako bistveno vprašanje. Tudi: *Kam gremo?* ni tako pomembno. In *zakaj?* ni pomembno.

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: Ker v resnici vemo, *kam gremo.* Nikamor ne gremo. Nikamor ne bomo šli. Ostali bomo tu. V tem prostoru. Na teh deskah. Do smrti. No, do penzije. Odhajali bomo na zanimiva potovanja, v Firence, v Padovo, na Dowerske pečine, v Pariz, v Brooklyn, če bomo igrali Millerja, in v *Moskvo!* v *Moskvo!*, če bomo igrali Čehova ... V resnici pa se ne bomo nikoli nikamor premaknili, za vedno bomo ostali samo tu. Na površini teh deset krat deset kvadratnih metrov zdrajsanih lesenih desk. Če boste šli gostovat v provinco, bo pa samo šest krat šest kvadratnih metrov. In še manj. Premikali in potovali bomo v sanjah, to! ja! v domišljiji! In naša potovanja bodo zelo hitro pozabljena. Tudi to vemo. Čaka nas pozaba. Patetično kajne? Ja. Je. Ampak paše. Z minljivostjo in pozabo se najraje naslajamo. *Ah, kako*

sem minljiv! Kako me bodo pozabili! Kako sem ubog! Pa tako velik! Pa tako nadarjen! Pa tako pozabljen! Poznata to?

Fant in Dekle odkimata.

SIVOLASI GOSPOD: Bosta že še slišala. Najprej slišala, čez kakšnih deset let pa že tudi sama ponavljala.

Sivolasi gospod sede na stol.

Fant in Dekle stojita pred njim.

SIVOLASI GOSPOD: Pozaba. Pozaba je to, da za nami nič ne ostane. Manj kot za mizarjem, manj kot za popravljavcem koles. Prazen dih. Kar seveda ni nič hudega. Večina ljudi je pozabljenih. Problem je smo v tem, da si na teh deskah domišljamo, da smo več kot *večina ljudi*, da bi za nami *moralo* nekaj ostati. V resnici smo naduti. Vase zagledani. Samoljubni. In neskončno potrebujemo to, da nas ima nekdo neprestano rad. Bolj kot drugi ljudje hlepimo po tem. Kar naprej samo lačni ljubezni. In na koncu po štiridesetih letih iskanja naklonjenosti ugotovimo, da je nismo nikoli dobili. Da smo je dobili *premalo*. In da smo pozabljeni. Zelo hitro pozabljeni. Ne bosta verjela. V dveh, treh letih. Adijo, papa! No ... Skratka: Vemo, *kam gremo*. V nič gremo. In tako nam na koncu res ostane samo eno, vendar zelo pomembno vprašanje, s katerim se moramo kar naprej ukvarjati: *Kdo smo?*

Fant in Dekle molčita.

SIVOLASI GOSPOD: To vprašanje je za naše ustvarjanje najbolj važno. To je naša inspiracija. Iz tega črpamo. Zato je pomembno, da se neprestano sprašujemo, *kdo smo?* Bistveno je, da si upamo priznati, *kdo smo*. Kako naj drugim kažemo resnico, če je najprej nismo povedali sebi?! *Kdo smo*, pregnetemo z domišljijo, osebnimi izkušnjami, trači, govoricami, s površnim vedenjem, pa tudi z manj površnim ... In iz vsega tega nastane nova, sanjska resničnost. *Iz takšne smo snovi kot čudovita, resnična laž*. Razumeta?

Fant in Dekle prikimata.

SIVOLASI GOSPOD: Ne razumeta. Ko bosta razumela, bo prepozno.

Fant in Dekle ga gledata.

Gledajo se.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Mama.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Mama je pomembna.

Fant in Dekle prikimata.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj?

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj?

FANT: Ker ...

SIVOLASI GOSPOD: Ja?

FANT: Ker nas rodi na ta svet.

SIVOLASI GOSPOD: Ker nas zajebe.

Gledajo se.

Sivolasi gospod se nasmehne.

SIVOLASI GOSPOD: Lahko pa tudi ne.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Za Jermansko je mati zelo pomembna.

FANT: Ja.

DEKLE: Skoraj bolj pomembna kot jaz.

SIVOLASI GOSPOD: Zakaj ste se zmotili?

DEKLE: Prosim?

SIVOLASI GOSPOD: Rekli ste *bolj pomembna kot jaz?*

DEKLE: Razmišljala sem že kot Lojzka.

SIVOLASI GOSPOD: Kot postarana devica Lojzka?

DEKLE: Ni postarana.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa devica?

DEKLE: Z Jermanom sta par.

SIVOLASI GOSPOD: Tudi v telesnem smislu?

DEKLE: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Ste prepričani?

DEKLE: Ja. Ne. Mogoče.

SIVOLASI GOSPOD: Mogoče?

DEKLE: Mogoče se tudi onadva ne dajeta dol. Nikjer v igri ne piše kaj dosti o tem. Tako da je mogoče, da ...

SIVOLASI GOSPOD: Spet ste se zmotili.

DEKLE: Prosim?

SIVOLASI GOSPOD: Rekli ste *tudi onadva ...*

DEKLE: Nisem.

Sivolasi gospod gleda Dekle.

SIVOLASI GOSPOD: Potem sem pa narobe slišal. No ... Gremo naprej! Ko sem rekel *devica*, sem mislil *devica v glavi*. To je najhujše devištvo.

DEKLE: Mislim, da Lojzka tudi to ni. Ni konservativna, ni nazadnjaška, polnokrvna ženska je, liberalna v vseh pogledih ...

SIVOLASI GOSPOD: Tako dobro jo poznate?

DEKLE: Razmišljam.

SIVOLASI GOSPOD: Se radi ljubite?

DEKLE: Prosim?

SIVOLASI GOSPOD: Seksate, če radi?

DEKLE: Ja. Normalno.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa Lojzka?

DEKLE: Ne vem. Mogoče.

SIVOLASI GOSPOD: Pa Jerman?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Ste prepričani?

FANT: Zgodba ne govori o tem.

SIVOLASI GOSPOD: Vse zgodbe govorijo o tem. Nekatere samo o tem.

DEKLE: Lojzka si želi otroka.

SIVOLASI GOSPOD: Zanimivo.

DEKLE: Ja. Želi si otroka.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa Jerman?

DEKLE: On si želi zmago.

SIVOLASI GOSPOD: Zato se ne ljubita prav veliko.

DEKLE: Mogoče.

FANT: Ljubita se, samo zdaj ... Ko so volitve ... Mogoče se zdaj ne tako pogosto.

DEKLE: Pa še mamó ima.

SIVOLASI GOSPOD: Mati je pomembna.

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: In kliče jo vsak dan.

DEKLE: In *ona* ga kliče vsak dan.

SIVOLASI GOSPOD: Kar naprej zvoni njegov telefon.

FANT: V tej igri ni telefonov.

DEKLE: Kliče ga.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj se pogovarjata, ko ga kliče?

FANT: Marsikaj. Ne vem ... Ona govori. Govori mu novice ... Da je sosedova mačka skotila mladiče, ki jih je takoj požrla. In to že drugič. Potem ga sprašuje ... Če je bil ponoči dobro pokrit. Če ga ni zeblo. Če je zajtrkoval. Kdaj je vstal.

Dekle se zasméji.

FANT: Kaj je smešno?!

DEKLE: Nič, nič.

SIVOLASI GOSPOD: Kaj pa oče?

Fant in Dekle molčita.

Gledata Sivolasega gospoda.

SIVOLASI GOSPOD: O očetu ne izvemo kaj dosti. Mogoče je samohranilka?

FANT: Ja.

SIVOLASI GOSPOD: Kje je oče?

FANT: Odšel.

SIVOLASI GOSPOD: Kdaj?

FANT: Ko je imel nekaj mesecev.

SIVOLASI GOSPOD: Je sploh kdaj živela z njim?

FANT: Ne. Samo na obisk je prišel. Včasih. Tako je rekla. Ne vem, če je res. Tako je vedno govorila.

SIVOLASI GOSPOD: In niste nikoli imeli stikov z očetom?

FANT: Ne.

SIVOLASI GOSPOD: Ste ga pogrešali?

FANT: Včasih. Kasneje.

SIVOLASI GOSPOD: V puberteti?

FANT: Takrat sem ga iskal.

SIVOLASI GOSPOD: Mati ni imela nikoli nobenega drugega moškega?

FANT: Mislim, da ne.

SIVOLASI GOSPOD: Mislite?

FANT: Prepričan sem.

SIVOLASI GOSPOD: Kje pa ste potem iskali očeta?

FANT: Nisem ga iskal.

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

FANT: On me je našel.

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

FANT: Veliko njih me je našlo.

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

FANT: Hotel sem imeti psa. Mama je rekla, da ne. Da nimava prostora. Vedno sem se igral s tujimi psi. Če sem se le lahko.

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

FANT: Bil je nekdo, ki je imel psa. Počepnil sem in se igral z njim. Pogovarjala sva se ...

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

SIVOLASI GOSPOD: S psom?

FANT: S tistim, ki je imel psa.

Sivolasi gospod molči.

Fant molči.

Dekle molči.

FANT: Potem je tisti, ki je imel psa, rekel, da ve, kje bi lahko dobil mladega kužka. Rekel sem mu, da z mamom ne moreva imet mladega kužka. Imel sem dvanajst let. In potem je on, tisti, ki je imel psa, pes je bil mešanec, nekaj med lovskim psom in volčjakom, tako mi je razložil tisti, ki je imel psa ... rekel je, da lahko grem z njim pogledat mlade kužke. *Polna košara jih je*, je rekel. *Deset, mogoče dvanajst*. In sem rekel, da ne morem imet psa, da pa lahko grem gledat, da še nikoli nisem videl toliko kužkov na kupu, deset, mogoče dvanajst. Samo na televiziji. In je rekel, da če hočem, da naj grem z njim. Da so v košari, deset, mogoče dvanajst. V kleti. V tisti veliki hiši. In sem rekel, da ja. Bil je prijazen. Velik. Kot oče. Tako sem si predstavljal očeta. Velik kot oče in psa ima, mešanca, nekaj med lovskim psom in volčjakom. In sva šla. V ulico. Globoko v ulico. Med hiše. Nikjer ni bilo nikogar. *Ampak*, je rekel tisti, ki je imel psa, *to bo najina skrivnost*. Vprašal sem ga: *Košara kužkov, deset, mogoče dvanajst?* rekel je: *Ja, to bo najina največja skrivnost*. Prikimal sem. Bil je velik kot oče. In sva šla v hišo in potem v klet. Svojega psa je privezal na stopnišču. Bil je lep kuža. Nekaj med lovskim psom in volčjakom. Bil je že navajen. Takoj se je zvil in legel v kot. Najbrž je že večkrat čakal tam. Potem sva se spustila dol. Prijel me je za roko. In me peljal v klet. Globoko v temno klet. Dotikal se me je. Vedno bolj ob meni je hodil. Rekel je, da me ne bo strah, da zato hodi ob meni. In me ni bilo strah, ker je bil takšen kot oče. Klet je dišala po premogu. Po vlagi. Po gnitju. Takrat

še nisem vedel tega. Zdaj vem, kako dišijo premog, gnil krompir, stara jabolka ... Bila je dolga klet in čisto na koncu naj bi bila košara in v njej mladi kužki, deset, mogoče celo dvanajst. Čudno se mi je zdelo, da nič ne cvilijo. Jaz bi cvilil, če bi bil sam v kleti. Prišla sva do konca. *Nekdo jih je odnesel*, je rekel, *ni jih več*. *Škoda*, je še rekel in se postavil predme. Bil je velik. Ogromen. Njegovo telo je zakrilo svetlobo edine žarnice. Potem je bil strah. Okus. In cviljenje. Je tudi bilo. Na koncu.

Fant obmolči.

Dekle molči.

Sivolasi gospod molči.

SIVOLASI GOSPOD: Zanimiva ideja.

Fant vstane in obema pokaže hrbet.

SIVOLASI GOSPOD: Takšnega Jermana še nisem videl. Marsikaj nam bo mnogo bolj jasno. Jermanova mati ...

Fant zakriči.

FANT: Mama ni nič kriva!!

SIVOLASI GOSPOD: Pa tudi njegova neaktivnost ... Odnos z Lojzko. Njegova cagavost ... *Ne bom več zboroval* ... Kolega, mislim, da ste na pravi poti. Veselim se vas. In vašega Jermana.

Sivolasi gospod vstane.

SIVOLASI GOSPOD: Grem. Vidva pa vadita. Imam občutek, da bo zelo zanimivo.

DEKLE: Premislila sem si.

SIVOLASI GOSPOD: Ja?

DEKLE: Lojzka si ne želi otroka.

Sivolasi gospod prikima.

SIVOLASI GOSPOD: Tudi zanimivo.

Sivolasi gospod odide.

Fant in Dekle sama v prostoru.

Potem Fant odide, ne da bi pogledal Dekle.

Dekle sama.

Potem tudi ona odide.

Prostor je prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Produkcija

Fant pride v prostor.

V eni roki ima potovalko. V drugi košarkarsko žogo.

Potovalko vrže na sredo prostora. Žogo položi poleg.

Čaka. Čaka. Čaka.

Dekle pride.

Fant je ne pogleda.

FANT: Kje si bila?

DEKLE: Pri frendici.

FANT: Vso noč?

DEKLE: Ja.

FANT: Pri kateri? Vse sem poklical.

DEKLE: Ne poznaš.

FANT: Misliš, da sem neumen?

DEKLE: Ja.

FANT: Kaj?

DEKLE: Ne! Oprosti. Mislila sem, da boš vprašal nekaj drugega.

FANT: Napačna replika?

DEKLE: Napačna replika.

Fant in Dekle molčita.

Gledata se.

FANT: Z njim si bila.

DEKLE: Ja.

Fant razburjen brcne v potovalko.

FANT: Saj sem vedel, saj sem vedel!! Že takrat pred tremi leti! Kako si ga gledala! Tam ob drogu. Naravnost v njegovo rit in v njegova jajca.

DEKLE: Smešen si.

FANT: *Jaz sem smešen?!*

DEKLE: Ponavljaš se. Ponavljanje je smešno.

FANT: Ne! Mislim, da sem globoko tragičen. Zahrbtno prevaran. In to tik pred zadnjo produkcijo. Pred diplomo. Kako naj čutim ljubezen do Lojzke, ko pa vem, da je pobegnila s Kalandrom? Vidiš, spet je najbolj moško vlogo dal Janu, meni pa cagavca.

DEKLE: Lojzka ni pobegnila s Kalandrom.

FANT: Ti si se pofukala z Janom. Priznala si. Ne se zdaj premislit.

DEKLE: Nisem.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

FANT: Si se ali se nisi? Odloči se.

DEKLE: Sem.

FANT: No!

DEKLE: Nisem.

FANT: Kaj ...?

DEKLE: Sem. Nisem. Sem.

Dekle obmolči.

DEKLE: Nisem.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

FANT: Ti bi morala igrat Hamleta.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Nisem se s Kalandrom.

FANT: Z Jermanom se tudi nisi. Že dolgo.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Najprej v njegovem avtu. Potem pa pri njem. Na kavču. Pod veliko fotografijo Stanislavskega.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

Gledata se.

FANT: Zakaj?

Dekle skomigne.

DEKLE: Toliko ve o meni, da mi je na koncu ostalo samo še to.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: In ni mi žal. Razumeš?! Sploh mi ni žal!!

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

Gledata se.

DEKLE: Končno se ne počutim več, kot da me je nekdo zradiral in me potem po svoji volji na novo sestavil. Vse ve o meni. Ve, kaj čutim,

kako moram čutit. Ve, kaj mislim. Kako naj kaj naredim. Nekako sem ga morala premagat. Učitelja moraš ubit. Ali pa pofukat. In sem ga. Najprej sem mu ga pofafala. In potem sem ga še pofukala. Enkrat in konec. Nikoli več me ne bo dobil. To je moja zmaga. Moja diploma. Zdaj sem svobodna!

Fant se smeji.

Fant se neha smejati.

Umirita se.

Gledata se.

FANT: Jaz tudi.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Kdaj?

FANT: Kakšen mesec nazaj.

DEKLE: Kje?

FANT: Tudi v avtu.

DEKLE: Zakaj?

FANT: Iz istih razlogov kot ti.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Pa on?

FANT: Žrtvoval se je. Iz *pedagoških* razlogov.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

Gledata se.

FANT: Odselil sem se.

DEKLE: Prav.

FANT: Samo to boš rekla?

DEKLE: Predvidevam, da boš šel k Moniki.

FANT: Lezbijka je.

DEKLE: Si že preveril?

FANT: H kolegu s košarke grem.

DEKLE: Aja?

FANT: Ja.

DEKLE: Si pa hitro našel.

FANT: Dolgo sem že tam.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Vse vikende? Ko obiskuješ mamo?

FANT: In ko sem na košarki .

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: Se mi je zdelo.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

DEKLE: In potem meni očitaš! Noro!

FANT: To je drugače.

DEKLE: Aja?

FANT: Nisem te prevaral.

DEKLE: Glede na to, da sva že dolgo kot Jerman in Lojzka ... Me res nisi.

FANT: Samo predolgo sem se odločal.

Dekle in Fant molčita.

Gledata se.

FANT: Jan tudi hodi na košarko.

Dekle molči.

Gledata se.

FANT: Nisem bil ljubosumen nanj. Nate sem bil ljubosumen.

Dekle molči.

Gledata se.

DEKLE: V redu. Mislim, da je zdaj v redu ...

Dekle molči.

Gledata se.

DEKLE: Lažje se diha.

FANT: Olajšanje.

Dekle molči.

Gledata se.

Dekle stopi k Fantu, ga objame in poljubi na lice.

DEKLE: Čez dve uri bo konec. Ti Jerman, jaz Lojzka. Greva še enkrat skoz.
Na hitro. Italijanko.

FANT: Odhajam.

DEKLE: Kam?

FANT: Stran! Za vedno.

DEKLE: Čakaj!

FANT: Preveč laži. Preveč je vse tako kot v življenju.

DEKLE: Kaj pa produkcija? Zajebal nas boš.

FANT: Zborujete lahko tudi brez Jermana. Svoboden sem.

Glas od nekod.

SIVOLASI GOSPOD: *Bog je, vendar na odsoten način.*

Fant in Dekle se ozreta v mrak prostora, iz katerega počasi prihaja Sivolasi gospod. Koraki, koraki ...

Sivolasi gospod se jima približa.

SIVOLASI GOSPOD: Dobra misel, kaj? *Bog je, vendar na odsoten način.* Slovenski pesnik. Težko verjet, ampak tudi slovenski pesniki kdaj pa kdaj kaj zanimivega spesnijo. *Ni me, je rekel Bog. Če me kdo rabi, naj me ponovno poišče. Nisem odšel na stranišče. Pač pa na zgodovine smetišče.* No, to si pa že izmišljujem.

Fant in Dekle ga gledata.

SIVOLASI GOSPOD: Bližamo se koncu. Zato je prav, da se začnemo tikati. Še ta produkcija in bomo kolegi. Enakopravni. Za vse življenje. Do konca.

Sivolasi gospod stegne roko k Dekletu.

SIVOLASI GOSPOD: Tikanje.

Dekle mu da roko.

DEKLE: Ni problema.

Sivolasi gospod stegne roko k Fantu.

SIVOLASI GOSPOD: Tikanje.

Fant mu da roko.

FANT: Najprej fafanje, potem pa tikanje.

Sivolasi gospod se nasmehne in Fanta potrepnja po ramenu.

SIVOLASI GOSPOD: Vse skrivnosti bodo ostale med nami. Za vedno. Zdaj pa k Jermanu. Prizor med Jermanom in proletarcem Kalandrom je bil dober.

FANT: Špegali ste! Se mi je kar zdelo.

SIVOLASI GOSPOD: Nevrotičen Jerman, nekakšen intelektualec brez revolucionarne potence, navezan na posesivno mater, se komaj upa rokovati s postavnim in močnim Kalandrom. To si dobro naredil! Bravo! Podal si mu roko, pa trznil, jo umaknil, pa spet podal, dokler te ni Kalandar, mislim, vajin starejši in že diplomirani kolega Jan, zagrabil za zapestje, te potegnil k sebi in svojo veliko, moško dlan alfa samca porinil v tvojo mlahavo ročico. Dobro sta to naštudirala. Mislim, z Janom. In dobra ideja je, da je Lojzka zraven in da Kalandar gleda Lojzko tudi takrat, ko mu rečeš: *Ta roka bo kovala svet*. Kot bi

mu prepustil ne samo revolucijo, ampak tudi žensko. Bravo! To so Slovenci! Odrečejo se revoluciji, potem pa se brez boja odpovejo še svojim ženskam. Sami pa grejo nazaj k mamam.

FANT: Čepeli ste zadaj za zavesami in prisluškovali ...

SIVOLASI GOSPOD: Kolebal si ... Bi mu dal roko, mu ne bi dal roke ...? Bal si se ga. Njegove moči, njegove energije. In v tem vidim aktualnost. Sodoben pristop do Jermana. Jerman je zlomljen intelektualec. Ni ga zlomila družba, ni ga zlomil klerikalni tabor, zlomljen je bil že prej. Zlomljen znotraj. Je človek, ki ve, kakšni so mehanizmi družbe, ne ve pa, kdo je on?

Fant zakriči.

FANT: Noben vsevedni bog niste!!!

Sivolasi gospod se ne pusti motiti.

SIVOLASI GOSPOD: Dobra ideja! Metafora za celotno družbo. Ne vemo, kdo smo. Ali še bolje: Ne upamo si *priznati*, kdo smo. Zato pa nas lahko prevaranti vodijo, kamor nas hočejo. Cagavost kot nacionalni značaj. Cagavost kot odsotnost poguma, da si najprej priznaš, *kdo si* in potem takšen, kot si, spremeniš svet. In prav zato naši Jermani nikoli ne bodo popeljali naroda iz slepe ulice evropskega zaktotja. Ker ne vejo, kdo so. Mamini sinčki, veliki ljubimci, geji ali zgolj zlorabljeni otroci.

FANT: Blebetač! Manipulator!

Dekle prime Fanta za rokav.

DEKLE: Res je.

FANT: Kar naprej ste naju samo provocirali.

DEKLE: Mene to ni motilo.

SIVOLASI GOSPOD: Pomagal sem vama, da sta se odkrila.

DEKLE: Ni me preveč motilo.

SIVOLASI GOSPOD: Pomagal sem vama, da sta se *hitreje* našla. Da sta ugotovila, *kdo sta*. Razšla bi se v vsakem primeru. Slej ko prej bi spoznala, kdo sta v resnici, in se razšla. Prihranil sem vama leta blodnje.

FANT: Uničili ste prijateljstvo!

DEKLE: Še vedno sva lahko prijatelja ...

FANT: Samo igrali ste se z nama. Zato, ker mislite, da ste bog. Pa niste! Čisto navaden sivolas starec ste, ki ga je povozil čas, pa se zdaj izživlja nad mladimi. Kdo sploh še ve za vas? Kaj ste naredili v zadnjih petih, desetih, dvajsetih letih? Nič! Kje so vaše predstave? Vaši filmi? Kje je vaša tako imenovana *umetnost*, na katero se tako radi sklicujete! Kje je? Rad bi jo videl! Ni je. Pozabili so vas. Niti vaša generacija vas ne pozna več. Ostal vam je samo ... samo ... ta vaš prekleti ...

SIVOLASI GOSPOD: Cinizem.

FANT: To, ja. Pa ...

SIVOLASI GOSPOD: Sarkazem.

FANT: To tudi, ja. Za vas je umetnost laž. Manipulacija. Zato se tudi igrate z nama. Zlorabili ste naju.

SIVOLASI GOSPOD: Vsaka mladost je zlorabljen mladost.

FANT: In potem nama solite pamet s takšnimi floskulami. *Vsaka mladost je zlorabljen ...* Sranje! In smrdite! Ja, smrdi vam iz ust. Ko se mi približate, neham dihat. Stari ste! In hudobni. Gnusite se mi. Vse se mi gnusi. Ne bom več nadaljeval. Izstopil bom! Nehal bom!!

DEKLE: Kaj pa jaz? Kaj pa produkcija? Izpit? Kaj pa ostali? Ne moreš ...

FANT: Nekaj drugega bom počel. Kaj vem ... Mizaril bom. Popravljal kolesa. Učil mlade fante košarko. Partnerju kuhal kosila. Zbiral kuharske knjige. Nekaj koristnega. Nekaj brez laži. Nekaj brez bolečega kraspanja po sebi ... Ne bom več sodeloval!

SIVOLASI GOSPOD: Dobro! Bravo!!

FANT: To ni svet zame.

SIVOLASI GOSPOD: Točno tako bi moral Jerman povedati: *Ne bom več zboroval. S tako trpkostjo. S takšnim razočaranjem nad samim sabo. Res, bravo!*

FANT: Neuničljivi ste! Brez ponosa! Kaj vam lahko še rečem? Kaj vam lahko še vržem v obraz? Vi pa se mi samo smehljate. To je noro! Kdo sploh ste? Takšen zafukan, pokvarjen človek ste! Jaz ne razumem tega. Ne grem se več. Ne zmorem več, ne morem več ...

Fant brcne košarkarsko žogo, da zleti nekam v ozadje, potem se sesede na svojo potovalko.

Dekle stoji zraven. Gleda Sivolasega gospoda. Gleda Fanta.

Vsi molčijo nekaj časa.

SIVOLASI GOSPOD: Kozarec vode?

Fant prikima, ne da bi pogledal Sivolasega gospoda.

Dekle odhiti po vodo.

SIVOLASI GOSPOD: Prizor iz Čakajoč na Godota. Lucky sedi na svojem kovčku. Zapomni si to situacijo. Zapomni si to emocionalno stanje. Občutek eksistenčnega brezna, iz katerega se izvije znameniti Luckyjev monolog. Upam da boš nekoč igral Luckyja, ki v svojem kovčku prenaša pesek.

FANT: Ne nehate in ne nehate.

SIVOLASI GOSPOD: Samo to obstaja.

FANT: Celo mojo resnično prizadetost ste zmanipulirali. *Kozarec vode? Fant je padel ven, ni normalen, živčni zlom ... Revček, ne ve, kaj govori. Zato mu lahko vse odpustimo. Revežu bolnemu. Je tako?*

Sivolasi gospod se nasmehne. Ne reče nič.

Dekle prinese kozarec vode.

Fant ga spije na dušek.

Kozarec vrne Dekletu.

Pogleda jo.

FANT: Hvala.

DEKLE: Je že v redu.

FANT: Ker si na moji strani.

DEKLE: Samo produkcije ne bi rada odpovedala.

Fant se grenko nasmehne.

FANT: Samo zato?

Dekle skomigne.

Gledajo se.

Molčijo.

Molčijo.

SIVOLASI GOSPOD: Vse, kar si rekel, si rekel prav.

FANT: Ne ga srat!

SIVOLASI GOSPOD: Živimo v groznem svetu. V svetu neprestane manipulacije. *Ceneje, še ceneje, najceneje, nabiranje točk, novice, kdo bo prej in kdo bo koga, škandali, sprenevedanje, pa spet razprodaje, parlament, nastopaštvo, slabo, boljše, najslabše, stand up komedije, velika znižanja, poneumljanje, še večja zloraba, laž na laž ...*

FANT: Ni treba več. Sva razumela.

SIVOLASI GOSPOD: In pristajamo na to. Na neprestano zlorabo. Laž se nam ne zdi več narobe. Laž v službi, doma, na cesti, v parlamentu, na sodišču ... *Kadar je laž prepričljiva, lahko postane resnica.* Tako nas skušajo prepričati politiki. Vendar ...

Fant Dekletu ironično.

FANT: Pazi zdaj! Zdaj bo sledilo najvažnejše! Poanta učne ure!

SIVOLASI GOSPOD: Vendar ... to se lahko zgodi samo v umetnosti. Nikjer drugje.

Dekle in Fant molčita.

Sivolasi gospod molči.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Samo v umetnosti lahko laž postane resnica. Na ulici so laži vedno samo umazane laži. Nič drugega. Na gledališkem odru pa so igrane solze znosne, igrana žalost lepa, igrano trpljenje katarza. Rad bi vama povedal, da imamo srečo, da lahko živimo v svetu *lepe laži.* Gledališče je edini znosen prostor v neznosnem svetu.

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: In res je. Nič sem. Brez vaju sem nič. Mrtev. Zaprašen. Pozabljen. Prisesal sem se na vajino mladost. Vsi, ki se delamo, da vam podarjamo svoje dolgoletne izkušnje, se v resnici samo hranimo z vašo mladostjo. In tudi vidva se bosta. Nekoč. Zelo kmalu. Ker čas v gledališču teče hitreje kot v življenju.

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: In še nekaj. Talent ni vse. Veliko je talentiranih, zelo malo pa je iskrenih. Tistih, ki so iskreni do sebe, ki se kar naprej sprašujejo, ki odpirajo najbolj zaklenjene sobe svoje duše in nam nesebično odkrivajo svoje skrivnosti, samo tisti so v umetnosti lahko zares resnični ... V resnici sem vama hotel pomagati samo najti ključ do teh soban. To je vse.

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Samo še to bi vama rad povedal ...

Fant Dekletu.

FANT: Ne neha in ne neha.

SIVOLASI GOSPOD: Prisegam, da še nikoli v svoji umetniški in pedagoški karieri ...

FANT: Blefirate!

SIVOLASI GOSPOD: Prisegam ...

FANT: Spet ena nova iz vašega bogatega repertoarja manipulacij!

SIVOLASI GOSPOD: Prisegam na edino, kar imam v življenju ...

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

Sivolasemu gospodu se naberejo solze v očeh.

SIVOLASI GOSPOD: Prisegam na življenje svoje hčerke!

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Prisegam ..., da še nikoli v svoji umetniški in pedagoški karieri nisem imel tako talentiranih študentov, kot sta vidva.

Fant in Dekle molčita.

Gledajo se.

SIVOLASI GOSPOD: Z vama se bo začela nova umetnost. Premaknila bosta svet. In ga spet uravnala nazaj v pravi tir. Imata priložnost, da lahko življenje preživita v najlepšem svetu od vseh mogočih svetov. Ne zavržita je! Zdaj pa veselo na delo! Produkcija čez pol ure. Akcija!

Sivolasi gospod odide.

Fant in Dekle gledata za njim.

Fant in Dekle gledata za njim.

FANT: Pa sploh ima hčerko?

Dekle odkima.

DEKLE: Nikogar nima. Še psa ne.

Fant in Dekle molčita.

FANT: Spet naju je nategnil.

Fant in Dekle molčita.

Fant in Dekle gledata za njim.

FANT: Ampak dobil bo svoje. Kdor vse življenje laže, v laži umre.

DEKLE: Si pameten!

FANT: To me je naučil.

Fant in Dekle molčita.

Potem se zazreta drug v drugega.

Gledata se.

FANT: Pa zdaj?

DEKLE: Jaz čakam. Sedim. Pletem nogavice za tvoja zborovanja. Ti prideš.
In rečeš ...

FANT: Da te imam rad.

Dekle se nasmehne.

Fant se nasmehne.

Gledata se.

Gledata se.

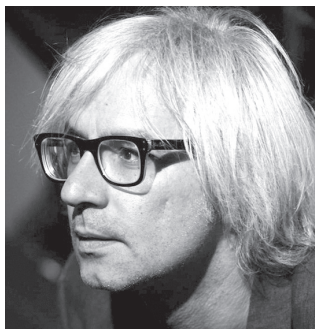
Potem skupaj odideta.

Prostor je prazen.

Kar nekaj časa.

Kot da je že konec.

Konec je.

Rok Vilčnik rokgre

Naše gledališče

*Ko se bo vse spremenilo v spanje, ko bo še zadnja zgodba
ugasnila in ne bo več nikogar, da bi svetil po poti, taval
boš, igralec, in iskal žarek, ki bi ga oponašal.*

Nastopijo:

IVAN SERGEJEVIČ BALZAMOV, gledališki inšpektor

SOFRON VLADIMIRIČ KOŠKOV, gledališki direktor

ARINA NIKOLAJEVNA, najboljša igralka in direktorjeva žena

ROGOVILOV, dramski prvak in ambasador gledališča

LIZA, mlada igralka, ki je v resnici starka

FJODOR, gledališki šofer

PETJUŠKA, odčitovalec vode

NIKITA KANTAGRJUHIN, diplomirani gledalec

1. prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in ARINA NIKOLAJEVNA.

Na odru je lik Sofrona Vladimiriča.

Na kolenih zavzeto nekaj išče.

Pride Arina Nikolajevna. Ona stoji.

ARINA NIKOLAJEVNA: Sofron Vladimirič, kaj vendar počnete?

SOFRON VLADIMIRIČ: Na odru je las, Arina Nikolajevna.

ARINA NIKOLAJEVNA: Las? Čigav las?

SOFRON VLADIMIRIČ: Še ne vemo.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako pa sploh vemo, da je?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nekdo nas je prijavil.

ARINA NIKOLAJEVNA: Da je na odru las?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tako je. Gledališki inšpektor bo vsak čas tu.

ARINA NIKOLAJEVNA: Gledališki inšpektor? Od kdaj pa obstaja gledališki inšpektor?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne vemo točnega datuma.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kaj ni že dovolj, da imamo kritike?

SOFRON VLADIMIRIČ: To je samo njegova služba. Prav gotovo je človek na mestu. Ali mi boš pomagala?

ARINA NIKOLAJEVNA: Saj veš, da ne maram las na odru.

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj jih nihče ne. Razen če niso na glavi. Seveda urejeni. Čeravno včasih kakšna vloga zahteva kuštravost. Poglej, spet dlaka! To človeka tako onerazpoloži.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako dolga je?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zakaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: Lahko, da je las.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ni las. Dlaka je.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako ste lahko tako gotovi?

SOFRON VLADIMIRIČ: Menda poznam razliko!

ARINA NIKOLAJEVNA: Sofron Vladimirič, kaj zdaj počnete?

SOFRON VLADIMIRIČ: Premišljujem.

ARINA NIKOLAJEVNA: O čem?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdaj dlaka postane las.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako to mislite, Sofron Vladimirič?

SOFRON VLADIMIRIČ: Gotovo obstaja natanko določena meja. Do sem je dlaka, od tu naprej pa las.

ARINA NIKOLAJEVNA: A boste nehali stresati neumnosti in raje pomislili, kdo nas je prijavil? Lahko nam zaprejo gledališče.

SOFRON VLADIMIRIČ: O tem bomo kasneje, Arina Nikolajevna. Sedaj je najvažnejše, da najdemo ta presneti las, preden bo inšpektor tukaj.

ARINA NIKOLAJEVNA: A dlake ga ne motijo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Če le niso predolge.

2. prizor

IVAN SERGEJEVIČ in FJODOR.

Dva stola na odru služita namenu.

Ivan Sergejevič in Fjodor sedeta nanju.

IVAN SERGEJEVIČ: No, posediva in se okrepčajva, ti mi pa tačas povej kaj o vašem gledališču.

FJODOR: Kaj vas pa zanima?

IVAN SERGEJEVIČ: Kako si že rekel, da ti je ime?

FJODOR: Fjodor.

IVAN SERGEJEVIČ: No, Fjodor, ali ti veš, kdo sem jaz?

FJODOR: Rekli so, da ste gledališki inšpektor in da vam ne smem ničesar povedati.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa se boš tega držal?

FJODOR: Kaj pa vem.

IVAN SERGEJEVIČ: Če delaš pošteno, se nimaš česa bati.

FJODOR: Ne vem, če delam pošteno.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ne veš?

FJODOR: Dandanes človek težko ve, kaj je pošteno.

IVAN SERGEJEVIČ: Seveda veš. Vsak človek ve, kaj je pošteno.

FJODOR: No, videti je, da jaz nisem med njimi.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako to misliš?

FJODOR: Poglejte: Naš direktor, Sofron Vladimirič, ti zapovejo “Naloži te plošče in jih zapelji na mojo parcelo.” Ti seveda to storiš. Potem pa ni marmorja za novi vhod v gledališče.

IVAN SERGEJEVIČ: Novi vhod gradite?

FJODOR: Ne. Samo starega bomo podaljšali. Sofron Vladimirič bi radi gledališče približali občinstvu.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšen pa je ta vaš direktor? A je dober z vami?

FJODOR: Dober, dober.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se kremžiš in vzdihuješ? Povej po pravici!

FJODOR: Sofron Vladimirič se zelo trudijo za naše gledališče in so uvedli veliko modernih novitet, vendar je hudo, ko imajo njihova žena tiste svoje dneve.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšne dneve?

FJODOR: Ko ne igra, je zelo ... zelo ...

IVAN SERGEJEVIČ: No, kar povej.

FJODOR: Nesrečna.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj?

FJODOR: Njen mož ...

IVAN SERGEJEVIČ: Sofron Vladimirič?

FJODOR: Prav ta ... – pravijo, da pogreša aplavz.

IVAN SERGEJEVIČ: A tako?

FJODOR: Tako, ja. Arina Nikolajevna so občutljiva umetnica. Ko jo srečamo, je več ne pozdravljamo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa?

FJODOR: Zaploskamo ji.

IVAN SERGEJEVIČ: In ko ima tiste svoje dneve?

FJODOR: Veste, problem je, ker edina ona in Rogovilov ...

IVAN SERGEJEVIČ: A misliš vašega dramskega prvaka?

FJODOR: Prav tega, ja. Našega največjega igralca. Samo ta dva vesta, kako v resnici izgleda dobra predstava.

IVAN SERGEJEVIČ: A Rogovilov tudi režira?

FJODOR: Odkar je dobil prstan za življenjsko delo, ne rabi več režiserjev. In če je on na urgenci, Arina Nikolajevna pa ima tiste svoje dneve ...

IVAN SERGEJEVIČ: Čakaj! Kje je?

FJODOR: Na urgenci.

IVAN SERGEJEVIČ: A se mu je kaj zgodilo?

FJODOR: Ne še. Zelo se boji, da se mu bo. Oziroma da se mu je. Veliko ga tišči v prsih.

IVAN SERGEJEVIČ: To pa ni prijetno.

FJODOR: In srce mu nepravilno bije.

IVAN SERGEJEVIČ: Aha.

FJODOR: Pa duši ga v grlu.

IVAN SERGEJEVIČ: Aja?

FJODOR: Včasih ne more pravilno zadihati.

IVAN SERGEJEVIČ: Tudi to?

FJODOR: Zadnjič mu je Arina Nikolajevna omenila, da ga je ena sama manira in je po celem telesu dobil osip.

IVAN SERGEJEVIČ: Osip? Kakšen osip?

FJODOR: On je tako rekel. Mi nismo nič videli. Zelo ga je moralo boleti, ker se je tako kremžil. Skoraj bi klicali rešilca. Ampak tako ali tako ne bi hotel priti.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne?

FJODOR: Prevečkrat je že prišel zaman.

IVAN SERGEJEVIČ: A po Rogovilova?

FJODOR: Ja, po njega.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je hipohonder?

FJODOR: Ne, mislim, da je vodnar.

IVAN SERGEJEVIČ: Vodnar? Kakšen vodnar?

FJODOR: Oprostite, mislil sem, da sprašujete po horoskopu.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak Rogovilov se ne bi smel tako obnašati.

FJODOR: Vsi tako menimo. Še posebej, ker je ambasador gledališča.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj pa je ambasador gledališča?

FJODOR: Naredil je toliko dobrega za naše gledališče.

IVAN SERGEJEVIČ: Na primer?

FJODOR: Ko se je zaskalil, so odrske deske zamenjali.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa ne bi on moral biti že v penziji?

FJODOR: Moral, moral, pa si je izprosil podaljšanje.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako pa to? A se še ni naveličal?

FJODOR: Sin hišo gradi, hčerka pa nov avto kupuje. Penzije pa veste, kakšne so.

IVAN SERGEJEVIČ: Ja, to je res.

FJODOR: Tudi knjigo piše.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšno knjigo? Avtobiografijo?

FJODOR: Neke vrste. Naslov bo *Pisma bralcem*.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne razumem.

FJODOR: On že iz mladosti piše v časopisno rubriko *Pisma bralcem*.

IVAN SERGEJEVIČ: Ta pisma bi izdal?

FJODOR: Ja.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa so za kaj?

FJODOR: Ne vem. Nisem še nobenega prebral.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ne? Saj so v časopisu.

FJODOR: Še ni nobenega odposlal.

IVAN SERGEJEVIČ: A se razumeta?

FJODOR: Če igra, še gre.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšen pa je to odgovor?

FJODOR: Vprašali ste me, če se razumeva.

IVAN SERGEJEVIČ: Vaš direktor, Sofron Vladimirič, in njegova žena, Arina Nikolajevna, vaša najboljša igralka, če se razumeta?

FJODOR: Ravno včeraj sta se vrnila iz Paname.

IVAN SERGEJEVIČ: Paname? Kaj sta pa delala v Panami?

FJODOR: Gostovanje.

IVAN SERGEJEVIČ: S katero predstavo pa ste šli gostovat?

FJODOR: Sama sta šla.

IVAN SERGEJEVIČ: Sofron Vladimirič vendar ni igralec.

FJODOR: Bog ne daj! On je električar.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako pa je prišel na direktorski položaj?

FJODOR: Pravijo, politika – jaz pa ne verjamem.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa ti misliš?

FJODOR: Znajde se.

IVAN SERGEJEVIČ: A to ni politika?

FJODOR: Ne.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ne?

FJODOR: Politik je član samo ene stranke, on pa je v vseh.

IVAN SERGEJEVIČ: In kaj sta pravzaprav počela v Panami?

FJODOR: Saj vam pravim – gostovanje.

IVAN SERGEJEVIČ: S katero predstavo?

FJODOR: *Antigona*.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako *Antigona*, če sta šla samo ta dva? Kaj pa ostali ansambel?

FJODOR: Je šlo samo za tisti del, ko je Antigona zaprta.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa je z drugimi narobe?

FJODOR: Vse sorte.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako vse sorte?

FJODOR: To novo boli koleno.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj je še mlada.

FJODOR: Z rampe je padla.

IVAN SERGEJEVIČ: Sem slišal. Ampak sem mislil, da je že bolje.

FJODOR: Kaj bo bolje, šest metrov ni tako malo. Hvala bogu, da je preživela.

IVAN SERGEJEVIČ: Šest metrov? Kaj imate oder pod stropom?

FJODOR: Ne, to ne ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa?

FJODOR: Zagovoril sem se.

IVAN SERGEJEVIČ: Povej!

FJODOR: To, da je padla z rampe, ni res.

IVAN SERGEJEVIČ: Se mi je kar zdelo. Kaj pa je bilo?

FJODOR: Na vrvi smo jo imeli, ker je igrala angela v *Othellu*.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj v *Othellu* ni angela.

FJODOR: Naš dramatik ga je dal, da je bolj zanimivo.

IVAN SERGEJEVIČ: Dramatika imate?

FJODOR: Ja.

IVAN SERGEJEVIČ: To pa prvič slišim. Koga pa?

FJODOR: Nekega študenta. Sergejuška. Sin naše organizatorke je, Tatjane Pavlovne.

IVAN SERGEJEVIČ: No, ta je pa lepa.

FJODOR: Meni se ne zdi tako.

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim?

FJODOR: Spodnjo čeljust ima preveč izbočeno. Kot polica je.

IVAN SERGEJEVIČ: Aja – njo misliš. Pustiva to. Ne želim opravljati.

FJODOR: Saj tudi jaz ne.

IVAN SERGEJEVIČ: In kako je potem padla – ta nova?

FJODOR: Ta mlada – Liza?

IVAN SERGEJEVIČ: Ja.

FJODOR: Sergejuška je ni dobro držal.

IVAN SERGEJEVIČ: A ni on dramatik?

FJODOR: Včasih še malo pomaga na odru.

IVAN SERGEJEVIČ: No, kako je prišlo do tega?

FJODOR: Gor jo je še povlekel, potem pa ni več zmogel njene teže.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa študira ta Sergejuška? Primerjalno književnost?

FJODOR: Ekonomist je. Nečak od Arine Nikolajevne.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj sta Arina Nikolajevna in Tatjana Pavlovna v sorodu?

FJODOR: Tukaj smo vsi v sorodu. V avli visi družinsko drevo – niste videli?
Kaj si zdaj zapisujete?

IVAN SERGEJEVIČ: Nič. Ti kar nadaljuj.

FJODOR: A sem preveč povedal? Sofron Vladimirič so mi zabičali, da ne smem nič. Naj bom samo vljuden, so mi naročili, in vas varno pripeljem. Samo meni se to ne zdi prav. Zakaj ne bi povedal, če kaj vem?

IVAN SERGEJEVIČ: Se strinjam. Ta nesreča se je zgodila kmalu za tem, ko se je mlada igralka, ta Liza, zaposlila v vašem gledališču, kajne?

FJODOR: Ja. Antigono bi morala igrati, pa jo je potem Arina Nikolajevna, naša najboljša igralka.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj pa najemate nekvalificirane študente?

FJODOR: Sofron Vladimirič menijo, da je tako stroškovno najbolj primerno.

IVAN SERGEJEVIČ: Nimate svojih odrskih tehnikov?

FJODOR: Imamo. Tri.

IVAN SERGEJEVIČ: In?

FJODOR: V bolnici so.

IVAN SERGEJEVIČ: Kar vsi trije?

FJODOR: Ja.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa jim je?

FJODOR: Nekaj v zvezi z organom za presnovo.

IVAN SERGEJEVIČ: A so pijanci?

FJODOR: Sofron Vladimirič ne dovolijo, da jih tako kličemo.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne?

FJODOR: Se ne spodobi za tako nobel teater.

IVAN SERGEJEVIČ: A inspicienta imate?

FJODOR: Jaguškin pa je na odvajanju.

IVAN SERGEJEVIČ: Od česa?

FJODOR: Od nekih substanc.

IVAN SERGEJEVIČ: A je narkoman?

FJODOR: Sofron Vladimirič ne dovolijo, da ga tako kličemo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako pa?

FJODOR: Po imenu.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa ti?

FJODOR: Kaj jaz?

IVAN SERGEJEVIČ: Si zdrav?

FJODOR: Ja.

IVAN SERGEJEVIČ: Si prepričan?

FJODOR: Sem. Ravno prejšnji teden so mi zmanjšali odmerek.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšen odmerek?

FJODOR: Tablet.

IVAN SERGEJEVIČ: Za kaj?

FJODOR: Znam bit nasilen, če jih ne jemljem.

IVAN SERGEJEVIČ: Kam zdaj greš?

FJODOR: Na stranišče. Mislim, da bom moral vzeti eno.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj?

FJODOR: Tableto.

IVAN SERGEJEVIČ: Počakaj še hip, prosim.

FJODOR: Zakaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Za gledališkega šoferja veliko veš.

FJODOR: Se trudim po najboljših močeh.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa je z vašim drugim najboljšim igralcem ... kako se že piše?

FJODOR: Arhetip Ivanovič je trenutno v suspenzu.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj pa?

FJODOR: Zaradi neprimernega dotikanja.

IVAN SERGEJEVIČ: Koga pa se je neprimerno dotikal?

FJODOR: Biljeterk in včasih koga iz publike.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je nor?!

FJODOR: Bi rad bil, ja. Bo mogoče kazen manjša. Po sodiščih ga vlačijo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako zmorete brez njega?

FJODOR: Rogovilov tako ali tako ne mara soigralcev.

IVAN SERGEJEVIČ: Biljeterska služba deluje normalno?

FJODOR: Ne ravno.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa?

FJODOR: Naša stalna dekleta nimajo časa.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne?

FJODOR: Pravdajo se z Arhetipom Ivanovičem.

IVAN SERGEJEVIČ: Ste vsaj poskrbeli za primerno zamenjavo? Kaj zdaj gledaš proč?

FJODOR: Sofron Vladimirič so pripeljali dekleta od drugod.

IVAN SERGEJEVIČ: Od drugod? Od kod drugod?

FJODOR: Iz enega kluba.

IVAN SERGEJEVIČ: Nočnega?

FJODOR: Je bolj v tem času odprt, ja.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj to vendar stane celo premoženje!

FJODOR: Se pa spoznate na cene.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne ... mislim – ne ... slišal sem in mislim si. To so dekleta z nizko moralo. Za denar so pripravljena storiti kar koli.

FJODOR: To pa že ne bo res! Ko so jih Sofron Vladimirič prosili, da bi držale ta novo igralko v zraku ...

IVAN SERGEJEVIČ: Ko je bila angel v Othellu?

FJODOR: Ne, mislim, da je to bilo v *Antigoni*.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj tudi v *Antigoni* ni angela.

FJODOR: Nikjer ga ni, vendar ga naš Sergejuška obožuje.

IVAN SERGEJEVIČ: Ta študent?

FJODOR: Mislim, da je bil en od scencev takrat dramatik.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako en od scencev?

FJODOR: Če Sergejuška igra študenta, mora hoditi na predavanja.

IVAN SERGEJEVIČ: A on samo igra študenta?

FJODOR: Saj sem vam rekel, da je drugače ekonomist.

IVAN SERGEJEVIČ: Kateri od njiju zdaj tišči angela v *Othella* in *Antigono*, scenec ali ekonomist?

FJODOR: Vsi naši dramatikci imajo radi angele. Vi ne?

IVAN SERGEJEVIČ: Jaz nisem dramatik.

FJODOR: Kako veste?

IVAN SERGEJEVIČ: Najbrž res rabiš tisto svojo tableto.

FJODOR: Misliti si ne morete.

IVAN SERGEJEVIČ: Samo to še, pa lahko greš. Ta podatek, da ste najemali dekleta iz nočnega kluba, zagotovo drži?

FJODOR: Vidim, da si ne zapisujete več.

IVAN SERGEJEVIČ: Zaenkrat ne. Naj te to ne skrbi. Imam dober spomin.

FJODOR: Če vi tako pravite.

IVAN SERGEJEVIČ: Ta dekleta iz nočnega kluba ...

FJODOR: Kaj vas to toliko okupira?

IVAN SERGEJEVIČ: To so sila potratne reči.

FJODOR: Saj ni bilo tako drago. Je šlo za koprodukcijo.

IVAN SERGEJEVIČ: Z nočnim klubom?

FJODOR: Dali so nam dostojen popust. Pa njihova dekleta se ne pritožujejo čez Golopljoka.

IVAN SERGEJEVIČ: Koga?

FJODOR: Arhetipa Ivanoviča, našega drugega najboljšega – tega, ki se pravda.

IVAN SERGEJEVIČ: Aha. Zakaj so vam torej dali popust?

FJODOR: V lanski sezoni je bil v gledališkem abonmaju cel njihov nastop.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se pa greste?!

FJODOR: Saj je bil abonma za odrasle.

IVAN SERGEJEVIČ: Še dobro! Torej otroški abonma še imate?

FJODOR: Ne več.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne več?

FJODOR: Sem vam rekel, kaj počne Golopljok.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ste lahko šli v koprodukcijo z nočnim klubom?!

FJODOR: Banketi so pri njih.

3. prizor

ARINA NIKOLAJEVNA, SOFRON VLADIMIRIČ,

ROGOVILOV, LIZA.

Na odru štirje stoli opravljajo svoje poslanstvo.

Akterji sedijo na njih.

ARINA NIKOLAJEVNA: V mojem tekstu je las!

SOFRON VLADIMIRIČ: Krasno! Kar meni ga daj.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ni govora! Se ga ne dotaknem!

SOFRON VLADIMIRIČ: Bom kar sam ... (*Sofron Vladimirič stopi k Arini Nikolajevni in iz njenega teksta vzame las.*) Hvala, draga. (*Sede in si ga ogleduje.*) Prav lep primerek. Ni govora, da bi bila dlaka.

ROGOVILOV: Čigav je?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tako nedoločljive barve je.

ARINA NIKOLAJEVNA: Pospravi že to abotnost!

SOFRON VLADIMIRIČ: Bo raziskala služba za odnose z javnostmi.

Sofron Vladimirič vtakne las v žep.

ARINA NIKOLAJEVNA: Če bi kaj takega imeli.

ROGOVILOV: Moj gotovo ni.

LIZA (*Rogovilovu*): Kuzma Nikolajevič, vi vendar nimate las!

ARINA NIKOLAJEVNA: Pfej – samo to še manjka!

SOFRON VLADIMIRIČ: No, no, no, gospoda, brzdajmo svoje nagone. Ne želimo poseči po sredstvih.

LIZA: Kje pa je Arhetip Ivanovič?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nujno se je moral zglasiti na sodišču.

ROGOVILOV: Prevedite za nas plebejce?

SOFRON VLADIMIRIČ: Priče so izginile.

ROGOVILOV: Zanimivo. Jih bomo sploh še kdaj videli?

ARINA NIKOLAJEVNA: Tega človeka je zdavnaj zapustilo čustvo za lastno dostojanstvo. Tak zarobljenec ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikogar se ne bomo odrekli! Gledališki ansambel mora biti grajen kakor trda skala. Ne ukvarjamo se s seciranjem žab. Gledališče je cerkev in mi smo služabniki religiji umetnosti!

ARINA NIKOLAJEVNA: Jaz tega teksta ne morem brati!

SOFRON VLADIMIRIČ: Dajte, no, Arina Nikolajevna, dragica, pa menda ne zaradi enega samega lasu?

ARINA NIKOLAJEVNA: To so same fraze!

ROGOVILOV: Dajte, no, dragica ...!

ARINA NIKOLAJEVNA: Veste kaj Rogovilov, nisem jaz vaša dragica! Sicer pa ... me zanima, kako bi reagirali vi? Se še prav živo spomnim, ko ste v svojem tekstu našli mrtvo miš. Kako dolgo ste bili na urgenci?

ROGOVILOV: Težko leto, priznam. Da ne bom povedal, kakšen obraz delate vi, ko dobite v roke domači tekst.

ARINA NIKOLAJEVNA: Imam pač občutljiv želodec. Vi pa ne marate azijske dramatike!

ROGOVILOV: Maram! In če že hočete vedeti, jo bomo naslednjo sezono igrali.

ARINA NIKOLAJEVNA: Katero predstavo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Češnjev vrt.

ARINA NIKOLAJEVNA: To je najbrž maslo tega nebodigatreba, tega gledališkega vohljača!

SOFRON VLADIMIRIČ: Arina Nikolajevna, lepo vas prosim, kaj če je kje v bližini?

LIZA: Vsem nam bo godilo malo spremembe.

SOFRON VLADIMIRIČ: Bravo, Liza! Tako mlada in polna nade!

ARINA NIKOLAJEVNA: In kam bomo na vrtu postavili grobnico?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj je važno, tako ali tako je prozorna.

ROGOVILOV: No, vsaj angel bo varen na drevesu.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne bomo spet igrali *Othella*!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšnem drevesu, bes vas plentaj, Rogovilov, jih stresate danes! Kaj so vam vbrizgali na urgenci?

ROGOVILOV: Če bo češnjev vrt?

SOFRON VLADIMIRIČ: To je samo prispodoba za hrepenenje. Nobenih dreves ne bo.

ARINA NIKOLAJEVNA: Joj, kako sovražim te prispodobe! A lahko enkrat samkrat postavimo na oder nekaj, kar nima globljega pomena?

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda, Arina Nikolajevna, kar predlagajte. Kar izvolite ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Marelični vrt!

LIZA: Kaj to pa ni prispodoba?

ROGOVILOV: Če sodelujejo sadna drevesa, je pa že sadovnjak, to je moje mnenje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vse je prispodoba za nekaj.

LIZA: Tudi življenje?

SOFRON VLADIMIRIČ: Hm ... življenje? Prispodoba ...? Mogoče. Mogoče pa tudi ne. Izvrstno vprašanje. Prav kliče po dramtizaciji.

ARINA NIKOLAJEVNA: Rogovilov, pri priči se prenehajte drgniti po betici – vsi bomo imeli lase v tekstu.

ROGOVILOV: Se pardoniram. Stara razvada. Ko razmišljam, se vedno takole ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Boste že nehali! Kako znate bit naporni! Nalašč to počnete!

LIZA: Prosila bi, da nadaljujemo s temi lažnimi vajami. Mudi se mi na razgibavanje.

ROGOVILOV: Kako kaj gre tvoji nožici, draga Liza? Še vedno obrnjena narobe?

LIZA: Počasi se obrača na bolje.

ROGOVILOV: Obrača na bolje! Odlično povedano! Ste slišali, Koškov? Takih replik nam manjka!

SOFRON VLADIMIRIČ: Draga Liza, dokler ne boste popolnoma nared, ste oproščena igranja angela.

LIZA: Zelo prijazno od vas, Sofron Vladimirič. Hvala.

ARINA NIKOLAJEVNA: Na *Antigono* pa le pridi.

ROGOVILOV: Lepo vas prosim, s takšno nogo?

ARINA NIKOLAJEVNA: Bo pomagala pri aplavzu. To bo pa že zmogla. Roke ima zdrave. Naj ti ne bo nerodno.

ROGOVILOV: Za angela je nadarjena.

ARINA NIKOLAJEVNA: Tudi sama sem začela na aplavzu.

LIZA: Niste nikoli padli, Arina Nikolajevna?

ARINA NIKOLAJEVNA: Sem. Tale me je izpustil.

SOFRON VLADIMIRIČ: Take reči pogrevati, dajte, no! Pa toliko vode je že preteklo ...

ARINA NIKOLAJEVNA: No, torej, Sofron Vladimirič, katere bralne vaje vadimo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nimaš škrpta?

ARINA NIKOLAJEVNA: Las je v njem, ti beštija!

SOFRON VLADIMIRIČ: Zagotavljam vam, Arina Nikolajevna, to je zadnji las, ki ste ga našla v svojem tekstu!

ARINA NIKOLAJEVNA: Sita sem te!

ROGOVILOV: Kako pa to tako zagotovo veste, Sofron Vladimirič? Menda niste spet vohunili po naših didaskalijah?

SOFRON VLADIMIRIČ: Za koga me pa imate, Rogovilov?

ROGOVILOV: Mene že ne boste preslepili. Scenografijo in prizorišča mečete ven, poznam jaz vas! Vi bi še lastno mater slekli, če bi rabili njen kostum.

ARINA NIKOLAJEVNA: Če spet ne bo kostumov – se me pazi!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ravnati je treba stroškovno najbolj primerno.

LIZA: Lahko začnemo, lepo prosim?

ROGOVILOV: Liza ima prav. Tudi sam nimam ves dan časa.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako da ne? Urgenca vendar dela 24 ur.

ROGOVILOV: 24 ur? Meni so rekli, da so ponoči zaprti.

ARINA NIKOLAJEVNA: Oh, kako vas morajo sovražiti!

ROGOVILOV: In med prazniki.

ARINA NIKOLAJEVNA: Gotovo imajo vsak dan praznik.

ROGOVILOV: Do kdaj imamo vaje?

ARINA NIKOLAJEVNA: Kdo jih je sploh razpisal?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tatjana Pavlovna, kdo bi drug.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ta ženska nima osnovnih manir!

SOFRON VLADIMIRIČ: Skušnje bodo potekale redno, dokler je pri nas gledališki inšpektor. Malo potrpljenja, prosim.

ROGOVILOV: Kje pa je ta možakar? Rad bi ga že srečal. Veliko mu imam za povedati.

SOFRON VLADIMIRIČ: Samo eno pomembno misel še podelim z vami: Držimo skupaj. Ničesar drugega. Lepo je, če smo složni in ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Sofron, politika!

SOFRON VLADIMIRIČ: Oprosti draga, spet me je zaneslo.

LIZA: Torej začnimo. Kaj rečem jaz?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kje imate škript, Liza?

LIZA: Ne vem.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako ne? Fjodor ti ga je pustil v garderobi.

LIZA: V kateri garderobi?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako "kateri", Liza? Tvoji vendar.

LIZA: Nikoli nisem imela garderobe.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kje pa se preoblačiš?

LIZA: Nikjer. To je moj kostum.

SOFRON VLADIMIRIČ: Aja, seveda! Nerodna reč. Se pardoniram!

LIZA: Saj so lažne bralne vaje. Se bom delala, da imam tekst.

ROGOVILOV: Tega pa jaz nimam napisanega. Katera stran je to?

LIZA: Druga.

ROGOVILOV: Sem tukaj. Samo pri meni ne gre tako. Piše ... Čakaj, kaj so to za ene številke?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšne številke?

ROGOVILOV: Piše nekaj o davčnih oazah.

ARINA NIKOLAJEVNA: Rogovilov! Kaj imate panamski tekst? (*Sofronu Vladimiriču.*) Slišiš? Kaj ima Rogovilov panamski tekst?

SOFRON VLADIMIRIČ: Oprostite, to so moji privatni dokumenti.

Sofron Vladimirič vstane in vzame Rogovilovu tekst.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kot kaže, je prišlo do neljubega zapleta.

LIZA: Zaplet je v teatru vedno dobrodošel.

SOFRON VLADIMIRIČ: Izvolite tega.

Rogovilov prejme od Sofrona Vladimiriča drug tekst. Ta ga odpre.

ROGOVILOV: Koškov, vi ste imbecil! Oprostite, ne morem drugače formulirati.

SOFRON VLADIMIRIČ: Če bi se vsaj malo potrudili ...

ROGOVILOV: Žal ... tako piše v tem skriptu.

Rogovilov približa svoj tekst Sofronu Vladimiriču, ta se nagne naprej in prečita ...

SOFRON VLADIMIRIČ: "Koškov, vi ste imbecil!"

Sofron Vladimirič pokima Rogovilovu.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zelo natančno ste prebrali.

ARINA NIKOLAJEVNA (*Sofronu Vladimiriču*): Kako je ta prišel do panamskega teksta?

ROGOVILOV: Kaj je sedaj to važno! Meni ste dali igrati številke! In to ne samo puste številke, ki označujejo strani ali štejejo dneve, določajo razdalje in vsebino stvari, to je cela gneča števil in računskih znakov, ki ne pomenijo nič! Nič! Števila, dolga čez celo stran, ki ne predstavljajo ničesar konkretnega, ničesar plemenitega in navdihujočega, samo zablodelo človeško naravo in ne povejo nič o velikih bridkosti in silnih strasteh, ki povzročajo velike spremembe v duši!

SOFRON VLADIMIRIČ: Rogovilov?

ARHETIP IVANOVIČ: Prosim, Sofron Vladimirič?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zaprite že to histerično gofljo, da vam je ne bom jaz.

ROGOVILOV: Naj vam razkrijem najbolj živo bolečino, ki jo čutim zavoljo tega, kar slišim od vas ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pošljem Fjodorja po manirko?

Nastane tišina.

SOFRON VLADIMIRIČ: Nadaljujmo, gospoda! Naj nam nekaj slabo prirojenih besed ne razvodeni lepega dne.

ARINA NIKOLAJEVNA: Besede, ta žalostna nujnost.

LIZA: Klepetati, večno samo klepetati ...

4. prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in IVAN SERGEJEVIČ.

Pisalna miza se odru lepo poda.

Za njo sedi Sofron Vladimirič.

Vstopi Ivan Sergejevič. Direktor mu smelo stopi nasproti.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, le pogledjte si ga!

IVAN SERGEJEVIČ: Koga?

SOFRON VLADIMIRIČ: Koga?! Ja, vas vendar, dragi Ivan Sergejevič Balzomov, naš cenjeni gledališki inšpektor. Sofron Vladimirič, vaš najvdanejši služabnik. Kako smo vas veseli! Kako smo zadovoljni z vami, Ivan Sergejevič, celoten kolektiv.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj še nisem ničesar storil ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj vas lahko kar po imenu, kaj? Tudi vi mene, prosim vas, nič ne premišljuje. Slutim, da bova kaj kmalu zelo domača. Koškov za vas, dragi prijatelj. Redko komu dovolim, da me kliče po rodovniku, vam pa brez predsodkov blagovolim tudi to čast. Sedite, prosim.

IVAN SERGEJEVIČ: Hvala.

Sofron Vladimirič se vrne za pisalno mizo, Ivan Sergejevič sede njemu nasproti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako smo vas čakali, misliti si ne morete. Vrsto let sem svoji ženi, naši največji igralki Arini Nikolajevni, zaskrbljeno ponavljal: Šment, kje se potika ta naš Ivan Sergejevič, gledališki inšpektor? Tako željan sem bil podeliti z vami napredek naše umetniške ustanove.

IVAN SERGEJEVIČ: To ni mogoče.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj ni mogoče?

IVAN SERGEJEVIČ: Gledališki inšpektor sem postal šele pred kratkim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako zanimivo! Je možno, da se najini občutki glede tega tako razhajajo? Pa nič hudega, vsakemu se zdi kdaj kaj nemogoče, pa v resnici sploh ni tako. Zato je tu umetnost, kajne, da nam omogoči nemogoče. Vsekakor smo vam hvaležni.

IVAN SERGEJEVIČ: Za kaj?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ker krasite naše prostore s svojo prisotnostjo.

IVAN SERGEJEVIČ: Hvala, vendar to ni nič takega ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Ste prijetno potovali?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj ni daleč ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Ravno prihajam z vaje, veste. Cel ansambel se je zbral, vestno ponavljajo in igrajo. Vzdušje je praznično kot na premieri. Sem se spozabil in jim tako malo zaploskal. Vidite – samo takole, mimogrede in dokaj zadržano, pa so me takoj prestrelili s pogledi. Tako so noter, da vam povedat ne morem. Prežeti z dram-skim špiritom. Sem se brž pobral. Če pa je takšen užitek. Takšen užitek! Kako sem vesel, da živim v tem času – nemi pričevalec gledališke zgodovine. Trenutek ...

Prične nekaj iskati po mizi, po predalih, po suknjiču in kmalu najde.

SOFRON VLADIMIRIČ: Aha! Evo ga!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je to?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako “kaj je to”? Kaj ne vidite?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne.

SOFRON VLADIMIRIČ: V moji roki je.

IVAN SERGEJEVIČ: Ja, vašo roko vidim, vendar ...?

SOFRON VLADIMIRIČ: Res ne vidite?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne.

SOFRON VLADIMIRIČ: Čakajte, bom bliže ... med prstoma, poglejte.

IVAN SERGEJEVIČ: Dlaka ... – se mi zdi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Dajte, no, resnično je predolgo za dlako!

IVAN SERGEJEVIČ: Las?

SOFRON VLADIMIRIČ: Natanko ste uganili! Bravo! Kakšen gledališki instinkt! Zagotavljam vam, da je to zadnjič!

IVAN SERGEJEVIČ: Ne razumem ...

SOFRON VLADIMIRIČ: To je las, ki je bil na odru.

IVAN SERGEJEVIČ: A mislite, da sem zato tukaj?

SOFRON VLADIMIRIČ: Arino Nikolajevno, moja žena, našo največjo igralko, precej muči, kdo nas je prijavil.

IVAN SERGEJEVIČ: Opravljam redni pregled.

SOFRON VLADIMIRIČ: Redni pregled, to že, vendar je pomembno, kdo si je izmislil ta red in v čigavem imenu ste tukaj. Vsak ima svoj red, veste, in lahko ga pregledujete, kolikor hočete, a vsega vam ga ne bo dano razumeti. Najlažje je s svojim redom siliti druge in pričakovati, da se ga bodo držali. Red se od reda razlikuje. Vzemite za primer naše gledališče. Naš red ti postane popolnoma jasen šele, ko se mu prilagodiš. Pred tem pa sploh ni nujno, da razumeš njegov ustroj. Iz tega se znajo izcimiti prav neljube situacije. Na prvo misel se mogoče zdi, da ga sploh ni, reda, pri nas, ampak to je samo zato, ker

vse tako lepo teče, da ga še opaziš ne. A bi malo vinčka, da si dušo privežete?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne, hvala.

SOFRON VLADIMIRIČ: Dajte, no, saj ne vozite.

IVAN SERGEJEVIČ: V službi ne pijem.

SOFRON VLADIMIRIČ: O, torej vi nikoli ne pijete!

IVAN SERGEJEVIČ: Lahko ostaneva uradna?

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda! Vse po škriptu.

IVAN SERGEJEVIČ: Telefon vam je zacingljal.

SOFRON VLADIMIRIČ: Sem slišal. Dobil sem sporočilo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kar pogledjte. Bom že počakal.

SOFRON VLADIMIRIČ: Lepo od vas. Takoj bom.

Sofron Vladimirič pogleda na svoj telefon.

SOFRON VLADIMIRIČ: Samo pobrkjam ... Z občine se javljajo. Rogovilov spet prosjači. Saj veste: Rogovilov? Naš prvak in ambasador gledališča – gotovo ste že slišali zanj? Znamenita osebnost.

IVAN SERGEJEVIČ: Sem. In česa prosi?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, davi za ta svoj kip. Neverjetna zgodba! Najprej je dve leti hodil na občino, da so mu obljubili, da mu ga bodo postavili, zdaj pa jih masira zavoljo parcele. Rad bi ga imel pred teatrom, pa ni več prostora.

IVAN SERGEJEVIČ: Ker boste podaljšali vhod?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdo vam pa je to natvezil?

IVAN SERGEJEVIČ: Fjodor, vaš šofer.

SOFRON VLADIMIRIČ: A ta še igra?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj naj bi igral?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, našega šoferja. Pa saj niti naš ni! Tu okoli se potika, ker nima kaj za početi. Začel je sicer kot gledalec, a se je prav klavrno izkazal. Pa pride prepozno, pa na napačno predstavo, pa sede na tuj stol, pa ploska še pred koncem ... živce nam je frcljal. Si lahko mislite, kako je moralo biti igralcem. Moja soproga Arina Nikolajevna, naša najboljša igralka – njo morate nujno čimprej spoznati, zanosno bitje –, je bila vsa iz sebe. Rekla mi je: Ali jaz ali pa ta hlod! Kaj sem hotel. Naša najboljša igralka in še soproga povrhu. Nagnali smo ga. Potem pa je delal zgago pred vhodom, ko je na črno preprodajal abonmaje. Raje smo ga sami zaposlili. Ampak kaj se je hitro izpostavilo v vezi njega? Za nič pametnega ga ne moreš uporabiti! Seveda smo ga dali za dramaturga, pa se je hudič spečal s šepetalko in nam jo čisto skvaril. Zdaj pa je preglasna in ves čas dvomi o tekstu. Sem mislil, da bo kot šofer naredil še najmanj škode. Kako se človek lahko zmoti! Vse sorte idiotov nam je že pripeljal. Odpelje pa nikoli nič.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako je sedaj s tem kipom?

SOFRON VLADIMIRIČ: Stvar je taka – na platoju pred glavnim vhodom bova midva z Arino Nikolajevno, mojo cenjeno soporogo, našo najboljšo igralko. Sva si že v Panami ogledala marmor. To ne bo nič velikega, da ne boste mislili. En tak mavzolejček, dva kipčka, okoli pa parkec. Takole po sredini. Poglejte, ravno pregledujem te načrte. Napačno so zarisali električne vode.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj pa bodo kipi rabili elektriko?

SOFRON VLADIMIRIČ: Hočem, da ima fontana lastno svetlobo.

IVAN SERGEJEVIČ: Fontana? Niste rekli, da bo mavzolejček, parkec ...?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne bodite, no, tako pikolovski. Na vsako mojo besedo se obesite! A se jaz vtikujem v vaše načrte?

IVAN SERGEJEVIČ: Bo to zgrajeno z davkoplačevalskim denarjem?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ni mogoče, da tako mislite?! Kaj si pa predstavljate?! Imamo v gledališču poseben fond za take reči. So me v svetu zavoda posebej prosili, da ga odprem. Tako smo zadovoljni z njim, da smo ga že nekajkrat povečali. Še dobro, da ga imamo, ker se ves čas nekaj steka vanj.

IVAN SERGEJEVIČ: Kdo pa je v svetu zavoda gledališča?

SOFRON VLADIMIRIČ: Jaz, Arina Nikolajevna, moja cenjena soproga, naša najboljša igralka, in en študent.

IVAN SERGEJEVIČ: Njen sorodnik?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako pa veste? O, vi prebrisanij kujon, vidim, da ste se že o marsičem pustili podučiti! Kaj ni krasna zasedba? Nobe-nih trenj. Tako složni že dolgo nismo bili.

IVAN SERGEJEVIČ: Vendar prvaku ne dovolite, da bi imel kip poleg vaju z ženo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Naj mu ga napravijo pred urgenco! Kaj se pa gre!

IVAN SERGEJEVIČ: Baje ga tam sovražijo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta Fjodor pa ima veliko gofljo, kaj? In to v tako kratkem času?

IVAN SERGEJEVIČ: Vmes sva se še malo ustavila. V bistvu me je pustil samega.

SOFRON VLADIMIRIČ: Je šel na stranišče?

IVAN SERGEJEVIČ: Tako je rekel.

SOFRON VLADIMIRIČ: Najbrž je moral vzeti eno tistih svojih tablet. In se ni vrnil?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta se drži didaskalij kot klop. Se zgodi, se zgodi. Ampak sedaj ste tukaj in slabo bo kmalu pozabljeno. Ampak zakaj ste pravzaprav prišli? Saj je pri nas vse v najlepšem redu. In to v pozitivnem smislu.

IVAN SERGEJEVIČ: Prišlo je do nas, da se v vašem gledališču dogajajo nepravilnosti.

Sofron Vladimirič se sproščeno nasmeji.

SOFRON VLADIMIRIČ: Oprostite, ker se smejim. Zabava me. Nepravilnosti? Le kako? In kaj sploh pomeni ena taka beseda? V ednini na primer: Nepravilnost! Najbrž kar vsakomur svoje? Vas pa je pripeljala med nas. Radi bi kaj preverili. To je vaša služba. Država vas gotovo zelo čisla, da vas pošilja naokoli takole vohljati.

IVAN SERGEJEVIČ: Ostanimo civilizirani, prosim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Brez skrbi, brez skrbi. Pri nas imamo visoko razvit čut za moralna vprašanja. Lahko vas mirne duše pomirim.

IVAN SERGEJEVIČ: Glede česa?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, da tudi vi lahko zaupate nam! Gre za recipročnost. Gonilo, ki drži svet v tečajih.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne razumem.

SOFRON VLADIMIRIČ: Poglejte, nekoč so me obtožili, da sem ponarejal pogodbe, celo podpise, prirejal evidence in uničeval določene dokumente, in kaj se je na koncu izkazalo? Ugotovilo se je, da mi ničesar ne morejo dokazati. Sporazumno smo se razšli, in to z visoko odpravnino, si lahko mislite! Potem sem jih seveda tožil zaradi nepravilnosti v postopku, in zdaj sem spet tukaj. Kjer ni nobenih nepravilnosti! Samo tu in tam kakšno trenje zaradi razlik v mišljenju. Pha – nepravilnosti! Kako se ta beseda že sliši. Kot prvovrstna zdravniška diagnoza. Nekaj v vašem telesu deluje nepravilno. Naj vas nič ne skrbi, samo umrli boste. Nepravilnosti torej. Na primer?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj “na primer”?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, te vaše nepravilnosti, Ivan Sergejevič, dragi naš gledališki inšpektor! Rad bi slišal, kakšne. Česa smo obtoženi?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj še niste obtoženi. Kot ste sami rekli – preveriti je treba.

SOFRON VLADIMIRIČ: Na primer?

IVAN SERGEJEVIČ: Vaša žena v predstavi, v kateri igra Antigono, nosi pristen krzneni plašč in biserno ogrlico iz originalnih biserov.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pha – v predstavi, “v kateri igra Antigono”!

IVAN SERGEJEVIČ: Je kaj narobe?

SOFRON VLADIMIRIČ: Smešno se sliši.

IVAN SERGEJEVIČ: Da po nepotrebnem zapravljate?

SOFRON VLADIMIRIČ: Dragi moj Ivan Sergejevič, jaz verjamem, da vam je kar precej jasno, kakšen poklic si je izbrala Arina Nikolajevna. To niso rokavice, ki jih slečeš in odložiš v predal in ne misliš več na njih. To je nekaj, kar nosiš s seboj 24 ur na dan. Nimaš kam odložiti. Ker si ti sam ta predal. A nisem fino povedal?

IVAN SERGEJEVIČ: Kako je sedaj s plaščem in ogrlico?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zapirate obroč, kaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Popolnoma nič ne zapiram.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj hišo so vam tudi omenili?

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšno hišo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, nič. Imate prav, ostaniva raje pri plašču in ogrlici. Saj to je samo za posebne priložnosti.

IVAN SERGEJEVIČ: Na primer?

SOFRON VLADIMIRIČ: Za gostovanja.

IVAN SERGEJEVIČ: Kot to v Panami?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ni scenografije, pa smo malo pokompenzirali.

IVAN SERGEJEVIČ: Če je ves čas zaprta v grobnici, ne rabi kostuma.

SOFRON VLADIMIRIČ: Grobnica je steklena.

IVAN SERGEJEVIČ: Potem je nekaj scenografije?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne, ni.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ni? Saj gre za steklo.

SOFRON VLADIMIRIČ: V resnici ni. Ničesar ni. Niti stekla. Ona odigra tako, kot da je. Tako ali tako se ne vidi. Morali bi jo videti, kako pričljivo tipa po steklu ... In kako anatomsko se ji obraz izmaliči, ko se pritisne obenj. Brez pomislekov lahko govorimo o zmagoslavnem sozvočju vseh segmentov gledališke uprizoritve!

IVAN SERGEJEVIČ: Kdo pa je to pogruntal?

SOFRON VLADIMIRIČ: Naš dramatik.

IVAN SERGEJEVIČ: Ekonomist?

SOFRON VLADIMIRIČ: A ga poznate?

IVAN SERGEJEVIČ: Slišal sem zanj. A je nadarjen?

SOFRON VLADIMIRIČ: V svetu zavoda je nepogrešljiv.

IVAN SERGEJEVIČ: Pisatelj?

SOFRON VLADIMIRIČ: Še nobene knjige ni prebral.

IVAN SERGEJEVIČ: Ima opravljen vsaj kak tečaj? Je zahajal v dramski studio? Gledališko šolo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Gledališka šola? Da kaj takega v resnici obstaja? Arina Nikolajevna, moja cenjena soproga, naša najboljša igralka, mi je že omenila, da je obiskovala eno tako zavetišče, pa sem mislil, da me krepko vleče. Kakšne predmete pa poučujejo? Pretvarjanje in zavajanje, oponašanje in spakovanje?

IVAN SERGEJEVIČ: Kako je sedaj s tem "dramatikom"?

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj sem vam že povedal, da je Sergejuška sin naše organizatorke Tatjane Pavlovne.

IVAN SERGEJEVIČ: To vem. Pa zna pisati?

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda. Tako zaostali pa nismo!

IVAN SERGEJEVIČ: Mislim drame.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zakaj bi pa drame pisal?

IVAN SERGEJEVIČ: Če pa je dramatik!

SOFRON VLADIMIRIČ: Oh, to je samo klasifikacija njegovega delovnega mesta. Za glino je nadarjen.

IVAN SERGEJEVIČ: Torej niti ekonomist ni?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne. To ga samo tako kličemo, da vemo, kaj igra.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa se vam to ne zdi nič sporno?

SOFRON VLADIMIRIČ: Joj, mar je to sporno? Mislite?

IVAN SERGEJEVIČ: Seveda.

SOFRON VLADIMIRIČ: Tako daleč pa se nanj ne spoznam. Dobro, da ste omenili. Bomo spisali memorandume, razposlali okrožnice. Uporabili bomo vse vzvode!

IVAN SERGEJEVIČ: Saj nima primerne izobrazbe in ne znanja za to delovno mesto.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vidite, tako pa še nisem pogledal na to stvar. A je to velika napaka?

IVAN SERGEJEVIČ: Take stvari so urejene z zakoni in zakonskimi akti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Uh, kako resno se izražate. Res ne bi deciliter vinčka?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne, hvala.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vaš prejšnji kolega ga je oboževal. Vsako leto smo mu ga cel sod prepeljali v glavno mesto. Ta ti je bil mojstrovina! Nadnaraven poštenjak, to vam lahko zagotovim. Z vso duhovno opremo. Kako je kaj? Še vedno nosi brado?

IVAN SERGEJEVIČ: Brado?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, tisto gosto, črno brado. Stalno se mi je zdel tako zanimiv. Na glavi nič, pod nosom pa tak kožuh.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne vem, kdo bi to bil.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vedno sva kadila cigare iz tiste njihove aktovke.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj me tako gledate?

SOFRON VLADIMIRIČ: Vi ne kadite?

IVAN SERGEJEVIČ: Žal nimam te razvade.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pa bi vam prav gotovo pristajala.

IVAN SERGEJEVIČ: Jaz sem prvi gledališki inšpektor v naši državi. Pred menoj ta funkcija še ni obstajala.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj ne poveste! Kdo pa je potem hodil k nam?

IVAN SERGEJEVIČ: A bi lahko dobil v pregled račune, pogodbe, anekse, prihodke, odhodke ...?

SOFRON VLADIMIRIČ: Joj, nehajte, saj se mi bo še zavrtelo od vseh teh vaših strokovnih izrazov!

IVAN SERGEJEVIČ: Nič lažjega – napotite me k računovodkinji.

SOFRON VLADIMIRIČ: Obvladate pa, ni kaj. Najbrž so zelo zadovoljni z vami. Takoj ko se Tatjana Pavlovna vrne s službenega potovanja, vaju seznanim. To vam je najplemenitejše, najbolj ljubeče in vsakršnih žrtev zmožno bitje. Všeč vam bo. Nobene transakcije se ne ustraši.

IVAN SERGEJEVIČ: Kje pa je?

SOFRON VLADIMIRIČ: Na dopustu. Ali sploh kaj poslušate?

IVAN SERGEJEVIČ: Rekli ste na službenem potovanju.

SOFRON VLADIMIRIČ: Aja? Da sem tako rekel? Potem bo že tako. No, vsekakor ji ni hudega, ne rabi vas skrbeti.

IVAN SERGEJEVIČ: Kje je na službenem potovanju?

SOFRON VLADIMIRIČ: Aja, to sprašujete. Čakajte ... mislim, da se reče ... nekaj na črko M ... Mmmm ... aha, že vem. Tule imam njeno razglednico: Tihomorski otoki. Ja, tam je.

IVAN SERGEJEVIČ: Na službenem potovanju?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, seveda. Obiskuje tamkajšnja gledališča in si nabira izkušnje. Nas zanima svet, veste. Mi nismo eni tistih, ki se zaprejo v svoj brlog in se zadovoljijo z borno domačo produkcijo.

IVAN SERGEJEVIČ: A ste zato bili v Panami?

SOFRON VLADIMIRIČ: Izredno uspešno gostovanje!

IVAN SERGEJEVIČ: Res ni bilo možnosti gostovati kje bliže?

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda so bile priložnosti! Nič koliko! Na vse strani nas vabijo! Vendar so v Panami tako navdušeni nad našimi predstavami, da človeku srce ne da, da bi jih zavrnil. Skoraj vsako našo *Antigono* so že videli. To je zdaj pri njih najbolj razširjeno ime za otroke: Antigona. Pa ni važno, ali je punčka ali fantek.

Pojavi se Petjuška.

PETJUŠKA: Gospod direktor?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj je, Petjuška?

PETJUŠKA: Žarnica je šla.

SOFRON VLADIMIRIČ: Takoj pridem. Žal mi je, opravki kličejo. Vedno se kaj najde. Peza tovrstne funkcije, kaj se tu more. To pa je naš Petjuška. Vam bo on pokazal po gledališču. Pri nas je že, odkar je bila na tem mestu še gola planjava.

Sofron Vladimirič odhiti. Ivan Sergejevič in Petjuška se gledata.

IVAN SERGEJEVIČ: Za kaj si zadolžen?

PETJUŠKA: Vodo odčitavam.

5. prizor

IVAN SERGEJEVIČ in PETJUŠKA.

Oder poživi raznovrstno pohištvo.

Dotična se znajdetata sredi njega.

IVAN SERGEJEVIČ: Petjuška, kje sva?

PETJUŠKA: Na odru.

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim?

PETJUŠKA: To je naš veliki oder.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj zgleda kot skladišče. In tu v omari so oblačila in ostanki hrane na mizi.

PETJUŠKA: Trenutno nas nekaj stalno živi tukaj.

IVAN SERGEJEVIČ: Na odru?

PETJUŠKA: Taki časi so, gospod.

IVAN SERGEJEVIČ: In kje ste, ko je predstava?

PETJUŠKA: Gremo v zaodrje, otroci pa se potuhnejo.

IVAN SERGEJEVIČ: Otroci?

PETJUŠKA: Oni so ob osmih že v posteljah. Predstava pa se takrat šele začne. Le ob premierah so lahko nekoliko dlje pokonci. Razen če gre za kako domače delo. Takrat jočejo in jih je treba tolažiti.

IVAN SERGEJEVIČ: V postelji so? Kje? Tukaj na odru?

PETJUŠKA: Nimajo kam drugam.

IVAN SERGEJEVIČ: Kje pa je mali oder?

PETJUŠKA: Tam, kjer je trenutno vinotoč.

IVAN SERGEJEVIČ: Vinotoč?

PETJUŠKA: Človek se mora nekje sprostiti.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne morete vendar živeti na odru.

PETJUŠKA: Oder je naš dom.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak tukaj potekajo tudi vaje?

PETJUŠKA: Kakšne vaje?

IVAN SERGEJEVIČ: Ja, za nove predstave.

PETJUŠKA: Hm ... mislite?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa me tako čudno gledaš?

PETJUŠKA: Mi nimamo vaj.

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim?

PETJUŠKA: V našem gledališču ni vaj.

IVAN SERGEJEVIČ: Petjuška, ne imej me za norca!

PETJUŠKA: Nikakor vas nimam, gospod! Za trenutek se mi je zdelo, da imate vi mene.

IVAN SERGEJEVIČ: Vaš direktor mi je še malo prej rekel, da je ravno prišel z ene.

PETJUŠKA: To se oni napravljajo zaradi vas. Njegova ekscelenca velikokrat ne mislijo tako, kot se izrazijo.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne morem verjeti! Kako pa potem osvojite tekst in delo postavite na oder, če ni vaj? Vaje so ja nujne!

PETJUŠKA: Ja, pa ne pri nas.

IVAN SERGEJEVIČ: A me res ne vlečeš?

PETJUŠKA: Ne – saj vam pravim! Kaj bi imel od tega? Saj si niti ne bi upal, gospod. Vi ste gledališki inšpektor. Če kaj ne bo prav, bo po nas. Tega pa si res ne želim. Imam dve hčeri. Ta večja gre kmalu v srednjo

šolo in mogoče sploh ne bo rabila, če bo igralka, ta druga pa je pravi drobižek in bo mogoče ravno pravšnja za angela.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako pa potem študirajo tekst?

PETJUŠKA: Mislite, kako igralci znajo tekst?

IVAN SERGEJEVIČ: To, ja.

PETJUŠKA: Arina Nikolajevna in prvak Rogovilov znata svojega na pamet že od prej.

IVAN SERGEJEVIČ: In če se zgodi, da ga pozabita? Si pomagata med sabo?

PETJUŠKA: Ne moreta. Govorita vsak svoj tekst.

IVAN SERGEJEVIČ: Govorita vsak "svoj" tekst? Kako to sploh izgleda?

PETJUŠKA: Odlično! Vse predstave so zelo obiskane. Včasih kdo ostane celo do konca.

IVAN SERGEJEVIČ: In scenerija je vedno enaka?

PETJUŠKA: Odkar sem pripeljal to pohištvo, ga ni še nihče premaknil. Če si izmislijo kaj novega, pa se delamo, da je prozorno.

IVAN SERGEJEVIČ: Ti si scenograf?

PETJUŠKA: Ne, to pa ne. Žena včasih kaj okrasi. Ima dar za to.

IVAN SERGEJEVIČ: Kje pa je sedaj tvoja žena?

PETJUŠKA: V službi. Dela pri elektro distribuciji. Zdaj bo počasi ura, ko imajo pavzo za malico. Ji bom nekaj na hitro pripravil. A se nam boste pridružili?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne, hvala. Kako vam direktor sploh kaj takega dovoli, da živite tukaj in vse ostalo?

PETJUŠKA: Na hiši mu delamo.

IVAN SERGEJEVIČ: Na hiši?

PETJUŠKA: Zdaj mu ravno pokrivamo streho. Upam, da boste napisali pozitivno poročilo, da država končno dvigne sredstva na nivo, ki si ga ta teater zasluži. Lepo bi bilo, če bi mu uredili dovoz še pred zimo. Takrat se tam vse pogreza, ker je tako močvirnato. Napisal sem igro o tem.

IVAN SERGEJEVIČ: Ti?

PETJUŠKA: Zakaj pa ne jaz?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pravzaprav počneš tukaj?

PETJUŠKA: Števec za vodo odčitavam, saj sem vam povedal.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak napisal si igro? Gledališko?

PETJUŠKA: Gledališko, kajpak.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšno pa?

PETJUŠKA: Naslov je *Kombi se pogreza*. Govori o paru, ki ne more imeti psa, ker nima balkona.

IVAN SERGEJEVIČ: A ne o kombiju?

PETJUŠKA: Zakaj bi govorila o kombiju?

IVAN SERGEJEVIČ: Po naslovu sodeč ...

PETJUŠKA: Kombi je samo realističen moment, pogrezanje je ključno.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa si že komu pokazal te svoje igre?

PETJUŠKA: Pokazal sem jih svojim sorodnikom. Brat je imel pred kratkim abrahama in smo eno uprizorili.

IVAN SERGEJEVIČ: To zadnjo o pogrezanju?

PETJUŠKA: Ja.

IVAN SERGEJEVIČ: In kakšne so bile reakcije?

PETJUŠKA: Tihon Prometejev, moj brat, pravi, da je struktura sicer natančno preiščena in oblikovana s poslušom do vseh oseb in dilem, ki jih te odpirajo, vendar manjka najpomembnejša značilnost.

IVAN SERGEJEVIČ: Igralec?

PETJUŠKA: Ne. Filmsko platno. On je velik oboževalec posnetega gledališča.

IVAN SERGEJEVIČ: Ali mogoče misliš film?

PETJUŠKA: Nerad sliši to besedo. Drugače pa je bil na koncu kar lep aplavz. Teta je rekla, da se ji že dolgo ni zgodilo, da bi se ji juha ohladila. Bi želeli kdaj pogledati moje drame? Imam jih za vse priložnosti: birma, god, abraham seveda, pogreb, sedmina, vračanje dolga, nevračanje dolga, krst, obhajilo, obrezovanje, poroka, ločitev, varanje, vohunjenje, obrekovanje, vojne, ujme, dolgčas, vesele priložnosti, čakalne vrste ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj si pa napisal za čakalne vrste?

PETJUŠKA: Zgodi se v čakalnici. Glavno vlogo igra zvočnik na steni, ki kliče ljudi. Ljubo mi je, kadar imajo stvari glavno vlogo. Najraje imam dialoge med stvarmi. Pri njih je vse tako jasno. Nič dvoumnosti.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako to misliš?

PETJUŠKA: Ker ne igrajo. So, kar so. Pa četudi napišeš, da bo omara, bo omara – pa ni važno, ali iz mahagonija ali iz iverice. Vsak bukselj bo vedel, da je to omara. Igralec bi pa rad vedel vse: Je to omara s predali, kako se odpirajo vrata, kakšne so kljuke, je enokrilna, dvokrilna, polakirana, stilna, komoda, garderobna ...? To večno iskanje smisla v liku! Zakaj je to tako potrebno? Najbolj verodostojno vsekakor je, ko se ne igra. Dajte igralcu igrati omaro, pa boste videli, kaj bo storil s seboj, spakedrano pohištvo, v katero človek še nogavic ne bi

pospravil. Vam povem primer: Prejšnjekrati naša najboljša igralka govori Antigono, ravno tisti del na koncu, ko zapušča moža ...

IVAN SERGEJEVIČ: Mislim, da to ni Antigona.

PETJUŠKA: Seveda je.

IVAN SERGEJEVIČ: Kolikor vem, je to konec ene druge igre.

PETJUŠKA: Ma, dajte no?

IVAN SERGEJEVIČ: Resno vam govorim – to je Ibsenova *Nora*.

PETJUŠKA: To, da je nora, tudi sam dobro vem.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne mislim nora kot nora, ime ženskega glavnega lika v tej drami je Nora.

PETJUŠKA: A me lahko nehate mesti?

IVAN SERGEJEVIČ: Če pa pravite, da je Antigona govorila besedilo Nore?

PETJUŠKA: Saj ga vedno.

IVAN SERGEJEVIČ: Vedno?

PETJUŠKA: Seveda! Vedno, kadar igra Antigono, govori besedilo od Nore. Po tem je znana. Mislite, da bi bila drugače tudi tako popularna?

IVAN SERGEJEVIČ: Popularna je?

PETJUŠKA: Vsekakor! V Panami jo obožujejo! Novorojence imenujejo po njej. A lahko nadaljujem?

IVAN SERGEJEVIČ: Seveda. Izvoli.

PETJUŠKA: Hvala. Tako ti ona sredi Nore spet začne žebrati to svojo Antigono, dočim naš prvak in ambasador Rogovilov pa je odlično zastavil svojega Leara ...

IVAN SERGEJEVIČ: Čakaj, kaj ni Torvald Norin mož?

PETJUŠKA: A bova spet šla skozi to?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne, oprosti, kar nadaljaj.

PETJUŠKA: Hvala. Ko pade z neba, kot bi ji kdo odrezal krila, naša nova lepa, mlada igralka.

IVAN SERGEJEVIČ: A ni bilo to v *Othellu*?

PETJUŠKA: Bejžite, no – kaj bo pa angel v *Othellu*?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj tudi v *Nori* ...

PETJUŠKA: Če pa je *Antigona*, pri moji duši!

IVAN SERGEJEVIČ: Rogovilov je govoril Leara.

PETJUŠKA: Jaz sem se odločil za Antigono. Ste res že bili v gledališču?

IVAN SERGEJEVIČ: Seveda!

PETJUŠKA: Ne vem, no, ko dajete take pripombe, se mi zdi, da ste danes sploh prvič blizu odra.

IVAN SERGEJEVIČ: Nadaljaj. Ne bom te več prekinjal.

PETJUŠKA: No, hvala, bi vas lepo prosil. Drugače ne bom nikoli končal. Sedimo tako v parterju, jaz gledam Antigono, moja žena pa Leara – mislim, da je bilo med občinstvom razmerje nekako 60 proti 40, seveda govorim o procentih; večja številka gre prav gotovo v prid prsati Antigoni. Angel torej leži na tleh in stoka. Krvi sicer ni bilo – ampak to samo zato, ker je bila maskerka ravno pri frizerju –, se je pa lepo videlo, da leži v sila nenaravnem položaju. In Antigona in Lear se pričneta gladko malo pogovarjati z njo, si lahko mislite?! Kakšna blamaža! Sprašujejo jo, če jo boli, kako ji lahko pomagajo, če bo kozarec vode in take stvari. In ta avša jim še odgovarja! Med njimi se vzpostavi dialog! Oj, kako sovražim to moderno gledališče!

Od kdaj, prosim vas lepo, od kdaj pa gledališče zrcali resničnost?! In si mislim: No, krasno, zdaj bodo pa vsi začeli uporabljati ta princip, ga razvijati in priditi. Kaj takega se nikoli ne zgodi med stvarmi. Če že kaj pade – popravimo, zamenjamo, pa je. Tale naša pa kar takoj na bolniško. Kot da je za Antigono treba biti zdrav.

IVAN SERGEJEVIČ: A tudi ona igra Antigono?

PETJUŠKA: Vse igramo Antigono. Kam zdaj greste? Ne boste počakali, da pripravim kaj za pod zob? Imam panamsko gibanico. Slišite?! Kam greste?

Ivan Sergejevič odide.

6. prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in NIKITA KANTAGRJUHIN.

Pisalna miza se odru še vedno lepo poda.

Sofron Vladimirič, ki sedi za njo, pa njej.

Iz parterja se na oder vzpne Nikitka.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vaša ekselenca ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikitka? Kaj je to? Kam spet siliš?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Oprostite, ker motim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Angela ne bo, dokler se Liza ne pocahta.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj ne gre za to ... Bomo že zdržali.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa še?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Gre za drugotno zadevo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Spet ta vaš sindikat gledalcev? Ta vaša mafij-ska združba! Kje ste že videli, da bi šel cel sindikat na gostovanje! Opustite!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj ne bi rabili zraven osebno, samo račune bi nam odprli ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Boš tiho, da bi te vrag! Kakšne račune?! Daj si že enkrat vbij to v svojo gledalsko betico, gledalci nimate svojih računov! Sem ti jaz kriv, da nočeš za dramatika?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Samo zvabiti me hočete ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Boš nehal s temi predrznostmi!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vaša ekselenca, o tem sva že tolikokrat ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Pa bova še ničkolikokrat! Zakaj nočeš za dramatika?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj veste, da je to le moje skromno mnenje ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Bla, bla, bla – povej že?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Nočem, da me imajo grdo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne razumem.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj me tudi kot gledalca imajo grdo – mislim ... tile vaši, tu v teatru. Po eni strani se mi dobrikajo, po drugi – še posebej, če mi kaj ni vseč – pa me takoj razglasijo za topoumneža in mlačneža. Seveda razen teh novih biljeterk. Ampak, ko pa sem s svojimi ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Gledalci.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Gledalci, ja ... pa se razumemo.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, sedaj pa poantiraj.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Dramatika pa lahko imajo vsi grdo – in gledalci in osebje gledališča.

SOFRON VLADIMIRIČ: Smo hudobni ali kako?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Milo rečeno, prav vsak si ga lahko privošči, pa četudi ni on kriv za slabo predstavo. To človeka tako deprimira. In vsi takoj pričakujejo od njega novo veliko delo. Ni čuda, da jih toliko odneha ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako pa vse to tako dobro veš? A si že bil dramatik?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Moj pokojni oče je bil. Na koncu je reklame pisal.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pokojni?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Z odra se je zagnal. V prostor za orkester. Zelo žalostno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Verjamem. Smrt je dolgotrajna reč.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Na notno stojalo se je nabodel.

SOFRON VLADIMIRIČ: Še to! Se je dalo popraviti?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Na vso srečo je bilo njegovo. Violo je hotel igrati, pa mu njegova žena, moja ljubezniva mati, ni dovolila. Kako se je lahko tako globoko nasadil, sam bog ve. Morala je biti strašanska sila. Ginil je kakor sveča, revež, počasi in neizbežno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikitka, malokatero gledališče se lahko pohvali s takim gledalcem kot si ti: natančen si, noben gib ti ne uide, spremljaš

besede, kot da so tvoje, razlikuješ med tragedijo in dramo, imaš močne dlani in dobro ploskaš ter veš vstati za stoječe ovacije, a se mi srce para, ker nočeš med dramatike, tako gobčen, kot si. Bi lahko brez problema počel oboje. Bi že uredili. Kadrovske rošade znotraj takih zavodov niso novost. Vendar te razumem. Ko sem bil jaz dramatik, sem se počutil natanko tako, natanko tako.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vi ste bili dramatik?

SOFRON VLADIMIRIČ: Hudič v sili muhe žre. Kaj te je torej prineslo, Nikita Kantagrjuhin?

Nikita prične mencati.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zini že!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Pritožbo bi rad vložil, vaša ekselenca.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pritožbo? V zvezi s čim?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Sit sem tega, da na vsaki ponovitvi igrate drugače.

SOFRON VLADIMIRIČ: Lažeš! Zato pa si samo gledalec!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne lažem!

SOFRON VLADIMIRIČ: Dokaži!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Na zadnji ponovitvi je na tla padel angel.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, in?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Drugekrati je vedno mehko prilebdel.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ti mali hinavski agitator! A misliš, da boš pri meni zganjal revolucijo, kaj?! Kar pod nosom se obriši! Lahko se pri tej priči spraviš v opero s temi svojimi nečloveškimi zahtevami! Boš videl, kako ti bo tam! Tam ploskajo že na začetku!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Imam pisno pritožbo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pisno, kaj? No, to je pa nekaj novega. Daj, da vidim.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Izvolite.

Nikitka izroči dokument. Sofron Vladimirič bere.

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj to je izvrstno napisano! Kateri dramatik je to sestavil?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne spomnim se imena. Bil je en tak star, v togi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Aha, najbrž bo Sofokles. Bomo na svetu gledališča predebatirali. Lahko greš.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Samo to?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako, samo to? Kaj še hočeš? Pojdi v avditorij vadit odvijanje tistih vaših bombonov proti kašlju, poštene ljudi pa pusti, da strokovno opravljajo svoje delo.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Baje imajo igralci vaje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj je, podgana? Si zavohal kri? Kakšen gledalec pa si, da verjameš vse, kar slišiš na odru?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj še nisem dolgo. Komaj eno leto je, kar sem diplomiral.

SOFRON VLADIMIRIČ: Eno leto, praviš, pa si že tako nepogrešljiv? Čakaj, saj si že leta z nami!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Prisotnost in izpite sem imel dokaj hitro opravljene, samo k diplomi se nisem spravil ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Katero smer si diplomiral?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Tragedija in resne drame. Zraven pa sem vzel še stand up, da nabere dovolj ur.

Sofron Vladimirič se prične dušiti. Z roko pokaže Nikitki na grlo ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Bombon ...!

Nikita takoj seže v žep in izvleče iz njega škatlico bombonov. Takoj jih nasuje nekaj v direktorjevo tresočo se roko. Sofron Vladimirič jih hlastavo pogrize in pogoltne in takoj lažje zaduha.

SOFRON VLADIMIRIČ: Samo štand upa mi ne omenjaj, zgaga, slišiš!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Oprostite.

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikitka, malo si bebav, a si dragocen gledalec. Zato ti oprostim.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Stand up je sicer moja želja že od otroštva ...

Sofron Vladimirič se nakremži v bolečini.

SOFRON VLADIMIRIČ: Boš nehal, vrag te pocitraj!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Tragedijo in resno dramo pa sem šel študirat, ker sta moja ljubezniva mati in ded želela, da nadaljujem družinsko tradicijo.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, vsaj glavne smeri nisi zgrešil.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne vem, no.

SOFRON VLADIMIRIČ: Prosim?!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Tole naše gledališče se vse bolj spreminja. Pa nisem prepričan, da na bolje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa govoriš, vampež naduti?! Dobro, da te gledališki inšpektor ni slišal! Lahko da je prav zdaj kje v bližini in išče najmanjši vzrok, da nas zapre. A bi to rad, kaj? Bi rad stal na ulici in dajal v klobuk? Mar je tebi las na odru! Poznam jaz take povzpetnike! Hlastaš po kritiškem Olimpu, kaj? Ampak dragec, imamo mi tudi

zate končno rešitev. Pha! Ne bom dovolil, da mi en tak nedonošeni aparatčik zrevoltira avditorij! Ven! Ven – pri priči! Ne, čakaj! V kaj, v kaj, te vprašam – se spreminja naše gledališče? Govori, kaj si se zdaj posmodil? No, lepa reč – zdaj si pa tiho.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Že kot otrok sem rad gledal.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj zdaj bebljaš?

NIKITA KANTAGRJUHIN: O svoji nadarjenosti, o svojih telesnih predispozicijah za gledalca. Naša mati in oče niso marali, ko sem jih gledal v spalnici.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako lahko starši zatrejo otroka! Tudi Arino Nikolajevno, mojo cenjeno soprogo, našo najboljšo igralko, so stalno za ušesa, kadar je lagala. Namesto da bi pohvalili njen talent.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vaša ekselenca! Hočete reči, da so igralci lažnivci?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj se ti zdi, da govorijo resnico? Kdo te je imel sedenje?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Stanislavski.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta čukjeni Rus! Nobenega sistema! Katero naslonjalo za roko je tvoje?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Desno.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, vidim, da ti vsaj bonton ni tuj. In tema diplome?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vezanje diplom.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zanimiva tema. No, v glavnem, kakšen gledalec pa si, da verjameš vse, kar slišiš z odra? Kaj res misliš, da Antigona ostane zaprta v grobnici?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne, to se vidi, da ne, ker je steklena. Vendar ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Nič vendar, kaj ti daje pravico biti tako prevzetan? Imaš že kakšno nagrado?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Imam. Za mladega gledalca. Vi ste mi jo podelili.

SOFRON VLADIMIRIČ: Najbrž nisem bil priseben. Kdo je bil v žiriji?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pa selektor?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Prosim?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdo te je izbral?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Vi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj se hoče, navdušil si me. Upam, da boš ostal pri nas.

NIKITA KANTAGRJUHIN: V balet me vabijo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta kičasta pantomima! Tam šele je vsaka ponovitev drugačna! Kaj so ti ponudili?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ložo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, te pa imajo lepe. Z nečim morajo nadoknaditi pomanjkanje besede. Obljubim, da se bom zavzel za tvojo vlogo.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Kakšno vlogo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, to pisno, ki si mi jo prinesel.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ni vloga, pritožba je.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, potem pa to.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne bi rad zvenel nehvaležno, igralci so vendar osnovni gradniki gledališča, a človeka res bega, če vsakokrat igrate drugače.

SOFRON VLADIMIRIČ: A ni to čar?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Kaj vem. Ne verjamem vam več.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pa saj ti ni treba verjeti!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Spakujejo se, ko govorijo najpreprostejše stavke. Težko je ostati zbran ob takih predstavah. Stavim, da v resničnem življenju ne govorijo tako.

SOFRON VLADIMIRIČ: Resničnem življenju, resničnem življenju! Opletaš s temi besedami, kot da res kaj pomenijo. Kaj če bi bil ti celo življenje igralec, kaj? Malo spremembe bi ti gotovo dobro delo. Kratkočasijo se. Kdo te je nahujskal, kar priznaj! Kaj še pride na vrsto? Plačan porodniški dopust? Če ravno ne rojeva, je lahko vsaka na predstavi. Tudi s popadki. Ne vem, ne razumem, kdaj smo vas tako razvadili? Včasih ste bili gledalci steber in ponos tega hrama. Gledališča so se tepla za gostovanje pri nas. Po celi Evropi smo bili poznani po čudoviti publiki. Kaj misliš, zakaj so nas povabili v Kanado?

NIKITA KANTAGRJUHIN: V Kanado?

SOFRON VLADIMIRIČ: A sem rekel Kanada? Panama sem mislil. V Kanadi bolj čislajo biljeterke. No, saj tudi tja še pridemo, zdaj ko smo malo prevetrili biljeterski park. Dokumentarec so hoteli posneti o vas, pa sem rekel ne. Kaj misliš, zakaj?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Ne vem.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, vidiš, zdaj pa ne veš. Pa če si za ostalo taka brihtna buča, bi tudi to moral vedeti! Sicer pa nihče ne ve. Niti jaz sam. Ampak sem tako rekel! Mar mi je bilo za vas nehvaležneže. Nikoli si ne bi mislil, da se boste tako obrnili proti meni.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj se nismo ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Žezlo ste mi porinili v srce!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Žezlo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Šmentana reč, ste vi gledalci nepredvidljivi!
Nikakor, da vam človek ugodi!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Niste nekoliko prestrogi?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, daj no, Nikita Kantagrjuhin, če hočeš v takem gledališču držati vajeti, je treba včasih udariti po mizi. Ne bodo nam menda gledalci diktirali koreografije. In da ne boš mislil – ti, pravi ti, ja – si na videz sila nedolžen, a v svojem bistvu namazan z vsemi sindikalnimi žavbami. Samo spomni se velikih nemirov. Kaj bi bilo danes z našim gledališčem, če bi dovolili, da nam ulica diktira umetniško smer?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Saj ne rečem ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Aja, zdaj pa ne rečeš! In tudi bolje tako! Ti kar povem. Drži se svojega parterja. S čim vse se moram jaz ukvarjati! Biti na vaji, ah, to je balzam za dušo, kaj šele na predstavi! Vendar v tej pisarni, tu, tu se pa svinjsko trpi! Če ti dam nekaj položnic za električno, da nam jih poravnaš, boš potem nehal rogoviliti? Boš lahko imel celo leto svojo ložo.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Kdo pa jih je napisal?

SOFRON VLADIMIRIČ: Distributer. Sofokles je zdaj pri njih.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Potem bi pa lepo prosil.

7. prizor

IVAN SERGEJEVIČ in ARINA NIKOLAJEVNA.

*Vinotoč.**Arina Nikolajevna zanosno pije.**Ko se pojavi Ivan Sergejevič, preneha in se hitro skrije.*

IVAN SERGEJEVIČ: Arina Nikolajevna ... Vi strežete tukaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ničesar mi ne morete dokazati!

IVAN SERGEJEVIČ: Oprostite, zmedli ste me. O čem govorite?

ARINA NIKOLAJEVNA: Bila sem v oblasti tajnih, meni sami neznanih moči!

IVAN SERGEJEVIČ: Še vedno vas ne razumem!

ARINA NIKOLAJEVNA: To vse je scena za predstavo in nič drugega.

IVAN SERGEJEVIČ: Vesel sem, da sem naletel na vas in ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Vi se kar sprenevedajte!

IVAN SERGEJEVIČ: Resnično ne razumem ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne bom igrala komedije!

IVAN SERGEJEVIČ: Saj vas nihče ne sili.

ARINA NIKOLAJEVNA: Preverjena sem, da ste nas prišli zapret.

IVAN SERGEJEVIČ: Nič takega ne nameravam.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ste prepričani?

Ivan Sergejevič zamudi z odgovorom.

ARINA NIKOLAJEVNA: Dovolj dolgo ste se pomudili z odgovorom, da mi je jasno. Kdo vam je podelil pristojnost za to samoljubnost in snobizem?

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim?

ARINA NIKOLAJEVNA: Drzne reči so se razigrale.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se pa greste?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ni je večje skrivnosti, kakor je človek, in v tem ni silnejše resnice.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj tako govorite z menoj?

Arina Nikolajevna potegne na plan steklenico.

ARINA NIKOLAJEVNA: Vadim.

Arina Nikolajevna si natoči in na dušek izprazni kozarec. Nato ga znova napolni.

ARINA NIKOLAJEVNA: A mi boste pomagali?

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak kako vam lahko jaz pomagam?

ARINA NIKOLAJEVNA: Imate kaj žganja?

IVAN SERGEJEVIČ: Jaz ...? Ne ... Le od kod? Sploh ne pijem.

ARINA NIKOLAJEVNA: Odkar so tehniki v nočnem klubu, imamo samo vino!

IVAN SERGEJEVIČ: V nočnem klubu da so? Jaz imam čisto druge informacije.

ARINA NIKOLAJEVNA: Zamenjali smo jih za biljeterke. Vam lahko priporočam?

Arina Nikolajevna inšpektorju ponudi vino.

IVAN SERGEJEVIČ: V službi ne pijem.

Arina Nikolajevna se zvonko nasmeji.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: Smešna izjava.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj ni to scena za predstavo?

ARINA NIKOLAJEVNA: Samo besede ne bodo premaknile ničesar.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšne besede?

ARINA NIKOLAJEVNA: Le razgovarjala se bova o tem, da tudi vi pijete, medtem ko bom jaz vadila.

Arina Nikolajevna si znova naliže in izprazni kozarec.

IVAN SERGEJEVIČ: Se vam ne zdi, da malce pretiravate?

ARINA NIKOLAJEVNA: Mogoče. Že kar nekaj časa vadim.

IVAN SERGEJEVIČ: Vidim, da vam gre dobro.

ARINA NIKOLAJEVNA: Veliko dela je tu zadaj, a se ne vidi.

IVAN SERGEJEVIČ: Katero predstavo pa igrate tukaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: Vsako, ki rabi mali oder.

IVAN SERGEJEVIČ: Katera pa trenutno rabi mali oder?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne vem. To vpiše v tekst naš dramatik.

IVAN SERGEJEVIČ: Študent ekonomist, ki zna z glino? Kaj pa piše zdaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: Kar se mu pač naroči. Ampak trenutno dela predvsem na didaskalijah. Opisuje dogajanje, sceno, kostume in te

reči, vmes pa pušča veliko prostora za dialog ali pa osebne izpovedi protagonistov, če je taka narava zgodbe. Ni mu ravno lahko.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne?

ARINA NIKOLAJEVNA: Pisati igro za 22 let abonmaja ...

IVAN SERGEJEVIČ: Sestavljate abonma za 22 let?

ARINA NIKOLAJEVNA: Za začetek. Potem pa že razmišljamo o neskončnem abonmaju.

IVAN SERGEJEVIČ: Šalite se.

ARINA NIKOLAJEVNA: Morate razumeti, Ivan Sergejevič, da ne delamo s psi. Ti živijo, kot vemo, le dobrih 15 let. Človek si pa gladko malo lahko privoščiti več. Ko gre ven naslednji abonma, bo to za celih 22 let. Ljudje imajo radi varnost. In to bo na njih delovalo pomirjujoče. Ne bodo se več rabili vsako leto na novo odločati in podaljševati svoj gledališki angažma. Za vrsto let jih bomo oskrbeli s čistim gledališkim užitkom.

IVAN SERGEJEVIČ: Pa bo samo en gledališki komad?

ARINA NIKOLAJEVNA: Saj bo dovolj dolg. In vse bo v njem. Razen komedije, seveda.

IVAN SERGEJEVIČ: To je absurd.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ja, dobro ste uganili. Se Sergejuška res odloča bolj v tej smeri. Čeprav je imel najprej v mislih nekaj romantičnega.

IVAN SERGEJEVIČ: Z angelom?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ja, res je, angele zelo ceni.

IVAN SERGEJEVIČ: Slišal sem, da jih obožuje.

ARINA NIKOLAJEVNA: Je že tako, kaj se tu more.

IVAN SERGEJEVIČ: Pri vas nisem opazil nobenega priznanja ali kakršne koli druge vidne nagrade.

ARINA NIKOLAJEVNA: A zdaj boste pa še kritik?! Kaj še sledi? Gledališka policija?

IVAN SERGEJEVIČ: Razmišljamo o tem. In o konkretnih kaznih.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ja, kar vklenite me! No, dajte!

IVAN SERGEJEVIČ: Kar nekaj let lahko preživite v zaporu.

ARINA NIKOLAJEVNA: Zaradi slabe predstave?! Mi nimamo niti ene take! Preberite panamske kritike! Takih tu nihče nima. Šikanirajo nas, kjer lahko! Samo mojega cenjenega soproga vprašajte – on vam bo o tem vse povedal. Kako predrzni znajo biti nekateri režiserji! Za nagrado spijo s članicami festivalskih komisij in slične rabote.

IVAN SERGEJEVIČ: Mislite žirij?

ARINA NIKOLAJEVNA: In nekatere igralke! Kako lahko grejo s takim obrazom na oder? Da se človeku želodec obrne. Samo ljubo pohujšanje, vam povem! Moj mož me je že zdavnaj odvrnil od tega in sem raje tukaj, v nekoliko stranskem, a ravno tako uspešnem gledališču, čeprav bi lahko bila velika zvezda v prestolnici. Kaj zvezda, galaksija!

IVAN SERGEJEVIČ: Festivalov se ne udeležujete?

ARINA NIKOLAJEVNA: Selektorji so od prvega do zadnjega podkupljeni!

IVAN SERGEJEVIČ: To pa ne bo držalo.

ARINA NIKOLAJEVNA: Saj ne govorim o gmotnih priboljških. Njihova podkupnina je pomembnost, ki jim je podeljena. En človek za vso državo! Kaj pa more izbrati? Kako naj se reši svojih afinitet? Po milosti žirije pa ena izmed teh "izbranih" predstav na koncu mora zmagati! In potem se mediji razpišejo, kako je ta in ta ... tri pikice, ne bom opravljal ..., pometla s konkurenco drugih gledaliških odrov! Kakšen bulvar! Po zaslugi kraljevanja enega samega okusa!

IVAN SERGEJEVIČ: Kako bi pa vi, Arina Nikolajevna? Na ministrstvu smo odprti ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Treba jih je prezirati in jaz preziram popolnoma in docela!

IVAN SERGEJEVIČ: Vse sami znaki naprednega stremljenja.

ARINA NIKOLAJEVNA: Se strinjam. Kaj menite o angelu v *Othellu*?

IVAN SERGEJEVIČ: Moral bi videti celo predstavo.

Arina Nikolajevna se nasmeji od srca.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa je?

ARINA NIKOLAJEVNA: Prikupni ste. Moj mož je ponosen na vas. Pravi, da imamo najboljšega gledališkega inšpektorja daleč naokoli.

IVAN SERGEJEVIČ: Vaš mož je zelo ... arhaičen pojav. Na ministrstvu so mi omenili koprodukcijo z vesoljem.

ARINA NIKOLAJEVNA: Apetiti se mu večajo. "Kaj pa je narobe, če sodelujemo?" mi pravi. "Se vam ne zdi, da tako ožite prostor za zunanje sodelavce?" jaz njemu, on pa samo zamahne z roko.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako to mislite?

ARINA NIKOLAJEVNA: Saj je vendar kot na dlani: Če po tri gledališča skupaj delajo eno predstavo, ne potrebujejo tri scenografe, tri skladatelje, tri lektorje, ampak le enega. In kaj bo potem z ostalimi zunanjimi sodelavci? Če bi vsako gledališče naredilo svojo predstavo, bi bilo vsem lažje. Več dela za vse. Ljudje morajo jesti. Nekateri imajo družine. Ne pa da prosjačijo tu okoli. Sprevrženo! Sprva sem jim dajala nekaj drobiža, zdaj pa se večinoma naredim, da jih ne vidim. Mislim si, da so prozorni. In potem še te premiere ... Ah, te premiere! V vsakem mestu po ena. In pravijo, da gre za rojstvo. A poznate kakšno žensko, ki je rodila istega otroka v treh različnih mestih?

IVAN SERGEJEVIČ: To ne, vendar ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Veste, da si še sceno izposojajo med seboj? En sončni zahod za vso državo! Kam vendar to vodi?

Ampak vsaj nekaj sem dosegla. Niti enkrat še nismo angažirali igralca, ki se je nenadoma odločil postati režiser. To je krvoskrunsko! Damo jih pretepsti in si ne upajo več blizu. Za zgled bi si morali vzeti sindikat gledalcev. Dosegli so tople obroke med odmori. Odlično jim gre. Ni vrag, da jim še pri porodniškem ne uspe. Ker so složni. Ti umetniki pa se držijo povsem zase in mislijo, da bodo njihova dela govorila zanje. V tej poplavi? Lepo vas prosim!

Obstajajo gledališča, ki ne postavijo nič več svojega na domačem odru! Prisesajo se na tuje produkcije in jih ponujajo doma kot svoje! Nekaj državnega in občinskega denarja dodajo, drugega pa nič. Ali jih sploh še lahko naslavljamo s Talijinimi hrami? Vsak amaterski oder v zadnji zakotni vasi zmore več!

IVAN SERGEJEVIČ: Manjka jim sredstev.

ARINA NIKOLAJEVNA: A se mi kaj pritožujemo? Skušamo shajati s tem, kar nam je na razpolago. Utiramo nove poti. Iščemo rešitve, pa četudi kdaj pa kdaj presenetljive!

IVAN SERGEJEVIČ: Sofron Vladimirič, vaš cenjeni soprog, trdi, da v gledališču ni nobenih nepravilnosti.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ima popačen čut za resnično. Njegov zdravnik pravi, da je to zavoljo izpostavljenosti določenim kemikalijam.

IVAN SERGEJEVIČ: Kakšnim kemikalijam?

ARINA NIKOLAJEVNA: Solzam. Kot otrok je veliko prejokal. Mamo je zgodaj izgubil. Oče je bil patolog in tako je večina časa preživel z njim na oddelku. Nekoč ga je za celo noč pozabil v službi. Raje vam zamolčim, s čim vse se je igral.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako pa je Sofron Vladimirič začel v teatru? A je bil že prej kje direktor?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ja pa kaj še! Ta še danes ne bi imel odra, če mu ga ne bi jaz predlagala. Zdaj se pa obnaša, kot da si je rampo izmislil! Saj takrat še ni bilo teh novotarij. Vstani in se pači! Tako se je delalo. In največkrat so se oponašale živali. Roge si je naredil in je bil kozel. Ali pa je lajal pa mijavkal in se zvijal kot kača. Mene se je držal ... Jaz sem bila njegova prva gledalka, veste.

IVAN SERGEJEVIČ: Najbrž mislite igralka?

ARINA NIKOLAJEVNA: Čisto prav sem rekla: Gledalka. Še stola nisem imela. Stoje sem ga gledala. In vstopnico sem si sama pretrgala. No, saj tudi počistila, prezračila, umaknila pohištvo ...

IVAN SERGEJEVIČ: Vaš mož je začel kot igralec?

ARINA NIKOLAJEVNA: Začela sva v zadušljivi garsonjeri. Štedilnik je bil tik ob odru in nad njim perilo – najin prvi zastor. V kotu pa tuš kabina. Čeprav sva bila za vse sama, so bili to čudoviti časi. On je bil igralec, režiser, scenograf, kritik, jaz pa organizatorica, gledalka, čistilka, dramatičarka ...

IVAN SERGEJEVIČ: Vi? Dramatičarka?

ARINA NIKOLAJEVNA: Kaj pa mislite, kdo si je izmislil angela v *Othellu*?

IVAN SERGEJEVIČ: A ne Sergejuška?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ah, ta pamž se tako ali tako ne odlikuje s posebno bistrino. Potrpežljivo prenaša stričeve neslane šale, to pa je to. Zadnjič sta naši novi, mladi igralki nažagala vrv. To je bilo smeha v pisarni. Take počneta, namesto da bi nam dobre tekste pisal. Iskrena bom z vami: dali smo mu na razpolago celotno abecedo, pa ničesar pametnega ne sestavi. Samo en zamotan kup didaskalij, za katere nato prisili Fjodora, da jih upošteva, in zdaj ta golta tiste svoje tablete. Zagrozila sem mu, da mu bom vzela glino za opeko, če mi ne bo napisal kaj pametnega.

IVAN SERGEJEVIČ: Glino za opeko? Zakaj pa rabi opeko?

ARINA NIKOLAJEVNA: Dramaturški zid gradi.

IVAN SERGEJEVIČ: Dramaturški zid? Zakaj je to potrebno?

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne moremo uprizoriti vsako skropucalo. Sploh veste, kako so nadležni ti dramatiki? Ta mladi sploh! Množično nas oblegajo s svojimi teksti. Nekako se moramo braniti.

IVAN SERGEJEVIČ: Ni prav zametavati njihove vneme. Mogoče pa je čas za nove zgodbe?

ARINA NIKOLAJEVNA: Dragi moj inšpektor, vse je že zdavnaj povedano.

IVAN SERGEJEVIČ: Čemu potem sploh gledališče?

ARINA NIKOLAJEVNA: Da zadržimo čas s čim močnejšim, kakor je spomin. Pa dajva, izpijva to vino, če je že odprto!

IVAN SERGEJEVIČ: Ne vem, no ... Res ne bi ...

ARINA NIKOLAJEVNA: A nimate radi dialoga?

IVAN SERGEJEVIČ: Seveda ga imam!

ARINA NIKOLAJEVNA: Vobče je znano, da je interakcija temeljni kamen vsakega odnosa. In osebno mislim, da nama gre zelo dobro. Dajte, no, kaj vam pa more škoditi? Bova rekla, da sva vadila.

Arina Nikolajevna jima natoči vina.

IVAN SERGEJEVIČ: V službi res ne bi smel ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Pa si vzemite odmor.

IVAN SERGEJEVIČ: Umanjkalo bo za predstavo.

ARINA NIKOLAJEVNA: Pa bomo pili obarvano vodo. Čeprav sem velika igralka, sem pošten človek. Nate mojo roko, desno – s tole tipam steklo in je najbolj intimne narave. Vzemite jo in ji verjemite, ko stisne vašo.

IVAN SERGEJEVIČ: Arina Nikolajevna ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Kupčije z menoj so vedno zanesljive. A o tem zgodovina molči. Dajva, tikajva se, in kličite me Arja, ali pa Ariša, kakor vam je volja. Na zdravje!

Trčita. In izpijeta.

IVAN SERGEJEVIČ: Človek bi pomislil, da vas je vaš mož nastavil tukaj iz nenravnih namenov.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako to mislite?

IVAN SERGEJEVIČ: Da bi me ukrotil.

ARINA NIKOLAJEVNA: Prosim vas, ne bodite vendar tako resni. Kaj se vas preveč oklepam?

IVAN SERGEJEVIČ: Nič se me ne oklepate, vendar ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Kaj vendar? Vam ne ugaja moja bližina?

IVAN SERGEJEVIČ: To že, vendar ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Ah, pojdite nekam vi in ta vaš "vendar"! Kaj vam bom pa storila? Priznavam dolžnosti, vendar ljubim svobodo.

IVAN SERGEJEVIČ: Sem jaz vaša dolžnost?

ARINA NIKOLAJEVNA: Pa dajmo še karte na mizo, če je že tenzija tam. Vse to vam govorim, ker ste mi zelo všeč. Da, ne čudite se, ne šalim se in ne igram. Očitata mi lahko samo sebičnost.

IVAN SERGEJEVIČ: In okajenost?

ARINA NIKOLAJEVNA: Kaj res niste drugega kot državni kritik z uma-zanim žolčem?

IVAN SERGEJEVIČ: Ali vam nisem več prikupen?

ARINA NIKOLAJEVNA: No, izvolite, res je, če že na vsak način zahtevate. Ne znam prenesti zavrnjenosti. Sem vam lepa?

IVAN SERGEJEVIČ: V tem položaju me odbijate.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kaj pa zdaj?

Arina Nikolajevna si dvigne krilo. Ivan Sergejevič otrpne.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kakšen se vam zdi ta oder?

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim vas ...!

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne prosite, izkoristite ta veliki dar zaupljivosti.

IVAN SERGEJEVIČ: Presunljivo močna skušnjava ste.

ARINA NIKOLAJEVNA: Hvala. Tudi vi ste po mojem okusu. Za vas odpiram vsa svoja plemenita čustva.

IVAN SERGEJEVIČ: Spustite krilo, za božjo voljo!

Arina Nikolajevna krilo spusti.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ne bodite tako komodni, Ivan Sergejevič. Moj Sofron pravi, da ste izpiljeni karakter.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj hočete reči?

ARINA NIKOLAJEVNA: Otroci so v šoli.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj naj to pomeni?

ARINA NIKOLAJEVNA: Veliki oder je najin.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne upam si niti pomisliti ...

ARINA NIKOLAJEVNA: Vam je Sofron Vladimirič kdaj omenil absolutni oder?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kar povprašajte ga in marsikaj vam bo jasno. Zdaj pa oprostite, umakniti se moram za trenutek. Vsa se že tresem. Predolgo že vadim. Moram pred ljudi, preden se pričnejo krči.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj ste bolni, Arina Nikolajevna ... Arja?

ARINA NIKOLAJEVNA (*hrepeneče*): Aplavz rabim, boter, aplavz.

Arina Nikolajevna hoče oditi, a jo Ivan Sergejevič ustavi.

IVAN SERGEJEVIČ: Ariša, počakaj!

ARINA NIKOLAJEVNA: Zakaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Ti bom ... vam bom jaz ploskal!

ARINA NIKOLAJEVNA: Pa ne iz milosti?

IVAN SERGEJEVIČ: Nikakor!

Ji zaploska. Arina Nikolajevna se prične vrteti.

ARINA NIKOLAJEVNA: Ploskajte, Ivan Sergejevič, ploskajte! Naj vam kri izgine iz dlani! Naj vam odpadejo roke! Udarjajte ritem divjega, stepskega srca! Ploskajte, Ivan Sergejevič! Za vaše ministrstvo, za ves svet ...! Ploskajte za mojo bolečino in žalost! Za vse tisto, kar ne moremo videti, ker je tako prozorno! Ploskajte, ne jenjajte. Ne omagajte! Prosim vas – za življenje gre! Za eno nepremišljeno, s silnostjo neizpolnjenih želja prežeto življenje!

Arina Nikolajevna se vrti vse hitreje, Ivan Sergejevič pa ji vse bolj zagnano ploska.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako sem jaz zdajle dobra! Objela bi menda ves svet! Povem vam nekaj: Ko plešem, ne razmišljam! Ne prizanašam si. Včasih se vrtim do onemoglosti. Ali veste to? Rada bi plesne predstave, mjuzikle, kabareje, operete! Nočem zamreti v tišini ...

Arina Nikolajevna se vrže inšpektorju v naročje.

ARINA NIKOLAJEVNA: Vroče mi je. Ali sem rdeča?

IVAN SERGEJEVIČ: Kakor makov cvet!

ARINA NIKOLAJEVNA: Nobene prozornosti. Moja lastna polt. Ali me lahko ljubite, Ivan Sergejevič?

IVAN SERGEJEVIČ: A se samo razgovarjava, kaj bova?

ARINA NIKOLAJEVNA: Vse, kar morate verjeti, je, da sem nadarjena brez primere. Poklic igralca je najvelikodušnejši, najpogumnejši in najodločnejši poklic na svetu!

IVAN SERGEJEVIČ: Ni je na svetu presunljivejše reči, kot je beseda. Ko pojde vstric z domišljijo, se lahko izumijo najstrašnejše stvari.

ARINA NIKOLAJEVNA: Pa vendar ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj?

ARINA NIKOLAJEVNA: ... je v njej toliko lepote!

Se mu prižame na prsi.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kako čudovite didaskalije imava!

8. prizor

FJODOR in SOFRON VLADIMIRIČ.

*Pisalna miza in Sofron Vladimirič, ki sedi za njo,
ne izgubljata privlačnosti.*

Prihiti Fjodor. Že od daleč vpije.

FJODOR: Šef! Šef! Šeeef ...!

SOFRON VLADIMIRIČ: Za božjo voljo, Fjodor, kaj kričiš?

FJODOR: Golopljok je šel med filmske igralce!

SOFRON VLADIMIRIČ: Prvovrstna packarija!

FJODOR: Mislili smo, da se pravda po sodiščih, a se je dogovarjal za prestop.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa njegovo otipavanje?

FJODOR: Baje ima aneks k pogodbi. Želite, da grem po manirko?

SOFRON VLADIMIRIČ: Pusti. Na platnu ga ne dosežemo več. Igralec je odrezan kos, zapomni si to, moj Fjodor. Kot sokol je: če se mu zljubi, prileti, in če se mu zljubi, odleti.

FJODOR: Ne obupajte, Sofron Vladimirič, če smo preživeli gledališko kugo, bomo še tole. Tudi Rogovilov je nekoč zašel med filmske, pa se je hitro vrnil. Zreti v kamero ni isto kot spoprijeti se z živimi očmi. Duša ni filmski trak. Hitro bo ugotovil, da so te snemalne naprave samo potuha. Vsak je lahko pristen vpričo njih, le repetirati je treba zadostno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako podmazano se včasih znaš izražati, Fjodor.

FJODOR: Hvala, šef.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta pesjan! Naučil jih bom kozjih molitvic, te filmarje! Kako so se razpasli! Včasih so na kolenih prosili za kader, zdaj pa nam pridijo obrt. Si vzel tableto?

FJODOR: Dve.

SOFRON VLADIMIRIČ: Tako je prav. Ne smemo se prenačljivi. A nekaj je treba storiti. Tako ne gre več naprej.

FJODOR: Kaj?

Sofron zamišljeno sklanja glavo.

FJODOR: Kaj, Sofron Vladimirič, je treba storiti? Mi ne boste blagovolili odgovoriti? Tak recite že kaj! Kje ste?

SOFRON VLADIMIRIČ: Razmišljam, Fjodor.

FJODOR: O filmski industriji?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne, ne ravno to.

FJODOR: Kaj pa?

SOFRON VLADIMIRIČ: Se kdaj ustaviš in gledaš, kako nekaj postaja klasika?

FJODOR: Prosim?

SOFRON VLADIMIRIČ: Mogoče se nisem najbolje izrazil; se bom potrudil: Kolikokrat ima človek kaj v glavi, pa tega ne zna dostojno opredeliti in podeliti. Tudi za to je potreben dar. To znajo predvsem dramatik.

FJODOR: Vaš Sergej?

SOFRON VLADIMIRIČ: Pusti tega glinarja! Vrniva se k moji misli. Vsak človek doživi trenutek, ko se kaj ustvari na novo, saj veš, kar koli. In potem se to novo začne uporabljati in se uporablja, dokler ne postane staro. Pa "staro" ni prava beseda, "uporabno" je veliko boljša. In takrat – to je moje mnenje – postane klasika. In včasih se človek tega procesa zave.

FJODOR: Na primer?

SOFRON VLADIMIRIČ: Na primer zdajle, prav v tem trenutku. Najin dialog, cela ta reč okoli našega gledališča in teh filmarjev. Ali čutiš?

FJODOR: Kaj?

SOFRON VLADIMIRIČ: Da je zelo mogoče, da naju bodo radi igrali.

FJODOR: Ne vem, če je dovolj zgoščeno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, saj to imaš morda prav. Zgostiti je treba. Ne sme pa biti prelahko. Kakršno koli ravnotežje že bo, mora se stežka ujeti. Potem pride zadovoljstvo. Ali čutiš v sebi sveti klic v umetnost? Kakšnih perspektiv si deležen v svojem življenju?

FJODOR: Če angažiramo gledalce in prodamo pohištvo, lahko zberemo kolikor toliko upoštevajočo silo in udarimo po teh cineastičnih svinjah! Ali pa jim odklopimo elektriko! Brez elektrike so eni navadni tepci!

SOFRON VLADIMIRIČ: Fedjenka, Fedjuša, ko le ne bi jemal teh tvojih arcnij, takoj bi podpisala za dramatika. Kakšne ideje – bog te blagoslovi! Saj mi več ne zameriš, da sem ti vzel šepetalko, ali?

FJODOR: Vrnila se je v Ukrajino.

SOFRON VLADIMIRIČ: A je bila tudi ona iz nočnega kluba? Nisem opazil.

FJODOR: Bila je prebuckasta za angela, pa ste jo dali na šepetanje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Tvoje brazgotine od gledališke kuge so veliko pregloboke za kogar koli.

FJODOR: Pogrešam njeno raznožko.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ti in jaz sva ista.

FJODOR: Kako to mislite?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tudi ti jemlješ podkupnino zavoljo mogočnejših želja. Pokliči mi Petjuško. Reci mu, da nocoj odrinemo za Panamo. Rabili bomo veliko vode.

FJODOR: Števec nima več zarez.

SOFRON VLADIMIRIČ: Prodaj mojo dušo.

FJODOR: Smo jo že zdavnaj.

SOFRON VLADIMIRIČ: Potem pa hišo.

FJODOR: Ste prepričani?

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda sem! Kaj si postal čuden, kaj imaš v mislih?

FJODOR: Kje pa bodo predstave?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tvoje notranje prizorišče, Fjodor, ti nihče ne more vzeti. Kadar koli vstopi življenje v kak prostor, se zgodi gledališče.

FJODOR: Saj to imate prav, ja. Ampak rad bi še opozoril, da na hiši ni oken.

SOFRON VLADIMIRIČ: So. Samo jih ne vidiš.

FJODOR: Vsekakor.

SOFRON VLADIMIRIČ: Sem slišal, da si gobcal?

FJODOR: Skopo.

Sofron Vladimirič in Fjodor se pisano merita.

9. prizor

IVAN SERGEJEVIČ in LIZA.

Praznina plemeniti oder.

Liza je v invalidskem vozičku.

IVAN SERGEJEVIČ: Lizaveta! Ste to res vi?

LIZA: Kaj ste pa mislili, Ivan Sergejevič?

IVAN SERGEJEVIČ: Rekli so “Liza”, “mlada igralka”?!

LIZA: Postarala sem se v tej vlogi.

IVAN SERGEJEVIČ: Še vedno si lepa.

LIZA: Še vedno znate videti notranjost človeka.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako je noga?

LIZA: Pokvečena sem od tega poklica. Kako gre vam? Gledališki inšpektor, slišim? Občudovanja vredno!

IVAN SERGEJEVIČ: Imam srečo, da je ministrstvo prepoznalo moje kvalitete.

LIZA: Kaj vas je tako uročilo?

IVAN SERGEJEVIČ: Budim občudovanje tam, kjer so navajeni poznati le povprečne ljudi. Pa ti? Kako ti gre?

LIZA: Še pomnite?

IVAN SERGEJEVIČ: Česa?

LIZA: Kako je deževalo tisti dan. Igrala sem dež. Vi pa sonce. Gledala sem, kako izginjate v mraku. Rada bi bila morska zvezda.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj?

LIZA: Da bi mi vse tisto, kar ste mi odnesli, zrastle nazaj.

IVAN SERGEJEVIČ: Ničesar vam nisem odnesel.

LIZA: Šli ste na ministrstvo in me pustili na tleh. Zakaj me niste držali?

IVAN SERGEJEVIČ: Bila si pretežka, Liza.

LIZA: Bila sem vaš angel, Ivan Sergejevič. A ne, da je tako? Včasih človek ne rabi nič igrati, pa je drugemu lahko taka lepota.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak v tisti igri ni bilo angela.

LIZA: Vam res to toliko pomeni?

IVAN SERGEJEVIČ: Včasih mi je.

LIZA: Kaj pa zdaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Zdaj nisem več študent.

LIZA: Ne pogrešate tega, kar sva skupaj napisala?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj nisva midva.

LIZA: Kdo pa?

IVAN SERGEJEVIČ: Večni lučkar.

LIZA: Ampak jaz bi bila rada celo življenje osvetljena!

IVAN SERGEJEVIČ: To je tak poklic.

LIZA: Kateri?

IVAN SERGEJEVIČ: Človek.

LIZA: Ne vem, če še znam.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj ne?

LIZA: Tolikokrat sem padla. Nihče me ni nikoli znal držati.

IVAN SERGEJEVIČ: Krila imaš.

LIZA: Kam naj letim, ko pa so povsod reflektorji?

IVAN SERGEJEVIČ: Slišite?

LIZA: Kaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Glasbo!

LIZA: Skladatelj se je vrnil.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj nikoli ni šel.

LIZA: Kaj pa?

IVAN SERGEJEVIČ: Samo čakal je.

LIZA: Na kaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Na navdih.

LIZA: Na naju.

IVAN SERGEJEVIČ: Na naju.

LIZA: Sanjalo se mi je o vas.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se ti je sanjalo o meni, Liza?

LIZA: Bili ste ves starikav in skrivenčen. Vrteli ste lajno in iz nje so prihajale črke, ločila in drugi znaki. Lebdeli so v zraku nad našimi glavami in jaz sem jih zajemala tako, s prsto roko, ter jih sestavljala v lepoto.

IVAN SERGEJEVIČ: A si mogla stati, Liza?

LIZA: Mogla.

IVAN SERGEJEVIČ: Torej so bile lepe sanje.

LIZA: Same dobre in spodbudne stavke sem sestavljala. Metala sem jih med ljudi in radostno so jih sprejemali. Kmalu se je nabrala precejšnja gneča. Vzklkali so jih, me bodrili in mi ploskali. Oh, kako so jih vzklkali! Da kaj takega še nisem slišala! In jaz sem se vrtela ...! Dokler ste poganjali vitel, je bilo tako, ja ... sem stala ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je bilo pa potlej?

LIZA: Potlej pa ne več. Pritaknilo se mi je, da sem se vprašala, kaj se je vendar zgodilo z ljubeznijo. Kaj se je zgodilo s konceptom dveh ljudi, ki sta tam zato, da drug drugega oplemenitita, ne da se bojujeta med sabo?

IVAN SERGEJEVIČ: Še vedno ti je pri srcu konceptualno gledališče. Kaj počneš cele dneve, Liza?

LIZA: Sedim. Ko ne sedim, poležkujem. Poslušam dihanje gledališča.

IVAN SERGEJEVIČ: Gledališče diha?

LIZA: Pa še kako. Zajema tako sapo, da je veselje; in ko jo izpusti, je, kakor da bi topel veter z juga povlekel po duši. Marsikaj slišim. Včasih se ščurek oglasi, ali pa miška kaj pogloda. Včasih prileti kakšen vrabček, ali pa metulj.

IVAN SERGEJEVIČ: V gledališče?

LIZA: Vse mi je ljubo. Hvala bogu, še dobro vidim in slišim. Še če krt rije pod zemljo, še to slišim. Predlanskim je celo lastovka tamle v kotu napravila gnezdo in vzredila mladičke. Kako je bilo zanimivo! Krmila jih je, švigala sem ter tja in oni so ves čas iztezali svoje lačne kljunčke. Potem so odleteli. Bog ve, v katerem gledališču gradijo zdaj svoja gnezda.

IVAN SERGEJEVIČ: Veliko poveš.

LIZA: Ko odidete, se bom do sitega namolčala.

IVAN SERGEJEVIČ: Ali kaj potrebuješ?

LIZA: Nič. Z vsem sem zadovoljna, hvala bogu. Samo, veste kaj bi vas prosila? Preprosite našega direktorja, našega dragega Koškova ... tukajšnji delavci so od sile revni, naj jim zviša dohodke. Molili bodo za vas, vas čislali do smrti. Marsikdo še svojega kotička nima! V nočnem klubu se udinjajo, da sestavijo mesec. Dajte, Vanja, naredite to zame.

IVAN SERGEJEVIČ: Liza ...

LIZA: Za tiste minule dni, ko sem vam bila še ljuba kot vaše lastno življenje. Tako ste mi govorili in ta tekst sem si za zmeraj zapomnila. Ko sem še imela noge! Se spomnite? Kako sem se znala vrteti! Na najvišjih petah! Zdaj pa me je še greh zapustil.

IVAN SERGEJEVIČ: Greh? Kakšen greh, Liza? Kaj vendar govoriš?

LIZA: Včasih sem še mislila na vas.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako dolgo že tako sediš?

LIZA: Pred straniščem drobiž pobiram. Za novi kostum zbiram.

IVAN SERGEJEVIČ: Bog ti pomagaj!

LIZA: Ne vem, zakaj bi venomer nadlegovala boga. Koliko jih je tam zunaj, ki jim je še težje. Še gledališča nimajo. Včasih me je Fjodor potisnil v mesto, zdaj pa nič več. Hudo mi je, ko vidim zunanje sodelavce, kako prosijo pred platojem. To se ne bi smelo nikoli zgoditi. Brez njih je gledališče le gola beseda in oponašanje. Še za njih se zavzemite, Ivan Sergejevič ... Oh, zdaj pa vam moram biti že naporna z vsemi temi prošnjami. Saj vam pravim, ničesar ne volim zase. Tesni prostorček, ki ga zavzemam, je tako majhen v primerjavi z ostalim prostranstvom in del časa, ki mi je namenjen, je tako ničev spričo večnosti, v kateri me ni bilo in me ne bo. Srečna sem in zadovoljna. Še na terapije hodim. Žena od Petjuške, tista, ki dela pri elektro-distribuciji, ima tako večše roke. Nič več mi ne zatekajo noge.

IVAN SERGEJEVIČ: Če hočeš, bom uredil, da te odpeljejo v bolnišnico. Kaj se ve, nemara se da kaj več narediti. V tako pravo, ne v tako, kjer samo igrajo.

LIZA: Tam bom samo še bolj trpela. Naj se vam nikakor preveč ne smilim. Preveč sem se vas razveselila – to je!

IVAN SERGEJEVIČ: Koliko moraš biti stara?

LIZA: Direktor so rekli, da naj bom osemindvajset ali pa trideset, če mi je ljubše. Le čez trideset ne, drugače bo njegova žena, saj veste, Arina Nikolajevna, ona je najboljša igralka v tem gledališču, togotna. Veste, da imam še vedno vašo maniro?

IVAN SERGEJEVIČ: Po vseh teh letih?

LIZA: Vsa ta leta sem igrala mlado igralko z vašo maniro.

IVAN SERGEJEVIČ: Jaz pa sem skrtil eno vašo besedo.

LIZA: Torej ste vendarle nekaj odnesli. Katero?

IVAN SERGEJEVIČ: Objem.

LIZA: To je to!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj?

LIZA: Ves čas sem nekaj pogrešala! Ves čas mi je nekaj manjkalo!

IVAN SERGEJEVIČ: Oprosti.

LIZA: Nič hudega. Samo vrnite mi jo.

Se objameta in tako zadržita ... Ivan Sergejevič Lizo privzdigne.

LIZA Ne me dvigovati!

Ivan Sergejevič jo izpusti.

IVAN SERGEJEVIČ: Imaš, Liza?

LIZA Imam.

Se odpravi.

IVAN SERGEJEVIČ: Kam zdaj greš?

LIZA: Vanja, ti zaslužiš srečnejšo usodo. Zakaj pogrevati zrak, ki je bil že zdavnaj izdihan?

IVAN SERGEJEVIČ: Oprosti.

LIZA: Je že v redu. Ne rabiš se mi ves čas opravičevati.

IVAN SERGEJEVIČ: Ker te nisem držal.

LIZA: Saj nisi ti kriv. Tako je bilo napisano.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak ...

LIZA: Kaj?

IVAN SERGEJEVIČ: To je okovje!

LIZA: Dokler ne znamo vsega prebrati, še imamo nekaj svobode.

IVAN SERGEJEVIČ: Misliš?

LIZA: Čeprav sem vedela, da se boš vrnil. Vesela bom, če me boš še kdaj povabil, Ivan Sergejevič.

IVAN SERGEJEVIČ: Kam?

LIZA: Na predstavo v svoje srce.

IVAN SERGEJEVIČ: Če ne boš preglasno ploskala.

LIZA: Ne bom.

IVAN SERGEJEVIČ: Angel bo poletel.

LIZA: Brez vrvi?

IVAN SERGEJEVIČ: Brez.

LIZA: Že to se splača videti.

IVAN SERGEJEVIČ: Nasmehni se, Liza. Neverjetno!

LIZA: Kaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Še vedno znaš biti tako mlada!

10. prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in IVAN SERGEJEVIČ

in za hip PETJUŠKA.

*Nenavadno, kako se pisalna miza odru vedno znova poda.**Najbrž res zaradi Sofrona Vladimiriča za njo.*

SOFRON VLADIMIRIČ: Petjuška, pojdi z gospodom gledališkim inšpektorjem v masko, da podpiše pogodbo.

IVAN SERGEJEVIČ: Pogodbo? Kakšno pogodbo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Precej zdajle to opravimo. Toliko časa ste že v našem gledališču, seveda bomo poskrbeli, da boste kaj imeli od tega.

IVAN SERGEJEVIČ: Je to podkupnina?

SOFRON VLADIMIRIČ: Lepo vas prosim – kakšna podkupnina neki! Pripravili vam bomo primerno odmeno. Toliko teksta ste do sedaj nesebično prispevali. Malo bomo pokompenzirali.

IVAN SERGEJEVIČ: Mene plačuje ministrstvo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne plačuje vas ministrstvo. Mi vas zalagamo z našo nadarjenostjo. Petjuška, povej maskerkam, da naj vzamejo rdečo šminko za davčno osnovo. Pa pazijo naj pri avtorskih pravicah, če jih preveč poudarijo, zglejajo umetne.

PETJUŠKA: To rade počnejo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Avtorske pravice je treba decentno, morajo se čim manj videti. V pogodbo morajo biti vkomponirane, kot da so del nje že od nekdanj. Najbolje pa je, če jih sploh ni. V bistvu, Petja, pusti. Saj ne rabimo pogodbe. Bomo šli na zaupanje. Pa še nekaj pudra

prišparamo. Povej raje, kako se ima Arhetip Ivanovič med filmskimi igralci. Se mu kaj toži za nami?

PETJUŠKA: Pogrešajo dobre tekste.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, glej, ni vse tako rožnato, kot skušajo predstaviti.

PETJUŠKA: Je pa res, da ga mediji konstantno pokrivajo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, ta producerska trobila! Kaj pa njegovo jecljanje?

PETJUŠKA: Sinhonizirajo ga.

SOFRON VLADIMIRIČ: Viš si ga no! Ta se že ne bo vrnil.

PETJUŠKA: Imajo dvojnika za akcijske prizore.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako te kamera pomehkuži! Prav, Petjuška, to bo zaenkrat vse.

Petjuška se umakne.

IVAN SERGEJEVIČ: Resnično, Sofron Vladimirič, jaz ne bom z vami podpisoval nikakršne pogodbe. Vidim, da pri vas vlada vse drugačna praksa kot marsikje drugje in vse bolj se jasno kažejo znaki korupcije, klientelizma in nepotizma.

SOFRON VLADIMIRIČ: U! Tako močnih izrazov pa že dolgo nismo imeli na našem odru. S kakšnim užitkom izrekate besede! Kako bodo vas radi igrali! Prav zavidam vam! Ste človek silnih uvidov, Ivan Sergejevič! Vaša igra je spretna, jezik tekoč in svetlika se skozi kroge časa in goščo spomina. Čeprav vam diskurz včasih tone v blatu, kljub temu ohranja zračnost.

IVAN SERGEJEVIČ: Pozornost drugih je najbolj neustavljiva vseh drog. Ob ugledu in slavi zbledi še takšno bogastvo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zdaj pa že pretiravate. Izvolite. Pripravili smo vam račune.

Sofron Vladimirič porine pred inšpektorja zmečkan košček papirja, ki ga ta takoj preveri.

IVAN SERGEJEVIČ: To je samo ročno popisano košček papirja.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, saj to ste hoteli.

IVAN SERGEJEVIČ: Prosil sem še za pogodbe, anekse, evidence izdatkov, prejemkov in račune. Menda nimate samo enega, in še tega napisanega na roko?

SOFRON VLADIMIRIČ: Glejte, jaz že dolgo nisem igral računovodje, tako da ne vem. Tole mi je dala Tatjana Pavlovna. Ona že ve. Mogoče pa je na njem vse, kar rabite.

IVAN SERGEJEVIČ: Dvomim. To je vendar samo račun za ... vodo? Kje pa je ostalo?

SOFRON VLADIMIRIČ: A bova spet o tem?

IVAN SERGEJEVIČ: Toliko vode ste porabili! Saj to je celo morje!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj se hoče. Nismo malo gledališče. Smo narodno.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne vem, če je na vsem planetu toliko vode.

SOFRON VLADIMIRIČ: Se pa spoznate na geografijo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kje za vruga ste rabili toliko vode?

SOFRON VLADIMIRIČ: No, no, no, temu vokabularju se kar izogniva, lepo prosim.

IVAN SERGEJEVIČ: Se ne spodobi za tako nobel teater?

SOFRON VLADIMIRIČ: A smo malo pikri, kaj? No, saj, pristoji vam, ampak kako bo to delovalo na cenjeno publiko, pa ne vem.

IVAN SERGEJEVIČ: No, potem pa mi razložite!

SOFRON VLADIMIRIČ: Veste vi, kje je Panama?

IVAN SERGEJEVIČ: Vem, približno.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, in kako naj bi prišli tja? Po zraku?

IVAN SERGEJEVIČ: Na primer.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, tudi tako gre, ne ugovarjam, ampak z mojo igralko, našo najboljšo ženo, sva šla z ladjo.

IVAN SERGEJEVIČ: In kako vezo ima s tem vsa ta poraba vode?

SOFRON VLADIMIRIČ: Po čem pa mislite, da sva plula? Kaj me zdaj tako gledate? Še niste videli vode na odru?

IVAN SERGEJEVIČ: Ja, vodo sem. Bazenček, plitvo prekrita tla ali kak manjši slap, mogoče fontanico, toda morje?

SOFRON VLADIMIRIČ: Gledalci so navdušeni. Za vsako ponovitev ...

IVAN SERGEJEVIČ: Za vsako?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, menda, kakopak! Hudiča se radi usajate zaradi malenkosti! A mislite, da bo morje ves čas na odru, da se nam usmradi? Tudi druge predstave je treba igrati.

IVAN SERGEJEVIČ: Ampak, toliko denarja za eno samo produkcijo? In to samo za vodo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Glejte, vam skozi govorim, vzdrževati tako gledališče ni mačji kašelj. Saj ne rečem, ene stvari so že od prej, ampak za življenje, za življenje pa je potrebna voda.

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim?

SOFRON VLADIMIRIČ: Življenje se je razvilo iz vode. Umno, čisto in nepopisno lepo doživetje. Kaj ste pozabili?

IVAN SERGEJEVIČ: Mi je znano iz zgodovinskih dram.

SOFRON VLADIMIRIČ: Najprej so bile preproste celice, potem mige-talkarji, pa alge in korale, potem že rakci in ribice, dokler nismo dvignili frisov in pokukali na obalo. Potem je šlo dokaj hitro. Verski obredi, totemi, Stonehenge, piramide, antično gledališče, kruha in iger, inkvizicija, trubadurji in renesansa, za tem pa vsa ta današnja navlaka. Veste koliko je to ene vode? V rokah držite račun.

IVAN SERGEJEVIČ: Za življenje?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tudi tako lahko rečete, ja.

IVAN SERGEJEVIČ: Ste ga vsaj poravnali? Zakaj ste zdaj tiho? Halo? Ste ga vsaj poravnali?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nismo.

IVAN SERGEJEVIČ: A se zato tuširate na ministrstvu?

SOFRON VLADIMIRIČ: A ste zato tu?

IVAN SERGEJEVIČ: Med drugim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Prijazno so nam dovolili.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa predstava?

SOFRON VLADIMIRIČ: Mislite to, ko igrava z ženo *Gostovanje v Panami*?

IVAN SERGEJEVIČ: Ja.

SOFRON VLADIMIRIČ: Trenutno miruje.

IVAN SERGEJEVIČ: V vaši hiši pa imate vodo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Prosim?

IVAN SERGEJEVIČ: Pri hiši – ki jo gradite – tam je voda?

SOFRON VLADIMIRIČ: Oprostite, nobene hiše ne gradim.

IVAN SERGEJEVIČ: Rekli so, da vam pokrivajo streho.

SOFRON VLADIMIRIČ: Pa kam gre ta tekst? Kje je ta presneti študent?! Če bi se tam na vašem ministrstvu kaj bolj zavzeli, bi točno vedeli, kako življenjskega pomena je voda! Ne pa da pridete in mi pametujete, kako bi morale reči funkcionirati! Popolnoma ste izgubili stik s prakso! Zaposlenih imate cel kup ljudi, ki nimajo kaj početi in si potem izmišljujejo prijavnice, rišejo koleke in hodijo v tujino, bes vas plentaj!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se razburjate? Vaš teater tone hitreje kot Atlantida.

SOFRON VLADIMIRIČ: Joj, ne omenjajte mi te predstave! Kakšna polomijada! Ampak vode pa smo imeli. Morate razumeti, ministrstvo nam je za več kot 100 % znižalo letno dotacijo. Če bo šlo tako naprej, bomo morali hišniško stanovanje preseliti na oder.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj ste ga že.

SOFRON VLADIMIRIČ: Aja? Najbrž nisem tako mislil. Potem bomo morali gledališče preseliti k hišniku.

IVAN SERGEJEVIČ: To je skregano z zdravo pametjo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, z njo se je lažje skregati kot spoprijateljiti.

IVAN SERGEJEVIČ: Gledališče v privatnem stanovanju, kje ste pa to videli?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, tega je vse več. V Panami, na primer. *Antigono* smo igrali v tuš kabini. Zelo priročno. Je tudi precej prozorna.

IVAN SERGEJEVIČ: Nekam pogosto ste v tej državi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Če le gre.

IVAN SERGEJEVIČ: Gostovanja stanejo. Še posebej, če porabite toliko vode. Obnašati bi se morali preudarno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj se obnašamo preudarno. Ko gremo na gostovanje, vedno damo dvorano v najem.

IVAN SERGEJEVIČ: No, to je za pohvalit.

SOFRON VLADIMIRIČ: Hvala.

IVAN SERGEJEVIČ: Komu pa?

SOFRON VLADIMIRIČ: Panami.

IVAN SERGEJEVIČ: Panami?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, nekam moramo na gostovanje.

IVAN SERGEJEVIČ: Vi greste na gostovanje v lastno gledališče?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zakaj pa mislite, da je tak račun? Na odru postavimo Panamo. Saj sem vam rekel, kako so nam oklestili stroške. Nekako se moramo znajti. Zdaj pa povejte, če to ni preudarno?

IVAN SERGEJEVIČ: Bi rekel, da je sled preudarnega v tem, ja.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, vidite. To si le pribeležite. "Sled" bi lahko zamenjali za kaj več – vsaj za "nanos" preudarnega na primer. V količinskem smislu se bolj poda. Ali pa preprosto rečete "stroškovno najbolj primerno". Kar prisvojite si to besedno zvezo, ne bom vam vzel za malo. Sicer pa *Antigono* igramo po delih. Sicer vedno isti del ...

IVAN SERGEJEVIČ: Po delih? Kako po delih? Vi vendar prikrajšate gledalce za marsikaj.

SOFRON VLADIMIRIČ: Za marsikaj – se strinjam, vendar ne za predstavo. Sem vam že povedal, kako priljubljena je naša *Antigona* tamkaj?

IVAN SERGEJEVIČ: Na vašem odru, spremenjenem v Panamo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Lahko tudi tako rečete, ja, če želite izrecno biti zlobni. Naše predstave so kratke. Me zanima, kako bi vi vodili tako gledališče, če bi morali zraven vzdrževati še ministrstvo.

IVAN SERGEJEVIČ: Ah, zdaj pa stresate kapitalne nonsense!

SOFRON VLADIMIRIČ: Čisto nič ne stresam! Kaj pa mislite?! Saj je popolnoma jasno! Vsa gledališča v državi vzdržujejo ministrstvo. To je splošno znano. Pa ne samo gledališča – tudi galerije, koncertni odri, kinodvorane in vsi umetniki. Brez nas ministrstvo ne bi imelo smisla in bi propadlo. Vendar smo veseli, da imajo vsaj kak program. Igrajo ministre, tajnike, referente, komisarje, računovodje, čistilke in vse ostalo, kar rabijo za svojo predstavo. Vam povem, niti niso tako slabi, sploh ne. Seveda igrajo večinoma komedije in farse, ampak to odlično, vrhunsko, z vso predanostjo!

IVAN SERGEJEVIČ: Kako zmorete?

SOFRON VLADIMIRIČ: Si mislite, da nam ni lahko, kaj? Včasih ne spravimo skupaj niti ene besede. Enostavno jih nimamo od kod vzeti. Prvak samo stoji na odru in se razkazuje. Včasih pride že kar priklonjen. Zakaj mislite, da je ves čas na urgenci? Po vsaki predstavi ga ravnajo. Mogoče bi si morali pustiti brado. Ste se že navadili na kostum?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne razumem vas!

SOFRON VLADIMIRIČ: Rabite nekoga, ki bo dal več vsebine vašemu življenju. Kakšnega dramatika ne bi bilo slabo uporabiti.

IVAN SERGEJEVIČ: Sam si dajem vsebino!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšna neizmerna karizma! Za koprodukcijo z vesoljem bi nam prišel prav en tak samosvoj gledališki inšpektor!

IVAN SERGEJEVIČ: Kdaj bo premiera?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ves čas je.

IVAN SERGEJEVIČ: In naslov?

SOFRON VLADIMIRIČ: *Naše gledališče.*

11. prizor

IVAN SERGEJEVIČ IN ROGOVILOV.

*Bolniška postelja, v kateri prvak preživlja dneve.**Bere in ureja pisma.**Pristopi Ivan Sergejevič.*

IVAN SERGEJEVIČ: Prvak Rogovilov ...?

ROGOVILOV: Kdo ste vi?

IVAN SERGEJEVIČ: Gledališki inšpektor Ivan Sergejevič Balzamor, vam na uslugo.

ROGOVILOV: A vi ste ta?

IVAN SERGEJEVIČ: Nihče ne bi smel vedeti, da prihajam. A poslalo se je pome s šoferjem.

ROGOVILOV: Sofronu nič ne uide.

IVAN SERGEJEVIČ: Spomnim se vas iz otroštva.

ROGOVILOV: Kako se me spomnite?

IVAN SERGEJEVIČ: Oče mi je pripovedoval o vas. Igrali ste Othella in vse okoli vas je bilo prozorno.

ROGOVILOV: Kar priznajte, da sem se vam moral zdeti velik posebnež, original, kakor pravimo, ali pa še kaj hujšega?

IVAN SERGEJEVIČ: Ni mi bila dana čast, da bi vas osebno spoznal.

ROGOVILOV: Bilo je nekaj prizanesljivih ljudi, katerim se še dandanes zdim malodane genij. Samo zato sem prišel na svet, da bi posnemal

druge ... Bog mi je priča! In tudi živim nekako samo zato, da oponašam velike ume, ki sem jih preštudiral. Zgodaj sem se pričel kisati in ponavljati veliko dramatiko pod pretvezo sanjavnosti. A preživljam se v potu svojega obraza, tega mi nihče ne more očitati.

IVAN SERGEJEVIČ: Dajte, no, igrilstvo vendarle ni tako težaško delo.

ROGOVILOV: Moj kozarec sicer ni velik, pa le pijem iz svojega! Umetnost je pomembna stvar, preizkusni kamen vsega. Nekdo mora odstranjevati plevel.

IVAN SERGEJEVIČ: Kar je danes plevel, je lahko jutri nova moda.

ROGOVILOV: Tudi takih floskul sem se naposlušal. To vam je najbolj cenena in najbolj plehka vrsta izvirnosti. Lahko me postavite iz oči v oči z resnico, pa ne bom niti trenil z očesom. Toda tudi dobljenega zadoščenja se človek nasiti. Hudoben sem ...

IVAN SERGEJEVIČ: Dajte, no ...

ROGOVILOV: Ne, dovolite, da se odprem. Hudoben – pa kaj potlej? Kako to človeka poživi, ne boste verjeli. Prej so se mi v neskončni verigi vlekle nepotrebne in nejasne misli s trdovratno enoličnostjo, moj novi položaj pa jih je pospremil rakom zvižgat. Mar mi je za rampo, mar za pisma bralcem, mar za ves svet. Zdaj bom ostal na urgenci.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa krediti?

ROGOVILOV: Gledališče je garantiralo zame, naj se Sofron ukvarja s tem. Želel bi vrniti otroštvo.

IVAN SERGEJEVIČ: Tega v gledališču ni.

ROGOVILOV: Imamo očeta, imamo Sofrona, kaj še hočemo več? Vsekakor nič ne more pokvariti dejstva, da je praznoglavi klobasač, samoljubni pametnjak in prezgodnji starec, do muke neoriginalno bitje, vendar ob njem mi je bilo dano dokončno razviti in vzgojiti to bogato naravo, ki jo posedujem. Tako je to v tej industriji, naravni red stvari. Prihajajo drugi kroji in modeli. Veste, pravijo, da ima človeška ribica

le tri sekunde dolg spomin. Ampak je kje kdo, ki lahko pove, kako dolgo trajajo te njene sekunde? Kaj se tako zbadljivo smejite, Sergej Ivanovič?

IVAN SERGEJEVIČ: Nisem Sergej Ivanovič, temveč Ivan Sergejevič.

ROGOVILOV: Oprostite, ta azijska imena. Kaj je torej s tem vašim nasmehom?

IVAN SERGEJEVIČ: Vse vas ima v šahu.

ROGOVILOV: Mene se nikoli ni upal lotiti z manirko!

IVAN SERGEJEVIČ: Manirko?

ROGOVILOV: Manirko, ja, manirko!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je manirka?

ROGOVILOV: Palica za maniro. Pa ne suha. Debela rogovila je in ... kar nekaj je skupaj. Ko vam jo nekajkrat položi čez hrbet, ne boste več dolgo na nogah.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne razumem! Pretepa vas – kdo? Sofron Vladimirič?

ROGOVILOV: Saj vam pravim – mene ne. Druge pa. Sovraži maniro. Še posebej rad je gajžlal Golopljoka.

IVAN SERGEJEVIČ: Golopljoka?

ROGOVILOV: Arhetipa Ivanoviča, saj veste ... – našega drugega najboljšega, ki je zašel v bolj spotakljive vode. Tudi z replikarko ga je. Nemalokrat! Ni čuda, da mu je ušel. Ta ni imel sramu. Še v spanju je kradel replike. Z maniro je hodil spat.

IVAN SERGEJEVIČ: A ste zato vi ves čas na urgenci?

ROGOVILOV: Semkaj si ne upa. Sovražijo ga. Vedo, kaj počne.

IVAN SERGEJEVIČ: A Sofrona?

ROGOVILOV: A so vam natvezili, da mene, seveda. Poglejte samo njegovo ženo. Ničkolikokrat ji je polomil vse kosti. Vsa je v mehaničnih zglobeh. Zato pa prenaša njene izpade. Ampak kaj to pomaga, reva je le še kimajoča lutka. Njeno našopirjeno kokodakanje ga ne prizadene. Opleta s praznimi marnjami in veže otrobe! Vse to je dobro premišljena ihta. Dobro pogledajte, boste videli niti.

IVAN SERGEJEVIČ: Niti?

ROGOVILOV: Tako jo ima, ja. Ta mlada, Liza, se mu je uprla, zdaj pa ima leseno nogo.

IVAN SERGEJEVIČ: A ni padla s stropa?

ROGOVILOV: Kakšnega stropa, lepo vas prosim. Manirko ima ovito v žametno zaveso, da ne trga kože, samo modrice povzroča in drobi kosti.

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj to počne?

ROGOVILOV: Nekoč je bil direktor lutkovnega gledališča. Navada je železna srajca. Nikoli ni razumel živih igralcev.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se vam je pravzaprav zgodilo?

ROGOVILOV: Vse skupaj smo si izmislili. Toda gledalci so nam verjeli in so nam jedli iz rok. Prav nič jih ni bilo strah. Lahko smo jih božali in včasih celo katerega odpeljali domov. Prav nič se niso čutili ogrožene. Vsak večer so me čakali z odprtimi očmi. Vedno sem imel za njih kak priboljšek. Ne bi znal natanko razložiti, kdaj so se tako razvadili, da jih nič več ni zadovoljilo. Nekega dne so vdrli v mojo garderobo in me oklofutali. Takrat sem bil prepričan, da mi bo Sofron brez premišljanja stopil v bran, a je potegnil z njimi. S transparenti na predstavah so me pozivali k odstopu. Zavihteli so se na oder in mi slekli kostum, češ da sramotim gledališki ansambel. Sofron in njegova sta pobegnila v Panamo, tukaj pa smo se vsak dan soočali z demokracijo. Zahtevali so bulvar in veseloigre. Tisti študent Nikitka, ta je bil njihov kolovodja. Prevratnež! Kaj vse jim je obljubil! Nemogoče reči! Pokovko, pečeno koruzo z maslom in soljo,

sladkorno peno in sladoled, alkohol in osvežilne napitke, pavzo za na stranišče, vroče brisače in lavorje.

IVAN SERGEJEVIČ: Lavorje?

ROGOVILOV: Namakali so noge med predstavo. A nič jih ni odobrovoljilo.

Kadar koli so lahko prišli na oder in se slikali z nami. Kdor koli se je lahko vključil v igro in jo prevračal po svoje. Morali smo govoriti njihove besede, se postavljati po njihovo. Postali smo pajaci – se prekopicovali, trkali z nogami in si metali torte. V živo smo občevali, se pretepali in streljali s pravim orožjem. Ta Nikita Kantagrjuhin, ali kako se že piše, se je oklical za kritika in se pričel gizdati. Začele so padati glave. Bil je nagle jeze in zanešenjaškega značaja. Sredi parterja smo mu postavili razkošen prestol in s tega je odločal. Če mu kaj ni bilo všeč, je palec obrnil navzdol, in verjemite mi, ne bi bili radi v koži ubožca, ki ni zadovoljil njegovih gledalskih apetitov. Usmrtitve so kmalu postale najbolj obiskane. In kakšne žaljivke so letele na uboge izgubljene duše! “Glej ga, no, Ezopa skisanega, kako se drži! Božji volek, pa tak! Bukova pamet! U, kakšno seme si mi! Same slanike boš jedel!”

Nihče si več ni upal priti delat k nam. Ukinil je vstopnice in materni jezik. Izmisлил si je čisto svojo žlobudranščino. In če je imel kdo kaj proti, so ga javno odrli. Kože so uporabili za novo zastorje. Vsem v opomin.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj vendar govorite ...?

ROGOVILOV: Dali smo jim vse, kar so hoteli – kako bi drugače? Številčno so nas prekašali. Izprijena drhal. Še dobro, da so si skočili v lase in se zravšali med sabo. Njegovi in Fjodorjevi privrženci.

IVAN SERGEJEVIČ: Šofer se je udeležil te rabote?

ROGOVILOV: Bil je fanatičen zagovornik totalnega teatra.

IVAN SERGEJEVIČ: Totalni teater?

ROGOVILOV: Ah, samo priljubljena kvanta, ki ne pomeni nič. Dobrodošla krinka za kritike, ki ne znajo preprosto povedati, da jim je bilo nekaj všeč, a ne vedo, zakaj. A poznate kak netotalni teater, vas vprašam?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj vem ..., najbrž ne. In kaj je pomenil Fjodorju – ta totalni teater?

ROGOVILOV: Temu? Nič drugega kot totalni kaos. Zagovarjal je tezo, da je edina prava igra le tista, ki se je ne zavedaš. Hotel je ukiniti tekste, režijo, igralce, scenografijo in seveda gledalce ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kako se je končalo?

ROGOVILOV: Vse skupaj je pobrala gledališka kuga.

IVAN SERGEJEVIČ: Kuga?

ROGOVILOV: Prenaša se prek gledaliških listov in okuži vsakogar, ki misli, da razume teater. To so bili najburnejši časi v zgodovini našega gledališča. Najpomembneje je, da se je obdržalo.

IVAN SERGEJEVIČ: O vsem tem ne vem ničesar.

ROGOVILOV: Seveda vlada vse te podatke skriva. Ne želijo, da se ogenj razširi. Sedaj imajo preko ministrstev, občin in drugih vzvodov dober pregled nad našo dejavnostjo. Navsezadnje ste tudi vi del tega. Vendar iskra še ni čisto pogašena.

IVAN SERGEJEVIČ: Govorite, kakor da vam je prav.

ROGOVILOV: Seveda mi je!

IVAN SERGEJEVIČ: Po vsem, kar ste pretrpeli?

ROGOVILOV: Dejstvo je, da se gledališče mora spremeniti! Tako ne gre več naprej! Sužnji odra smo!

IVAN SERGEJEVIČ: Ste zato toliko na urgenci?

ROGOVILOV: Nekaj imam za vas.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je to?

ROGOVILOV: Moj las.

IVAN SERGEJEVIČ: Tega ne morem sprejeti.

ROGOVILOV: Zadnji ostanek moje prezence. Le vzemite ga, še prav vam pride. Jaz ga več ne rabim. Od zdaj naprej bom samo še kip.

IVAN SERGEJEVIČ: Pred glavnim vhodom?

ROGOVILOV: Pred glavnim vhodom v smrt. Kako se počutite?

IVAN SERGEJEVIČ: Lep, ravno prav dolg las je. Ste prepričani ...?

ROGOVILOV: Kar pojdite. Osvojite oder. Jaz že kamenim.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne morem vas pustiti tako ...

ROGOVILOV: Pojdite! Ne bo mi hudega. Na občini so mi obljubili cel trg. In z malo sreče bodo ptiči srali po meni. Vesel sem, da bom vsaj po smrti imel hvaležno publiko.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj jo imate že zdaj. Obstajajo vendar hvaležni gledalci – celo ves sindikat.

ROGOVILOV: Vse skupaj je samo zrak, napihljen balon. Številke se ves čas prirejajo. Vse je prikrojeno Sofronu in njegovi blaznosti. V resnici ni ničesar, vse je prozorno, da se lahko reče, da je. Upal sem, da boste vi kaj spremenili.

IVAN SERGEJEVIČ: Ste zato spisali prijavo?

ROGOVILOV: Sofokles z elektrodistribucije mi je pomagal. Mogoče ste zdaj pomislili, da sem izdajalec, a povem vam, nihče ni dal temu poslopju toliko krvi. Igral sem praktično skoraj že vse – od odčitovalca vode do Othella. A ne prenesem več praznega avditorija. Nič ni bolj žalostnega kot zevajoči stoli. Včasih sanjam, da me lovijo.

IVAN SERGEJEVIČ: Prazni stoli?

ROGOVILOV: Zdi se mi, da me požirajo. Cel kup jih teče za mano in vpije: "Ti si kriv! Ti si kriv!"

IVAN SERGEJEVIČ: Pa ste prvak gledališča? Celo ambasador!

ROGOVILOV: Pa saj samo igram!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj?

ROGOVILOV: Da sem vse to. Pravi prvak je le Sofron ... On edini lahko igra igralca. Goji idejo o Velikem gledališču. Pa ne v kvalitativnem smislu.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako to mislite?

ROGOVILOV: Sem bi rad zvabil druga gledališča, prodril v njihov ustroj, jih zastrupil s svojim leporečjem in novodobnimi idejami o produkciji z Združenimi narodi, z vesoljem, planeti in galaksijami. V bistvu pa bi jih po domače povedano rad preprosto zasegel – njihove proračune, ansamble, nepremičnine, tehniko, delavnice, kader, vozni park, vse. Njegovi apetiti so črna luknja. Hodi v Panamo in tam odpira skrivne račune. Rad bi vodil svet. Ga režiral po svoje. Le za to mu gre. Ne more biti dvomov, da sta v nezaslišanih dejanjih zmešanih ljudi, vsaj za moje pojme, vseeno nekakšna logičnost in upravičenost. Pri njem ne. Koškov je že zdavnaj izgubil vsak stik s skriptom. Sproti si dovoljuje raznorazne popravke in jih utemeljuje z vsem, kar mu pride pod roke. Ničesar se ne ustraši. Vsi smo zanj samo material, samo glina za njegov izprevrženi Babilon.

IVAN SERGEJEVIČ: Čim prej ga moramo ustaviti!

ROGOVILOV: Nimate ga kje prijeti. Izmuzljiv je kot voda. In v vseh pogledih je do kraja prepričan v upravičenost svojih dejanj. Njegova religija je njegovo lastno božanstvo. Kadar mu ne uspe izvršiti namere, hodi naokoli togoten, temen, nepotešen, lačen, kakor da ga je kdo užalil, mu vzel plen, živež ... Takrat ne pozna usmiljenja. Zaradi pijanosti od lastne moči, svetosti njegove jeze in tope samozavesti je izredno nagnjen k tragični komičnosti. V takem stanju je zmožen vsega. Lahko ga povleče v najbolj plehek stand-up. Misliti si ne morete! Čeprav se vselej kesa in hodi naokoli v nekem uročenem stanju sramu in studa in snubi za sočutje vse in vsakogar, ki mu pride nasproti, kakor da je on žrtev.

IVAN SERGEJEVIČ: Ko to povem na ministrstvu, ga bodo takoj zamenjali.

ROGOVILOV: Njega? Kako?

IVAN SERGEJEVIČ: Nastavili bomo drugega. Na primer vas. Objavili razpis ...

ROGOVILOV: Vedno bo on.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako "vedno bo on"?

ROGOVILOV: Kaj ne razumete?

IVAN SERGEJEVIČ: Ne.

ROGOVILOV: On je električar.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj naj bi to pomenilo?

ROGOVILOV: Brez njega je mrak.

12. prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in IVAN SERGEJEVIČ

ter OSTALI.

Raznotero pohištvo, ki je še nedolgo tega poživljalo oder,

ga zdaj kazi. Vse je prekucnjeno, odprto in razmetano.

SOFRON VLADIMIRIČ: Leta, mlada leta – kakor koprena nad jutranji-
mi, še od sanj zatečenimi vekami. Enkrat pomaneš oči in že z vso

bistrino zagledaš smrt. Gledaš vanjo: “Čas je,” ti reče – resnična in živa, bolj kot boš ti kadar koli, “čas, da odložiš kostum.” Ti pa ne moreš doumeti. Čudiš se: Od kod ta “že”?

IVAN SERGEJEVIČ: Pa ja vi še ne umirate?

SOFRON VLADIMIRIČ: Vsi umiramo. To reč, nanizano do smrti, imenujemo življenje in sproti si seštevamo leta, pa je vendarle samo golo odštevanje. Komaj si skočil na vlak in že si spet na postaji.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne odštevamo mi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj to je tisto. Za vsem tem je nedosegljivi pisec.

IVAN SERGEJEVIČ: Večni lučkar?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tisti, ki je izdal nalog.

IVAN SERGEJEVIČ: Nalog?

SOFRON VLADIMIRIČ: In podpisal naročilnico.

IVAN SERGEJEVIČ: Vi?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne jaz. Nekdo, ki za vse to odgovarja.

IVAN SERGEJEVIČ: Hm, ko bi le bilo tako.

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj je.

IVAN SERGEJEVIČ: Ne vem, če tukaj kdo za kaj odgovarja.

SOFRON VLADIMIRIČ: Od kod vam ta vera?

IVAN SERGEJEVIČ: Končajva ta brezplodni diskurz.

SOFRON VLADIMIRIČ: Mislil sem, da imate radi dialog. Ves čas ga spodbujate ...

IVAN SERGEJEVIČ: To počnem iz kurtoazije.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšne besede! Kakšen igralski subjekt, kakšni registri!

IVAN SERGEJEVIČ: A lahko, prosim, nehate z guncanjem afen?

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa naj guncam? Dramaturge? Te priliznjene bergle, ki ne znajo ne igrati, ne režirati in ne pisati, radi pa bi bili zraven. Kot prizadeti otroci. Vključimo jih v družbo! Dajmo jih v posebne šole in se delajmo, da so normalni! Tudi za njih imam končno rešitev. Ta prisad se je že preveč razširil.

IVAN SERGEJEVIČ: Genocide obožujete!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ja, ti so res moja slabost, priznam. A kdo, ki v resnici ljubi teater z dušo in telesom, jih ne?

IVAN SERGEJEVIČ: V formularje za financiranje ste zapisali, da formirate zbor sužnjev!

SOFRON VLADIMIRIČ: A sem se kaj zlagal? Kaj mi bo domačnost in odličnost raja! Pekel je spektakel!

IVAN SERGEJEVIČ: Spektakelskost vodi v predanost podobi nad vsebino in to v golo formalistično estetiziranje ter idejno votlost. Mistifikacija in drugi poceni gledališki učinki, kot na primer voda na odru ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Ah, golo prodajanje formalizmov! Kaj pa umetnikov credo, njegov etični odnos do sveta in ustvarjanja, ki ne nazadnje sestavlja vso to mrežo emotivnih, racionalnih in intuitivnih motivov, ki ga vodijo pri njegovem delu? Vidite, tudi sam znam vihteti črke! Vi, intelektualci, zbrani okrog ministrstva, in vaši derivati pogosto zasmehujete koncept "nevidne roke umetnosti", češ, to je prodajanje megle, ta mehanizem ne bo nikoli ničesar pognal, nikoli ničesar spremenil, a zraven pozabljate, da je umetnost tako kot narava – večna sprememba. V tej edini stalnici pa se da najti za vsakogar košček miru, kotiček za spoznanje.

IVAN SERGEJEVIČ: Koncept gledališča kot perpetuum mobila se ni nikoli obnesel. Nekdo to plača, ni zastoj.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa govorite?

IVAN SERGEJEVIČ: Gledališče je samo na posodo. Treba ga je zaščititi pred nami samimi.

SOFRON VLADIMIRIČ: Čestitam!

IVAN SERGEJEVIČ: Za kaj pa?

SOFRON VLADIMIRIČ: Vaš nastop je svojevrstna hvalnica življenju!

IVAN SERGEJEVIČ: Je imel Rogovilov prav, ko je rekel ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj je rekel ta urgenčar?

IVAN SERGEJEVIČ: Samo za igro vam gre.

SOFRON VLADIMIRIČ: Bežite, no! Pa tako lepo enostavno je vse skupaj! Zame je svet pomaranča. Olupim jo, odcedim, nakrhljam ali pa posušim. Vem, kaj bi z njo. Za razliko od vseh teh samooklicanih kritiških eminenc, ki so kot prevarani možje, posebej v tej deželi; besni, ko zadnji izvedo resnico, da je užitek že razdeljen. Tukaj so si zgradili svoj sistem izmaličenih vrednot, v katerem lahko zdaj mirno čofotajo in se jim ni treba bati za položaje ... Jaz temu pravim kompost, ne pa talija! Raje pri priči smrt storim, kot da se grem še samo en nadaljnji hip ta kri pijoči neobstoj ... Pri nas velja, da iz ustvarjalcev potegnemo največ, kar se da. Torej, da si, ali pač nisi!

IVAN SERGEJEVIČ: Ste zato premikastili direktorja državnega gledališča?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta me bo učil, kako prenašati ideje, pripovedi in izročilo množičnemu občinstvu? Ta preležani duh! Ta Razsipovski, ta Filofej, ali kako se že kliče, ta bulvarski polovnjak, me je mislil zadušiti, preklemski! Saj nisem nor, da bi se mu pustil! Pa sem mu jih dal po grbi s tistim njegovim kipcem za najboljšo predstavo v celoti!

Saj vam je znano! Vem, da vam je ... – naš skupen projekt je zmagal na festivalu. Naj bom jaz kriv, da napravijo samo eno statuo? Hotel jo je le zase. Ampak, kje je že to. Do zdaj so se festivali že posodobili,

imajo pripravljenih več kopij in vsak se lahko slika s svojo nagrado in jo odnese domov. No, saj obveščeni ste, ne rečem, ampak vaši podatki že mejijo na trač rubriko. Ne bodite, no, tak zoprnik. Od vas gledalci pričakujejo več.

IVAN SERGEJEVIČ: Umetniški vodji vašega gledališča se je zmešalo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Laskate mi.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj se je zgodilo z njenim možem?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ta filozofski pesjan! Če ne bi nosila službe domov, bi še živel! Zgodila se nam je ulica. Ona je zdaj na ministrstvu, kot veste.

IVAN SERGEJEVIČ: Kave kuha.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj takega! Pa so kaj prida?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj ničesar ne prikrivate!

SOFRON VLADIMIRIČ: Veseli me, da je tako skrbno zabeleženo. Nekam žolčni ste danes?

IVAN SERGEJEVIČ: Sit sem teh vaših neslanosti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zanimivo. Vaša nečimrnost najbrž strahotno trpi. Priča smo zagrizeni togoti. Kar dajte si duška, no, kar izvolite. Priobčite še kakšno neumestno!

IVAN SERGEJEVIČ: Zakaj pa vi niste dramatik?

SOFRON VLADIMIRIČ: Saj smo vsi. Eni pač ne zapisujejo.

IVAN SERGEJEVIČ: Kar obregajte se.

SOFRON VLADIMIRIČ: Notranje prizorišče človeka je večna drama. Jeza ni polnjena paprika, bolj jo pogrevaš, slabša je. Človekova sposobnost ustvarjanja po eni strani izjemno pozitivno vpliva na njegovo

delovanje v skupnosti in v medsebojnem komuniciranju znotraj nje, po drugi strani pa mu sposobnost domišljije in predvidevanja različnih scenarijev v posamezni situaciji omogoča lažje preživetje. Vsi smo dramatik, vsi imamo načrte. Želimo priti do srži. Zastavimo si cilje, se skušamo prirežirati do njih.

IVAN SERGEJEVIČ: Torej smo vsi tudi režiserji?

SOFRON VLADIMIRIČ: Na koncu gre vedno za aplavz. Kadar koli kaj premagamo, smo si vseč, pritrjujemo si, če to delimo, pričakujemo, da nas odobravajo.

IVAN SERGEJEVIČ: Imate prav: je zelo enostavno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Na kaj ciljate?

IVAN SERGEJEVIČ: Obtoženi boste gledališkega holokavsta.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, to ste me pa prijetno presenetili! Pa vendar zmorete širine!

IVAN SERGEJEVIČ: Kako boste reagirali?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nisem kriv, vaša ekscelenca.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako strašno samoljubni ste!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdor je brez greha, naj prvi vrže kamen.

IVAN SERGEJEVIČ: Na gledališkem dvorišču ste zakopali trupla režiserjev in se v kletnih prostorih obsceno znašali nad kritiki.

SOFRON VLADIMIRIČ: Samo milo za drago. Samo milo za drago.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako morete?

SOFRON VLADIMIRIČ: Prav vsakega, ki gobca, bi morali tako! A najprej smo iztrebili to sitno pisunsko leglo, ki se napaja z našo sokrvico, seslja našo esenco in krvoločno pljuva po našem trudu. Preveč se nam jih je nabralo, pa smo jih splinili. Smrdelo je že od njih. Vi sploh

veste, kako smrdi zadovoljni kritik? Nič ne smrdi bolj kot zadovoljni kritik!

IVAN SERGEJEVIČ: Saj niso bili zadovoljni.

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda so bili. Kritiki ne iščejo popolnosti. Oni so nesrečni ob idealnih razmerah. Kaj je življenje kritika brez ene same možnosti pritožbe?

IVAN SERGEJEVIČ: Grozi vam smrtna kazen, upam, da se tega zavedate?

SOFRON VLADIMIRIČ: Verjamem, da se bo resnica izkazala.

IVAN SERGEJEVIČ: Za ministrstvo sem spisal več sto strani dolgo obtožnico, v kateri med drugim piše: Da ste s soprogo Arino Nikolajevno ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Našo najboljšo igralko.

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj je to toliko važno?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nič. Samo povem. Naj bo črno na belem.

IVAN SERGEJEVIČ: ... v Panami sklenili kup škodljivih pogodb na račun gledališča, ki ga vodite ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Kar je nekemu škodljivo, je za drugega mana.

IVAN SERGEJEVIČ: Opozorili so me na vaše besedno sladkosnedje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Prav gotovo si take časti nisem zaslužil.

IVAN SERGEJEVIČ: Tukaj sem, da razkrijem vaše mračno intrigantstvo, ne pa da poudarim vaše prednosti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Zaneslo me je, priznam. Lep čas ni bilo nobenega pravega dramatika na razpolago, pa sem si dovolil sam ... Ampak naj vas opozorim, da imam samo poklicno šolo ...

IVAN SERGEJEVIČ: Ne rabim nikakršnega opozorila!

SOFRON VLADIMIRIČ: To se vam mogoče samo tako zdi. Ne vem, koliko ste vajeni mejnih psiholoških situacij. Postaviti se svetu po robu ni isto kot dvigovati krilo naši najboljši igralki.

IVAN SERGEJEVIČ: A me je Arina Nikolajevna zatožila?

SOFRON VLADIMIRIČ: Nič ni “zatožila”, menda tudi jaz znam biti gledalec, če je potrebno za dobrobit te ustanove!

IVAN SERGEJEVIČ: Prisluškujejte, Sofron Vladimirič? Še ena v množici vaših obskurnih grdobij.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ali ni lepo vzdrževana?

IVAN SERGEJEVIČ: Saj ne gre za avto!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ko stopa ta ženska k tebi, stopa tako, kakor da ti nese vso srečo tvojega življenja naproti. Videti je bila tako srečna. Njen obraz je kazal dostojanstven izraz, kakršnega ima otrok samo, kadar je zelo zaverovan v svojo igro. In ko vam je rekla “veliki oder je najin” ... Najraje bi vama stekel v objem! Kakšen človek bi morali biti, da bi jo pri tem ustavil. Ne človek, robustna skala. Ne silite me, da bi še govoril, vidite, da mi je težko.

IVAN SERGEJEVIČ: Če želite zadoščenje, sem vam na voljo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Sladkost velikodušnih občutkov! Ivan Sergejevič, naj vas morda odrem na meh? To ni po mojem okusu. Pojav banalnosti je sicer v življenju na splošno zelo koristen, toda romantično v izpozabo prehajajoče čustvo se hitro izprazni. Vsekakor vam svetujem previdnejše doživljanje.

IVAN SERGEJEVIČ: A mi grozite?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ha, ha, ha, ha – resnično me znate spraviti v dobro voljo!

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj vam je na meni tako smešno?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zdite se mi razpoloženi za srčne bolezni. Poznam ta občutek. Kapilare na licih vam ga rišejo. Gotovo imate na ministrstvu

izvrstne maskerke. Vrh tega pa bi bilo zelo mehkužno od mene kazati s prstom na druge, čeprav imajo veliko masla za ušesi.

IVAN SERGEJEVIČ: O kom govorite?

SOFRON VLADIMIRIČ: Sindikat gledalcev – saj ste že slišali zanj? To vam je klika! Saj že cela dežela govori!

IVAN SERGEJEVIČ: O čem?

SOFRON VLADIMIRIČ: Da imamo zabite gledalce, kajpak.

IVAN SERGEJEVIČ: Vi ste mi res eksperiment. A ste si dali kdaj pregledati glavo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Me veseli, da vas tako zanimam.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako boste razložili tole: Na odru imate skladišče, vaši igralci ves čas igrajo ista besedila, nimate vaj ne ponovitev, na premiere se požvižgate in vaše biljeterke se ukvarjajo s prostitucijo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Nisem jaz kriv, da je oder tako vsestranski, svetovna dramatika pregorela, igralci tako večji, premiere same sebi namen, sploh pa ni moja stvar, kaj punce počnejo v prostem času!

IVAN SERGEJEVIČ: Prosim vas, ne povzdigujte glasu!

SOFRON VLADIMIRIČ: Evo, ga že nižam. Bo ta ton primeren?

IVAN SERGEJEVIČ: Nisem mislil na ton, samo jakost.

SOFRON VLADIMIRIČ: Jaz prilagajam ves aparat, naj se ve, kako sem kooperativen.

IVAN SERGEJEVIČ: Zbranih je cel kup dokazov. Pripravljate 22 let dolg abonma z eno samo predstavo – pa kje ste še to videli? Kako ste sploh mislili kaj takega izvesti? Menda vam je bilo jasno, da se bo razvedelo?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tako moderne predstave še ni bilo!

IVAN SERGEJEVIČ: Razložite.

SOFRON VLADIMIRIČ: Gre za koprodukcijo z vesoljem. Za sodelovanje z vsem, kar obstaja. Zrak, voda, življenje, eter, cigare, konjak, kaviar, ostrige, čas in besede, neznansko število besed. Absolutni prostor kot oder. Uporabimo le tisto, kar je že. Ničesar drugega. Ste že slišali, da se dajo misli militarizirati? Ja, militarizirati. Orožje je lahko iz njih. Zdaj me pa gledate, kot da sem z lune padel. Raje več berite.

IVAN SERGEJEVIČ: Dosmrtno vam bomo dali! Še prej pa vas bomo križali!

SOFRON VLADIMIRIČ: No, no, le počasi. Čemu taka prenagljenost? A nimam pravice do obrambe? Bodite prizanesljivejši, Ivan Sergejevič. Sploh so to moji prvi gledališki prestopki. Če jih lahko tako opredeljujemo, glede na to, da se jih ne zavedam. Veliko delam gratis, pa se ni čuditi. Rečem vam brez komplimentov: dosti sem se obtesal v svetu in po svoje sem tudi psiholog. Če ne bi imel tega daru, bi že zdavnaj propadel; pohodili bi me. Gledalca je treba uročiti, čustveno destabilizirati ...

IVAN SERGEJEVIČ: Vi mislite, da smo popolni tepci, kaj?! Mislite, da nič ne vemo?! Da vam je vse dovoljeno?

SOFRON VLADIMIRIČ: Prosim? Kako?

IVAN SERGEJEVIČ: Pripravljate sovražni prevzem drugih gledališč!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ojoj, ne morem vam oporekati. Na tej točki pa ste me. Zakoličili! Premagan sem. Naredite z mano, kar hočete. Sprejemam to z neskaljenim mirom, kakršen mi je v krvi. Navsezadnje se spoznate na gledališko pravo, inšpektor ste, imate vsa sredstva. Ampak če bi o meni vedeli več, če bi me bolje spoznali, če bi se kdaj spoprijateljila ob kozarčku omamne usode, bi mogoče drugače gledali name.

IVAN SERGEJEVIČ: Zgodaj ste izgubili mater.

SOFRON VLADIMIRIČ: Curriculum vitae! Kako pravilno osvetliti nekoga preteklost? Usoda, ki je nepopustljivo morila moja otroška leta, je v

moji mladosti še pridobila na teku – o tem ne veste nič, kaj? Ni se več igračkala z mano, temveč me je odsihdob trpinčila. Daj si duška! – sem ji vzklikal –, ti črni čas! Vedno je na koncu tunela luč – so mi pravili, a jaz sem odgovarjal: Kaj mi bo luč tam, kjer je že sonce, rabim jo prej! Nesreča me je na čase tako zagrizeno preganjala, da sem že mislil, da gre za najino osebno reč. Kakšen prekleti urok! Da, kot pribito, res sem bitje, nagnjeno k nasladam, obdarjeno z izredno tankim nosom za okus, vendar sem v svoji kletki vztrepetaval in skoprneval kot ujeta ptička. Vedel sem, da obstaja svetlejša in širnejša nebo. Neko noč sem si drznil obiskati gledališče, ko je bil oder prazen ...

IVAN SERGEJEVIČ: Reflektorje ste kradli. Vse imamo zavedeno.

SOFRON VLADIMIRIČ: Morebiti drži, ne bom se pretvarjal ... – a končalo se je zame sila razodetno. V tišini upočasnjenega odrskega ožilja, kjer le skriti odsev igralske sile podrhtava med olesenelimi deskami, sem spoznal ... kaj? Inspirativno svobodo odrskega prostora! Nikoli več nisem bil prepuščen samemu sebi. Mojo dušo je nenadoma napolnila smelost, da sem zakipel v plemenitem stremljenju; kar je bilo do tedaj razredčeno, se je zgostilo. Kako je zadonelo v meni! Nemudoma sem pričel živeti po nareku inercije. Domišljija je počasi ušla preko meja. Le redki morejo prenesti tako oster preobrat.

IVAN SERGEJEVIČ: Radi takole prismodujete, kaj? Ta vaša nuja po paradiranju z besedami ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Dokler je parada, še ni treba umreti. Mimo tega sem zdaj pripravljen priznati, da sem včasih ravnal napak. Vidite, samo zaradi tega je vredno živeti. Formiram tako imenovano absolutno gledališče. Ne vem sicer, kako daleč v preteklost vam seže znanje, vendar je vobče znano, da so bila gledališča nekoč mnogo bolj skupaj. Praktično je bilo eno samo. Besede še niso obstajale – dramaturgija in njen lok seveda ja, vendar se postavlja vprašanje, če sploh gre za lok. Vsaka premica je del nekega kroga, vsaka beseda del nekega besedila in vsako gledališče del nečesa večjega, prostranejšega, absolutnejšega. Takrat, v tistem zamrznjenem trenutku neskončnosti, se je rodilo pragedališče kot neskončno majhna in zelo gosta točka, v kateri je bil, kljub nepredstavljeni majhnosti, zapakiran prav ves oder, na katerem danes stojimo.

IVAN SERGEJEVIČ: Od tu vaše absolutno gledališče?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ničesar večjega ne bo, nobenega večjega avditorija, nobene entitete, ki bi to lahko preseгла – zadnje meje pokrajine, ki na zunaj ne meji na nič več. A ni to pomirjujoče? A ni to vredno tega neskončnega aplavza, po katerem tako hrepenimo?

IVAN SERGEJEVIČ: Bes vas nesi, Sofron Vladimirič, vi ste res kolosalni unikat! Vaši apetiti ...

SOFRON VLADIMIRIČ: ... so črna luknja. Kje sem že to slišal? A vendar sem tudi sam samo v službi scenerije tega gledališča. Zrinil sem se zraven tako, da sem prišel odčitat vodo, zdaj na vrhuncu odraslih let sem vodja tega gledališča, vitez in glavni praporščak, general, admiral in prekanjeni strateg, izmuzljivi politik in verižni gospodarstvenik, guru, mislec, erudit in veliki lučkar! Tudi ubogi na duhu zmorejo vsaj kanček odrske prezence. Moja je bila mišji drekec, zdaj gnojim vse okoli sebe. Naša gledališča danes več kot nazorno odražajo razvoj družbenih elit, katerih del so seveda tudi sama. Popolnoma so odrezana od realnih težav ljudi in zasledujejo ali ideološke agende, ali klišejske trende, ali politične cilje. Skratka, gledališča so postala del problema in ne rešitve oziroma refleksije.

IVAN SERGEJEVIČ: In kakšna je po vašem rešitev iz teh indoktriniranih spon?

SOFRON VLADIMIRIČ: Predajmo se neskončnosti odra!

IVAN SERGEJEVIČ: Boste že prenehali s tem vašim dokumentarizmom!

SOFRON VLADIMIRIČ: Vi ste trčeni! Kakšnim dokumentarizmom neki! Ne znate iz sebe – to je!

IVAN SERGEJEVIČ: Vi pa kar blebetate in blebetate ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Poglejte se od zunaj! Ko se bosta igravec in gledalec združila v eno – takrat bomo lahko govorili o zmagoslavju gledališča nad življenjem!

IVAN SERGEJEVIČ: Ne morem verjeti, kaj mi govorite!

SOFRON VLADIMIRIČ: Bodite sam svoj gledalec, lepo vas prosim, za božjo voljo! In nehajte služiti malenkostim!

IVAN SERGEJEVIČ: Vem, kaj hočete: Ubiti gledališče!

SOFRON VLADIMIRIČ: Vehementno zavračam!

IVAN SERGEJEVIČ: Pragmatično.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vi ste bedak, gledališki skopljenec!

IVAN SERGEJEVIČ: Vi pa živoder in slepar! Radi bi bili nekak gledališki velikaš!

SOFRON VLADIMIRIČ: Bolj mi pritiče žlahtnik, bi rekel.

IVAN SERGEJEVIČ: Satanska ošabnost!

SOFRON VLADIMIRIČ: Seminarska podgana!

Ivan Sergejevič v prizadetosti obmolkne.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako ...?

Sofron Vladimirič občudujoče vzklikne.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšen čudovit zapletek! (*In spravljivo nadaljuje.*) Ampak, dajva, vnesiva to nepotrebno jedkost. Odnosaji, ki so bili sedaj nejasni, so se opredelili. Ne bi mi bilo prijetno, če bi ponesli s seboj misel, da se me spominjate z odporom – četudi znate biti tudi vi hud debater. Človek lahko razume vse: ustroj nebesnega svoda in siromaštvo obložene mize, kako je mogoče, da se drugi človek drugače usekuje kakor on, pa ga bega. V stari Perziji so vsako idejo preresetali dvakrat. Najprej trezni in nato pijani.

IVAN SERGEJEVIČ: Saj se ničesar ne smeva dotakniti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Seveda se lahko.

IVAN SERGEJEVIČ: Kako? Vaša žena, cenjena igralka ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Najboljša, kar jih je!

IVAN SERGEJEVIČ: Prav ta, mi je povedala, da je vse to za predstavo.

SOFRON VLADIMIRIČ: Če imate pri sebi pravnji tekst, lahko vadiva ...
Saj sami veste, pa nočem nepoštено namigovati ...

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj pa las na odru?

SOFRON VLADIMIRIČ: Svojčas sem do zadnje kapljice izpil ves grenki in strupeni kelih podrejenega životarjenja. Danes sem tu pred vami in se zagovarjam za tolovajstvo, ki ga nisem storil.

IVAN SERGEJEVIČ: Morili ste!

SOFRON VLADIMIRIČ: V čast in slavo matičnega odra!

IVAN SERGEJEVIČ: Za vas je vse vegasto!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne bodite, no, tako znanstveni značaj! Obrnite se k svojim od boga danim čutom! A ni to ena velika zoprniža, me obtoževati, da sem iz gledališča naredil predstavo?

IVAN SERGEJEVIČ: Navadno žlobudralo ste!

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne bom več sledil vašemu nivoju. Nič se ne more zoperstaviti evoluciji temeljne človekove gledališke ustvarjalnosti! To ni le ubito premetavanje duha.

IVAN SERGEJEVIČ: Vas pa lepo zanaša. A se je Jaguškin vrnil z odvajanja? Kaj vam je dal?

SOFRON VLADIMIRIČ: Vetra ne moremo spreminjati, lahko pa nastavimo jadra!

IVAN SERGEJEVIČ: Naj vas bo sram te vloge!

SOFRON VLADIMIRIČ: Biti igralec ne pomeni samo izostreno misliti, temveč ljubiti modrost, tako da skladno s tem, kar ti narekuje, živiš na odru življenje preprostosti, neodvisnosti, velikodušnosti in zaupanja. Toda zakaj se ljudje sploh spridijo? Kakšna je narava

razkošja, ki nas oslabi in uniči? Ste prepričani, da nič od tega ni prisotno tudi v vašem življenju? Ljudje sodijo, da je resnica raztegljiva in jo vlečejo narazen ter gnetejo do nerazpoznavnosti, dokler sami s svojimi dejanji ne sedejo vanjo. Tedaj je konec transformacije. Branijo jo, kot da je edina svetost, motiv in smisel njihovega življenja. Napravite eksperiment ... Vsakič, ko hočete reči gledališče, recite raje "življenje". Kaj dobite? Prepotrebni nefizični element energije za večni boj! In zakaj, vas vprašam, ne bi bilo tako? Zakaj umetnost ne bi bila plin, brez katerega ne bi več zmogli, hrana, brez katere telo ne bi več gredo, prostor, od katerega bi se lahko razlikovali?

V svojem življenju sem služil nevzdržno muhastim, zamejenim, hudobnim in z dolgočasnim praznoglavcem, in če sem se kaj tedaj naučil, je vezati moje niti na njihovo razpoloženje in ga z vzvodi lastne, kakopak lažne prisklednosti, uravnavati po svoji volji. Zdaj se gotovo sprašujete, kako je prisklednost lahko lažna. Prisklednost je prisklednost, golo podrejanje tujim apetitom zavoljo drobtinic z njihove mize. Vendar so nianse! Ali to počneš, da preživiš ali pa da kaj spremeniš? In ni je plemenitejše pritlehnosti, kot je slednja.

IVAN SERGEJEVIČ: In vi, kaj vi spreminjate?

SOFRON VLADIMIRIČ: Gledališče!

IVAN SERGEJEVIČ: Lažete!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakor vas je volja. Nekdaj sem med gledalci srečeval izvirne, samosvoje ljudi. Potlej pa zdrkne čas, kakor bi se s sankami spustil po klancu. Komaj se ozreš, si že čisto pri kraju. Kaj se je pravzaprav zgodilo tukaj, bo ostalo za vedno zavito v tančico skrivnosti.

IVAN SERGEJEVIČ: Počitnice rabim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vi nimate počitnic, dragi moj gledališki inšpektor, kaj ne vidite?

IVAN SERGEJEVIČ: Kaj mi govorite, Sofron Vladimirič?

SOFRON VLADIMIRIČ: Zaposleni ste v tem gledališču.

IVAN SERGEJEVIČ: Nečesa bi se rad oprijel ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Moja ramena vam bodo vedno na razpolago.

Ivan Sergejevič se trudno oprime Sofrona Vladimiriča. Ta zakliče ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Petjuška! Pri tej priči mi stopi v vinotoč; vedro žganja mi prinesi! Si slišal? Vedro žganja, pa hitro! Da se mi pri tej priči pokaže tule na odru!

Prihiti Nikita.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Gospod direktor!

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikita?! A sem tebe klical, neroda? Spravi se mi nazaj v parter, kaj ropočeš!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Inšpektor je tukaj!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšen inšpektor?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Biljeterke ga ne spustijo naprej, ker nima vstopnice.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kakšen inšpektor, Nikitka, govori, da bi te vrag!

NIKITA KANTAGRJUHIN: Pravijo, da so gledališki. Radi bi okrasili naš oder s svojo prisotnostjo.

ROGOVILOV: To ni možno. Ivan Sergejevič je vendar tukaj.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Niso oni, gospod.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako niso oni? Kateri pa?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Niso Ivan Sergejevič. Drug človek so. Gosto, črno brado imajo čez polovico obraza.

SOFRON VLADIMIRIČ: To ne more biti res ...

Sofron Vladimirič se sprašujoče zagleda v Ivana Sergejeviča. Ta nekaj pomenca, nato se požene v beg. Sofron Vladimirič zbegano gleda za njim.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ne bi mu prisodil takšne agilnosti. Si ga videl?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Koga?

SOFRON VLADIMIRIČ: Tega našega Balzamova! Sicer človek nervoznega temperamenta, vendar koliko duše! Kako omikan duh! Neznanska osredotočenost. Kako da nisem opazil?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Česa?

SOFRON VLADIMIRIČ: Ves čas sem mislil, da je on v našem gledališču, pa smo mi v njegovem. Kako mistično doživetje! Pa sem slišal stare govoriti o tem.

Sofron Vladimirič se z novim odnosom do stvari razgleda naokoli.

SOFRON VLADIMIRIČ: Vendar tisto so bile legende. Čeprav ... v času pa res ni nič takega, kar ne bi bilo primerno za zgodbo. Znatna stvar! Kakšen dramatik! Kakšen dramski vrtinec! Kronos, zvestoba večnosti. Čas, čemu nasproti ploveš? Kaj izpodrivaš?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Hočete reči, Sofron Vladimirič, da smo že ves čas na gostovanju?

Sofron Vladimirič mu resno prikima.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Kaj pa gledamo?

SOFRON VLADIMIRIČ: V tihem in mirnem toku človeškega življenja je skrita velika drama časa.

V zaodrju nastopi direndaj.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdo moti moj tok?

Zasliši se zvonjenje cerkvenih zvonov. Sofron Vladimirič zavpije tja.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj se dogaja? Otroci spijo!

PETJUŠKA: Liza je v zraku!

SOFRON VLADIMIRIČ: Kdo jo je dvignil?

FJODOR: Nihče!

SOFRON VLADIMIRIČ: Neverjeten talent!

ARINA NIKOLAJEVNA: A je živa?

PETJUŠKA: Ne vem.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Kako ne veste?

PETJUŠKA: Nismo preverili.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Menda ja poznate razliko?

FJODOR: Sem in tja se ziblje.

SOFRON VLADIMIRIČ: Ali maha s krili?

PETJUŠKA: Ja. In zdržema leze čedalje bolj navzgor.

FJODOR: Lahko je veter.

SOFRON VLADIMIRIČ: A so scenci že nazaj iz kazina?

PETJUŠKA: Ne.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj pa zvonjenje?

PETJUŠKA: Ne prihaja od njih.

SOFRON VLADIMIRIČ: Torej ni veter. Dala je odpoved.

PETJUŠKA: Pustila je poslovilno pismo.

SOFRON VLADIMIRIČ (*Se razveseli.*): Pa imamo dramo! To bo odličen škript – v kosteh čutim! A je dolgo?

PETJUŠKA: Za stran in pol.

SOFRON VLADIMIRIČ: Takoj razmnožit in razdelit, pa režiserje odkopat!

Dajmo zdaj naredit eno skupno fotografijo, da bomo imeli za spomin na to koprodukcijo! Fjodor, pokliči še druge!

Fjodor na kratko izgine z odra.

SOFRON VLADIMIRIČ: Petjuška, imaš kamero?

Petjuška izroči Sofronu Vladimiriču fotografsko kamero, ki jo ta ponudi Nikiti.

SOFRON VLADIMIRIČ: Nikitka, ti nas fotografiraj, ko si gledalec.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Želel bi biti zraven na sliki. Če sem že predsednik sindikata in sem pred kratkim diplomiral ...

Sofron Vladimirič za trenutek pomisli.

SOFRON VLADIMIRIČ: Imaš odrezke?

NIKITA KANTAGRJUHIN: Imam. Vse je poravnano.

SOFRON VLADIMIRIČ: Daj.

Nikita izroči direktorju nekaj papirčkov, ta jih na hitro premeri.

SOFRON VLADIMIRIČ: Za tri mesece smo rešeni. Prav, nam bo pomagal kdo iz tvojega sindikata.

Nikita gre s kamero do občinstva in nekoga poprosi ...

NIKITA KANTAGRJUHIN: Avdotja Jevgenijeva, bi bili vi, prosim, tako prijazni ... Tukaj skozi pogledate, tukaj pritisnete ... takole namerite ... no, poskusiva ...

Na oder se vrne Fjodor z Arino Nikolajevno, Rogovilovom in Lizo. Skupaj s Petjuško se namestijo za fotografijo. Pridruži se jim še Sofron Vladimirič, ki jih še malo razporedi ...

SOFRON VLADIMIRIČ: Spustite Arino Nikolajevno naprej, ona je naša najboljša ... Takole, ja.

NIKITA KANTAGRJUHIN: Počakajte še mene!

Nikita se stisne k tlom pred gručo, ki tako pripravljena pričakuje zre v kamero.

SOFRON VLADIMIRIČ: No, dajmo, zdaj pa vsi skupaj: Panama!

VSI SKUPAJ: Panama!

Vsi otrpnejo. Na oder pride moški z gosto, črno brado in aktovko pod roko. Iz nje vzame dokument, z njim požuga občinstvu ...

MOŽ Z GOSTO, ČRNO BRADO Razglašam vse prozorno!

Odide.

Tema.

Zadnji prizor

SOFRON VLADIMIRIČ in ARINA NIKOLAJEVNA.

Na odru je lik Sofrona Vladimiriča.

Na kolenih zavzeto nekaj išče.

Ob njem stoji Arina Nikolajevna in si razčesava lase.

Oblečena je v krznen plašč in nosi ogrlico iz biserov.

ARINA NIKOLAJEVNA: Sofron Vladimirič, kaj iščete?

SOFRON VLADIMIRIČ: Na odru je kri, Arina Nikolajevna.

ARINA NIKOLAJEVNA: Kri? Čigava kri?

SOFRON VLADIMIRIČ: Vseh nas.

ARINA NIKOLAJEVNA: Zakaj pa ves čas iščete na istem mestu? Za božjo voljo, poglejte vendar še drugje!

SOFRON VLADIMIRIČ: Tukaj je luč, Arina Nikolajevna.

V daljavi zabobni. Sofron Vladimirič vstane in prisluhne.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kaj bobni?

ARINA NIKOLAJEVNA: Voda prihaja. Vse bo sprala.

SOFRON VLADIMIRIČ: Luči nič ne more sprati.

Arina Nikolajevna se preneha česati.

ARINA NIKOLAJEVNA: Sladko je zaspati v domači hiši, na znanem odru, pod reflektorji, ki jih negujejo ljubljene roke ...

Sofron Vladimirič vstane in se pridruži Arini Nikolajevni.

SOFRON VLADIMIRIČ: Kako smo uporabni. Kako neizmerno smo uporabni!

Sofron Vladimirič vzame Arini Nikolajevni glavniki in jo prične česati.

Mrak počasi sprejme svoje nasprotje.

V daljavi bobni.

Z A S T O R

IZ IGRALSKE KOŽE

Rok Sanda

Ikarus

Zgodba o poletu

Liki:

METHOD, goriški strojevodja, Slovenec

COSIMO, goriški železničar, Furlan

ADRIANA, tržaška deklina, Italijanka

HERR RICHTER, goriški politik, nemški Slovenec

SIGNOR CALABRO, goriški politik, Italijan

ZORA, goriška gospodinja, Slovenka

CARLO, goriški fant, slovensko-furlanska družina

SLAVKO, goriški fant, slovensko-italijanska družina

Kraj: Avstro-ogrsko mesto Görz, lokalnim ljudem bolj znano kot Gorica, Gorizia ali Guriza, glede na etnično pripadnost domačina. En prizor se odvija v okoliških hribih.

Čas: Od atentata Franca Ferdinanda do vzpona fašizma. Približno deset let.

Jeziki: Predstava je večinoma v slovenščini. Izjeme so posamezni vzkliki v nemščini, italijanščini in furlanščini¹.

¹ Pozornost naj igralec posveča liku Cosima, ki glede na trenutno situacijo menja med italijanščino in furlanščino.

1. DEJANJE: ZLATA JUTRA

1. prizor: Skrivnosti in javni razglasi

Zgodaj zjutraj je. Sredi zaprašene mehanične delavnice, polne orodja in odpadnega materiala, stoji mehanska struktura, ki rahlo spominja na avtomobil. Soba je skoraj v temi, na stenah gorijo petrolejke. Zadnja stena ima na sredini ogromna dvižna garažna vrata iz kovinskih rolet. Skozi špranje se vidi, da je zunaj že vžšlo sonce. METHOD, mlad moški, oblečen v delavski kombinezon, umazan od strojnega olja, leži pod mehansko strukturo. Garažna vrata se nenadoma dvignejo. V prostor posije jutranja svetloba, ki zaslepi. Vrata je dvignila ZORA, mlada ženska, privlačna, oblečena v dolgo krilo s predpasnikom. V eni roki drži skodelico kave. Ozira se po prostoru, a ne vidi METODA pod mehansko napravo, zato nese kavo do delovne mize v kotu. METHOD jo medtem zagleda in ko stopa tik mimo njega, jo zagrabi za nogo in poljubi. ZORA se ustraši, skodelica kave pade po tleh in kava se polije.

ZORA: Aaa! Ma kaj se ti je zmešalo?

METHOD (*jo zagrabi še za drugo nogo in obe objame*): Ko sem te prvič videl.

ZORA: Poglej, kaj si naredil! (*Se izmuzne iz njegovega primeža. Iz žepa predpasnika izvleče kuhinjsko krpo.*) Vse se je polilo!

METHOD (*počasi zleze izpod naprave in vstane*): Pusti tisto, pridi raje k meni. (*Jo zagrabi in stisne k sebi.*) Ooo, Zorica moja, kaj bežiš stran od mene, ko pa veš, da tako lepo pašeš name.

ZORA (*ga odrine*): Daj, no, naju bo še kdo videl.

METHOD (*se ne da in jo spet stisne k sebi*): Kdo naju bo videl? Sama sva ...

ZORA (*se še vedno izmika*): Pa ne takole, sredi dneva. Misliš, da sem kurba?

METOD: O, Zorica, če bi imel milijon kron, jih ne bi imel dovolj, da bi tebe kupil.

ZORA (*ji ugaja, a se še vedno skuša izvleči*): Daj, no, pusti me, da pobrišem.

METOD: En poljub.

ZORA: Barantal bi z mano?

METOD: Da me vsaj nekaj greje, ko tebe ni ob meni.

ZORA (*skoraj ljubosumno*): Še malo prej pa ni nič zgedalo, da me pogrešaš, ko si pod tem stvarom ždel. (*Pokaže na napravo.*)

METOD: Samo to me zamoti.

ZORA (*se izmika, čedalje bolj*): Daj, pusti me, če ti rečem.

METOD: Dobro veš, kaj rabim.

ZORA *ga nekaj časa gleda, nato ga na hitro poljubi na ustnice, preden uspe*
METOD *reagirati, pa se že izvleče iz objema in umakne izven dosega*
njegovih rok.

ZORA: Tako, zaenkrat imaš dovolj.

METOD (*se dotakne svojih ustnic*): Od tvojih poljubov bi lahko človek še živel.

ZORA: Lažje od tega kot pa od teh neumnosti. (*Pokaže na napravo.*) Namesto da bi bil realist, nekaj sanjariš cele dneve.

ZORA *se spravi na vse štiri in briše polito kavo, METOD si jo ogleduje.*

METOD: Ko te takole gledam, me spomniš, zakaj sploh gradim to zadevo.

ZORA (*pospravi krpo in vstane*): Zakaj? Ker rad zapravljaš čas! Ker ti gredo samo neumnosti po glavi.

METOD: Ti mi greš po glavi.

ZORA: Metod, dobro veš, da to ni pametno. Saj ne rečem, tako, ponoči kdaj. Ne pa tu, na prostem.

METOD (*se ji približa*): Zate ga gradim, Zora, zate!

ZORA (*se ujezi*): Saj me sploh ne poslušáš!

METOD (*sanjari naprej*): Za naju! In ko bo zgrajen, bova skočila not (*skoči*) in si nadela očala (*si nadene navidezna očala*), sprostila zavore (*spusti navidezne zavore*) in pognala napravo s polno paro ...

ZORA (*posmehljivo*): A na paro gre?

METOD (*se zasmije*): Kakšno paro neki! Zdaj smo v novem veku! Nafta, olje, plin! In ko bova v zraku, bodo strele tolkle v najin rep in naju bo kar elektrika poganjala naprej.

ZORA: Takšnega sanjača pa še ne. Da naju bodo strele gnale v zrak. Strele tolčejo dol, ne gor!

METOD (*rahlo v zadregi, a hitro nadaljuje*): No, ne vem še točno, na kaj bo šel. Ma šel pa bo, Zora. Boš videla, da bo šel. In pole bova letela nad oblaki ... (*jo zapelje do vhoda v delavnico, da ju jutranja zarja obarva v zlato svetlobo*) ... samo jaz in ti. In zemlja bo spodaj kot mala nepomembna kepa volne ... In bova zagrabila njeno nit in jo vlekla visoko, visoko, naravnost proti soncu.

ZORA (*gleda v nebo*): Jaz in ti?

METOD: Samo jaz, ti in vroče primorsko sonce, vse tja do Amerike. (*Jo objame, nato pa poljubi. Tokrat je to poljub strasti, ki si ga oba delita. V daljavi slišimo COSIMA, ki si poje staro furlansko pesem.*)

COSIMO: *Pellegrini de ultime ore, Mari sante dal mestri Soldât...*

ZORA *naenkrat trzne in odrine METODA.*

ZORA: Hitro! Cosimo gre!

METOD (*panično*): Pojdi čez prehod, da te ne bo srečal!

COSIMO (že bliže): *Che bessole tu entri la serie a preà shot i pins dal Sagràt...*

METHOD se hitro z vleče pod napravo in nadaljuje delo. Ko se COSIMO prikaže na oboku garažnih vrat, se ustavi, ožarjen v jutranji zarji, nato pa stopi noter z odločnim korakom – mlad moški, ravno tako v delavskem kombinizonu – in stopi poleg ležečega METODA. Ta se ne odzove, zato ga COSIMO nežno sune med rebra.

COSIMO: Alora... a vas tu?²

METHOD se ne odzove.

COSIMO: Ke se favšiš tu?³

METHOD še vedno ne reagira, zato ga COSIMO še enkrat brcne med rebra, malo močneje.

METHOD: Še enkrat me brcni, če si upaš.

COSIMO (*nekaj časa čaka v tišini, nakar vzkipi*): Porcamadonna, Metod il treno no spiete.⁴

METHOD (*mirno, a glasno izpod mašine*): Niti včeraj ni čakal, pa sva ga vseeno še prav čas ujela in zamenjala tire, a nisva?

COSIMO (*se preda*): Si.

METHOD: Potem me pa ne priganjaj. A ne vidiš, da sem zaposlen?

COSIMO: Se piardiš tu timp.⁵

METHOD (*zleze izpod mašine, pobira orodje*): A lahko, prosim, govoriš po slovensko z mano?

COSIMO: Teško znam.

² Alora... A greš?

³ Kaj se obiraš?

⁴ Porcamadonna, Metod, vlak ne bo čakal.

⁵ Z zapravljanjem časa.

METHOD: Saj si me sam prosil, da ti pomagam. Ali bosta pa z ženo še naprej samo (*z rokami oponaša prehranjevanje*) jeeeedel, (*oponaša pitje*) piiiil, (*oponaša spolni akt*) kaaaavsal.

COSIMO (*resno*): A tu finiti?⁶

METHOD (*vstane in stopi poleg COSIMA*): Ti bom jaz dal a tu finiti, prokleti Lah nepodučeni.

COSIMO: Furalan, no talian.⁷

METHOD: Po slovensko mi povej!

COSIMO *ga gleda, nič ne reče.*

METHOD: Ponavljaj za mano! (*Dvigne prst v zrak, kot dirigent.*) A! (*COSIMO ga gleda, ne ponovi, zato METHOD še enkrat, glasneje.*) AAAA!

COSIMO (*naveličano*): Aaa.

METHOD (*požuga s prstom v pozor*): Siiii?

COSIMO: Si.

METHOD (*zavije s prstom, kot da je dirigent*): Končal?

COSIMO: Kondžal.

METHOD: Tako, ja. In ne, nisem še končal. Ne z lekcijami ne z Ikarusom. (*Se uleže nazaj pod napravo in stika po njenem drobovju.*) A ni čudovita ta naša slovenščina? Kako se pretaka iz enega kotička ust v drugega, kakor dober teran, dokler ne zazveni v vsej svoji veličini.

COSIMO: Slovenščina ropoče. Kot mašina ropoče. Si ma il furlan. Chiste le biele melodike!⁸

METHOD: Po slovensko!

⁶ Si končal?

⁷ Furlan, ne Italijan!

⁸ Ampak furlanščina. Ta je pa lepa in melodična.

COSIMO (*išče besede, METHOD zleze izpod naprave*): Furlanska jezika. Ona je lepa. Melo... Me-lo-di-

METHOD: Melodramatična melona. Od zunaj trda, od znotraj pa mehka in lepljiva. Imam pa že raje *nemško* strukturo, ki deluje kot dobro naoljen stroj. Vsak delček celote služi svojemu namenu in vse teče, kot bi se zobniki pomikali naprej v nekem utečenem, strogem ritmu. (*Vstane in si briše roke v umazano krpo.*) Wie die Räder im Uhrwerk, Cosimo. Wie das Uhrwerk!⁹

COSIMO: Vlaku je tudi uhrwerk¹⁰ točen.

METHOD (*se rahlo ujezi*): Povej mi raje, če si mi priskrbel tisto platno.

Skozi vrata pridrvi mali fant, CARLO, bos, v ponošenih kratkih hlačah in raztrgani srajci, s preveliko platneno kapo. V roki drži zmečkan časopis. Spregleda COSIMA, teče k METHODU.

CARLO: Signor Metod, signor Metod. Vojska bo!

METHOD (*obrne malega proti COSIMU*): A se takole teče mimo očeta? Kot da ti ne daje on hrane v usta?

COSIMO (*COSIMO rahlo udari CARLA okoli ušesa, da mu kapa pade na tla*): Porcamadonna, semut ti compartuis tu!¹¹

CARLO (*užaljen pobere kapo in bolj sebi kot svetu reče*): V časopisu piše, da bo vojska.

Pokaže zmečkan časopis. COSIMO ga pograbi in začne brati. Nekaj časa bulji v papir, nato mu ga METHOD povleče iz rok.

METHOD: Daj meni. Jaz znam bolje germansko kot ti. (*Nekaj časa bere. Samo vsake toliko se sliši kak stavek.*) ... ungläubliche Empörung¹² ... Fehlgeschlagener Bombenanschlag ... Terrorgruppe die schwarze

⁹ Kot kolesje ure, Cosimo. Kot kolesje!

¹⁰ kolesje

¹¹ Porkamadona, kako se pa to obnašaš?

¹² neverjetno ogorčenje ...

Hand ... Franz Ferdinand hat den Anschlag. (*Dvigne pogled in pojasni.*) ... Franc Ferdinand ... V Bosni so ga napadli. Auf dem Weg zum Hotel ...

CARLO (*COSIMU*): Ko so šli v hotel...

METHOD: Gavrilo Princip zog eine Pistole ...¹³ (*Se sesede.*) ... Kopfschuss¹⁴ ...

COSIMO (*CARLU*): Se dizie?¹⁵

CARLO: Ein Schuss.¹⁶

COSIMO: Non capiši...¹⁷

CARLO (*pokaže s prstom na glavi*): En šus. V glavo.

METHOD (*v šoku*): Piše, da je enega dobil on – v vrat. Drugega pa nadvojvodinja.

CARLO: Zakaj, gospod Metod? Zakaj?

METHOD: Prekleta balkanska sodrga. Piše, da so bili srbski teroristi.

V delavnico priteče ZORA. Panično steče do METODA, tudi ona spregleda COSIMA.

ZORA: Metod, a si slišal, kaj se je zgodilo? Kaj bo zdaj? A bo vojna?

METHOD (*obrne ZORO proti COSIMU*): Ne boj se, Zora. Mož te bo branil pred norimi Balkanci in Turki do zadnjega diha, a ne Cosimo?

COSIMO: Io sarai il to kanonfuter!¹⁸

ZORA: Kaj boš ti? Kaj boš ti, ko pa ne znaš ne slovensko ne germansko.

¹³ Gavrilo Princip je izvlekel pištolo ...

¹⁴ strel v glavo

¹⁵ Kaj pravi?

¹⁶ En strel.

¹⁷ Ne razumem ...

¹⁸ Jaz bom tvoj kanonfuter!

A me boš ti branil, ko bodo tvoji lastni ljudje prišli in pograbili to zemljo?

COSIMO: Moja ljudje so Avstrija in Ungarija! Moja ljudje so Franz Jozef e Franz Ferdinand! Moja ljudje so naša Gorica!

ZORA: Naša? Čigava?

COSIMO (*se ustraši*): Naša.

ZORA: Furlanska? Italijanska??

COSIMO: Od tutti naša. Od slovenska, od avstrijska ... Ma anke par furlan. Anke.¹⁹

ZORA: In ko bodo prišli Italijani in ti bodo rekli, da je ta zemlja njihova? Kaj boš pa takrat rekel?

COSIMO (*pogleda proti METODU za pomoč*): Allora ... Italija è una zavznik.

METOD (*vskoči*): Takrat bo pa rekel: Io sono un Italiano *austriaco*!²⁰ In bo pokazal na svojega sina (*dvigne CARLA v zrak*) in vzkliknil pred vsemi, da je njegov sin Karl Goriški, lahovsko-slovanske krvi, a polnokrvni podanik našega veličastnega cesarja Franca Jožija. (*Odloži CARLA na tla in poklekne pred njim.*) Blagoslovite me, vaše visočanstvo, Karl Goriški.

CARLO (*svečano položi roko na glavo kleččega METODA*): Me stupidut²¹.

ZORA (*CARLU*): Stupidut? (*COSIMU.*) A boš dovolil, da tvoj sin tako govori z gospodom Metodom?

COSIMO (*se zareži*): Alore, poglej njega. Sloven stupid.

ZORA (*pograbi CARLA*): Pridi z mano! Če te ne bo ta Lah, te bom pa jaz.

¹⁹ Pa tudi furlanska. Tudi.

²⁰ Jaz sem *avstrijski* Italijan!

²¹ Norček.

Zvleče CARLA ven. Mali se dere, dokler nista predaleč, da bi ju slišali.

METOD (*kriči za njo*): Zora! Pusti ga, saj smo se samo malo hecali!

COSIMO (*obupano*): Metod, se femine ... se femine ...²² ona je zmečana.
(*Udarja s prstom ob glavo.*) Sigur total²³ zmečana.

METOD: Pa saj sta se imela rada! Zakaj bi se drugače vzela!

COSIMO: Allora, saj veš! Par vie del frut. Par vie del frut!²⁴

METOD: Prokleti Furlan zmešan! Potem ji pa ne pusti, da ti ga tolče, če si zaradi otroka z njo!

COSIMO (*nekaj časa gleda METODA, nato steče proti izhodu in se dere*): Por-kamadona, čenska neumna! Lascie il mio frut in pas!²⁵

COSIMO izgine. METOD je nekaj časa sam v delavnici, začne zopet delati na Ikarusu, nato v delavnico zopet priteče mali CARLO, zadihan.

CARLO: Signor Metod? A bo vojna?

METOD (*se rahlo ustraši*): Hudiča, mali, a nisi zunaj na prašenju riti?

CARLO: Jaz sem prehiter za mamo.

METOD (*se zareži*): Ja, ja ... Ti si ena takšna čudovita mešanica, značilna za naš okoliš. Prebrisan po svoji lepi mami, kot reka Soča, ki drvi čez slovensko zemljo in se izmika skalam levo in desno ... Potem si pa hiter še, kot je hiter italijanski jezik tvojega očeta. Če bo vojna, te ne bo nihče našel, ker boš v prvo luknjo zlezal, kot kakšen zajec.

CARLO (*užaljen*): Zajci so strahopetni. Jaz nisem strahopeten.

METOD (*šaljivo*): Ne? Kdo pa je malo prej bežal pred mamino trdo roko?

²² Metod, kakšna ženska ... kakšna ženska ...

²³ Čisto popolnoma

²⁴ Zaradi otroka. Zaradi otroka!

²⁵ Pusti mojega otroka pri miru!

CARLO (*se malo nasmehne*): To je drugače. Mamina roka najbolj boli.

METHOD: Kdor te je spravil na svet, te lahko tudi z njega spravi. Ne pozabi tega, mali, in lepo poslušaj mamo.

CARLO: Tudi ko nič ne razume?

METHOD (*se zasmeye*): Takrat še posebej! Boš že videl. Z ženskami boš imel še celo življenje težave. Najbolje, da se čim prej navadiš, da te bodo redkokdaj razumele.

(METHOD *pobere časopis in spet bere o atentatu. Vidi se, da je zaskrbljen, zamišljen.*)

CARLO: Signor Metod? (METHOD *ne odgovori.*) A vi mislite, da bo vojska kdaj prišla v Gorico?

METHOD: Mali, te neumnosti, ki jih pišejo v cajtungu, so se zgodile daleč proč v Bosni. To se nas ne tiče kaj preveč.

CARLO: Ampak pravijo, da bodo Rusi pomagali Srbom.

METHOD: Kdo to pravi?

CARLO: Vsi to pravijo.

METHOD (*se obrne h CARLU in ga pokroviteljsko pogleda*): Ne pozabi, da si ti najprej Slovenec, potem Lah in šele na koncu, ko te že skoraj zmanjka, si še malo Avstrijec. Samo toliko, da veš, kdaj rabiš Kajzerju glavo priklanjati in niti za las več.

CARLO (*skuša prekiniti*): Ja, ampak –

METHOD: In ker si najprej prvo, potem drugo in šele zatem tretje, boš vedel, da se puško dvigne samo za prvo, mogoče kdaj za drugo, nikoli pa za tretje. Ti časi so minili, ko nas je Kajzer pošiljal naokoli, da smo se tolkli v njegovem imenu. (*Začne govoriti bolj sebi kot CARLU. Postane vznosen, razburjen.*) In naj me hudič vzame, če bom šel kdaj dol na jug se streljat proti Srbom, ki so nam bratrance, če ne že kar bratje, za nekega mačehovskega očeta, ki ne zna niti besedice mojega jezika,

pa se drzne klicati se moj gospodar. *(Se obrne nazaj h CARLU.)* Ne boj se. Če bo vojna, bo vojna med Germanom in Srbom. Mi Slovenci ne bomo prijeli puške zanj! Sploh si pa ti še premlad, da bi te novačili.

CARLO *(ni še prepričan)*: Kaj pa če vseeno pridejo?

METHOD *(zdaj že razdražen)*: Boš jim pa ušel gor med Alpe in se skrila v kakšno luknjo. A misliš, da so Rusi že kdaj videli takšne gore? Ne boj se Rusov. Oni ne bodo nikoli prišli na našo zemljo. Zdaj pa nehaj govoriti neumnosti in hitro v šolo! *(Skuša ga po riti, a se mu izmakne.)*

CARLO: Malo sem že prestar, da me boste vsi po riti.

Ponosno začne korakati iz delavnice, zelo počasi, kot kakšen vojak na paradi. METHOD ga nekaj časa pusti, nato se pa požene za njim, samo toliko, da ga ustraši. CARLO zbeži iz delavnice, METHOD se zareži, pobere orodje in se odpravi ven. Na izhodu ga ustavi COSIMO. Stojita pri vratih delavnice, ujeta v soju jutranjega sonca od zadaj.

COSIMO: Metod, a bo vojna?

METHOD *(resno)*: Bo. Ampak bom jutri povabil Rihterja na posvet. On bo najbolje vedel, kako naprej. Ne jaz ne ti ne bova šla na jug, to ti pa obljubim.

COSIMO: Za Kajzerja bi šel.

METHOD: Kaj bi šel? Daj bodi tiho, Lah neumni. Medtem pa Kajzer razglasi vojne razmere v državi. A veš, da te lahko da jutri na odstrel, pa mu noben Rihter nič ne more? *(METHOD zapira dvižna vrata delavnice.)* Sploh pa ... kdo bo pa z mano tire menjal, ko boš ti Kajzerju rit lizal?

Vrata se zaprejo. Luč žari naprej.

2. prizor: Skrito sporočilo

Delavnica je v poltemi, samo skozi špranje dvižnih vrat se vidi nekaj žarkov sončne svetlobe. Skozi stranski vhod v delavnico vstopi ženska postava. Sčasoma prepoznamo ZORO. Sprehaja se po delavnici in se ljubeznivo dotika predmetov, kroži okoli Ikarusa. Luč začne osvetljevati delavnico. Dela se dan.

ZORA: In potem gredo moški na delo, nas ženske pa pustijo doma, da se dolgočasimo (*se ustavi in nasmehne*) in sanjarimo o moških, ki so nas pustili doma. (*Se nasmehne in začne stikati po Ikarusu na sredini.*) O moških, ki so tako pametni in tako močni, da se naši možje lahko skrijejo pred njimi. (*Nasmehne se sama sebi. Iz žepa predpasnika izvleče svinčnik in papir in začne pisati sporočilo, na glas.*) Dragi Metod. Komaj čakam, da zopet poletiva, kot sva zadnjič. Tvoja ljuba Zora. (*Nekaj časa razmišlja, nato poljubi sporočilce in ga skrije v špranje naprave. Nato se znova razgleda po delavnici in se odpravi proti izhodu. Pri vhodu v delavnico se pojavi majhna postava. CARLO stopi v prostor.*)

CARLO: Mama, mama!

ZORA (*se prestraši, nato pa razjezi*): Kaj pa ti delaš doma? Takoj v šolo!

CARLO (*žalostno*): Ne morem...

ZORA: Seveda lahko. Eno nogo pred drugo, pa boš takoj tam.

CARLO: Ne morem ...

ZORA (*se razburi*): Ti bom jaz že dala ne moreš, mula trmasta. Takoj da greš v šolo, drugače te bom očetu povedala! (*CARLO se v trmi usede na tla. ZORA, zaripla v obraz, steče do njega in ga začne dvigati.*) Da boš takole mazal svoje šolske hlače? Jaz jih bom pa cele dneve prala, a ne? *Ga obrne z ritjo naprej, da ga bo našeškala.*

CARLO: Ne! Prosim, ne me!

ZORA (*z roko v zraku, grozi z udarcem*): Zakaj me ne ubogaš? Zakaj me ne ubogaš??

CARLO (*hitro, prestrašeno, v joku*): Saj sem bil pred šolo! Ne morem not!

ZORA (*kriči nanj*): Kako ne moreš not!?

CARLO (*v joku*): Zaprli so jo! So prišli žandarji in so jo zaprli!

ZORA (*ga obrne naprej in se skloni k njemu, zaskrbljena*): Kako to misliš, zaprli?

CARLO (*komaj uspe povedati*): So ... prišli ... in ... rekli ... da so profesorji Srbi ... da ... hočejo ...

ZORA: Srbi? Kakšni Srbi? Saj so Slovenci! (*CARLO se joče, ne more ničesar reči.*) Kakšni Srbi?

CARLO (*med jokom*): Da so za Srbe. Da so ...

ZORA (*se ujezi*): Daj, nehaj se cmerit. A se boš takole cmeril, če te bo cesar poklical, da se bojuješ zanj?

CARLO (*resno, šmrkav*): Metod je rekel, da se bom skrila –

ZORA: Se boš figo skrival. Moj sin že ne! Na največjem vrancu boš jezdil v cesarjevi osebni straži!

CARLO (*še malo šmrka*): Na velikem črnem konju?

ZORA: Najbolj črnem in najbolj mogočnem. Si slišal gospoda Metoda. Karel von Görz. Carlo di Gorizia.

CARLO (*se pomiri, rahlo nasmehne*): Ja ...

ZORA: No, tako. Povej mi zdaj, kaj je bilo.

CARLO: Vse učitelje so zvlekli na zaslišanje. Danes ni šole za Slovane, so rekli.

ZORA: Za Slovane?

CARLO: Si.

ZORA *razmišlja*.

CARLO: Mama? Kaj je to mischling²⁶?

ZORA (*se ujezi*): Kdo ti je to rekel? (CARLO *ne ve, kaj reči, ZORA ga strese*.)
Kdo ti je to rekel??

CARLO (*previdno*): Hanzi.

ZORA: Richterjev?

CARLO: Ja.

ZORA (*se dvigne, da bo v jezi odkorakala ven*): Bom jaz že dala tem avstrijskim svinjam! Da bodo mojega sina za mešanca zmerjali!

Na vratih se pojavi ženska postava, ujeta v soj jutranje zarje. Potrka na rob vrat. ADRIANA je privlačna ženska, mlajša od ZORE. Oblečena je v lepo poletno obleko.

ADRIANA (*plašno*): Buon giorno. E qua il sarto?²⁷

ZORA: Kaj?

ADRIANA: Il sarto ... e qua?²⁸

ZORA (*zabevska nazaj*): Poslušaj, mona neizobražena. Slovensko. Tu govorimo slovensko.

ADRIANA, *šokirana zaradi ZORINE osornosti, molči*.

ZORA: Govorimo solo slovenski.

²⁶ mešanec

²⁷ Dober dan. Je tukaj pri krojaču?

²⁸ Pri krojaču... je to tukaj?

ADRIANA pokaže, da ne razume. ZORA čaka ...

ADRIANA: Chiedo scusa ... Il sarto?²⁹

ZORA: Allora no! Tam zadaj je šnajder. (*Zamahne z roko na levo, za vhodom v delavnico.*) Za-daj!

ADRIANA (*se ozre nazaj proti svetlemu vhodu v delavnico in pokaže s prstom tja, nesigurno*): Dietro l'angolo?³⁰

ZORA (*naveličano*): Ja. Zadaj.

ADRIANA: Grazie.³¹

Se odpravi, da bo šla, a jo ZORA prekine.

ZORA: Ampak, zdaj ga ni doma. Samo popoldne in zvečer ima odprto. Čez dan je na železnici.

ADRIANA: Scusate mi, pero non capisco niente.³²

ZORA: Čez dan nicht ofnjeno. Nachmittags und Abends.³³

ADRIANA (*ji gre malo na smeh*): Scusate?³⁴

ZORA (*se razburi*): Porkamadona. Pa s kje si ti, da ne znaš nič drugega kot to vaše kokodakanje? Še cesar nam kdaj napiše kaj po slovensko. Ali pa vsaj nemško bi lahko znala. (*V obupu se obrne h CARLU.*) Karli, daj ji ti dopovej, da tvoj oče dela samo zvečer. Naj se takrat vrne. (*Že skoraj odide, se zavrti na petah in zažuga.*) Potem pa v šolo! Pa če so učitelji tam ali ne. Me čisto nič ne briga. (*Odide. CARLO stopi do ADRIANE.*)

²⁹ Se opravičujem. Krojač?

³⁰ Za vogalom?

³¹ Hvala.

³² Se opravičujem, ampak vas nič ne razumem.

³³ Popoldne in zvečer.

³⁴ Oprostite?

CARLO: Prego, venite –³⁵

ADRIANA (*z močnim zamejskim naglasom*): Kar po slovensko povej, saj razumem.

CARLO: Pa če niste ...

ADRIANA: Včasih je bolje, če ljudje mislijo, da jih ne razumeš.

CARLO (*razmišlja*): Ne razumem.

ADRIANA: Tako je. Non capisco.³⁶

CARLO (*se nasmeje*): Jaz sem Carlo. Nekoč bo vse to moje.

ADRIANA (*pogleda po delavnici*): Ta ropotarnica?

CARLO: Ne, Gorica. Stric Metod je rekel, da bom jaz kralj Gorice.

ADRIANA: Stric Metod je to rekel?

CARLO: Stric Metod je velik izumitelj. (*Spleza na Ikarusa.*) In ko bo Ikarus zgrajen, bo z njim poletel v nebo in se ne bo nikoli več vrnil, ampak bo živel na soncu ... (*iščē besede*) ... iiiiii ... (*se spomni*) ... z doooooolgo ribiško palico lovil ribe v Jadranskem morju.

ADRIANA (*se zasmeji*): Mali, ti imaš pa res domišljijo.

CARLO: Kako je pa tebi ime?

ADRIANA: Adriana sem.

CARLO: Iz kje pa si?

ADRIANA: Iz Jadranskega morja sem zlezla. In ko sem bila na kopnem, so se mi škrge skrile in so mi roke in noge zrastle.

³⁵ Prosim, pridite –

³⁶ Ne razumem.

CARLO: Reecees?

ADRIANA (*se nasmeji iz srca*): Reci mami in očetu, da je prišla dekla Adriana Marino. Bom jutri prišla še enkrat.

CARLO: A si morska deklica??

ADRIANA (*mu pomežikne, ne odgovori in na odhodu*): Se vidimo jutri, Carlo, kralj Gorice.

CARLO (*se prikloni svetlobi zunaj, ADRIANE ni več*): Auf Wiedersehen!

Skozi prehod pride ZORA.

ZORA: Je šla?

CARLO: Ja.

ZORA: In zakaj si ti še tukaj? Takoj v šolo!

CARLO *trzne in zbeži ven. ZORA ostane sama, še enkrat pogleda proti Ikarusu, malo se nasmeji in odide.*

3. prizor: Za avstrijsko krono

V delavnico sije jutranja svetloba. Zlato sonce žari skozi špranje v mehanski strukturi na sredini delavnice. Ikarus kar žari. V prostor vstopita METHOD in COSIMO. Nosita konstrukcijo, ki je videti podobna krilom, COSIMO hodi ritenski, METHOD ga usmerja.

METHOD (živčno): Pazi ...

COSIMO: Si, si. Viodi.³⁷

METHOD (živčno): Pazi na Ikarusa!

COSIMO (*razdraženo*): Viodi, viodi.³⁸ (*Se skoraj zaleti v mehansko strukturo na sredini.*)

METHOD: Pazi na Ikarusa, sem rekel!

COSIMO: Jo soi masa sigur!³⁹ Je v napoto!

METHOD (*razdraženo, a šaljivo*): Ti si meni v napoto, Lah nerodni. (COSIMO *se znova skoraj zaleti v napravo.*) Pazi!! A ne vidiš, da se lahko polomi?!

COSIMO: Porcamadona ... (*V ihti išče besede.*) Ne vidim? Ne vidim? Dobro jaz vse vidim!

Spusti svojo stran paketa, da pade s pokom na prašna tla delavnice in se prah dvigne in lesketa v soju jutranje zarje. METHOD nežno odloži svoj konec na tla in porine paket pred napravo Ikarus.

METHOD: Kaj je spet? Kaj te spet muči?

COSIMO: Ma, ona ... Moja Zora. Je ... le une puttane!⁴⁰ (*Pljune na tla, potem nekaj časa gleda v pljunek in ga s čevljem pobriše, jezno.*) Ima drugega.

METHOD (*zmrzne*): Kako pa veš? Si kaj videl?

COSIMO (*še vedno zre v pljunek*): Videl. Videl. Jai viodut dut ...⁴¹ Videl v ... (*Pokaže na oči. METHOD trzne ob tem.*) Cemut si dis ...⁴² Sem notri sem videl ... Me gleda, kot da sem broglion⁴³.

METHOD (*previdno*): Ampak ne veš pa, s kom?

³⁷ Ja, ja. Vidim.

³⁸ Vidim, vidim.

³⁹ Jaz sem zelo previden!

⁴⁰ ... vlačuga!

⁴¹ Vse sem videl ...

⁴² Kako se reče ...

⁴³ bedak

COSIMO: Ne vem, s kom.

METOD (*si vidno oddahne*): Dobro. Samo da ne veš.

COSIMO (*ga pogleda začudeno*): Kako to misliš?

METOD (*se hitro izvleče*): Če ... bi vedel ... Bi bilo hujše. Ker potem bi lahko videl njegov obraz vsakič, ko bi zaprl oči. Tako pa nič ne veš. Boljše je tako ... in ... Najbrž si tako samo domišljaš vse skupaj. L'immaginazione, Cosimo. L'immaginazione produce solo la morte. La morte!⁴⁴

COSIMO (*se razburi*): Kaj ti veš? Grand inventore!⁴⁵ (*Oponaša METODA. Govori v lepi, a polomljeni slovenščini.*) Jaz bom Ikarus gradil. Ikarus, ki bo letela visoko v neba. Jaz bom Sloveno Da Vinci. Metodo Da Vinci. (*Zopet v svoji italijanski slovenščini.*) Tebe je sigur total⁴⁶ samo fantasie⁴⁷.

METOD (*hladno*): Moj Ikarus bo letel.

COSIMO: In padel. Cemut in una legenda.⁴⁸

METOD: Padel boš ti! Jaz bom pa zajadral s krili visoko v zrak in se smejal zemlji spodaj, ki me bo klicala k sebi.

COSIMO: Tu ses idiot.⁴⁹

METOD (*ga ignorira*): Vsi dvomljivci boste videli. Sedaj smo v novi dobi. Končno smo s svojim razumom dohiteli naravo in jo premagujemo na vsakem koraku.

COSIMO: Sanje.

METOD: Telefon, radio, elektrika, avtomobil, dizelske lokomotive.

⁴⁴ Domišljija, Cosimo. Domišljija je smrt. Smrt, ti rečem!

⁴⁵ Veliki izumitelj!

⁴⁶ čisto popolnoma

⁴⁷ domišljija

⁴⁸ Tako kot v mitu.

⁴⁹ Ti si idiot.

COSIMO (*se zasmеji*): Metodo, to so sanje tvoje.

METOD (*ga ignorira*): In tudi letimo že!

COSIMO (*se še vedno smeji*): Pense stupid ...⁵⁰

METOD (*ga še vedno ignorira in trmasto nadaljuje*): Ne bom prvi. To vem. A nikakor nočem biti zadnji, ki bo poletel v nebo ... in (*išče besede*) ... poljubil sončne žarke! (*Zajame z roko po zraku blizu tal, kjer se še vedno lesketa prah v jutranji zarji, in dvigne namišljene sončne žarke k ustom in jih poljubi. Nekaj časa je v zanesenem stanju, nato začne kašljati od prahu, ki ga je ponesel v usta.*)

COSIMO: Ti si res en stupidut⁵¹! Kot je Carlo rekel. Stupidut za našega Kajzerja. Boš plesal za njega na Vienna. (*Začne plesati kot dvorski norček.*) Ciali mi, ciali mi. Io soi il stupidut del kaiser.⁵²

METOD (*si hitro opomore od kašlja in zabevska*): Za Kajzerja pa nikoli! Kaj pa je on naredil zame? In za slovenski narod? ... Kaj je naredil za tvoj narod, Cosimo?

COSIMO: Alore ...

METOD: Nič ni naredil. Kajzer kamene dobe, ki diha zadnje sape v dobi letelih strojev in elektrike. Franc Ferdinand nam je še kaj obljubil. Da bomo imeli sedež na Dunaju. Zdaj bodo pa z njegovo trugo paradirali gor pri njih. Poglejte Avstrijo, kako jo je ugriznil srbski pes. To bodo rekli! In kaj bo potem? Rekli bodo nam, Slovincem, Kroatom, Čehom, Slovakom ... Ugriznite nazaj! Ugriznite svojega brata, ki si je drznil ugrizniti vašega germanskega očeta. (*Razburjen, nato nadaljuje ježno, hladno.*) Tudi vam bo rekel, Cosimo. Tudi vam, Lahom, ki samo čakate, kdaj bo ta zemlja lahko vaša.

COSIMO (*ogorčen*): Alore. Ne moja. Jaz ne bi.

METOD (*jezen*): Kaj ne bi? Če pride sam Victor Emmanuel in ti reče, da

⁵⁰ Sanje norca ...

⁵¹ norček

⁵² Poglejte me! Poglejte me! Jaz sem kajzerjev norček!

bo zdaj slovenska in hrvaška zemlja tvoja? Bi rekel ne? Bi se uprl tistemu, ki govori tvoj jezik, ki mu milijoni sledijo in mu pravijo kralj?

COSIMO: Io soi un friulan austriac.⁵³

METHOD (*se zasmehi*): Ti si en butelj ... To si ti. Medtem so pa včeraj tri učitelje zaprli pa enega reveža bodo fentali samo zato, ker gre vsako poletje dol k teti v Dalmacijo na morje. Ti Avstrijci še zemljevida ne znajo brati! A misliš, da oni vedo, kaj je Furlan?

Od zunaj se pojavita na vhodu v delavnico dva moška. Zaradi močne svetlobe se vidi samo njuni silhueti. Debelejši je HERR RICHTER, bolj suhi pa SIGNOR CALABRO. Oba sta oblečena v uradniške frake. Medtem ko stojita zunaj in se še nekaj dogovarjata, METHOD povleče COSIMA k sebi.

METHOD: Ekola, Herr Richter je že tukaj! Pa še tistega sršena je s sabo privlekel. Poslušaj zdaj ... Jaz bom govoril, ti samo kimaj. S tvojo germanščino bi mu še mamo prodal.

COSIMO (*se razburi*): Ih bin ajn osterajšer furlan⁵⁴!

METHOD: To ti govori komu, ki ti bo dejansko verjel. (*Mu čisto od blizu razloži.*) Glej. Richter je slovenske krvi, samo dela se Nemca. Bom ga jaz zmasiral, boš videl.

COSIMO: Alore –

METHOD (*ga prekine, šepeta*): A bi rad šel v Rusijo?

COSIMO: No.

METHOD: E, potem pa silenzio⁵⁵.

H. RICHTER vstopi, medtem ko S. CALABRO ostane zunaj, njegova silhueta ves čas vidna, in meče senco v notranjost. H. RICHTER se odkašlja, nato pokima METODU.

⁵³ Jaz sem furlanski Avstrijec.

⁵⁴ Jaz sem avstrijski Furlan.

⁵⁵ tišina

H. RICHTER: Guten Tag, Lokführer Ziegler. Sie wollten mich sehen?⁵⁶

METHOD (*se pači, da ne razume*): Enšuldigun, ih zer švoh ferštekam.

H. RICHTER (*vzvisheno, malo užaljeno*): Kennen Sie nicht die Sprache ihres eigenen Kaisers?⁵⁷

METHOD (*se še bolj spači, pohlevno se drži*): Enšuldigun?

H. RICHTER (*glasneje, rahlo razburjen*): Die Sprache Ihres Kaisers!⁵⁸

METHOD (*nekaj časa bulji v prazno, nato prikima*): Kajzerce? Ja. Ja! Ih libe kajzerce!

H. RICHTER (*ga pogleda, nato stopi bliže k METODU*): Metod, hudiča, saj sva skupaj v šolo hodila! Menda mi ne boš rekel, da ne znaš avstrijsko, če si bil pa najboljši v razredu –

METHOD (*kar naenkrat ni več sključen, pohleven*): O, lej ga, hudiča slovenskega. Pa se je zbudil njegov slovanski jezik!

H. RICHTER (*maha, naj bo tiho*): Bolj potih. Bom še v arest šel zaradi tebe!

METHOD: V arest boš šel, ker ves čas kradeš iz mestne blagajne, ne zaradi svojega jezika.

H. RICHTER (*skoraj šepetaje*): Saj si slišal, kaj so nam ti Balkanci naredili! (*Se ozira proti vratom, če ga S. CALABRO sliši.*) Našemu edinemu zavezniku gori na Dunaju –

METHOD: Balkanci? Kaj pa si ti? A si germansko joško vlekkel, ko si bil mali, ali slovansko?

H. RICHTER: Poslušaj, zdaj te imam pa čisto dovolj! Zunaj me čaka Signor Calabro, ki samo čaka, da me zašinfra, da sem kak informant za Srbe.

⁵⁶ Dober dan, strojevodja Ziegler. Ste me želeli videti?

⁵⁷ Ne poznate jezika svojega lastnega cesarja?

⁵⁸ Jezik vašega cesarja!

METOD (*pogleda ven*): Kača lahovska. Medtem pa on vsako drobtino zanesse preko meje. A ste nemčurji res tako slepi?

H. RICHTER: Italija je naša zaveznica in nanjo bomo še računali. Menda že zbirajo vojsko, da bodo udarili Francijo.

METOD: Da ne bodo tebe po tvoji avstrijski betici udarili, ko si tako slep, da še riti ne vohaš, če ti direktlih v obraz prdi.

S. CALABO (*ga zasliši od zunaj*): Cosa succiede? Abbiamo fretta.⁵⁹

H. RICHTER (*se odmakne od METODA na bolj uradno razdaljo in glasno nadaljuje, preglasno*): Und, was brauchts du von mir?⁶⁰

METOD (*z normalno glasnostjo*): Bajе po celi državi pošiljajo ljudi proti Rusom.

H. RICHTER: Natürlich, natürlich. Za kajzerja se bomo borili. Za naš faterland.

METOD (*se spači, nato nadaljuje*): Midva s Cosimom ne bi šla.

H. RICHTER (*se zasmеje*): Ne bi šla? A to se zdaj kar sami odločamo?

METOD: Ne. Ampak kajzer in faterland naju bolj rabita tukaj.

H. RICHTER: Res? Kako si si pa to razlagal?

METOD (*pogleda proti COSIMU, ki je že ves čas tiho, in ta v tem razume znak, da sme govoriti*).

COSIMO: Siamo molto importanti per l'Imperatore.⁶¹

H. RICHTER (*ponovi, sarkastično*): Molto importanti?⁶²

METOD (*skuša utišati COSIMA*): Bodi tiho, Lah neumni.

⁵⁹ Kaj se dogaja? Mudi se nam vendar.

⁶⁰ Torej, kaj rabiš od mene?

⁶¹ Sva zelo pomembna za cesarja.

⁶² Zelo pomembna?

COSIMO (*ignorira METODA*): Moooooolto importanti.

H. RICHTER: Vidva sta *importanti* samo za kanonfuter, če kajzer tako reče. In kajzer je rekel ... (*izvleče iz žepa seznam*) ... ja, takole. Prvi vlak za vzhod. Galicija.

COSIMO (*METODU*): Kaj je rekel?

METOD: Jaz in ti. Rusija. Il primo treno.⁶³

COSIMO (*prestrašen*): Il prim tren?⁶⁴

METOD: Prvi vlak. (*Se obrne k H. RICHTERJU, da bi nadaljeval.*) Poslušaj, Rihter. A se ne bi dalo kaj –

COSIMO *ga prekine.*

COSIMO: Io sono un Italiano!⁶⁵ (*Skoči proti H. RICHTERJU.*) Questo e un esercito Austriaco!⁶⁶

(*METOD komaj zadrži COSIMA nazaj, H. RICHTER eksplodira od jeze.*)

H. RICHTER: Kaj je rekel?? Kaj si je drznil reči v tej naši germanski domovini??

V delavnico priteče S. CALABRO.

S. CALABRO: Cosa sta succedendo?⁶⁷

H. RICHTER: Kakšen Italijan! Da bi mu Rusi vse kosti polomili, ko tako govori čez Kajzerjeve besede!

S. CALABRO (*zvlече COSIMA na stran, slišimo samo prvih nekaj besed, nato izgineta v drug prostor*): Perche ti agiti tanto? Vuoi andare sul Fronta?

⁶³ Prvi vlak.

⁶⁴ Prvi vlak?

⁶⁵ Jaz sem Italijan!

⁶⁶ To je pa avstrijska vojska!

⁶⁷ Kaj se dogaja?

Non preoccuparti. Fronte orientale non e quella che ti dovrebbe preoccupare.⁶⁸

H. RICHTER (*METODU*): Ziegler, drži tega mehanika, da ga ne bo avstrijska roka pravice zdrobila!

METOD: Ah, malo je vzkipljiv. To ima zagotovo kaj naše krvi v sebi.

H. RICHTER: Pazi! Ti pravim, da zdaj niso časi za narodna vprašanja. Zdaj moramo stati skupaj. Vereingtes Mitteleuropa⁶⁹ pod enim vladarjem!

METOD: Ki ga bo vsak čas pobralo.

H. RICHTER: Točno o tem govorim! Kako ti naj pomagam, ko si pa tako trmast.

METOD: A nisva midva skupaj v šolo hodila? Kdo je takrat tebi pomagal? Kdo je zate izpite pisal, da si zdaj tu, kjer si.

H. RICHTER: Na ja ... Aber ...⁷⁰

METOD: Ti bom jaz dal aber, aber. Se postavljaš s to svojo lepo obleko, ki ti jo je avstrijska krona dala za svoje ponižanje ... Da bi se pa spomnil, da imaš germansko diplomo, germansko ženo in germansko službo zato, ker ti je Slovan pomagal ... To bi pa kar pozabil?

H. RICHTER (*potiho*): Nič nisem pozabil. Seveda sem ti hvaležen.

METOD: Toliko hvaležen, da me napišeš na seznam za v Rusijo? Pfuj (*pljunke na H. RICHTERJEVE škornje*), pa taka hvaležnost.

H. RICHTER (*se skloni in obriše pljunek*): Nisem te jaz napisal.

METOD: Lahko me pa ti izbrišeš.

⁶⁸ Kaj si pa tako razburjen? Ne želiš na fronto? Nikar ne skrbi. Fronta na vzhodu ni tista, za katero te mora skrbeti.

⁶⁹ združena srednja Evropa

⁷⁰ No, ja. Ampak ...

H. RICHTER (*se dvigne nazaj gor*): Aber ...

METHOD: Pa Cosima tudi. Saj *je* Lah. Ampak je *naš* Lah!

H. RICHTER: No, nekaj pa vseeno rabim v zameno.

METHOD (*se zasmеji*): No, tako. Pa sva končno našla tvoj jezik. Birokратиše šprahe. Koliko hočeš?

H. RICHTER: No, seveda za stroške, ki bodo nastali.

METHOD (*sarkastično*): Seveda, seveda. (*Vzame iz žepa že pripravljeno vsoto.*)
Tole bi moralo kriti vse tvoje ... stroške.

H. RICHTER (*šteje denar in prepričuje samega sebe*): Vidva vendar delata na železnici. Ne more avstrijska krona ostati brez svoje železnice. Kako bomo pa pripeljali Italijane do Rusov, če jih bomo slučajno rabili. Ne, ne. Vidva sta pravzaprav ključna ravno tukaj, kjer sta zdaj. Gorizia vaju potrebuje bolj kot Galicija.

METHOD: Gorica, ne Gorizia.

H. RICHTER: Ja, ja, imaš prav... Signor Calabro tako reče, pa mi je ušlo. Ne Gorizia in ne Gorica, ampak sladkogermanski Görz.

METHOD: Takšni, kot si ti, bodo pokopali nas Slovence.

H. RICHTER: Takšni, kot si ti, bi pa najbrž najraje poleteli v nebo, a ne? In tam razglasili neodvisno državo Slovanijo.

METHOD (*stopi proti vhodu v delavnico in se razgleda ven v nebo; jutranje sonce ga obarva v zlato, vidimo samo silhueto*): Tam zgoraj ni mejá. Zgoraj smo vsi enaki.

H. RICHTER (*se približa napravi na sredini*): A to je ta tvoj slavni Ikarus?

METHOD (*stopi nazaj v delavnico in zaščitniško proti Ikarusu, nezaupljivo vpraša*): Kaj veš o Ikarusu?

H. RICHTER: Vem, da je letel preblizu sonca in so mu krila zgorela.

METOD: To je mit. Kaj veš o mojem Ikarusu?

H. RICHTER: Celo mesto ve za tvojega Ikarusa. In se ti za hrbtom smeje.

METOD: Kdor se zadnji smeje ...

H. RICHTER: ... je slabo slišal, kar so mu drugi govorili. Kar je bilo v mitih, naj ostane v mitih.

METOD: Moj Ikarus bo poletel.

H. RICHTER: A bo tudi padel.

METOD: Vidim, da nisi dobro razumel zgodbe ... Ni važno, da je padel. Važno je, da je sploh poletel.

H. RICHTER: No, vsekakor so to neke knjižne zadeve. Nas tarejo resni, trenutni problemi, ti pa sanjariš o mitih in legendah. (*Stopi do vhoda v drug prostor in zakliče.*) Calabro? Komm. Wir müssen gehen.⁷¹

Iz drugega prostora prideta S. CALABRO in COSIMO. Prvi hodi ponosno, drugi zamišljeno.

S. CALABRO: Ricorda ti cosa ti ho detto.⁷²

COSIMO (*zamišljeno*): Sì, certo. Grazie per il consiglio.⁷³

H. RICHTER: Aufwiedersehen! (*Se obrne k S. CALABRU in skupaj se odpravi proti izhodu.*) Über was habt ihr gesprochen?⁷⁴

C. CALABRO (*oba že pri izhodu. S. CALABROVE besede se slišijo že izza vrat in šibko*): Nichts besonderes. Über die Zukunft unseres Landes.⁷⁵

METOD (*stopi do COSIMA*): Prihodnost dežele? Kaj to pomeni Cosimo?

⁷¹ Pridi. Morava iti.

⁷² Zapomni si, kaj sem ti rekel.

⁷³ Seveda, seveda. Najlepša hvala za nasvet.

⁷⁴ O čem sta se pogovarjala?

⁷⁵ Nič posebnega. O prihodnosti naše dežele.

COSIMO (*se ob teh besedah prebudi iz zamišljenosti*): Prego?⁷⁶ (*Se zresni.*)
Eee, no impuarte.⁷⁷ (*Potisne METODA proti izhodu.*) Eee ... Grem ...
Moram ... Zamuditi!

COSIMO *steče dol, METHOD gleda za njim, začuden, nato gre do Ikarusa in mu začne natikati krila.*

4. prizor: Prešuštvovanje

Delavnica je osvetljena v jutranjo zarjo, ki sije skozi garažna vrata. Soj svetlobe se spreminja v živo rumeno. Jutro se bliža h koncu. METHOD sestavlja Ikarusa.

METHOD (*samemu sebi*): Le še malo, dragi moj Ikarus, pa bova poletela v nebo, daleč stran od teh zemeljskih neumnosti. (*Se nasloni na Ikarusa kot na starega prijatelja.*) Veš, na tem norem svetu, kjer vse drvi, drvi, drvi proti vojni, lahko le ptica zares razume pomen svobode. Dragi moj Ikarus, a veš, da so se za ta kos zemlje tu zunaj (*stopi do izhoda iz delavnice, dvigne vrata do konca in se zazre ven, po zemlji, ujet v zlato jutranjo zarjo*) tolkli že pred tisoči let? Kot da je sam Kristus pokopan v tej naši zemlji ... Slovenski zemlji? Nemški? Italijanski? (*Nekaj časa zre v daljavo, zamišljen ... nato se ozre proti nebu.*) Kako ne razumejo, da je zemlja samo ena in da se vsi na njej vrtimo z isto hitrostjo. Da se komaj držimo njenih las in da nas lahko ena sama nepremišljena poteza, en sam kašelj premočnega kanona odpihne z nje (*pihne v odprto dlan, nato pa jo stisne v pest*) in zemlja bo ostala, otresena nadležnih bolh, ki so brezobzirno pile kri iz njenih modrih žil. (*Stopi nazaj k Ikarusu.*) Kaj mi bo tak svet, dragi moj Ikarus? Ta naša Evropa s svojimi bolnimi idejami in s svojimi vojnimi napovedmi. Medtem ko na drugi strani sveta modro počiva Amerika,

⁷⁶ Prosim?

⁷⁷ Eee, ni pomembno.

kamor vabijo vso inteligenco sveta. Kjer je vsak dobrodošel, če le sprejme njihovo svobodo, njihovo brezmejnost. (*Se približa, kot da govori Ikarusu v uho, medtem se od zadaj v delavnico prikrade ZORA in ga posluša.*) Tja bova poletela, dragi moj. Samo da te dokončam. Stran od teh cesarjev in kraljev. Stran od Slovencev, Italijanov in Nemcev. V daljno Ameriko.

ZORA (*ga prekine*): A kar brez mene?

METHOD (*se zdrzne*): Zora? Kaj pa ti tukaj?

ZORA: A zdaj pa kar tako? "Kaj pa ti tukaj?"

METHOD (*se ozira naokoli*): Pazi no. Lahko naju kdo sliši.

ZORA: Kdo naju bo slišal? Cosimo je v svoji delavnici. Kaže novi punc, kako se suknjo zašije. (*ZORA se počasi približuje, METHOD se umika.*) Klepetata v tistem svojem neumnem jeziku, da ju čisto nič ne razumem. (*METHOD zadane ob Ikarusa.*) Jaz pa sanjarim o svojem izumitelju, ki mi je še ne dolgo tega govoril, kako me bo vzel s seboj v Ameriko.

METHOD: Pa tisto sem rekel tako ... v strasti.

ZORA: V strasti, ja. Zdaj te pa kar naenkrat skrbi, da bi naju kdo slišal. (Že čisto ob METHODU.) Takrat te pa to ni čisto nič skrbelo. (*Nežno, na uho.*) Če boš glasen ...

METHOD: Prosim, Zora. Cosimo nekaj sumi. Pa še prijatelj mi je. Ne smeva več. Ne takole, na odprtem.

ZORA (*nekaj časa ga gleda čisto od blizu, nato se hladno umakne*): Dobro. Očitno ti ni več mar zame ...

METHOD (*gre proti njej*): Ne, Zora, ni to. Saj sem vse resno mislil. Ampak pravim samo, da morava biti previdna.

ZORA: Kaj pa Amerika?

METHOD (*jo objame*): Zorica moja, to sem samo tako rekel. Ker se lepo sliši. Če bo letel kak kilometer, dva, bom že vesel ... Kakšna Amerika!

ZORA: Kaj pa vse tisto, da bova skupaj pobegnila?

METHOD: Bova. Bova. Ampak ne z Ikarusom. Zato morava biti previdna. (*Jo spusti, stopi do vhoda in pogleda ven.*) Zdaj še bolj kot kadar koli prej.

ZORA (*ga nekaj časa gleda, nato hladno*): Nazadnje si vse to drugače govoril. Da bo ta Ikarus letel do lune in nazaj. Torej so te samo besede?

METHOD: Zora ... prosim ...

ZORA: Veš kaj, dragi moj izumitelj, besed imam dovolj že pri Cosimu. Ves čas nekaj blebeče. Naredi pa nič. (*Se nasmeji sama sebi.*) Zdaj se celo trudi nekaj po slovensko. Jaz pa umiram od smeha. Kako naj bom s takim moškim? Če me je sram se klicati njegova žena?

METHOD: Jaz ga učim.

ZORA: Vem, ja. Veliki podučeni gospod Ziegler, ki zna vse knjige na pamet. Ki je hodil na Dunaj v šolo. (*Zelo glasno.*) Veliki Ziegler, ki bo poletel visoko v nebo!

METHOD (*ji pokaže, naj bo tiho, in skoraj zašepeta*): Zora, prosim te!

ZORA (*stopi do Ikarusa in gre z roko po robu*): A veš, da sem bila poleg, ko si oznanil, da boš poletel? Doli pri vodi sem prala, ko ste se drli drug čez drugega na vrtu, vsak z litrom vina v riti.

METHOD: Nikoli mi nisi povedala.

ZORA: Aldo je bral nek članek v cajtungu, da je zdaj doba letečih stvorov in da ni dolgo več čas, ko bomo na hrbtih mehanskih ptic poleteli do same lune. Pa si se vstal, pijan ko čep ... In razglasil pred celo zbrano družbo, da boš tudi ti poletel. Pa ti niso verjeli.

METHOD (*samemu sebi*): Še zdaj mi ne verjamejo.

ZORA: Ti si pa vztrajal. Gospod Ziegler, ki ve boljše od vseh nas. Si rekel, da boš poletel, še preden ti siva brada zraste.

METHOD: Še stavili smo se.

ZORA (*se mu približa*): In kje je zdaj to tvoje letalo? Tale kup nesreče tukaj? (*Gre z roko čez njegovo čedno urejeno brado.*) Kaj pa je tole, dragi moj Metod? (*Izpuli dlako, METODA vidno zaboli.*)

METHOD: Zora, prosim, razumi. Te stvari ... rabijo čas.

ZORA (*nekaj časa gleda sivo dlako, nakar jo frčne v METODA*): Moja siva sramota. (*Se obrne in odide, na vratih se sreča s COSIMOM in ADRIANO. Reče COSIMU:*) A ji greš našega velikega izumitelja predstaviti? Kar daj ... Povej ji, kako smo vsi ponosni, da ga imamo v naši ljubi Gorici. Velikega Metoda Zieglerja, o katerem bo cel svet pisal, ko bo poletel do lune. (*COSIMO jo začudeno gleda, ADRIANA stopi do METODA in mu ponudi roko.*)

ADRIANA: Buon giorno! Mi chiamo Adriana. Sono venuta aiutare il sarto Monti.⁷⁸

COSIMO (*se zasmeje, skoraj preveč dobre volje*): Cosimo, prego!⁷⁹

ADRIANA (*sramežljivo, medtem ko se rokujeta z METODOM*): Cosimo...

METHOD (*mimo ADRIANE vpraša COSIMA*): A to je ta tvoja nova dekla? A ne zna nič po naše?

COSIMO (*rdeč v obraz, vesel*): Si, si. To je ona. Ona je ... Cemut si dis ...⁸⁰
Une belese italiane?⁸¹ (*ADRIANA zardi.*)

METHOD: Italijanska lepotica.

COSIMO (*navdušeno pritrdi*): Si, si. In govori samo po naše.

METHOD: Jo bomo že naučili tudi po naše.

COSIMO (*se ujezi*): No, no.⁸² Mi ne boš je kvaril. (*Se obrne k ADRIANI.*)
Allora – (*Jo prime pod roko in jo pelje skozi delavnico, medtem ko ji kaže*

⁷⁸ Dober dan! Jaz sem Adriana. Sem prišla pomagat pri krojaču Montiju.

⁷⁹ Cosimo, lepo prosim!

⁸⁰ Kako se reče ...

⁸¹ Italijanska lepotica?

⁸² Ne, ne.

stvari kot kak vodič.) Qua ce l' officina dell' inventore, dove lavora sulla macchina volante. Questo e Ikarus. Poi abbiamo ancora –⁸³

ZORA (*od zunaj se jo sliši*): Cosimo! Stranko imaš!

COSIMO (*razdraženo, zakriči ven*): A chiste ore?⁸⁴

ZORA (*se zadere nazaj od zunaj*): Kakšne ima veze, koliko je ura? Če imaš stranko, imaš stranko. Takoj pridi!

COSIMO (*se zazre po delavnici in se najprej ADRIANI in nato METODU prijazno, osramočeno nasmehne, nato se odpravi ven*): Alore, prihajam!

ADRIANA *nekaj časa gleda za COSIMOM, izgubljena, nakar jo METHOD nagovori.*

METHOD: Da quale citta Italiana viene?⁸⁵

ADRIANA (*se nasmehne*): Trieste.

METHOD (*samemu sebi, a na glas*): Lepe deklice tale Trst rojeva. Pa četudi so lahovske, hudiča, da so iz samih nebes poslane! (*ADRIANA se nasmehne, METHOD takoj –*)

METHOD: Kaj se pa ti nasmihaš? A ni Cosimo rekel, da si čistokrvna Italijanka?

ADRIANA: Kolikor sem jaz razumela, je rekel italijanska lepotica.

METHOD: ... ki govori po naše?

ADRIANA: Ki govori po vaše.

METHOD: Kako to?

ADRIANA: Nona je Slovenka.

⁸³ Tukaj ima gospod izumitelj delavnico, kjer dela na svojem letečem stroju. Tole je Ikarus. Potem imamo pa še –

⁸⁴ Ob tej uri?

⁸⁵ Iz katerega dela Italije?

METHOD: Kaj pa ostali?

ADRIANA: Pa kimajo očetu, ki pravi, da smo čistokrvni Italijani že stoletja.

METHOD (*hladno*): Torej ste iz takšne družine ...

ADRIANA: Mogoče. Pa kaj?

METHOD: No, pa saj vidim, da vam gre slovenščina kar dobro od rok. Pa je Cosimo rekel, da ne znate!

ADRIANA (*se prisrčno nasmehne*): Me ni vprašal.

METHOD: Pa Zora?

ADRIANA: Ona je sicer vprašala, ampak ne preveč prijazno.

METHOD (*se malo zamisli*): Ja, ima kar oster jezik.

ZORA (*od zunaj, glasno*): Adriana? Kje je spet ta neumna Italijanka? Adriana??

ADRIANA (*poslušna, nato pogleda METODA*): Moram iti. Boste čuvali mojo skrivnost, gospod Ziegler?

METHOD: No, bova pa menda bila kar na "ti", a ne?

ADRIANA (*na odhodu*): Ne, gospod Ziegler. Bova kar na "vi". (*ADRIANA se nasmeje in že izgine skozi vrata, kjer se križa s COSIMOM. Ta še nekaj časa gleda za njo.*)

COSIMO: Eee, Metodo ... Jaz sem ... (*se zbudi iz sanjarij, išče besede*) ... zaljubljen.

METHOD: V koga? V Zoro?

COSIMO: Kaj bom v Zoro, kaj. Ona je diaul⁸⁶.

METHOD: V koga pa potem? (*Nekaj časa traja, preden dojamem.*) V ta novo?

⁸⁶ hudič

COSIMO (*opravičujoče, zasanjano*): Le biela. E anche dols.⁸⁷ Lepa in sladka.

METHOD (*tudi sam se zagleda proti vratom*): Lepa, ja. In sladka. (*Sčasoma se zbudi iz sanjarij.*) Ampak ti imaš svojo Zorico.

COSIMO: Ki je z drugim.

METHOD: Pa saj ne veš tega.

COSIMO: Če ne z drugim, pa s hudičem.

METHOD: Cosimo, kdaj se boš naučil? Vse ženske so poročene s hudičem. Ampak mi ne moremo brez tega ... (*išče besede*) ... žvepla in smodnika.

COSIMO: Metodo, a boš ti meni pisal?

METHOD: Tebi pisal? A kam greš?

COSIMO: Ne meni. (*Pokaže na vrata.*) Za meni.

METHOD: Za tebe? (*Nekaj časa zre proti vratom, nato dojame.*) Da bi pisal Adriani?

COSIMO: Allora, ti si intelignenten e tu ses romantica.⁸⁸

METHOD: Ampak saj je Italijanka!

COSIMO: Si, si. Ampak ti znaš tako kot Dante. Melodično.

METHOD: Po lahovsko?

COSIMO: Si. Da bi ji pisal. Da je divine⁸⁹.

METHOD (*razmišlja*): Kaj dobim v zameno, da si roke mažem s takšnimi posli?

⁸⁷ Tako je lepa. Tako je sladka.

⁸⁸ In ti si romantik.

⁸⁹ božanska

COSIMO: Alore. Midva sma amis⁹⁰.

METHOD: Prijatelja že, ampak ti imaš nekaj, kar jaz rabim.

COSIMO (*se dela neumnega*): Kaj?

METHOD: Dobro veš, kaj.

COSIMO: Pa dobro. Meter, dva?

METHOD: A veš, koliko rabiš za dobro padalo?

COSIMO: Alore Metodo, ono ni poceni. Ono je drago.

METHOD: Dobro vem, da je drago. Ampak to je moja cena. Rabim dvanajst metrov blaga.

COSIMO: Dodis? Tu ses normal?⁹¹

METHOD: Svile.

COSIMO: Filande?? Ti si nor.

METHOD: Cosimo, saj ti pravim, da drugo ne pride v poštev. Samo svila je dovolj lahka, da jadra čez zrak. Poglej! (*Gre do predala v pisalni mizi in vzame ven dolg kos svile, nekakšen svilen šal, in ga vrže v zrak.*) Najprej skočiš ... (*Svilen šal se počasi spušča proti tlom.*) In potem jadraš proti zemlji kot na vetrni odeji ... (*Šal se spusti na tla, podrsa po tleh in se ustavi pred nogami COSIMA.*) In pristaneš kot ptica na robu jezera, ko pride močit svoj kljun.

COSIMO (*gleda v svilen šal pri svojih nogah*): Pa svila je draga.

METHOD (*pobere šal in ga spravi v predal*): Tako kot moja beseda.

COSIMO: Pa zdaj so vse zaprli. Dvanajst metrov svile. Cesar vse vzame za vojska ...

⁹⁰ prijatelja

⁹¹ Dvanajst? A si normalen?

METOD: Kaj me brigajo cesarjevi ukrepi. Če hočeš, da ji pišem, mi boš priskrbel svilo. To je edini ukrep, ki mene zanima.

COSIMO: Ma ...

METOD: Potem ji pa kar sam piši o Danteju in rožicah. *(Se obrne, da bo šel do izhoda. COSIMO se mu sčasoma obesi na roko.)*

COSIMO: Metodo, prosim.

METOD (čaka): Kaj?

COSIMO: Bom prinesel.

METOD: Boš prinesel kaj?

COSIMO: Bom prinesel tvoja svila. *(METOD pokima, nato oba stopita na zunanjo stran garažnih vrat.)* Ti pa piši Adriani. *(COSIMO odide pred METODOM. Ta še malo postoji in gleda proti Ikarusu.)*

METOD *(sam sebi)*: Upam, da res ... Ker drugače ne vem, kako bom pristal ... *(METOD zapre garažna vrata.)*

Tema.

5. prizor: Za slovensko stvar

Delavnica je prazna in zaprta. Svetloba zunaj je drugačna, bliža se večer. Ni še sončni zahod, vendar svetloba že postaja oranžna. Bije skozi špranje v garažnih vratih. V prostoru je mračno. Čez nekaj časa skozi prehod pride v delavnico ADRIANA. V rokah drži pismo. Malo je plašna, skriva se. Steče do okna ob garažnih vratih in spusti v prostor nekaj svetlobe, da si lahko ogleda pismo. Nato ga odpre in bere. Večkrat vzdihne, šokirana zaradi vsebine. Iz daljave se zaslišita COSIMO in METOD v pogovoru. Približujeta se. Adriana ju ne sliši.

COSIMO (*razdraženo, izza*): Par cui? Par cui?⁹²

METHOD (*razdraženo, izza*): Kako to misliš? Za koga? Za našo domovino!
Sicer nam jo bodo Rusi in Srbi čisto razklogdali!

COSIMO (*še bolj jezno, izza, bliže*): Domovina? Chiste no e le mie domovina!⁹³

METHOD (*pri vratih, glasno, ADRIANA ne reagira, je zatopljena v pismo*):
Za tisto domovino, ki ti je dajala kruh v usta zadnjih dvajset let!
(METHOD *odpre garažna vrata, ADRIANA se zbudi iz zasanjanosti, a je prepozno, da bi zbežala.*)

COSIMO: Kakšen kruh, kakšen kruh! Samo lakota in cesarjeva obvestila!
(*Pomoli METHODU v roko plakat, cesarjevo obvestilo.*) Ferbotten chiste!⁹⁴
Ferbotten che l'altre!⁹⁵ Kakšen kruh, che mi scusi ...⁹⁶

METHOD (*pomirjujoče*): Daj, stopi raje k meni na eno večerno kapljico. Bova skupaj pozabila, pod kakšnim cesarjem si lomiva hrbet. (COSIMO *že hoče stopiti notri. Ko se METHOD obrne, zagleda ADRIANO, skrito v kotu. Ne pokaže znakov, da jo je videl, le ustavi COSIMA.*) Ali pa greva raje jutri? Nekaj se me loteva. Najbrž bo to tisto ... (*Zakašlja in pošmrka.*) ... pomanjkanje domovine, o katerem govoriš. Ti gre prepil naravnost čez dušo.

COSIMO (*odmahne z roko*): Sloveno ludo ...⁹⁷ Kdo vas rabi ...

COSIMO *odide, zadaj se svetloba počasi, nezaznavno spreminja. Zdaj je že oranžna. METHOD gre do svoje delovne mize. ADRIANA ga nekaj časa opazuje, in ko je prepričana, da je ni videl, se potilho odpravi proti garažnim vratom. Ko je že skoraj na izhodu, se METHOD oglasi, ne da bi se obrnil.*

METHOD: Mogoče bi pa drugič počakali, da pridem iz službe, da ne rabite vdirat v mojo delavnico, gospodična Adriana.

⁹² Za koga? Za koga?

⁹³ To ni moja

⁹⁴ Prepovedano to!

⁹⁵ Prepovedano ono!

⁹⁶ lepo prosim

⁹⁷ Nori Slovenec ...

ADRIANA (*zamrzne na izhodu; premišljuje, nato odvrne*): Zora me je poslala!
Da ... (*Išče besede.*) Da pospravim pri vas.

METHOD (*se obrne proti njej*): A res?

ADRIANA: Res.

METHOD: No, potem pa v redu.

ADRIANA *nekaj časa stoji, nakar se odpravi, da bo šla – skozi glavni izhod.*

METHOD: Kam pa greste?

ADRIANA: Ja ... Nazaj v šivalnico.

METHOD (*pokaže na stranski vhod*): A niste tu skozi prišli?

ADRIANA: No, seveda. (*Se odpravi, da bo šla.*)

METHOD: Pa toliko, da boste vedeli za drugič ... Ta vhod se naj ne bi uporabljal. Sem podnajemnik pri gospodu Montiju ... (*se nasmehne*), se opravičujem, gospodu Cosimu za vas. (*ADRIANA je nerodno.*) Torej, ta vhod naj bi bil zaklenjen.

ADRIANA: Ključ je bil notri.

METHOD: Potem pa le poskrbite, da ga vrnete gospe Monti, ko se boste vračali, da ga spravi na svoje mesto. (*ADRIANA je rahlo presenečena, nato se odpravi mimo METODA. Ta ji preseka pot z roko.*) Kam pa greste tako hitro?

ADRIANA: Ja, nazaj v šivalnico. Saj sem rekla.

METHOD (*se ozre po prašni delavnici*): Kaj niste rekli, da ste prišli pomest?

ADRIANA (*se še ona ozre, nato se nasmehne*): Seveda, gospod Ziegler, seveda.

ADRIANA *iz kota pobere metlo in začne pometati. Prah se dviguje visoko v zrak.*

METHOD *jo nekaj časa opazuje, nato stopi bliže, skoraj preblizu. Nekaj*

časa si jo še ogleduje, medtem ko je ona sklonjena v nasprotno smer, nakar seže z roko proti njenemu sklonjenemu telesu in od zadaj iz žepa njenega predpasnika izvleče pismo.

METHOD: Kaj pa je to?

Začne prebirati pismo. ADRIANA se obrne, da mu ga bo vzela.

ADRIANA: Prosim, vrnite mi to. To ni za vas.

METHOD (*METHOD ji pisma ne da in bere naprej*): Kakor kaže, imate nekakšnega občudovalca.

ADRIANA (*ne kaže preveč interesa*): Skrivni občudovalec. Navadna šleva, ki se boji zavrnitve in se zato skriva za anonimnostjo pisane besede.

METHOD (*presenečen*): A vam torej ni všeč, da vam je pisal? (*Se poglobi v pismo.*) Kaj pa tole tukaj? (*Pokaže s prstom.*) L'amor che move il sole e l'altre stelle. Pravi, da njegova ljubezen premika cel nebesni svod. To ni kar za zavreči!

ADRIANA: Danteja zna vsak citirati.

METHOD (*presenečen*): Poznate torej?

ADRIANA: Seveda. Pa še zadnja vrstica je. Niti poglobil se ni v Danteja, ampak ga je samo na hitro odprl.

METHOD: Oh, to pa ni res. Kaj pa tole? (*Išče po pismu.*) In te misericordia, in te pietate, in te magnificenza, in te s'aduna –⁹⁸

ADRIANA (*ga prekine*): V meni je vse, samo navdušenja nad temi sposobnimi besedami ni.

METHOD (*vidno razočaran*): Mogoče pa so to pretežke besede za vas. Saj ste vendar samo navadna šivilja, pa najbrž ne razumete pomena teh –

⁹⁸ V tebi je milina, v tebi je usmiljenje, v tebi mogočnost, v tebi je združeno vse -

ADRIANA (*ga prekine, zdaj že razdražena*): Lo maggior don che Dio per sua larghezza fesse creando, e a la sua bontate più conformato, e quel ch'è più apprezza, fu de la volontà la libertate.⁹⁹

METHOD (*poln občudovanja*): Svobodna volja, največji dar Boga.

ADRIANA: In jaz v svoji svobodni volji ostajam nenavdušena nad tem ljubezenskim pismom sposojenih idej.

METHOD (*spusti pismo, ADRIANA ga pomete, METHOD jo še nekaj časa gleda, nato se opogumi*): Torej ste šolani?

ADRIANA: Seveda. Ampak kaj ti bo šola v teh norih časih?

METHOD: Šola je preteklost, sedanjost in prihodnost. Brez šole bi naš narod že zdavnaj požrle svetovne sile.

ADRIANA: Naš narod je pa imel šole že od nekdaj, pa se še vedno ne moremo sporazumeti, da bi se dokončno enkrat združili.

METHOD: Vam kar uspeva. Okoli Italije vsepovsod letijo bombe, vaša kraljevina pa pametno čaka, medtem ko njeni zavezniki hirajo.

ADRIANA: Bojim se, da ne bo več dolgo čakala.

METHOD (*jo presliši*): Kako to, da ste šivilja, ko ste pa tako razgledani?

ADRIANA: Svobodna volja.

METHOD (*presenečen*): Sami ste se odločili?

ADRIANA: Ne.

METHOD: Kako pa potem?

Svetloba zunaj je medtem dobila oranžno-rdeč odtenek.

ADRIANA: Odločitve iz preteklosti vedno vplivajo na prihodnost.

⁹⁹ Največji dar, ki ga je Bog v svoji veličini in ljubezni podaril stvarstvu, je bila moč svobodne volje.

METOD: Toda kakšne odločitve?

ADRIANA se obrne proti njemu. V tistem pride v delavnico H. RICHTER.

H. RICHTER: Herr Ziegler?

METOD (*posmehljivo*): Ja, gospod Richter?

H. RICHTER: Imate kaj za poročati?

METOD: O čem?

H. RICHTER: O dani situaciji.

METOD: Kakšni dani situaciji?

ADRIANA: Scusi, por favore.¹⁰⁰

Pometa naprej, RICHTER pokaže nanjo.

H. RICHTER: Kdo je ona?

METOD: Pusti njo... Kaj bi spet rad? Menda ti niso tvojih nemških dokumentov raztrgali. Kaj bi pa delal, če bi ostal brez svoje ovratnice?

H. RICHTER: Dobro, Metod, zdaj te imam že počasi dovolj. Vojna je na našem pragu, ti se pa šališ o stvareh, ki bi nam morale biti vsem domače. Mi smo nemški, že odkar smo zlezli iz blata.

METOD: Zanimivo nemščino ti to govoriš. A takšno na Dunaju govorijo?

H. RICHTER: Slovenec je sin avstrijske matere. Tako je od davnega veka in stran od Avstrijcev nam ni prihodnosti.

METOD: Ne vem, če bi se strinjal s takšno držo.

H. RICHTER: Kaj bi pa ti? K Srbom šel? Da boš molil k njihovi zastavi in njihovem vladiki?

¹⁰⁰ Oprostite, prosim.

METOD: Vsepovsod je bolje kot pod Avstrijci, ki nas pošiljajo umirat na drug konec sveta, tam nekje pri Rusiji. A misliš, da je veliko Avstrijcev umrlo za avstrijsko krono? Ali pa so tiste avstrijske brke ščitili Slovani, večni sužnji Germanov?

H. RICHTER: Bi raje ščitil domačo grudo?

METOD: Za slovensko zemljo z veseljem umrem, za avstrijsko nikoli!

H. RICHTER: Se ti bo želja še prehitro uresničila. Si kaj videl signorja Calabra?

METOD (*se zareži*): A te je ljubček zapustil?

H. RICHTER: Daj, ne govori neumnosti. A ne razumeš, kaj se dogaja?

ADRIANA *ves ta čas pometa, zdaj se pripravlja na odhod.*

METOD: Pa ti si res občutljiva rožica.

H. RICHTER: Preberi si kdaj še kak časopis, ne pa samo tistih knjig, ki kisajo možgane in jih delajo lene za politične neizogibnosti.

METOD: Kaj ste spet zakuhali? Novo vojno? A ne veste, da še prejšnje nismo končali?

ADRIANA *se odpravlja ven, mimo H. RICHTERJA. Ta jo grobo prime za roko.*

H. RICHTER: Tile Lahi so si drznili preklicati zavezništvo z nemškimi silami.

ADRIANA: Prego, mi fa male.¹⁰¹

METOD (*jo zvleče za sebe, stran od H. RICHTERJA*): Daj, pusti ubogo revo pri miru.

H. RICHTER: Špijun! Ščitiš sovražnike? Kje je Cosimo?

¹⁰¹ Prosim, boli me.

METOD: O kakšnem preklicu zavezništva govoriš? Saj so vendar nevtralni.

H. RICHTER: Na drugi strani meje se zbira lahovska vojska. Avstrijci so že sprožili postopke. Vojna se začinja! (*Zadaj se svetloba spremeni v rdečo.*)

METOD: Pa saj vojna že lep čas traja.

H. RICHTER: Če ti pravim, da imajo vojsko na meji. Kajzer je razjarjen. Vojna bo ti rečem. Tu na našem!

METOD (*nekaj časa molči*): Vojna na našem?

H. RICHTER: Povej mi raje, kje je Cosimo?

METOD: Ja, kje. Doma najbrž.

H. RICHTER: Ga ni. Od tam prihajam.

METOD: Pa saj on je naš. On ne bi –

H. RICHTER: Kaj ne bi. Naši ljudje so znali povedati, da so ga videli s signorjem Calabrom vsaj trikrat v zadnjem tednu.

METOD: Pa saj je Signor Calabro tudi –

H. RICHTER: A misliš, da so sovražniki samo tam čez? Tudi pri nas jih imamo, kače italijanske!

METOD: Dobro, ampak Cosimo? Saj ima ženo tu. Pa otroka.

H. RICHTER: Načrtujejo prodor vse do Gorice. Potem bo lahko prišel že za večerjo nazaj v domačo kuhinjo. Sicer pa selimo civiliste v Avstrijo. Zaradi varnosti, se razume. (*Se obrne proti ADRIANI.*) Tudi za takšne bo prostora tam, kar povej ji, naj spakira. Jutri gredo prvi vlaki. (*Nazaj METODU.*) Ti pa se zjutraj zglašiš za prekomando.

METOD: Kakšno prekomando?

H. RICHTER: Vojska bo. In vojska je za vse.

H. RICHTER odide. ADRIANA priteče do METODA.

ADRIANA: A bo res vojna?

METOD: Kaj me to vsi sprašujete! Toliko vem kot ostali. Si slišala, kaj je Richter rekel. Vaši nas napadajo.

ADRIANA: Moram domov. Takoj moram domov. (*Steče ven, METOD kriči za njo.*)

METOD: A zdaj bi pa bežala? A ne boš počakala svojih ljudi, ko bodo zakorakali v Gorico?

(*Steče za njo ven.*) K svojim Lahom, ki bi radi zemljo, ki ni njihova? (*Steče za njo, na odru ostane samo Ikarus, napol zgrajen, zadaj pa rdeča svetloba, ki se počasi pretopi v noč.*)

Tema.

2. DEJANJE: KRVAVI VEČERI

1. prizor: Begunci in pankrt

Večer je. Znova smo v delavnici. Garažna vrata so odprta in od zadaj vanjo vdira rdeča svetloba večera, krvava. Od daleč se slišijo strelji pušk in gromenje topov. V delavnici se skrivata ZORA in CARLO. Od zunaj slišimo krike HERR RICHTERJA.

H. RICHTER (*izven*): Preiščite vse hiše v tej ulici. Hočem, da je vse prazno do jutra, preden pride generalštab. Te hiše morajo biti prazne.

H. RICHTER (*stopi v delavnico in jo na hitro preleti s pogledom. Ne pogleda pod Ikarusa, kjer se skrivata ZORA in CARLO. H. RICHTER nekaj časa stoji v prazni delavnici in razmišlja*): Kaj nam je bilo tega treba? Pol mesta praznega za te proklete Lahe. Bodoči upi našega naroda pa umirajo na fronti ... (*Odide iz delavnice.*)

ZORA (*se povleče izpod Ikarusa, nato pomaga še CARLU*): Si ga slišal? Zdaj pa samo še po naše govori, ko gre za našo zemljo in ko vsi že vemo, da bo ta država propadla.

CARLO: Mama, zakaj ne greva s tistimi vlaki?

ZORA: A te zanima, kako Dunaj zgleda?

CARLO: Vsi moji prijatelji so šli.

ZORA: Pa ne gredo na Dunaj. Mi je pisala Marina. Tam, kjer so oni zdaj, se živi kot pri prašičih. Samo blato. Pa lakota jih daje, ker država nima za jesti.

CARLO: Ampak imajo pa prijatelje. Tu pa še šole več ni.

ZORA: Pa tako si se upiral šoli ...

Slišita korake. Zopet se skrivata pod Ikarusa. V delavnico stopi ADRIANA, v rokah nosi dojenčka, povitega v belo rjuho. ZORA jo zagleda in skoči izpod Ikarusa.

ZORA: Kam pa ti? A misliš, da boš lahko kradla, še preden boste vojno zmagali?

ADRIANA (*presenečena*): Mi scuso. Pensavo fosse vuoto.¹⁰²

ZORA *pogleda proti CARLU. Ta se zvleče izpod Ikarusa.*

CARLO: Da je prazno, je mislila.

ZORA: Seveda je prazno. Vse je prazno, ko so nas pa čisto sestradali ti tvoji ... (*Se zažene proti njej. Takrat zagleda dojenčka v ADRIANINEM naročju.*) Kaj pa je to? A si pankrta prinesla?

¹⁰² Se opravičujem. Sem mislila, da je prazno.

ADRIANA: Non capisco.¹⁰³

CARLO: Ne razume.

ZORA (*CARLU, razdraženo*): Pankrt! Kako se reče pankrt po Italijansko?

CARLO (*začudeno*): Kaj je to pankrt?

ZORA: To, kar bi ti bil, če ne bi bil od očeta.

CARLO: Slovenec?

(*ADRIANI wide smeh.*)

ZORA: Kaj se pa ti smeješ, krota italijanska? (*ADRIANA se zresni.*) A ti slučajno znaš po naše? (*Se obrne h CARLU.*) Si ti vedel za to, mali?

CARLO: Jaz nisem nič vedel. Jaz nisem nič vedel.

ZORA: Ti bom jaz že dala, da mami prikrivaš stvari. In to sploh zdaj, ko nas itak vsi sumijo zaradi tvojega očeta! (*Zagrabi CARLA, da ga bo po riti. ADRIANA vskoči z besedo.*)

ADRIANA: Prosim, ni vedel.

CARLO: Nisem vedel! Nisem vedel!

ZORA: Kaj se ti vmešavaš, kača lahovska! Raje se vrni v tisti vaš Rim, ne pa da nosiš podmladek s seboj v naše kraje.

ADRIANA: Ti kraji niso vaši!

ZORA (*spusti CARLA in gre proti ADRIANI*): Čigavi pa so? Vaši?

ADRIANA: Ravno toliko kot vaši! (*Od zunaj pride v delavnico H. RICHTER.*)

H. RICHTER: Steiner! Tukaj imamo še tri! (*ADRIANI in ZORI*): Kaj je zdaj to? A boste počakali, da vas Italijani dobijo? Ofenziva prihaja v Gorico. Tukaj ni več varno. (*Malo pomisli, nato nadaljuje.*) Mogoče bi

¹⁰³ Ne razumem.

vama pa bilo to bolj všeč? A bi radi počakali? Verjemita mi, da vama bombardiranje ne uide.

ZORA: Herr Richter, midva s Carlotom nisva s to Italijanko.

H. RICHTER: A tvoj pa ni Italijan?

ZORA: On je Furlan! To je čisto nekaj drugega!

H. RICHTER: Pa je vseeno šel preko meje k sovražnikom in prijel puško v roko za svoje rimske vladarje. To je zame Italijan. Reče, da je za eno stran, pa drži figo v žepu in ob pravem trenutku prestopi. (*ZORA je tiho.*) Tako, ja. Ampak naša država je pravična in bo tudi za takšne, kot sta vidva s Carlotom, lepo poskrbela. Že tri begunske vlake sta zamudila. Naslednjega ne bosta. (*Se obrne k ADRIANI.*) Kaj pa vi, gospodična Marino? (*Zagleda dojenčka, šokiran.*) Kaj imate to v rokah? Nekaj od naših zaveznikov?

ADRIANA: Prosim, pustite me na miru!

H. RICHTER: Pa še po naše zna. Nazadnje ste pa samo po vaše blebetali ... (*Se obrne k ZORI.*) Mogoče pa ta Italijanka sluti, da so se njihovi ljudje ušteli, ko so avstrijsko krono napadli. Se je hitro priučila našega jezika.

ZORA: Naš jezik ne bo kaj veliko pomagal pod dunajsko krono.

H. RICHTER: Zdaj prihajajo drugi časi. Slovenci bomo dobili federacijo. (*Pokaže spet na dojenčka.*) Pa se ne spomnim, da bi ga prijavi na upravi.

ADRIANA: V Trstu je prijavljen.

H. RICHTER: A tam ste ga skotili? Kako je pa ime temu pankrtu? Gabrielle? Emmanuell? Luigi? Sama lepa imena. Pogumna, a nespametna. In tako kot vaš pankrt rinejo v tuje kraje brez dovoljenja. (*Vzame v roke beležko.*) No, kako je ime temu Lahu? (*Bridko.*) Da izvršim še zadnje dejanje v svoji funkciji, preden grem v gore.

ADRIANA: Bambino.

H. RICHTER: To pa ja ni ime. Ne morete ga kar dojenček klicati.

ADRIANA: Ime bi mu moral oče dati. Pa se mu je preveč mudilo k drugi.

ZORA: Pa ga boš morala poimenovati!

ADRIANA: Takoj ko bo shodil, ga bom poslala delat, potem pa si naj kar sam izmisli ime za v delavsko knjižico.

H. RICHTER: Jutri zjutraj je zadnji vlak za selitve. Če ne boste na njem vsi štirje, boste lahko kar tule vedrili, ko bodo bombe padale po Gorici.

H. RICHTER odide ven v rdečo svetlobo.

ZORA: Pridi, greva spakirat.

Zagrabi CARLA za roko in ga zvleče skozi prehod v šivalnico. RICHTER čez prehod še doda, preden odide.

H. RICHTER: Pa najdite mu neko nemško ime ...

ADRIANA: Vseeno mi je, kako se ga kliče! Per me lo puoi chiamare anche bastardo.¹⁰⁴ *(Se sesede skupaj z otrokom, nekaj časa gleda v prazno, obraz ima kamnit in brezizrazen, kar naenkrat zajoje. Nekaj časa joče, v ozadju pa nebo krvavi od rdeče barve. Nato se nekajkrat zabliška, čez čas izredno močno zagrmi. ADRIANA se zažene proti vratom v šivalnico, vendar so zaklenjena. Tolče po njih.)* Zora! Prosim vas! Odprite!! *(Nekaj časa tolče po vratih, vendar ni nobenega odziva, skuša se skriti pod Ikarusa, ne gre ... V paniki zbeži ven. Zvok se bliža. Oder je sedaj v čisti temi, samo še bliski ga osvetljujejo. Kmalu se sliši strele pušk in kriki množice razjarjenih vojakov.)*

Tema.

¹⁰⁴ Zaradi mene je lahko tudi pankrt.

2. prizor: Stanje na fronti

Vse je v temi. Še vedno bobnijo eksplozije, vendar zdaj ni več zamika med svetlobo in zvokom, saj so eksplozije čisto blizu. Med bliski se vidi obrise METODA na levi, gleda skozi daljnogled nekam v daljavo na desni. Vsakič ko sliši eksplozijo, trzne s celim telesom. Čez čas vzame iz torbe beležko in si začne nekaj zapisovati.

METOD: Zahodno petnajst stopinj, enajst minut. Južno tri stopinje, šestinštirideset minut. (*Znova gleda skozi daljnogled, nato ga spet odloži in si začne zapisovati.*) Zahodno dvanajst stopinj, petinpetdeset minut. Južno tri stopinje, dve minuti. (*Z njegove desne k njemu prileze H. RICHTER, kakor da bi se do njega splazil po tesnem tunelu. Zaradi hrupa se morata oba dreti.*)

H. RICHTER: Imaš koordinate?

METOD (*poda list papirja*): Razlezli so se.

H. RICHTER (*gleda v list*): Liebe Gott! Pa si to dobro izmeril?

METOD: Nisem slep.

H. RICHTER: Nisem rekel, da si.

METOD: Potem pa nesi ta list k telegrafistu in me pusti, da opravljam svoje delo.

H. RICHTER: Poslušaj, Metod, a nisva zdaj v istem dreku?

METOD: Nisva, ne. Nemčurji prekleti. Samo malo se priliznete Avstrijcem, pa že dobite značke za pohlevnost.

H. RICHTER: A misliš, da ti si pa kar po pomoti na izvidnici namesto spodaj v ofenzivi?

METOD (*se obrne k H. RICHTERJU*): Bolje zate, da mi ne rečeš, da si posredoval!

H. RICHTER: Slovenci moramo skupaj potegniti!

METHOD: A zdaj si pa kar naenkrat spet Slovenec?

H. RICHTER: Nimam se kaj sramovati. Raje sem sit Slovenec pod Avstrijcem kot lačen Slovenec pod ... Pod kom že?

METHOD: Pod nikomer! Jugoslavija! To je za vse enako. Demokratična in socialna razdelitev oblasti.

H. RICHTER: Seveda. Pod srbskim kraljem. A misliš, da bodo avstrijski Srbi dolgo trpeli našo družbo brez svojih bratov?

METHOD (*dvigne daljnogled k očem*): A ne rabiš odnesti koordinat?

H. RICHTER (*hoče še nekaj dodati, a si premisli*): Pazi na Lahe. Pridem nazaj z novo direktivo.

H. RICHTER se splazi nazaj v luknjo, METHOD spet opazuje. Nekaj časa se bombardiranje nadaljuje, nakar eksplozije utihnejo. Z desne prileze na prizorišče COSIMO. Tako kot METHOD, tudi on opazuje nasprotno vojsko z daljnogledom. Nekaj časa gledata drug proti drugemu, vendar se ne vidita. COSIMO si prav tako zapisuje koordinate v beležko.

COSIMO: D'opre a ... est cinquante cinc gras siet minus ... a sud ... tre gras, cinquantesink minus ... fino a ist trentedoi gras un minus ... a sud un gras tredis minus.¹⁰⁵

METHOD: Prokleti Lahi. Kaj nam je bilo tega treba, da se tu po teh gorah podimo?

Z desne na prizorišče prileze S. CALABRO in pobere zapiske iz COSIMOVE beležke.

S. CALABRO: Qualcosa di particolare?¹⁰⁶

¹⁰⁵ Od: vzhodno petintrideset stopinj, sedem minut, južno tri stopinje, petinpetdeset minut. Do: vzhodno dvaintrideset stopinj, ena minuta, južno ena stopinja, trinajst minut.

¹⁰⁶ Kaj posebnega?

METOD: Da ste še Furlane naščuvali proti nam ... Tega vam nikoli ne odpustim.

COSIMO: No.¹⁰⁷

S. CALABRO: Osservali attentamente che non avanzino.¹⁰⁸

METOD: Le kaj zdaj Cosimo počne s temi Lahi? A jim čevlje glanca ali jim riti liže?

S. CALABRO: Mi hai capito?¹⁰⁹

COSIMO (*zadirčno, a potih*): Lasimi in pas.¹¹⁰

METOD: Če ne enemu gospodarju, pa drugemu. Furlan neumen.

S. CALABRO: Scusi?¹¹¹

COSIMO: Lasimi in pas!¹¹²

METOD (*se zadere v prazno*): A ti paše italijanska rit? Ti paše njen okus? Proklet Lah neumen furlanski! Naj se ti zatakne od njihovih špagetov!

COSIMO in S. CALABRO oba slišita krik iz daljave. S. CALABRO potreplja COSIMA po rami, naj pogleda. Ta dvigne daljnogled in začne loviti glas po gorovjih, medtem ko si S. CALABRO prisloni ostrirovelsko puško k očesu. METOD medtem vstane in še bolj na glas kriči čez praznino.

METOD: Da mi vsi pocrkate, prekleti makaronarji požrešni! Nehvaležni za zemljo, ki jo imate! Mi pa že stoletja trpimo pod drugimi! Kako si drznete? Kako si upate biti še naše zemlje lačni?!

¹⁰⁷ Ne.

¹⁰⁸ Le dobro jih opazuj, da ne prodrejo.

¹⁰⁹ Si me razumel?

¹¹⁰ Pusti me pri miru.

¹¹¹ Prosim?

¹¹² Pusti me pri miru!

S. CALABRO: Lo hai trovato?¹¹³

COSIMO: Siri, siri.¹¹⁴

Iz luknje na levi prileze H. RICHTER, kriči.

H. RICHTER: A se je tebi čisto zmešalo? (*Zvleče METODA dol.*) Na drugi strani pa cela Italijanska armada!

S. CALABRO (*nestrpno*): Dov'e'? Dov'e'?¹¹⁵

METHOD: Poščijem se na te Italijane in njihove gnile puške!

COSIMO: Spiete ...¹¹⁶

METHOD: Trikrat manj nas je, pa nas ne morejo. (*Se dvigne nazaj in spet kriči.*) Kaj rinete v vojno, če ne znate puške prijeti? Kaj nas vlečete, da se podimo po teh gorah in jih luknjamo z bombami?

H. RICHTER (*zvleče METODA dol in mu z dlanmi zapre usta*): Zdaj pa dovolj. Bi rad, da oba pocrkava med temi skalami?

COSIMO (*vzklikne*): Li che! Le dret!¹¹⁷

S. CALABRO *usmeri puško naravnost predse v levo polovico prizorišča. H. RICHTER medtem spusti roke z METODA. Ta se preda in nadaljuje potih.*

METHOD: Richter, a ti ne razumeš, da sva že zdavnaj umrla? Samo vprašanje časa je še, kateri dan v letu.

COSIMO (*pomirjujoče*): Quiet. E planc.¹¹⁸

METHOD: Ampak v tej vojni. In za te Italijane tam spredaj.

¹¹³ Si ga našel?

¹¹⁴ Iščem, iščem.

¹¹⁵ Kje je? Kje je?

¹¹⁶ Počakaj ...

¹¹⁷ Tamle je! Naravnost!

¹¹⁸ Mirno. Počasi.

S. CALABRO: Lo tengo di mira.¹¹⁹

METHOD: In za tiste Avstrijce tam zadaj.

H. RICHTER: Ti Avstrijci bodo vsak čas užgali svoje kanone proti Italijanom in bomo končno razbili njihovo črto!

METHOD: To zgodbo sem že slišal.

H. RICHTER: Preveč so se razlezli. Zdaj jih bomo razbili, boš videl.

METHOD (*miren, se dviga v počep*): Videl sem že vse, kar sem rabil videti. Propad človeštva in razkroj vsega svetega. Ko sosed mori soseda za krpo neplodne zemlje. Daj, greva v bunker, preden začne pokati.

METHOD *vstane, S. CALABRO ga zagleda, ustrelj in zadene METODA v grlo.*

METHOD: Aaargh ...

Kri poškropi H. RICHTERJA, ta zagradi METODA za grlo in ga začne vleči proti luknji.

H. RICHTER: Drži se, Ziegler! Da mi ne bi slučajno crknil, pesjan trmasti! Nisem ti dal dovoljenja, da crkneš! (*S. CALABRO še strelja, vendar ne zadene.*) Prokleti Lahi! Naj vas kanoni požrejo! (*Zvleče METODA v luknjo. S. CALABRO spusti puško.*)

S. CALABRO: Uno l'ho colpito.¹²⁰

COSIMO: Un par un.¹²¹

V tistem se ponovijo eksplozije, zdaj se bliska na desni. COSIMO in S. CALABRO padeta po tleh. Videti je, da sta ranjena. Nekaj časa se še bliska. Eksplozije so ušesa parajoče. Nato utihnejo.

Tema.

¹¹⁹ Imam ga v merku.

¹²⁰ Enega sem zadel.

¹²¹ Enega po enega.

3. prizor: Avstrijska Gorica

Dan je. Na odru je nekaj postelj za ranjence. Na eni od njih leži ranjenec (METOD) s povito glavo, neprepoznaven in nepremičen. Na tleh na drugi strani leži COSIMO s povito ramo, priklenjen na steno na kupu slame. Prostor prepoznamo kot METODOVO delavnico. Zdaj je preurejena v vojaško bolnišnico. Garažna vrata so odprta. Svet je v razsulu in nesnaga je vsepovsod, tudi v improvizirani bolnišnici. Notri sije rdeča svetloba od zunaj. Iz daljave se bliska in sliši se pridušeno bobnenje eksplozij. V garažo stopi H. RICHTER. Stopi do COSIMA in ga sune med rebra.

H. RICHTER: Ti je všeč, kako smo ti postlali?

COSIMO: Po avstrijsko. Za vaša ljudi tutto, za druga ljudi pa suho slama.

H. RICHTER: Za takšne, kot si ti, bi bil najboljši metek v glavo.

COSIMO: Zakaj? Ker hočema svoja zemlja, da je naša?

H. RICHTER (*ga brcne v glavo*): Čigava zemlja?

COSIMO: Nostre. Nostre.¹²²

H. RICHTER: Da te ni sram, Lah nehvaležni. Kajzer te je od malega vzgajal. Te naučil pisati, ti dal streho nad glavo, vse ti je dal!

COSIMO: Dut¹²³, samo da sem njegov sclaf¹²⁴. Da klanjam glava.

H. RICHTER: Tišina, Lah neotesan!

COSIMO: Lah! Lah! Samo to znaš, da rečeš. Da sem Lah.

H. RICHTER: Kaj si pa drugega kot Lah!

¹²² Naša. Naša.

¹²³ Vse

¹²⁴ suženj

COSIMO: Nisem Lah. Jaz sem Fur-lan.

H. RICHTER: Če si pa Furlan, kaj pa potem dvigaš puško za Laha!

COSIMO: Oni nam bodo dali zemlja, svoboda. L'Italia le libertat.¹²⁵

H. RICHTER (*zagrabi COSIMA za verigo*): Tukaj imaš zdaj svojo svobodo. Pljuvaš v skledo in skleda pljuva nazaj! (*COSIMO mu pljune v obraz.*) Pa tudi pesti ima ta skleda. (*H. RICHTER ga udari po gobcu.*) Pa še kaj hujšega za takšne Lahe, kot si ti. (*Izvleče pištolo in mu jo porine v usta.*) Furlanske Lahe, ki skačejo od enega gospodarja k drugemu kot brezglave kure, preden jih v juho pomočiš.

Ranjeni vojak se zbudi in spregovori.

METOD: Ta pravi se oglašá!

H. RICHTER (*COSIMU*): Da naši vojaki umirajo na fronti ali pa pridejo domov s povitimi glavami. Za takšne kače, kot si ti.

COSIMO skuša nekaj reči, vendar ne more zaradi pištole v ustih.

METOD: No, pusti ga no, Laha neumnega.

H. RICHTER (*vstane in stopi k METODU*): Si buden? Kako si? Okrevaš?

METOD: Zdaj več ne, ko se dereš pod mojo streho, kot da sredi Trsta prodajaš pokvarjene klobase.

H. RICHTER: Smo jo prekvalificirali v bolnišnico.

METOD (*se razgleda naokoli*): Vidim. V bolnišnici se pa še manj kriči.

H. RICHTER: Laha zaslišujem.

COSIMO: Furlana!

METOD: Kolikor sem jaz slišal, si uspel iz njega izvleči samo to, da je Fur-lan. To bi ti znal pa že jaz povedati.

¹²⁵ Italija je svoboda.

H. RICHTER: Še vse kaj drugega bo povedal, preden jaz končam z njim.

METHOD: Kaj? Da ste mojo delavnico prekvalificirali v bolnišnico?

COSIMO: Moja delavnica! Moja hiša!

H. RICHTER (*povleče COSIMA za verigo*): Ko si šel čez mejo k svojim, si se odpovedal tej parceli.

COSIMO (*znova pljune proti H. RICHTERJU*): Mari putane!¹²⁶ Svinja germanska! (*Skuša ga brcniti, vendar se mu H. RICHTER izmika na varni razdalji.*)

H. RICHTER: Lej ga, lej. Še ima nekaj moči v sebi. A te ni utrudilo skakanje z vrha na vrh? Te niso utrudile naše bombe?

COSIMO: Pff! Trikrat manjša vojska!

H. RICHTER: In trikrat močnejša!

METHOD (*ju prekine*): Takole res ne bosta nikamor prišla. Richter, pusti naju malo sama, da se pomeniva. Sosed s sosedom.

H. RICHTER: A bi mu rad izdal naše skrivnosti?

METHOD: Kaj?

H. RICHTER: Slišal si me! Misliš, da sem pozabil, da si proti Kajzerju?

METHOD (*se razburi*): Pa me boš obtožil zdaj še, da sem proti svoji domovini? Da se bom z Lahi spajdašil, ko pa dobro veš, da sem že od nekdaj za slovensko stvar?

H. RICHTER: Ne, nisem tako mislil. Ampak nevarno je takole prepuščati zadeve nekemu, ki ... (*Se obotavlja.*)

METHOD: Ki kaj?

H. RICHTER: Also ...

¹²⁶ Mat kurba!

METOD: Kar povej zdaj, da si ne bomo kaj dolžni.

H. RICHTER: No, pa saj vendar moraš razumeti. Nisi poleg pri politiki, ne veš, kako se tem stvarjem streže.

METOD: Nisem poleg, ker moraš po germansko kimati z glavo, če hočeš biti poleg. Mene ne zanima podpisovati listin, ki pečatijo našo usodo.

H. RICHTER: Čigavo usodo?

METOD: Ne delaj se neumnega. Slovensko, čigavo pa? A si German ali Slovenec?

H. RICHTER: Pa saj bomo zdaj dobili federacijo, boš videl.

METOD: Takole jo bomo dobili. (*Pokaže s figo proti H. RICHTERJU.*) Takole nam bo pokazal Karel našo federacijo. Dokler se tolčemo zanj, bo govoril (*nadaljuje z nemškimi naglasom*): Ja, ja. Aber natürlich. Slowenisches Parlament. Slowenisches Ordnung und ...¹²⁷

COSIMO: Ti prei ...¹²⁸

METOD (*pokaže na COSIMA*): Še njemu je jasno, da nas vlečejo za nos ti tvoji avstrijski politiki. Še temu Furlanu zabitemu, ki mu ni jasno, da Italijani njemu isto delajo.

H. RICHTER: Pa vseeno ne morem zasliševanja prepustiti tebi, ko pa nisi prave garniture. Nisi ...

METOD: Zahtevam ... (*razmišlja ... dobi malo blazen nasmešek*) zahtevam spremembo priimka.

H. RICHTER: Spremembo priimka?

METOD: Spremembo priimka.

H. RICHTER (*se razburi*): Kakšno spremembo priimka! A smo v vojni ali v miru, da si bomo izmišljevali takšne neumnosti.

¹²⁷ Ja, ja, seveda. Slovenski parlament, slovensko sodstvo in ...

¹²⁸ Lepo prosim ...

METHOD: Ti priimki so nam bili vsiljeni, Richter! A ne razumeš, da te imajo za norca? (*Z nemškim naglasom.*) Poglejte gospoda Richterja tam spodaj, kako se oblači v naše avstrijske cunje in kako se pači v našem starokopitnem jeziku.

COSIMO *se zasmije.*

H. RICHTER: Kaj se režiš! (*Brcne COSIMA.*)

COSIMO: La veritat fas mal piu dei cals.¹²⁹

METHOD: No?

H. RICHTER: No, kaj?

METHOD (*njegov pogled postane še bolj blazen*): Zahtevam spremembo priimka. Kolikor vem, je to tvoje področje.

H. RICHTER: Metod, prosim te. A se ti zdi to primeren trenutek?

METHOD: A si na fronti? A sem jaz? (*Tišina.*) No, potem pa le pojdi po svoje papirje, da to čim prej uredimo.

H. RICHTER *ga nekaj časa gleda, nakar se odpravi proti izhodu.*

H. RICHTER: Bomo uredili, bomo! Najprej ti bomo priimek spremenili, takoj zatem te bomo pa še pred zid postavili. (*Odide, sliši se ga od daleč.*) Da si drzneš takole metati polena v kolesje časa.

METHOD (*blazen, se zadere za njim*): Zidar! Boš znal to črkovati, Švabo neumen?

H. RICHTER (*pride nazaj in se zadere*): Naravnost feldmaršalu te bom raportiral in še sam se bom javil za tvoj ustrelel, ko me takole pošiljaš po opravkih. Svojega lastnega nadrejenega!

H. RICHTER *odide. METHOD in COSIMO nekaj časa čakata v tišini.*

¹²⁹ Resnica boli bolj kot brce.

METOD (*METOD se zareži; mogoče se mu rahlo meša?*): No, pa sem se ga znebil.

COSIMO: Bravo.

METOD: Torej, dragi moj prijatelj ... Kaj mi boš povedal o Italijanih?

COSIMO: Nuie piç!¹³⁰

METOD: Kako nič? A se ne stiskaš z njimi vsako noč, ko bombe padajo po vaših glavah?

COSIMO: Pa ti? Se stiskaš z Nemci?

METOD: To je drugače. To je naša zemlja.

COSIMO (*pokaže proti rdeči svetlobi zunaj, kjer utripajo eksplozije*): Tisto pa moja!

METOD: Šel si čez mejo, da se tolčeš za drugega gospodarja! Že to, da se *mi* tolčemo za drugega, je neodpušljivo, ampak ti si pa dejansko šel v svet in poiskal *novega*, ker ti stari ni več odgovarjal. Kaj je to, če ne neumnost? (*COSIMO molči.*) In zakaj? Ker govorijo podoben jezik? A misliš, da ti bodo pustili, da boš po svoje govoril v njihovih uradih in šolah? Da boš njihov brat?

COSIMO: Metodo, ti ne veš nuie¹³¹.

METOD: Vem, da si izdal svojega prijatelja.

COSIMO: Ne pa svoja kri! Ne pa svoja družina!

METOD: Tvoja družina trenutno strada v nekem begunskem taborišču. A temu se reče biti zvest?

COSIMO: Kaj pa moja druga družina? Me pari? Me mari?¹³² (*METOD umolkne.*) Eee, za oni pa nisi vedel? Tam preko Soča. Pa pridejo

¹³⁰ Prav nič!

¹³¹ nič

¹³² Moj oče? Moja mama?

Italijani in rečejo, da mora oče v vojska. Pride vojska in complete-mentri¹³³ vse vzame. (*Se hoče dvigniti proti METODU, vendar ga verige ustavijo.*) Kje je moja zvestoba? Tam je moja zvestoba! (*Nekaj časa sedita v tišini. COSIMO je vidno pretresen. Prikriva, da so se mu orosile oči.*) Šest nas je bilo. Pa so vsi šli. Najprej bolezen, potem še Libija. Pet bratov je muarti¹³⁴. Komu sem zvest? Komu? Tistim, ki so me spravili na svet.

METHOD ostane brez besed. Nelagodna tišina. Odprejo se prehodna vrata in v delavnico stopi ADRIANA v oblačilih vojne medicinske sestre, vendar obleka ni čista, ampak vsa krvava. Ko zagleda COSIMA in METODA, je najprej šokirana, nakar se loti dela, kot da ju ni prepoznala. Stopi h COSIMU in prebere z listka okoli njegovega vratu.

ADRIANA: Cosimo Monti. Prigioniero di guerra. Ferite superficiali.¹³⁵ (*S krpico začne umivati rane in ga pregleduje po telesu.*)

METHOD: Kakšne površinske rane? Saj je cel porezan od šrapnelov.

COSIMO: Adriana? Cumo lavoris per lor?¹³⁶

ADRIANA: Venite con me, affinche' il dottore possa medicarvi.¹³⁷

METHOD: Tako ja, pelji ga k doktorju, reveža. Saj še tega ne ve, ali se mora bojevati za nas ali proti nam.

ADRIANA in COSIMO odideta skozi vrata na levi. Skozi garažna vrata od zunaj pride H. RICHTER.

METHOD: A si me že raportiral? To je bilo pa hitro.

H. RICHTER: Ziegler, zdaj te pa imam! Do zdaj te nisem imel zares, zdaj te pa imam!

METHOD: Zidar, ne Ziegler.

¹³³ popolnoma

¹³⁴ mrtvih

¹³⁵ Vojni ujetnik. Površinske rane.

¹³⁶ Adriana? A zdaj pa za njih delaš?

¹³⁷ Pridite z menoj, da vas doktor zakrpa.

H. RICHTER No, seveda, nisi več Ziegler. Zdaj si... Opeka.

METOD: Kakšna Opeka! Sem rekel, da sem Zidar.

H. RICHTER: Tri Zidarje imamo v tvojem bataljonu. Tako da ti boš Opeka. (*Mu pomoli papir, a ga ne spusti.*) In prva naloga našega vrlega gospo-
da Opeke bo tajna misija.

METOD: Tajna misija?

H. RICHTER: Tisti kup tamle boš usposobil. (*Pomigne proti kosom Ikarusa v kotu.*) Da bo primeren za boje v prvih zračnih linijah avstro-ogrske vojske. (*Se zasmеje in spusti dokument.*) Vse je tu notri. Pod izjavo o spremembi priimka.

METOD: Motiš se, če misliš, da bom svojega Ikarusa –

H. RICHTER: Ali ga boš usposobil za vojne namene, ali pa te čaka strel v glavo. Vse je tu notri, kar preberi si. Ungehorsam, Amtsvergehen, Fahnenflucht¹³⁸ –

METOD (*bere, prekine H. RICHTERJA*): Dezerterstvo? Ti bom jaz dal dezerterstvo! Kje in kdaj? Kje-in-kdaj?

H. RICHTER (*brezizrazno*): Na izvidnici.

METOD: Ko so me sredi ofenzive Italijani ustrelili? To je zate dezerterstvo?

H. RICHTER: Zapustil si svojo pozicijo!

METOD: Dobro veš, da –

H. RICHTER: Dobro vem, da si si drznil me prekiniti sredi zasliševanja. In dobro vem, da že ves čas iščeš priložnost, da bi zapustil enoto. Da bi se raje posvetil tej svoji igrački. (*Pokaže na Ikarusa.*) Ko sem majorju omenil, da smo te namestili v tvoji delavnici, kjer nam hodijo v napoto ravno tvoji eksperimenti, so mu oči zažarele! Da te

¹³⁸ Neposlušnost, prekršitev povelja, dezerterstvo –

moramo uporabiti, je rekel. Zato nehaj jokati in na delo. Za Kajzerja, za Avstro-Ogrsko, za Slovensko republiko!

METHOD: Ampak Ikarus naj bi letel pod zlatim soncem. Ikarus naj bi bil posvečen svetlobi. Moral bi biti moj največji dosežek, ne največji madež na moji duši.

H. RICHTER (*se odpravi do garažnih vrat*): Rekel si, da bo letel. Zdaj pa naj leti. Ali to, ali pa strelski vod. (*Odide.*)

4. prizor: Napad na Gorico

Bolnišnica. Zunaj še vedno žari rdeča svetloba zahajajočega sonca, vendar je čedalje bolj šibka rdeča. Videti je, da bo kmalu noč. Na svoji postelji sedi METHOD. Pred seboj ima kos Ikarusa. Ostali deli še vedno ležijo v kotu, polomljeni. Nekaj časa tako sedi sam, v ozadju občasno zabliska in zagrmí od naključnih topovskih strellov. Nato zunaj vojna utihne. Tišina je skoraj boleča. Iz sosednje sobe pride ADRIANA, panična.

ADRIANA: A ste kje videli Cosima?

METHOD je nepremičen. Bulji v kos Ikarusa pred sabo. ADRIANA steče proti garažnim vratom in zre ven v rdečo svetlobo.

METHOD (*ne pogleda ADRIANE*): Zbežal je.

ADRIANA: Kdaj?

METHOD: Malo prej.

ADRIANA: Pa ste mu kar pustili?

METOD: Kaj pa naj?

ADRIANA: Ustavili bi ga. Zdaj bo šel nazaj k Italijanom.

METOD: Vseeno mi je, kam bo šel.

ADRIANA: Četudi pride nazaj in vas ustrelji?

METOD (*se obrne proti ADRIANI*): Cosimo služi svojemu srcu. Če mu srce pravi, da mora braniti očeta in mater, kdo sem jaz, da mu bom to preprečeval?

ADRIANA: Pa bi meni tudi pustili zbežati?

METOD: A vas kdo zadržuje tu?

ADRIANA: Mislite, da sem prostovoljno tukaj?

METOD: Kam bi pa bežali? Nazaj v Trst?

ADRIANA: Ne. Tja več nikoli.

METOD (*nekaj časa jo gleda, razmišlja, nato vpraša*): Zakaj ste sploh prišli v Gorico? (*ADRIANA molči.*) Svobodna volja, ste rekli. A se je v Trstu kaj takega zgodilo? Da je tako načitana ženska prišla v Gorico šivat obleke in rane ...

ADRIANA: Nič, kar bi se vas tikalo.

METOD: Najbrž ste kaj takšnega ušpičili. Zagotovo niste na lastno pest prišli v ta naš Mediteran brez morja.

ADRIANA: Gospod Ziegler, nekaterih stvari preprosto ne boste nikoli vedeli.

METOD: A niste slišali? Gospod Opeka sem po novem. Kar zabeležite si. (*Nekaj časa jo gleda, nato nadaljuje.*) Bi rekel, da je šlo za nekakšno kazen. Če pravite, da nočete več nazaj. Bi rekel, da ni, da nočete. Bi rekel, da ne smete. (*ADRIANA molči, vendar postaja rdeča v obraz.*) Kaj ste storili, da so se vas starši odrekli?

ADRIANA (*izbruhne od jeze*): Kaj vi veste o teh stvareh? Kaj vi veste, ko ste se rodili s tisto zadevo med nogami? Ki odpira vsa vrata in vas ščiti pred tisoč nevarnostmi. Kaj veste vi o resničnih težavah, ki pretijo ženskam? O tem, kako ste moški naša največja poguba?

METHOD: No, prosim. Kakšne neumnosti pa zdaj govorite?

ADRIANA: Svobodna volja, ja. Ampak čigava? Moja? Ali svobodna volja vseh moških tega sveta, ki mislite, da se lahko sprehajate naokoli in odlagate svoje seme v vsako ped zemlje, brez da bi pomislili na posledice.

METHOD: Za takšne zadeve sta vedno potrebna dva.

ADRIANA: Ampak ni nujno, da sta oba enako obveščena. (*METHOD molči. Nekaj časa zreta drug v drugega.*) Otroka imam.

METHOD (*nekaj časa je brez besed*): Kako mu je ime?

ADRIANA: Bambino.

METHOD (*začudeno*): Bambino?

ADRIANA (*vztrajno*): Bambino.

METHOD: Nenavadno ime.

ADRIANA: To pa zato, ker ni ime.

METHOD: Pa se vam ne zdi, da bo malo nerodno, ko bo moral med vojake in ga bodo vprašali po imenu?

ADRIANA: Ko bo dovolj star, da se bo znal postaviti na lastne noge, ga bom poslala v svet, potem si lahko tudi sam izmisli ime.

METHOD: Zakaj pa mu ne daste imena?

ADRIANA: Dajati imena otrokom je moška domena. Ženske smo dobre samo za rojevati.

METHOD: Vendar, če ni očeta –

ADRIANA: Ga bo otrok moral sam poiskati. Ali očeta ali pa ime.

METHOD: Kruta mama ste.

ADRIANA: Manj kruta od očeta.

METHOD: Pa tako privlačna ženska ... Boste pa že našli novega očeta za svojega Bambinota.

ADRIANA: Ga ne iščem. Hvala vseeno.

METHOD (*se zasmeji v zadregi*): Saj se nisem ponujal.

V tistem se zunaj zabliška. Oba pogledata proti izhodu. Sliši se žvižg padajoče bombe. Nato delavnico preplavi žareča svetloba, zvok eksplozije para ušesa. Dim se vali čez prizorišče, ne vidimo, ali je kdo sploh preživel. Ko se dim poleže, METHOD skoči proti izhodu. ADRIANA leži na tleh, METHOD ne opazi, da je poškodovana.

METHOD: Italijani so! Skoraj so že tukaj!!

Nova eksplozija, tokrat še glasnejša. METHOD pade na tla poleg ADRIANE. Objame ju dimni oblak, ne vemo, ali sta sploh preživela. Slišijo se koraki vojakov, streli. Kričanje v italijanščini. ADRIANA skuša vstati, vendar ne more.

ADRIANA: Gospod Metod, prosim, pomagajte mi! (*METHOD se skloni, da jo bo dvignil, vendar ga nova eksplozija vrže na tla. ADRIANA v paniki.*)
Prosim, pojdite v hišo! Bambino je tam. Prosim, rešite ga!

METHOD steče skozi vrata. Zasliši se nova eksplozija. Tla se zatresejo. Streha se zruši na Ikarusa, ADRIANA leži poleg grušča. Sliši se METHODOV krik, nato tišina. V garažo stopita S. CALABRO in COSIMO, oba oborožena. Stopita do ADRIANE. S. CALABRO jo dregne s škornjem, ADRIANA zastoka od bolečin.

S. CALABRO: Portala in piazza, insieme agli altri.¹³⁹ (*COSIMO jo pograbi, ADRIANA stoka od bolečine, vendar vstane, omotična. Hoče proti*

¹³⁹ Spravi jo na trg, skupaj z ostalimi.

prehodu, vendar jo COSIMO z vleče ven. Izgineta. S. CALABRO ostane sam. Ogleduje si Ikarusa v kotu, polomljenega pod gruščem. Sliši neki zvok iz hiše. Gre noter. Čez čas prideta ven; METHOD, ki drži roke kvišku, za njim S. CALABRO s puško.) Incatenati.¹⁴⁰ (METHOD se priklene z verigo. S. CALABRO stopi proti izhodu iz garaže. Zunaj je sonce že skoraj čisto zašlo. Vidi se le še krvava sled na nebu. Vdihne večerni zrak.) Finalmente a casa. Nella nostra amata Gorizia.¹⁴¹ (COSIMO se vrne. Na vhodu v garažo si s S. CALABROM izmenjata nekaj pomenljivih pogledov, nakar S. CALABRO vojakom zunaj.) Ripulite le strade. I corpi a sinistra. L'attrezzatura a destra. Questo sarà il nostro nuovo comando. Viva L'Italia!¹⁴² (S. CALABRO odide. COSIMO se sprehodi mimo METODA do polomljenega Ikarusa.)

COSIMO: Uničen je.

METHOD: Kaj to tebi mar.

COSIMO (*previdno*): Bo še kdaj letel?

METHOD: A bom jaz še kdaj živel?

COSIMO: Kako? A ne živiš?

METHOD: Se tebi zdi to ... (*povleče za verigo*) ... življenje? Ko drug drugega podimo z enega hriba na drugega?

COSIMO: Če je vojna.

METHOD: Vojna? Ne bodi neumen. A misliš, da bi lahko bila vojna, če bi midva rekla, da nočeva vojne?

COSIMO: Eee, pa to so narodne zadeve. Midva sva pa samo Cosimo in Metod.

METHOD (*apatično, brez prave volje*): Dovolj naju je skupaj, da rečeva ne, Cosimo.

¹⁴⁰ Prikleni se.

¹⁴¹ Pa smo doma. V naši ljubi Gorici.

¹⁴² Počistite ceste, trupla na levo, opremo na desno. To bo naš novi štab. Živela Italija!

COSIMO: Da naju ustrelijo.

METHOD: V uporabi človek živi, v tej poslušnosti, ko se premika gor in dol po hribih kot kakšno govedo na paši, v tej poslušnosti pa človek umira. In za njim ostaja samo še žival, ki prežvekuje govno, ki mu ga dajejo za jesti. (*Jezno.*) Jej, tukaj imaš. Jej, rečejo. Pa ti dajejo govno v usta in ti govorijo, da je najslajša travna bilka.

COSIMO (*brca po razvalinah Ikarusa, med njimi zagleda list papirja in ga pobere. ZORINO PISMO!*): Komu bi se pa ti upiral?

METHOD (*skuša vstati, vendar ga veriga ustavi*): Temu svetu, Cosimo. Temu svetu, ki obljublja zvestobo in vrača z izdajo. Temu svetu, ki nam pljuva v obraz. (*COSIMO bere. Še ne razume.*) Naj crknejo vsi. Avstrijci, Italijani, Jugoslovani. Nič drugega nimamo na tem svetu kot prijateljstvo. Samo na to se lahko zanesemo. (*COSIMO prebere do konca. Zmečka list.*) In midva sva prijatelja prej kot sovražnika.

COSIMO (*vrže listek v METODA*): A sin sigur?¹⁴³ (*Vrže se na METODA. Hoče ga ubiti. Ikarus od tresljajev razpada v ozadju.*) A sin sigur??

METHOD: Prosim, Cosimo.

COSIMO: Amis?¹⁴⁴

Na prehod steče S.CALABRO.

S. CALABRO: Cosa stai facendo? E' questo il modo di interrogare?¹⁴⁵ (*Od-rine COSIMA z METODA. COSIMO se pobere, srdit, in odide iz garaže. Na odhodu se zadere v rdeče nebo.*)

COSIMO: Sclaf! Sciavo Sloveni!!¹⁴⁶

Tema.

¹⁴³ A sva res?

¹⁴⁴ Prijatelja?

¹⁴⁵ Kaj delaš? A se tako zaslišuje?

¹⁴⁶ Slovan/suženj/ščav slovenski. (Prevod tu je težji, saj gre za prepletanje izvora besede suženj z besedo za Slovana, ki ima v določenih etničnih skupnostih lahko tudi zaničevalne tone za slovensko manjšino. Za Slovence v Beneški Sloveniji se je večkrat uporabljal (in se ponekod še uporablja) izraz ščav, ki namiguje na manjvrednost slovenske etnične skupine. Op. avtorja.)

5. prizor: Najprej morajo zbežati

Sonca skoraj ni več na obzorju. Garažna vrata so na stežaj odprta. Poleg razpadlega Ikarusa sedi METHOD. Njegov obraz je poln modric. Sključen je. Iz hiše pride v prostor ADRIANA. Skloni se k METODU in mu skuša očistiti rane, vendar se on brani.

METHOD: Pusti me na miru.

ADRIANA: Daj, da ti očistim rane.

METHOD: Kaj jih boš čistila, ko jih bodo pa tako znova odprli, takoj ko se bodo zacelile.

ADRIANA: Vseeno. Moram ...

METHOD: Kaj moraš? Delati za njih?

ADRIANA: Dobro veš, da moram. (*METHOD jo odrine in znova gleda v Ikarusa. ADRIANA se znova približa in nadaljuje.*) Hvala, Metod.

METHOD: Za?

ADRIANA: Ker si rešil Bambinota.

METHOD: Pa daj mu že enkrat ime!

ADRIANA: Sem mislila, da mi ne bo hudo, ampak ko sem mislila, da bo umrl, mi je bilo strašno pri srcu.

METHOD: Zato pa rabi ime. V kakšnega moškega bo pa zrastel? Brez imena.

ADRIANA: Ne morem.

METHOD (*se obrne k njej*): Ker nima očeta? ... Kaj pa, če bi mu jaz dal ime?

ADRIANA: Ti nisi nič.

METOD: Pomagaj mi pobegniti, pa bom. Vse bom, zate in za malega.

ADRIANA (*se izmika*): Moj oče bi me –

METOD: Kaj bi te? On nima več besede pri tem.

ADRIANA: Vseeno. Nisva za skupaj.

METOD (*jo prime za roko in se nasmehne*): Slavko bo. Slovensko ime bo imel in slovensko bo govoril. Pa me ne briga, kakšna kri se pretaka po njegovih žilah.

ADRIANA: Slavko?

METOD: Ker se dere kot kak slovenski slavček. Pa v zborček ga bova vpi-sala, da bo pel lepe slovenske pesmi.

ADRIANA: Kaj se tebi spet blede? A sem rekla, da sem za? (*METOD jo poljubi. ADRIANA ga odrine.*) Boš dal mir! Smrdiš in ves si od strje-ne krvi. (*METOD jo še enkrat zagrabi. Tokrat se strastno poljubita. Od zunaj se sliši korake. ADRIANA stopi stran od METODA. V prostor vstopi COSIMO.*)

COSIMO: Cemut vaie?¹⁴⁷

METOD: Slabo. Ne bo letel.

COSIMO: Moral bo. Še pred zimo.

METOD: Ne ... bo ... letel.

COSIMO že skoči nadenj, ko vskoči ADRIANA in se prične osladno pogovarjati s COSIMOM v italijanščini.

ADRIANA: Cosimo, mi aiuteresti un'attimo in casa?¹⁴⁸

COSIMO (*METODU*): A zdaj pa že ona zate govori?

¹⁴⁷ Kako gre?

¹⁴⁸ Cosimo, a bi mi pomagal pri nečem v hiši?

METHOD: Kaj govoriš neumnosti.

COSIMO: Misliš, da ne vidim, ko se pogovarjata?

ADRIANA: Per favore Cosimo. Lascia questo Sloveno.¹⁴⁹

COSIMO (*odrine ADRIANO*): Zame je samo ena ženska. In Metod mi jo je ukradel.

METHOD: Kolikor se spomnim, si me prosil, da *tej* deklici nekaj pišem v tvojem imenu.

COSIMO: Tisto je bilo v hecu.

METHOD (*oponaša COSIMA*): Da je bellissima.

COSIMO: Tas scrofe!¹⁵⁰

METHOD: Pa nekaj si mi obljubil v zameno!

COSIMO: Obljubil, obljubil. Ti si meni obljubil! Da bova amiči do smrti. (*Pljune.*) Pfej, pa tvoja prometi¹⁵¹.

ADRIANA: Promesse?¹⁵²

COSIMO: Ti bom pokazal, kaj so obljube! (*Zagrabi METODA in ga zvleče ven.*)

ADRIANA: Kakšne obljube??

COSIMO in METHOD *izgineta skozi garažo ven, v desno. Nekaj časa je ADRIANA sama, nakar v garažo z leve pogleda H. RICHTER. Stopi noter, previdno.*

H. RICHTER: Pssst!

ADRIANA *poskoči od presenečenja.*

¹⁴⁹ Prosim, Cosimo. Pusti tega Slovenca.

¹⁵⁰ Tiho bodi, svinja!

¹⁵¹ obljube

¹⁵² Obljube?

ADRIANA: Herr Richter!

H. RICHTER: Kje je Opeka?

ADRIANA: Kdo?

H. RICHTER: Metod! Kje je Metod?

ADRIANA: Na zasliševanju.

H. RICHTER (*presenečen*): Zasliševanju? Pa saj nima čina. Kaj bo pa vedel povedati?

ADRIANA: Svojemu sosedu marsikaj.

H. RICHTER: Cosimo? Cosimo je živ?

ADRIANA: Živ in jezen.

H. RICHTER: No ... Danes udarimo. Povej Metodu, naj se skrije. Lahe bomo pregnali vse tja do Rima!

ADRIANA: Kdo?

H. RICHTER: Kako misliš, kdo? Mi! Avstrijci, Nemci, Slovenci – (*Neha naštevati, se ujezi.*) Kaj te briga, kdo! Na čigavi strani sploh si, hudiča!

ADRIANA: Na strani živih.

H. RICHTER: Ti samo povej Metodu, da bomo udarili. Jutri tak čas bomo že jedli beneške ribe.

H. RICHTER *steče nazaj v levo ven.*

ADRIANA: Niso preveč okusne.

V garažo prispeta S. CALABRO in METOD. Prvi drži drugega za roko. Porine ga v garažo. Pade na Ikarusa in ga skoraj do konca poruši.

S. CALABRO (*posmehljivo*): Ci aspettiamo grandi cose da voi Icaro. Grandi e meravigliose cose.¹⁵³

S. CALABRO *odide iz garaže v desno. METOD se pobere. Znova ima krvava usta.*

METHOD: Hudiča, do konca vojne se bodo ti Lahi še celo naučili udariti. Čedalje boljše jim gre. (*Se nasmehne in si obriše krvavo ustnico.*)

ADRIANA: Metod? Kaj sta se prej s Cosimom pogovarjala o obljudi?

METHOD: Ah, tisto? Ma, mona, sem napisal pismo zanj, ker mi je obljubil svilo za mojega Ikarusa. Ampak kaj bom zdaj s to svilo. Ta zadeva ne bo nikoli letela.

ADRIANA: Pismo? Tisto pismo z Dantejevimi besedami?

METHOD: Ja. Tisto pismo.

ADRIANA: A ... tako.

METHOD (*malo nerodno začne*): Jutri zjutraj bom zbežal. Pridi z menoj.

ADRIANA: Kam?

METHOD: Proti Trstu.

ADRIANA: Proti Trstu? Ampak med Trstom in Gorico je cela italijanska vojska.

METHOD: Kam pa naj grem? Italijani že tako dolgo pikajo svoje osje igle v te hribe, da jim bo slej ko prej uspelo pičiti naravnost do Dunaja. Kaj bomo pa potem?

ADRIANA: Kam pa greš?

METHOD: Na ladjo in čez Atlantik. Pridi z mano Adriana. Ti in mali Slavko. Bomo šli skupaj v Ameriko, stran od teh neumnosti tukaj.

¹⁵³ Pričakujemo velike stvari od tvojega Ikarusa. Velike in čudovite stvari.

ADRIANA: Pa Američani so se razglasili za zahodne sile.

METOD: Zato je pa tako perfektno. Jaz in ti, oba govoriva italijansko. Dva imigranta iz Trsta v New Yorku? Zidar, Muratore ... Bova že nekaj napisala na imigrantski list.

ADRIANA: Nisem si mislila, da bi tako zlahka zanikal svoj jezik.

METOD: Kaj nam bo jezik, ko nas bodo pa potacali z vseh strani? A ne razumeš, da umiram od znotraj, ko gledam, kako ta dežela propada?

ADRIANA (*hladno*): No, tako vam bom povedala, gospod Opeka. Človek mora imeti neko hrbtenico. In vi ste mi v manj kot minuti uspeli dokazati, da nimate nobene. Najprej slišim, da trgujete s svojimi čustvi za svilo, nato pa še, da ste se pripravljene odreči svojemu priimku samo zato, da se boste skrivali nekje v tuji deželi, za tujim imenom in v lažnem jeziku.

METOD (*jezen*): Gospodična Adriana, ne govorite o stvareh, ki jih ne morete razumeti. Vojna ni tako enostavna. A mislite, da je vse, kar preberete v romanih, resnično? Da se tam gori bojujemo z meči in v svilenih rokavicah? Videl sem več, kot bi človek kadar koli moral videti. Videl sem, kako je kri tekla po stenah in napajala našo ljubo reko. Može, ki so jokali kot prvič, odkar so prilezli iz zibelke.

ADRIANA: Moški, ki bo mojemu otroku oče, se ne bo bal bojevati za pravičen svet. Pa četudi mu grozi smrt.

METOD (*hladno*): Če tako slabo mislite o meni, se vam pa zahvaljujem za vso pomoč. Na svidenje.

Gre proti izhodu. Zunaj sonce zaide.

ADRIANA: Kam pa greš?

METOD: Zaklat prvega Laha, ki ga srečam. Potem pa še naslednjih sto, če me kateri od njih prej ne pokonča.

ADRIANA: Si izgubil ves razum? Saj boš vendar umrl.

METOD: Vsi, ki smo šli v tiste nore gore, smo že davno umrli. Samo kosa nas še ni našla.

Odkoraka ven, na desno.

6. prizor: Kdaj se bomo nehali streljati

ADRIANA se v žalosti sesede na tla. Nekaj časa joče, z vseh strani padajo bombe, oder utripa od eksplozij. ADRIANA v jezi sleče medicinsko opravilo in jo vrže v kot. Spodaj je v civilni obleki. Nato tišina. Zvok čričkov. Rdeča svetloba jenja, preliva se v modrino noči. Na oder pride H. RICHTER, jo zagleda, gre do Ikarusa. Začne ga po kosih nositi proti kotu, k odvrženi medicinski obleki.

Med delom začne H. RICHTER razlagati ADRIANI. Govori počasi, preudarno.

H. RICHTER: Zdaj se bodo zgodile korenite spremembe. Naša vojska je pri Kobaridu pokazala Lahom, kdo je gospodar teh dežel. Nova država, nova pravila. Slovanska država za slovansko ljudstvo, kjer bomo priznavali vse manjšine in jim dajali vse pravice, ki jim grejo.

ADRIANA gre skozi prehod. Na odhodu še vpraša:

ADRIANA: Kdo se bo pa vrnil zdaj, ko je vse porušeno?

H. RICHTER gre za njo, nosi sedež monocikla. V tem v delavnico prideta COSIMO in METOD. METOD se opira na COSIMA, brez noge je. Iz hiše pride H. RICHTER. Brez besed, šokiran, počasi izvleče revolver in ga naperi v COSIMA.

H. RICHTER: Pa te imam, svinja izdajalska.

METODOV glas je šibek.

METOD: Richter, prosim te. Vojne je konec.

Revolver je usmerjen v COSIMA.

H. RICHTER: Takšne se zdaj pred zid postavlja.

METOD da roko pred revolver.

METOD: Cosimo me je rešil sigurne smrti. Kaj to nič ne pomeni? Kdaj se bomo nehali streljat?

H. RICHTER: Ko bo spet pravica na svetu.

V tistem pride skozi prehod S. CALABRO.

S. CALABRO: Bon giorno schiavi.¹⁵⁴

H. RICHTER: Kaj pa ta dela tukaj??

Nameri revolver v S. CALABRA, ta se ne odzove.

S. CALABRO: Signor Richter, vieni con me.¹⁵⁵ (*Nekaj časa je tišina.*) Non capisci?¹⁵⁶ (*Se potruđi in pove po slovensko.*) Gorica je naša. Tvoja vojska se je predala. (*S. CALABRO izroči H. RICHTERJU list papirja. Ta bere in bolj kot bere, bolj se ruši njegova moč. S. CALABRO iz toka povleče pištolo, razoroži H. RICHTERJA. Pomaha proti izhodu.*) Andiamo!¹⁵⁷ (*H. RICHTER ponosno, brez oklevanja odkoraka, S. CALABRO za njim.*) Vai!¹⁵⁸ (*Potisne H. RICHTERJA s pištolo. METOD pomigne COSIMU naj jima sledi.*)

METOD: Povej mu, da je oficir!

COSIMO: Si. Si.

¹⁵⁴ Pozdravljeni, sužnji.

¹⁵⁵ Gospod Richter, pridi z menoj.

¹⁵⁶ Ne razumeš?

¹⁵⁷ Ajmo!

¹⁵⁸ Gremo!

COSIMO steče za S. CALABROTOM. METOD ostane sam. Stopi nekaj korakov naprej.

METHOD: Adriana!

Iz hiše pride ADRIANA.

ADRIANA: Kdo je?

METHOD šibko odvrne.

METHOD: Jaz sem.

ADRIANA zagleda nogo. Globoko zajame sapo. Glas se ji lomi.

ADRIANA: Metod?

METHOD: Oprosti, ker me ni bilo. Sem se malo v Italiji zadržal.

ADRIANA: Kje si bil? Kaj se ti je zgodilo?

METHOD: Ko sem hodil proti Trstu, me je dobila italijanska bomba. Pa so me zbasali med vojne ujetnike.

ADRIANA: Kako si pa prišel ven?

METHOD: Cosimo.

ADRIANA: Cosimo?

METHOD: Zvedel je, v katerem taborišču sem, in mi pomagal do doma.

ADRIANA: Samo da si na varnem.

METHOD: Adriana, vse kaže, da bodo ostali tukaj ...

ADRIANA: Kdo?

METHOD: Italijani. Mahajo z nekim papirjem, ki so ga menda podpisali z Angleži. So dobili Trst, Gorico, Reko, ves Jadran je njihov. In ne gredo nikamor.

ADRIANA: Potem pa gremo mi ... Daleč od tu. Gremo v Ameriko!

METOD: K tistim svinjam ne grem nikoli! Da dopuščajo, da se malim
narodom dogajajo takšne krivice. Tu sem se rodil in tu bom umrl.

ADRIANA: Metod ...

METOD: Kaj?

ADRIANA: Vesela sem, da si prišel nazaj.

Objameta se, nato poljubita.

Tema.

3. DEJANJE: TEMNE NOČI

1. prizor: Fašizem v vzponu

Zunaj je noč. Modrina sije v delavnico. Vse upanje, da bo še kdaj svetlo, je pošlo. V delavnici gorijo sveče in osvetljujejo prostor. Na sredini delavnice je METHOD. Sedi na invalidskem vozičku, brez ene noge. Voziček je podoben Ikarusu. METHOD zre v prazno, apatičen. Vidi se mu, da ni več isti METHOD. Od zunaj v delavnico stopi H. RICHTER.

H. RICHTER: Danes te ni bilo na sestanku.

METHOD (*se ne obrne, naprej zre v praznino*): Te bodo dobili, če se boš takole naokrog sprehajal.

H. RICHTER (*se ozre naokoli, nato nadaljuje*): Metod. Ni te bilo na sestanku.

METHOD: Kaj ima veze, saj ne bomo nič spremenili.

H. RICHTER: Ne smeš tako gledati na to. Nekdo jim mora pokazati, da se ne predamo.

METHOD: A misliš, da bodo tvoji sestanki kaj zalegli?

H. RICHTER: Če smo aktivni ... Če kažemo, da naš narod obstaja v teh krajih ...

METHOD: Richter, daj mi povej, a se ne utrudiš?

H. RICHTER: Utrudim?

METHOD: Kako dolgo smo že pod Italijani?

H. RICHTER: Deset let.

METOD: Deset ... let. (Še vedno zre v napravo pred seboj.) In kaj smo dosegli v tem času? Tam pri Ljubljani raste slovenska kultura, slovenska misel ... Tu pri nas pa hiramo, ker nas hoče oblast pozabiti.

H. RICHTER: Ravno zato moramo –

METOD: Danes so prišli do mene, Calabro in njegova kompanija, vsi oblečeni, kot da gredo h komu na pogreb, pa so mi pojasnili, da me Italijanska železnica ne rabi več. (H. RICHTER molči, čaka pri vhodu.) Da je težko upravičiti, da ostaja na delovnem mestu še vedno zaposlen eden od nas, ko pa je toliko Italijanov brezposelnih.

H. RICHTER: Kar je neumnost. Kdo jih pa naseljuje kar naprej v naše kraje!

METOD: Sodelavec je zadnjič opravil spremembo priimka. Zanimivo, kako enostavno je bilo obdržati Slovana, ko se je enkrat malo lepše pisal.

H. RICHTER: Ravno zato pa moraš na naše sestanke. Moramo jim pokazati. Moramo se organizirati. V Avstro-Ogrski smo imeli ravno zato glas, ker smo se –

METOD: Richter, to ni Avstro-Ogrska. Ta nova država ima drugačne načrte. Z vsakim korakom nam dajejo jasno vedeti, da nas ne želijo.

H. RICHTER: A nisi bil ti tisti, ki si vedno meni govoril, da mi mora zrasti hrbtenica?

METOD: Daj no, ne govori neumnosti.

H. RICHTER: Kje je zdaj tvoja hrbtenica, Metod? Jaz se ne mislim kar tako predati.

METOD: Richter, stvari niso tako enostavne ...

H. RICHTER: Figo niso! Čedalje bolj so enostavne. Z vsakim dnem nam s svojimi ukrepi kažejo, kako enostavno je. Ali se boriš, brcaš, grizeš, ali pa te prežvečijo v njim bolj okusno obliko. (METOD se ne premakne.) Ne se jim dat, Metod. Ne zdaj, ko gre zares. (Stopi k njemu, mu položi roko na ramo.) Naslednji teden bo nov sestanek. Pridi, no.

Bomo kakšno slovensko zapeli ... Pa rabimo takšnega intelektualca, kot si ti. Da nam malo citiraš njihovega Danteja in našega Gregorčiča.

METHOD (*apatično*): Adriana je noseča.

H. RICHTER: Pa to je ja lepa novica!

METHOD: Že s Slavkotom je bilo dovolj težko. Zdaj pride pa še en, mene so pa ti fašisti vrgli na cesto. Kako naj razmišljam o sestankih in petju ...

H. RICHTER: Poslušaj, za to se ne boj. Bomo že nekako stisnili skupaj. Zdaj nam ni druge, kot da se držimo drug drugega kot dobro povezan snop.

METHOD: Zveniš kot oni.

H. RICHTER: Metod, ne motijo se. Skupnost je močnejša od posameznika. (*Pokaže na Ikarusova krila.*) Kaj pa tisti tvoj stvor v kotu?

METHOD (*pogleda, kam kaže H. RICHTER*): Tisto so bile sanje. Zdaj ni časa za sanje.

H. RICHTER: Ravno zdaj je najboljši čas za njih. Da se zvlečemo iz tega dreka realnosti, ki nam ga porivajo v goltanec s svojimi palicami. (*Stopi do kril, eno zgrabi in ga položi METHODU v naročje.*) Ko smo bili na fronti, sem končno videl, da si imel prav. Prihodnost ni na zemlji, ampak v zraku. Čez nekaj let bomo že vsi leteli. (*Pograbi še drug kos kril, tudi tega položi METHODU v naročje.*) Pusti železnice fašistom. (*Ga še enkrat potrepnja po rami in se odpravi.*) Naslednji teden. Ista ura, ista lokacija.

Odide. METHOD je nekaj časa sam v tišini, gleda krila, nato jih odvrže na stran. V delavnico pride ADRIANA. Vidno noseča je. V osmem mesecu ali še več.

ADRIANA: Kdo je bil? (*Gleda ven, METHOD ji ne odgovori.*) A je bil signor Calabro? Zora sprašuje, če kmalu pride.

METHOD (*zamišljen*): Kaj? ... Ah, Richter je prišel mimo.

ADRIANA: In kaj je hotel?

METHOD: Nič, nič. Slovenske zadeve.

ADRIANA: A jaz pa nisem Slovenka?

METHOD: Poroka s Slovencem te ne naredi Slovenke.

ADRIANA: Kaj me pa naredi?

METHOD (*jo poboža po trebuhu*): Mamo Slovenca.

ADRIANA: Ali Slovenke.

METHOD: Kje je Slavko?

ADRIANA: S Cosimom je v šivalnici.

METHOD (*nekaj časa okleva, nato nadaljuje*): Adriana, zdaj bomo morali malo stisniti.

ADRIANA: Zakaj? Cosimo zopet dela v šivalnici ... Signor Calabro je pa še boljši za posle kot on, tako da jima gre odlično od rok in rabita pomoč ves čas. Jaz mislim do zadnjega delati, tako kot sem pri Slavkotu.

METHOD: Ja, to je vse odlično, ampak ... Jaz nimam več službe.

ADRIANA: Kako? Od kdaj? Zakaj?

METHOD: Od danes. Prišla je nova direktiva. Za močno Italijo v težkih časih. Več rasne enotnosti in take zadeve.

ADRIANA: Nič ne razumem. Če si edini inženir, ki ga še imajo.

METHOD: Danes sta prišla dva iz Napolija, oba s svežimi diplomami, šmrkavih nosov in lepše zvenečih priimkov.

ADRIANA: Lepše zvenečih –

METHOD: Od tega tvojega signorja Calabrota partijska prijateljca.

ADRIANA: Mojega? Ne bodi neumen, no.

METHOD: Mancini et Lombardi ... se sliši lepše kot Opeka. Tisti "k" jih moti. Če bi vsaj lahko napisali z dvema c-jema ... Tako pa seveda ne morem biti inženir za Italijansko železnico, ko pa vendar še lastnega priimka ne znam napisati.

ADRIANA (*bolj pri sebi*): Lahko bi bil pa Muratore ali pa Mattone ...

METHOD (*jezno*): Kaj?

ADRIANA: Lahko bi bil Muratore. Ali pa Mattone. Saj si že enkrat zamenjal priimek. Kaj pa je še ena menjava.

METHOD: Tisto je bilo v nacionalnem interesu, to bi bilo pa proti njemu.

ADRIANA: Metod, dobro veš, da si zamenjal priimek samo zato, da si Richterju delal težave.

METHOD: Šlo je za otepanje tisoč let starih okov, ki so nam jih Germani nadeli –

ADRIANA: In tvoj ponos ti preprečuje, da bi isto storil za nekaj tako majhnega, tako nepomembnega in tako sebičnega, kot je ljubezen do lastne družine?

METHOD: Nisem tega rekel.

ADRIANA: Nisi ne. Nisi rabil.

METHOD: Adriana, ne morem se jim pustiti, no.

ADRIANA (*se sprijazni*): Dobro. Nekaj prihrankov še imamo. Bomo videli, kako bo. Drugače nam bo pa signor Calabro –

METHOD (*povzdigne glas*): A se ti je čisto zmešalo?

ADRIANA: A živiš pa lahko pod njegovo streho?

METHOD: Podnajemno pogodbo imam podpisano s Cosimom, ne s Calabrotom. In dokler še datum na njej velja, bomo tukaj, potem pa takoj popokamo in gremo izpod strehe tega fašista!

ADRIANA: Kam? Kam bomo pa šli? Ti brez službe, jaz bom pa temu fašistu pljunila v obraz in rekla, hvala, ker si nam pomagal, ampak zdaj te pa ne rabimo več?

METHOD: Pomagal? Kako nam je pomagal? A misliš, da mu je težko dati ta drobiž, da te ima na očesu?

ADRIANA: Na očesu?

METHOD: Daj no! A si res tako neumna? S tvojo famijijo so si takole. (*Pokaže prepletene prste.*) Doli v Trstu jih vsak mesec gosti, Calabria in vse ostale goriške fašiste.

ADRIANA: Tudi če je tako, jaz najprej mislim nate in na najina otroka. Kaj me briga, ali je fašist, ali komunist, ali klerikalec ... Samo da imamo kaj za jesti.

METHOD: Ampak kaj pa načela?

ADRIANA: Od načel so še vsi stradali.

METHOD: Takoj ko najdem nekaj boljšega, gremo.

ADRIANA (*previdno*): Pa misliš, da ti ne bi bilo lažje, če bi se drugače pisal? Že če greš nazaj na Ziegler, bi lahko rekli, da smo nemška famijija –

METHOD (*jo glasno prekine*): Nehaj mi to govoriti!

Skozi delavnico proti izhodu gresta ZORA in S. CALABRO, ravno pravi čas, da slišita METODOV krik. ADRIANA zagleda ZORO. Osramočena je. Komaj zadrži solze. Steče v hišo. ZORA ostane na odru, gre do METODA. S. CALABRO jo čaka pri izhodu.

ZORA: Si v redu?

METOD: Dobro ti gre, Zora. Najprej Furlan, potem Slovenec, na koncu pa še Italijan. Kako lahko tako zlahka izdajaš svoj lasten narod?

ZORA: Nekateri nosimo v srcu še vse kaj drugega kot samo ponos. In če tega ne moreš razumeti, potem je nekaj narobe s tabo, ne z mano.

METOD: Kakšen ponos! Gre za preživetje!

ZORA: Za preživetje, ja! A misliš, da je bilo hudo samo vam v gorah? Misliš, da sem uživala v taborišču? Ko sem morala prositi za kruh? Meni gre za preživetje moje družine, ne mojega naroda. Naj dela ta fašist z mano, kar hoče. Meni se ni težko žrtvovati. Samo zaprem oči in moj sin je na varnem. Ampak ti tega ne moreš razumeti, ker so te same besede.

ZORA odide, besna. METODA razganja od jeze. Tresočih rok pograbi krilo in ga začne sestavljati. Sliši se šum vetra.

2. prizor: Slovenski in italijanski sinovi

METOD še vedno sestavlja krila, ko v delavnico priteče mlad fant, podoben CARLU, vendar ne, to je SLAVKO. Prestrašen je. Od zunaj se slišijo zvoki, kriki, prepir. Nekaj se dogaja na trgu.

SLAVKO: Ata! Ata!

METOD: Ja, mali. Kaj je?

SLAVKO (*nesigurno*): Cosimo me je poslal.

METOD: Lahko mu kar poveš, da me ne zanima.

SLAVKO: Je rekel, da moraš pridet. Takoj.

METHOD: Nikamor ne rabim it.

SLAVKO: Ampak, če je pa –

METHOD: Daj no ... Pusti me na miru.

SLAVKO (*nekaj časa je tiho, nato nadaljuje tišje*): Richterja so dobili ... In ga imajo na trgu ... In ga bodo ...

METHOD: In kaj naj jaz? (*Se obrne proti SLAVKU.*) Kaj naj jaz? A se naj zapeljem na trg in povem fašistom, da ga naj ne ustrelijo?

SLAVKO: Ampak ... Nekdo *mora* nekaj ...

METHOD: Poslušaj, Slavči, nič se ne da. Tak je zdaj ta svet. Nedolžni umirajo pod streli krivih.

SLAVKO (*hladno odvrne*): Če bi lahko, bi vse te Italijane ...

METHOD: Kaj bi jih?

SLAVKO: Ubil bi jih.

METHOD: Vse Italijane?

SLAVKO: Vse.

METHOD: Tudi tvojo mamo? A ona pa ni Italijanka? Slavko, niso stvari tako enostavne. (*SLAVKO je tiho, gleda v tla in si briše solze z lic.*) Poslušaj mali, kako boš kdaj vladal Gorici –

SLAVKO: Če bom jaz kdaj kralj Gorice, jo bom na pol presekal. (*Od zunaj počí, en strel, dva, trije, štirje, nato v delavnico priteče COSIMO. Njegova obleka spominja na uniformo. Pogleda METODA, nato pogleda SLAVKA, molči.*)

METHOD (*SLAVKU*): Pojdi domov, mali. Pozno je že.

SLAVKO: Ampak jaz bi rad –

(*METOD grdo pogleda, SLAVKO se pokori in odide v hišo. Nato METOD COSIMU.*)

METOD: A so ga?

COSIMO: Njega in še tri ostale tudi.

METOD: Pa si jih skušal ustaviti?

COSIMO: Jaz? Jaz da jih ustavim?

METOD: Seveda ti, kdo pa drug? A jaz delam za njih?

COSIMO: Metod, pa moram jaz misliti na moja družina. Na Zora –

METOD: Ki je pod streho s fašistom!

COSIMO: In na Carlota –

METOD: Ki je v vojski pri njih!

COSIMO: In na ... in na ...

METOD: Na koga? Na mene? Na mene moraš misliti?

COSIMO: Alore ... Tudi na tebe, ja.

METOD: Ne jaz ne moja družina si ne rabimo mazati rok s fašističnim denarjem.

COSIMO (*zakriči*): Pa nisem jaz fašist!

METOD (*zakriči nazaj*): Pa delaš za enega. In svojo ženo si mu pustil!

COSIMO (*hladno*): Ampak ni bil on prvi, a ne? (*METOD utihne, povesi glavo.*) Pa ti vseeno pomagam.

METOD: Pa ne vem, zakaj. Res ne vem.

COSIMO: Ker je familija vse, Metod. Familija je bolj pomembno od ponosa ... *(Nekaj časa stojita v tišini, nakar COSIMO poda METODU kos papirja.)* Tole ti pošilja.

METOD *(vzame papir, začuden)*: Richter?

COSIMO: Ko so ga zvelkli, mi je dal. Da prebereš in narediš. Preberi, Metod, in naredi. Za Richterja. On je tudi familija.

METOD *nekaj časa začudeno gleda v COSIMA, ta se nato obrne in odide v temo zunaj. METOD gre za njim do garažnih vrat, gleda ven, ali je kdo v bližini, in ko je prepričan, da je sam, stopi do bližnje svetilke in pod svetlobo začne brati Richterjevo sporočilo.*

METOD: *S težavo priznam svoje zmotе. In ena takšnih zmot je bilo moje večletno prepričanje, da nam je mesto ob Avstrijih. (Reče sam pri sebi, kot bi Richterju.)* Ti norec, ti. Kaj to neke neumnosti pišeš ure pred smrtjo? *(Bere dalje.)* Ampak priznal sem svojo zmoto. Mogoče prepozno, ampak priznal sem jo. Slovenski narod ne more preživeti, če bo klonil pod težo večjih in močnejših. *(Sam pri sebi.)* Še ko je mrtev ne neha pametovati. A ti nisem jaz to pred desetimi leti govoril? *(Se vrne nazaj k branju.)* Kaj bo z nami, Metod, če se bomo predajali apatiji? Moraš prilesti iz te jame, v katero si padel. Samo boj ... Samo boj nam bo prinesel zmago. In zdaj ko ni več vojne, nam preostanejo samo še temne sence ulic in bombe pod avtomobili. *(Se ozre naokoli, če ga kdo sliši, nato nadaljuje, bolj previdno.)* Moram zaključiti, ker bodo kmalu prišli ... Ne pozabi na to, kar si mi rekel, ko sem te spraševal o Ikarusu. Najprej je letel, potem je šele padel. Naj tudi tvoj pade. Ampak najprej naj poleti. Naravnost do njihovega štaba, da jim požgeš njihove fašistične betice.

METOD *nekaj časa strmi v pismo v tišini. Skozi prehod pride ADRIANA. Ravno še vidi papir, preden ga METOD zmečka in potisne v žep.*

ADRIANA: Kaj imaš to?

METOD *(zamišljeno)*: Poslovilno pismo.

ADRIANA: Richter?

METOD: Ja.

ADRIANA: Jutri je pogreb.

METHOD: Bomo šli. Naj na nagrobniku piše Henrik "Sodja" Richter. Tako smo ga klicali na fronti. Da se bo vedelo, da je umrl za slovensko stvar.

ADRIANA: Baje je lahko pokopan samo z italijanskim priimkom.

METHOD (*se razburi*): Kako z italijanskim? Saj je imel svoj priimek! Mu ga menda ne bodo drugi odrejali po smrti!

ADRIANA: Solo la lingua Italiana.¹⁵⁹ Lahko se odloči med Ritto ali Giudici.

METHOD: To bomo pa še videli.

ADRIANA: Prosim, Metod, ne delaj še večjih problemov.

METHOD: Kako, kakšnih večjih problemov? A ni dovolj, da nas žive potiskajo v zemljo? Zdaj bodo pa še mrtve ruvali iz nje in jim govorili, kako naj se pišejo?

ADRIANA: Metod ... Vedo, da si se družil z njim. Sploh veš, kako sem morala prositi pri signorju Calabru, da nama je pogledal skozi prste?

METHOD: Pa še to. Da se mora moja žena zame postavljati. To je še najhujše od vsega. A si omenjala svojega očeta?

ADRIANA: Metod, prosim te.

METHOD: A si omenjala tistega prasca? Nočem, da me kar koli povezuje z njim!

ADRIANA: Tukaj se pa ne da pomagati. Jaz bom vedno njegova hčerka, pa se lahko še stokrat po slovensko pišem!

METHOD (*nekaj časa jo gleda, razjarjen, nato mirno nadaljuje*): A me lahko prosim pustiš malo samega? Moram premisliti o vsem. Pa prepri ni zdrav za otroka.

¹⁵⁹ Samo italijanski jezik.

ADRIANA: Zdaj ko si mene razjezil in sebe pomiril ... Zdaj pa naj grem ...
(*Se obrne in odpravi proti vhodu v hišo.*)

METHOD: Oprosti. Moram premisliti.

ADRIANA (*ga ne pogleda, preden odide, še doda*): Ti kar premisli. Saj to je vse, kar delaš, samo premišljuješ ves čas.

METHOD ostane sam, tišina je občutna. Nekaj časa sedi, nakar začne sestavljati Ikarusa. Začenja dobivati obliko. Išče kose in jih spravlja na kup. Pregleduje dele, jih čisti, odpihuje prah, privija vijake. Okoli njega znova raste stari Ikarus, tokrat z METHODOM, ujetim v njem. Veter zunaj narašča. Začenja se daniti, vendar je še vedno noč. Skozi hišni prehod se v delavnico pretihotapi mali SLAVKO. Nekaj časa opazuje očeta pri delu. Ko METHOD zagleda SLAVKA, se rahlo zdrzne.

METHOD: Hudiča, si me pa preplašil, mali! A ne bi moral že zdavnaj spati?

SLAVKO: Pa saj nisem več tako mali. Mi že brada raste, poglej. (*Pomoli glavo proti METHODU.*)

METHOD: Najbrž ne vidim zaradi sveč.

SLAVKO: Ne morem zaspati.

METHOD: Kaj te pa lahko drži pokonci pri teh letih? Punce?

SLAVKO: Ah, ne. Tisto imam jaz vse pod kontrolo.

METHOD (*pokaže na tla poleg sebe*): No, potem pa pridi. Bova eno rekla. Po moško. Potem pa spat!

SLAVKO (*se usede, nekaj časa molči, nato pomigne proti Ikarusu*): A to je tvoj Ikarus?

METHOD: Ja. To je moj Ikarus.

SLAVKO: A je pokvarjen?

METHOD: A zgleda pokvarjen? (*SLAVKO skomigne.*) Ni pokvarjen. Ampak samo enkrat bo lahko poletel. To zdaj vem.

SLAVKO: Zakaj se mu reče Ikarus?

METHOD: A ste se učili v šoli o Grkih?

SLAVKO: Grkov se ne učimo.

METHOD: Kaj pa?

SLAVKO: Rimljane.

METHOD: A tako ... (*Zadržuje bes.*) No, najprej je bil Dedalus. To je bil en velik izumitelj.

SLAVKO: Tako kot ti ...

METHOD: No, mogoče. Ampak njega so po celi Grčiji vabili, da jim je popravljati stvari pa še v tujino so ga pošiljali. To je bil človek, ki so ga vsi spoštovali. Ker je bil pameten. In Dedalus je imel sina, ki ga je imel rad bolj od vsega na svetu.

SLAVKO: Sin njega?

METHOD: Drug drugega sta imela rada. (*Se nasmeji, frcne sina po nosu.*) No, ko ljudje povedo zgodbo o Dedalusu in Ikarusu, vedno povedo tisto o labirintu in biku, ki je jedel ljudi.

SLAVKO (*se mu zasvetijo oči*): O biku, ki je jedel ljudi?

METHOD: Ampak vedno pozabijo na drugi del zgodbe.

SLAVKO: Kateri?

METHOD: Kako sta Dedalus in Ikarus pobegnila iz labirinta.

SLAVKO: Sta pobegnila?

METHOD: Seveda. Sta bila ujeta notri v labirintu in sta razmišljala, kako bi pobegnila. Pa je vsak dan padla v labirint kakšna kura pa sta jo ujela in dala temu biku ... Minotaver so mu rekli ... Pa je minotaver požrl kuro, onadva sta pa perje pobirala in ga spravljala. In ko sta imela

dovolj perja, sta pobrala vse sveče s hodnikov in stalila vosek, da sta si naredila krila, širša kot ta delavnica. (*SLAVKO se čudi, METHOD začarano nadaljuje.*) In sta se postavila na rob prepada, kjer je stal labirint, in skočila proti pečinam spodaj.

SLAVKO: A sta padla dol?

METHOD: Kaj bosta padla dol! Poletela sta visoko v zrak. (*Se zresni.*) In tukaj ti bodo potem vsi povedali isto zgodbo. Oče je baje sina svaril, ampak mali ga ni poslušal in je poletel proti soncu. Vosek se je stopil in pof! Mali pade dol. Umre.

SLAVKO: Aha. Pa ni bilo tako?

METHOD: To zgodbo so si izmislili, da ne bi leteli. Ampak mi hočemo leteti, Slavko. Ne moremo pustiti, da nas tolčejo dol in nam kradejo nebo. Zato je moje letalo Ikarus. Ker jaz se ne dam nobenemu.

SLAVKO: Ampak, a potem Ikarus ni padel?

METHOD: Poslušaj, kaj ima veze, če je padel! Važno je, da je poletel! (*Iz vleče list iz prsnega žepa.*) Tole pesem sem napisal pred časom. Zate je. Nauči se jo na pamet, Slavko.

SLAVKO: Tata, jaz se ne morem zdaj učiti teh tvojih pesmic, ker moram druge peti. (*Začne recitirati.*) *Džovi neca, džovi neca, prima vera dibe leca.*

(*METHOD skoči pokonci.*)

METHOD: Če je zadnja stvar, ki te jo naučim, boš moral pozabiti to grdo pesem in se tole mojo naučiti.

SLAVKO (*razočaran*): Pa je težka?

METHOD: Takole gre. (*Zajame sapo in začne deklamirati.*) *Nikakor ni manjši tvoj drzni polet, samo ker na koncu si trčil ob tla. Prav vsaka bitka rabi zalet, še najbolj pa tista, ki tiče se zla. (Mu pokaže na listu.)* Preberi zdaj in ponovi.

SLAVKO: *Nikakor ni manjši ... tvoj drzni polet ... samo ker na koncu ... si trčil ob tla ... prav vsaka bitka ... rabi zalet ... še najbolj pa tista ... ki tiče se zla.*

METHOD: A si razumel?

SLAVKO: Seveda sem razumel!

METHOD: No, potem pa hitro spat!

SLAVKO *odkoraka proti prehodu.*

SLAVKO: *Nikakor ni manjši ... tvoj drzni polet ... samo ker na koncu ... si trčil ob tla ...*

Odide. METHOD ostane sam. Nekaj časa strmi v Ikarusa, nakar globoko zavzdihne.

METHOD: Če je padel? Seveda je padel. Saj vsaka stvar pade, ki jo vržemo v zrak. Pa menda je potem tudi Ikarus padel, madona. Ampak najprej bo malo letel. (*Potreplja Ikarusa.*) Vsaj malo.

3. prizor: Nikakor ni manjši tvoj drzni polet

Dani se. Modrina noči se zopet pretaplja v jutranjo svetlobo. METHOD sestavlja Ikarusa. ADRIANA, oblečena v črno, vstopi in se začudi.

ADRIANA: A še nisi oblečen?

METHOD: Ne grem.

ADRIANA: Kako ne greš? Vsi gremo!

METHOD: Da bom gledal tistega prasca, kako se bo sprehajal gor in dol po pokopališču in se delal, da ni on Richterja nahranil z metki?

ADRIANA (*nekaj časa razmišlja, nakar hladno*): Pa bodi doma. In se kuhaj v svoji jezi. Tako boš zagotovo rešil svet.

METHOD: Adriana, ne izzivaj.

ADRIANA: Kaj boš pa naredil? Se boš spet zdiral name? (*METHOD je prese-nečen.*) Sediš v tem svojem stolu in fantaziraš, namesto da bi končno kaj naredil.

METHOD: Ja? Kaj pa Richter? Kaj je pa on naredil?

ADRIANA: Pomagal je, vztrajal je. Živel je! In bo pokopan v lepem spominu. Celo mesto se mu gre poklonit.

METHOD: Tudi jaz živim. Samo na svoj način.

SLAVKO *priteče v delavnico. Napol oblečen v črnino. ADRIANA mu pomaga, da se obleče do konca.*

ADRIANA: Tvoj otrok te pa gleda. In se uči tvojega načina.

METHOD: Poslušaj Slavko ... Ko bodo Richterja spustili v zemljo ... Takrat povej mojo pesem ... Jo še znaš?

SLAVKO: Ja ... Ampak tata? Kaj je to zlo?

METHOD: Pa si rekel, da si razumel pesem.

SLAVKO: Ja, ampak ...

METHOD: Samo zapomni si jo. Ko boš velik, boš razumel. Včasih se mora človek žrtvovati za kaj večjega od sebe.

ADRIANA: Kaj si spet zakuhal?

METHOD: Nič. Slovo od idealov. Pojdita zdaj, da ga ne bodo prej z zemljo zasuli. (*METHOD jo zagrabi za roko in povleče k sebi.*) Pa oprost.

ADRIANA: Za?

METHOD: Za ... za prej. Pa za vse. Ker sem taka trmasta mula.

ADRIANA: Takega sem vzela. (*Se držita za roke. SLAVKO ju oba objame, nakar se ADRIANA predrami in prime SLAVKA.*) Pridi Slavko. Oče pravi, da boš samo tako moški postal ... Pa da vidimo, če je res smrt potrebna za to, da tebi brada zraste.

Odideta. Na prehodu se srečata s COSIMOM, ki je oblečen za na pogreb.

COSIMO: Ne greš na pogreb?

METHOD: Grem. Ampak ne po zemlji.

COSIMO (*v smehu*): Boš letel?

METHOD: Richter me je prosil, naj poletim njemu na čast.

COSIMO (*zagleda skoraj končanega Ikarusa, se zresni*): Eee, potem pa rabiš padalo.

METHOD (*COSIMO odide v šivalnico, METHOD v zadregi*): No, seveda. A ga imaš?

COSIMO (*iz šivalnice*): Zadnjič sem sešil. Sem skril. (*Pride nazaj, da METODU padalo.*) Svila, kot si rekel.

METHOD (*METHOD drži padalo*): Hvala, Cosimo. Ti si bil vedno dober prijatelj. Daj mi pomagaj ta krila spraviti čez prehod.

Ko se COSIMO obrne stran od njega, METHOD vrže padalo stran od letala.

COSIMO: Pa bo res letel?

METHOD: Cosimo, v hiši sem našel neke papirje.

COSIMO: Kakšne papirje?

METHOD: Adriana Opeka. Cambiamento di cognome.¹⁶⁰ (*COSIMO spusti krilo in stopi korak nazaj.*) Da bo šla nazaj na Marino. Veš kaj o tem?

COSIMO: Jaz nič ne vem o nič.

METHOD: Poslušaj. Adriana lahko dela s svojim priimkom kar koli hoče. Ampak obljubi mi, da bosta Slavko in mali Andrej ostala Opeka.

COSIMO: Sam ji to povej!

METHOD (*zagradi COSIMA za ovratnik in zakriči nanj*): Moji sinovi ne bodo peli njihovih pesmi in ne bodo nosili njihovih priimkov! Ali pa je bilo moje življenje čisto nepomembno ... Majhna pika krvi na črnem prtu. Obljubi, da boš pomagal. Da bosta moja sinova ostala Opeka in da bosta govorila slovensko.

COSIMO: Obljubim. Bom pomagal.

Zapeljeta Ikarusa čez prehod, spustita krila.

METHOD: Dobro. Daj mi zdaj samo poženi motor, potem pa lahko greš. Sem te že predolgo zadržal. (*COSIMO nekajkrat povleče, nakar požene motor.*) Zbogom, prijatelj! (*Objameta se.*)

COSIMO: Cungjo amì!¹⁶¹ Srečen polet!

COSIMO odide. Padalo ostane ob robu delavnice. Zvok motorja je čedalje glasnejši, luči v delavnici ugasnejo. Za METHODOM in Ikarusom začne sijati močna luč jutranjega sonca. Končno se je zdanilo! Zvok motorja in kolesja narašča, krila se čedalje bolj majejo, svetloba pa slepi. Kolesa nenadoma utihnejo in ostane samo še šum vetra, ki je čedalje močnejši. METHOD ugasne motor, zdaj jadra po zraku, vendar izgublja hitrost.

METHOD: Tako, Ikarus. Zdaj pa le leti, vse tja do Trsta. Za Richterja, za Slavkota in za vse ostale, ki jih ta zemlja požira vase.

Medtem ko letalo jadra skozi zrak, izgublja višino in pada, počasi, počasi se

¹⁶⁰ Sprememba priimka.

¹⁶¹ Zbogom, prijatelj!

v daljavi zasliši zvok pogreba. Župnik, ki moli, zvok zemlje, ki pada na trugo, in nato, čez vse skupaj SLAVKOV nedolžen glas.

SLAVKO: *Nikakor ni manjši tvoj drzni polet, samo ker na koncu si trčil ob tla. Prav vsaka bitka rabi zalet, še najbolj pa tista, ki tiče se zla.*

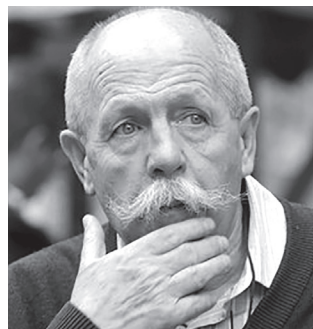
(Zvok vetra se meša z zvokom pokopališča.)

SLAVKO: *Mama! Poglej, mama! Tata leti!*

Tišina ... veter ... tišina ... zemlja, ki pada na krsto ... zvok padca, kakor bombe, kakor letala, kakor upov ... in nato tresk, eksplozija, tišina. Mir.

**Sodobna
slovenska
dramatika**

Milan Dekleva
Božji delec

*Operna črna komedija za tri igralce in tri privide
(Po motivu enodejanke Čarobna noč Sławomira Mrożka, cepljene na verz
Williama Shakespeara.)*

JOSE, doktor fizike, mlajših srednjih let
AMON, zaslužni profesor fizike, starejših srednjih let
ÁNGELA, mlada kozmologinja

Avtorski namig: tisti del igre, ki je pisan v ležečih črkah, je namenjen petju.
Seveda pa se lahko skladatelj odloči drugače.

(Glasbeni prolog. Smo v enem od raziskovalnih kabinetov v CERNU, najbrž globoko pod zemljo. Nikjer ni nobenih oken. Tema. Vidimo le migljanje svetlobe na računalniškem zaslonu, ki prikazuje simulacijo trka protonov pri veliki hitrosti in sled novo odkritega Higgsovega delca. Na oder pride Jose, v roki drži skodelico kave, zeha, se usede na stol pred zaslonom.)

Glasba izzveni. Tišina, slišimo le žvenketanje žličke, s katero Jose meša kavo. Vstopi Amon, ki v mraku ne opazi kolega. V roki drži skodelico kave, se počí na stol pred sosednjim računalnikom, klikne miško. Zaslón se razsvetli, na njem gola lepotica v precej spotakljivi pozi. Luč na odru počasi narašča.)

JOSE: No, pa ga imamo.

AMON (Se zdrzne, zapre zaslon računalnika.): Koga?

JOSE: Božji delec.

AMON: Ha, ha. Mala šala velikega mojstra.

JOSE: Koga?

AMON: Higgsa.

JOSE: Ki ga vedno rad pobiksa.

AMON (Vstane, gre k Josejevi mizi, opazuje zaslon.): Je in ni. Če verjameš vanj, je. Če ne verjameš, ga ni.

JOSE: Ha, ha. Mala šala velikega mojstra? (Vstane, se zazre v Amona.) Kako pa je z vami?

AMON: Z mano?

JOSE: Ja, z vami. Ste ali niste?

AMON: Ko vam bom napisal odpoved, se boste nehali spraševati.

JOSE: Če vas gledam, ste. (Si zakrije oči.) Če vas ne gledam, vas ni.

AMON: Ni me?

JOSE: Ne. Ste samo potencialna, še nerealizirana možnost veselja.

AMON (S kančkom jeze.): Meni se zdite vi malce nerealizirani, kolega.

JOSE: Jose. (Mu ponudi roko.) Vodja –

AMON (Ga prekine.): Vem. (Premor.) Amon, direktor –

JOSE (Ga prekine.): Kdo pa vas ne pozna! (Premor.)

AMON: *Vi ste Slovenec iz Argentine?*

JOSE: *In vi ste Jud iz Palestine? (Se rokujeta.)*

CERN je gigantska stvar.

Ogromno znanja in še več prevar.

AMON: *Veliko genijev, a največ je omar. (Premor.)*

JOSE: Ste rekli, da sem jaz nerealiziran. Kaj pa tista vaša slika?

AMON: Slika?

JOSE: Kot znanstvenik imate radi golo resnico.

Golo in nič drugega kot golo,

tako naj vam pomaga bog,

če ni le votel energijski krog.

AMON: *Imate smolo,*

vse predolgo ste hodili v šolo.

Medtem sem jaz odkrival črne luknje.

JOSE (Užaljeno.): Vi ste jih odkrili, jaz sem jih raziskal.

AMON (Ga prime za lakat, potem pa potisne na stol.): *Zastonj se petelinite.*

Za črne luknje sem avtoriteta,

vi pa zelenec, ki precej obeta.

In ne pozabite na moje povezave.

O tem, kar delam, mukajo že krave.

JOSE: *Kdor izgublja glavo,
se sklicuje na veljavo.*

AMON: *Naj vas še enkrat posvarim –*

JOSE: *Lahko ponovno zamižim –*

(Nenadna zatemnitev. Jose odide z odra.)

AMON: *Kaj je zdaj to? Mogoče spim?*

(Naredi korak naprej, potipa, Josejev stol je prazen.)

AMON: Jose? Le kaj se gre?

(Se poda k vratom, gleda skozi. Iz zaodrja slišimo glasbo, ženski glas, ki poje čudno pesem.)

ŽENSKI GLAS: *Iz take smo snovi kot sanje,
kot dih je naše potovanje,
v krvi nam utripa strah,
zahrepenimo in – na mah –
smo le pozabljen molk in prah.*

(Luč. Vidimo zbezanega Amona, ki se zgubljeno ozira okrog sebe.)

AMON: *Zrahljani živci. Stres.
Ne vem, kaj je utvara in kaj res.*

(Na oder pride Jose s kavo. Zeha, točno tako, kot pri prvem nastopu. Amon ga začudeno gleda.)

JOSE: O, gospod profesor. No, pa ga imamo? Veséli, kaj? Se boste lahko petelinili v Bruslju. Bo mogoče malo več denarja za znanost in malo manj za begunce.

AMON: Begunce?

JOSE: Pa za Grke in Turke.

AMON: Burke?

JOSE: Za ščurke. Rekel sem ščurke.

AMON: Niste vi –

JOSE: Sem.

AMON: Ste bili prej –

JOSE: Ne. Lepo, da ste tu. Vi ste pomemben odkrivač.

AMON: Odkrivač?

JOSE: To je nasprotje od skrivač. (Premor.)

AMON: *Če verjamem, da ste bili, ste bili.
Če ne verjamem, vas ni bilo.
Najbrž v smislu kvantnega računa,
v katerem je veselje ena sama struna.
Tako ste rekli.*

JOSE: *Ne. Vi ste rekli tako.*

AMON: *Kako pa veste, če vas ni bilo?*

JOSE: Rekel sem, da ima smisel to, kar zdajle gledam.

AMON: In kaj gledate?

JOSE: Vas. Nič.

(Nenadna zatemnitev. Amon izgine. Luč. Jose se ozira okrog sebe, zaman išče Amona.)

*Saj nisem mislil resno.
Od nekdaj se sprašujemo:
zakaj nečesa ni, če bi lahko bilo?*

(Gre do roba prizorišča, pokuka na hodnik. Zaslišimo glasbo. Ženski glas poje.)

ŽENSKI GLAS: *Težko si je predstavljati,
da svet obstaja, če nas ni,
da vse, kar biva, so sledi
trenutka, ko se čas zbudi
v veselju, drobni buciki,
v neskončni točki, ki žari.*

JOSE (Se začaran od pesmi vrne k svoji mizi.): *Napeti živci. Stres.
Kot da bi slišal glas nebes.*

(Vstopi Amon, se počí na stroj, klikne miško, na zaslonu zagledamo lepoticó. Točno tako, kot na začetku igre.)

JOSE: Niste vi –

AMON: Sem.

JOSE: Ste slišali –

AMON: Ne. Lepo, da vas vidim. Ste pomemben porivač –

JOSE: Porivač?

AMON: Ja. Rinete znanost naprej, pa naj bo hrib še tako strm in skala še tako težka.

*Na pol ste Sizif in na pol ste Prometej,
a če vas sla po védenju bo še naprej brez mere gnala,
se boste, dragi moj kolega, spremenili v Tantala!*

JOSE (Zavpije.): Zradiral vas bom! Spet bom zamižal!

AMON: Nehajte že s tem mežikanjem. Saj niste kolibri.

(Premor, iz tišine se izvije glasba. S hodnika pojoč prihaja Angela. Lepa je kot angel. Reflektor jo osvetli, občutek imamo, da nastopa v kakšnem broadwayskem muzikalu. Oba znanstvenika njen prihod spremljata odprtih ust.)

ANGELA: *Bila je tema, v njej zapredena tišina.
Ne časa ne prostora, prazna trgovina.
Iz gravitacije je stopil Kronos v incestni svet
in je začel otroke svoje ljube mirno žret.
Namesto Zeusa je pogoltnil omphalós
in zadovoljno rignil, si obrisal nos.
Ko sin je videl to početje, mu je šlo na jok,
zato si je izmislil znameniti in efektni pok.*

(Angela sede na mizo, za katero sedi Amon, tako, da ji krilo zleze po stegnih in razkrije kar precej mlade kože. Znanstvenika sta v čudni zadregi. Premor.)

AMON, JOSE (hlastno): A ste vi prej peli?

ANGELA: Ja, ker sem Ángela. Ne samo angeli, tudi ángele rade pojemo.

JOSE: Ampak –

AMON: Tisto, kar ste peli, je bilo nekaj čisto drugačnega.

ANGELA: Tisto je bilo za mojo dušo. Saj vesta, tako se poje pod tušem, kadar si gol kot (Pokaže.) ta lepotica na ekranu. Žal tu ni nobene kopalnice. Ste zato raziskovalci večkrat umazani?

JOSE: Jaz že nisem. Dišim kot češnjev popek.

ANGELA (Se ne zmeni za njegove besede.): To je pa za vaju. Zdaj nastopam. (Se, skupaj z dekoltejem, nagne k Amonu.) Kaj niste tudi vi, ko predavate, čisto drugačni?

AMON: Drugačen sem po naravi.

ANGELA (Se zasmije. Zveni nekam hudičevsko, nič kaj skladno z imenom.): Duhovit po naravi. Zato pa večkrat v težavi. (Se odmakne, vstane, v slogu sambe stopi k Joseju.) Jose, je res?

JOSE: Kdo vam je –

ANGELA: Preprosto: vem. (Amon se skuša vmešati.) In vi ste Amon, kdo pa vas ne pozna?

AMON: Nekje sem vas že videl. Ste z računalniške podpore?

ANGELA: Angele smo božje podpornice. No ja, podpornice božjega delca.

JOSE: Tako lepi, da se lahko igračkate z besedami.

ANGELA (Spogledljivo hodi okrog njiju.): V resnici sem ... kozmologinja. Vidim do začetka človeškega spomina.

AMON: *Vidite torej začetek sveta?*

ANGELA: *Vidim le to, od kod sta prišla.*

JOSE: *Kje je začetek? Kdaj se zavemo?*

ANGELA: *Ko na prestopno postajo prispemo.*

AMON: *Kar govorite, je najbrž šala?*

ANGELA: *Nisem si sama imena izbrala.*

JOSE: *Kaj pa telo, je to vaše telo?*

ANGELA: *Moje ni nič. In nikoli ne bo.*

(Amon stopi k Angeli, ji položi roke na boke, kot bi prijel vazo. Leva roka mu zdrsne na zadnjico, desna se božajoče napoti k Angelinim prsim. Tišina.)

AMON: *Če ni vaše, bo pa moje. (Angela se na njegove dotike sploh ne odzove, odzove pa se Jose.)*

JOSE: *Gospod profesor, doma vas čaka žena.*

AMON (Ga prestreli s strupenim pogledom.): *Mladi romantik, to ni vaša scena!*

JOSE: *Se vam ne zdi, da ste za Angelo prestar?*

AMON: *Dragi Jose, v žepu hranim spisec
vaših znanstvenih prevar!*

(Spusti Angelo in stopi k Joseju. Moška stisnjenih pesti strmita drug v drugega, podobna vaškima pretepačema.)

AMON: *Kako je v hipu konec harmonije,
če se povzpetništvo za znanost skrije.
Mladost se smeje temu, kar smo mi spoznali,
briga jo etika, da ne nakladam o morali.*

JOSE: *Kako je v hipu konec mimikrije,
ko čutiš, da srce v sinkopah bije.
Če v hlačah nisi suveren vladar,
spoznanja so le prazen ništrc, kup utvar.*

AMON: *Kako je v hipu konec harmonije,*

JOSE: *ko čutiš, da srce v sinkopah bije.
Kako je v hipu konec mimikrije,*

AMON: *če se povzpetništvo za znanost skrije.*

JOSE: *Briga me etika, da ne nakladam o morali,*

AMON: *spoznanja so le prazen ništrc, kup utvar.*

(Medtem ko se Jose in Amon v duetu ukvarjata drug z drugim, Angela odide z odra. Prvi to dejstvo opazi Amon.)

AMON: *Pustite etiko in moralo, kolega. Dogaja se nekaj še bolj čudnega.
Gospodična je izginila.*

JOSE: *Angele priletijo in odletijo. Zdi se mi, da ste jo pred kratkim mečkali.
Ste začutili perutničke? Čeprav se s hrbtom niste posebej ukvarjali.*

AMON: *Ne vem, kaj sem držal v rokah. Čudno. (Dahne v dlani, si jih skuša
ogreti.) Nekam hladne roke imam.*

JOSE: Tam, od koder priletijo Angele, je zelo hladno. 2,7 stopinj Kelvina. Skoraj absolutna ničla, profesor.

AMON: Vi ste skoraj absolutna ničla!

JOSE: Kdor žali, naj bo prvi ponižan. (Premor.) Z najino gostjo nekaj ni v redu, imate prav. Čeprav nisem zamižal, je izginila. Mogoče sva si jo samo izmislila. Ne glede na vaše hladne roke.

AMON: Mogoče si je ona izmislila naju?

(Zaslišimo ženski glas, ki tokrat prihaja s hodnika na drugi strani odra.)

ŽENSKI GLAS: *Ne, ni bil pok, le krčeviti vdih
ob rojstvu. In za njim še krik,
ki spremlja bolečino. Vznik
volje, da vsemirje oživi.*

(Angela nastopi. S svojim petjem uroči moška, ki jo negibno, kot bi bila hipnotizirana, spremljata samo z očmi.)

*Vse se budi. Iz varne postelje
začetka plane svet. In se tali.
A kar živi, ne neha se ohlajati.
Čeprav žari. In gre v oči.*

*Edino prazna smrt, ta ne boli.
In neopazna sled, da nas več ni.*

(Amon se zbudi iz začaranosti, hoče stopiti k Angeli. Tudi Jose premaga letargijo ekstaze, zgrabi Amona in mu ne pusti k Angeli.)

ANGELA: *Še vedno ne razumeta?
Prišla sem za oba.*

JOSE (prestrašeno): *Ste slišali, profesor? Prišla je po oba!*

AMON: *Ni rekla PO. Rekla je ZA.*

JOSE: *Pomensko ni razlike.
Važno je to, kam bova šla.*

ANGELA: *Še vedno ne razumeta?
Jaz sem resnica vsakega.*

AMON (Zmajuje z glavo, potem razburjen dvigne roke in prekriža kazalce, kot bi hotel prelomiti urok.) Ššššc! Izginite! Vi ste privid!

JOSE: *Privid? In vi ste hoteli fukljati privid? Ste pa res čuden permutant!
Ne bi raje doma zamenjali ključavnice? Kdo bi vedel, s kom se vaša
žena dol daje!
Če bi jaz bil poročen,
z ženo bi bil kuhan in pečen.
Kupoval bi ji igrače
in zvečer ji slačil hlače.*

*Če bi jaz bil poročen,
bi bil vroč in trd kot dren.
Brž pozabil bi na luknje črne,
vanjo bi strmел s pogledom srne.*

AMON: *Ne boste me učili pervertiranja, mladi mož. Občudujem vašo
priročnost, kolega. Kadar kradete z levo, ste levičar. Kadar kradete
z desno, ste desničar.
Če bi jaz bil mlad kot vi,
bi se odpovedal znanosti.
Nehal krasti tuje bi ideje,
ker napuh je prazen, nič ne šteje.*

*Če bi jaz bil mlad kot vi,
ne bi koprnel po večnosti,
le zaziral bi se v svojo dušo –
danes tu smo, jutri pa pod rušo.*

ANGELA: *Še vedno ne razumeta?
Jaz sem resnica vsakega.*

AMON (Se obrne k Angeli.): *Resnica vsakega. Kaj pa je resnica vsakega?
Recimo moja resnica?*

ANGELA: *Vaša resnica je,
da z vašo ženo spal je ta Jose.*

JOSE: *Kako to ve?*

AMON: *Le čakaj, ti pezde!*

ANGELA (Joseju.): *Vaša resnica je,
da vam rak ledvice žre
in čaka vas obsevanje.*

(Šok. Moška zamrzneta. Zatemnitev. Glasba, ki traja še po tem, ko se prazen oder osvetli. Nekaj časa na prizorišču ni nikogar. Amon in Jose prideta na oder z nasprotne strani, kot smo ju bili vajeni. Mogoče to nista prejšnja Amon in Jose, saj nosita kravati. Ali morda ovratni ruti; z nečim sta označena, zato slutimo, da se je zgodil časovni preskok. Zelo sta si naklonjena, prava prijatelja.)

AMON: *Spet na mestu zločina.*

JOSE: *Ja, res. Vsak dan preštevanje fotonov, elektronov in muonov.*

AMON: *Večno vračanje istega.*

JOSE: *Včasih so temu rekli neskončnost.*

AMON: *Rad bi videl, da bi se mi kaj zgodilo.*

JOSE: *Kaj pa se vam lahko zgodi? V najboljšem slučaju vas lahko žena prevara.*

AMON: *Lahko doživim epifanijo. A veste, ko se človeku razodene preprosta resnica vsega. Od stvarjenja do uničenja.*

JOSE: *Meni se zdi, da so epifanije sestavljanka. Danes en delček, jutri drug delček. In na koncu veličastna slika. Kičasta. Resnica je kič, gospod profesor. Zato jaz svoje resnice raje nimam.*

AMON: Danes en delček, jutri drug delček. Včeraj božji delček. (Premor.)
Gospod doktor, se vam ne zdi čudno, da vedno najdemo tisto, kar
si prej zamislimo?

JOSE: Zamislimo, gospod profesor?

AMON: Ja. Teoretično. Nekateri temu pravijo znanstvena intuicija.

JOSE: Drugi temu pravijo antropično načelo. Svet preprosto obstaja zaradi
nas.

AMON: Rekel bi, da mi obstajamo zaradi sveta.

JOSE: Zaradi božjega delca?

AMON: Ja. (Zamahne z roko.) Ni pomembno. Evropski parlament je že
nakazal denar za nove raziskave.

JOSE: Dobil sem vabilo inštituta Max Planck.

AMON: Jaz pa častni doktorat ljubljanske univerze. Lahko bi si povišal
plačo, a imam moralne pomisleke.

JOSE: Od zdaj bova morala biti v stalni pripravljenosti. Zaradi podobnih
dogodkov.

(Gresta k mizama z računalnikoma. Amon sede za Josejevo mizo, Jose za
Amonovo. Amon prižge računalnik. Na njej zagledamo Angelin portret.
Angelski obraz.)

AMON (Presenečeno.): Nekdo je šaril po mojem računalniku.

(Jose prižge svoj računalnik. Prikaže se identičen Angelin portret.)

JOSE: Tudi po mojem. Poznate to lepotico?

AMON (Odkima.): Še nikoli je nisem videl. Ste jo vi?

JOSE (Odkima.): Ne. Kljub moji sloviti znanstveni intuiciji.

AMON (Se ozira po kabinetu.): Se vam ne zdi nekam mrzlo, gospod doktor?

JOSE (Prikima.): Ja. Gospod profesor. Ste zjutraj koga srečali?

AMON: Žive duše ni bilo. Povsem prazno parkirišče. Ko sem se ozrl proti jezeru ...

JOSE: Proti jezeru?

AMON: Zdelo se mi je, da ga je nekdo premaknil.

JOSE: Premaknil?

AMON: Ja. Da ga ni več tam, kjer bi moralo biti. Čuden občutek.

JOSE (Se zakrohota.): Mogoče kakšni revolucionarji. Združena levica.

AMON: Ne bi se šel klovn, kolega. Stiska me pri srcu. Tesnoba.

JOSE: Zaradi tega prekletega mraka. Človek ne more živeti pod zemljo. Saj nisem rudar. (Premor.) Meni je tesno zaradi sanj. Krokar je bil.

AMON: Krokar?

JOSE: Krokar. Kljuval me je tule zadaj. (Pokaže.) Ampak ne jeter. Najbrž ledvice. Ker sem na tleh videl dva velikanska krvava utripajoča fižola. Nagnusno. (Strese z glavo, da bi odpodil slike sanj.)

(Nepričakovano vstopi Angela. Glasba. Moška strmita vanjo.)

ANGELA: *Iz take smo snovi kot sanje,
kot dih je naše potovanje,
v krvi nam utripa strah,
zahrepenimo in – na mah –
smo le pozabljen molk in prah.*

(Stopi k Amonu in ga poljubi. Potem stopi k Joseju in ga poljubi. Sta bila njena poljuba ledno mrzla?)

Mi bosta pomagala? Prosim ...

(Vsi skupaj zapojejo.)

ANGELA, AMON, JOSE: *Iz take smo snovi kot sanje,
kot dih je naše potovanje,
v krvi nam utripa strah,
zahrepenimo in – na mah –
smo le pozabljen molk in prah.*

(Zatemnitev.)

dr. Bogomila Kravos

SSG – Trst, sezona
2016–2017

Na začetku sezone 2016–2017 je upravni odbor za upravno direktorico SSG imenoval računovodkinjo Barbaro Briščik, kar ni utišalo izmenjave polemičnih očitkov med umetniškim koordinatorjem in igralskim ansamblom. Nadaljevala se je z medsebojnim pisnim obračunavanjem in menda dosegla višek 16. januarja letos na pogovoru o SSG z delom igralskega ansambla v tržaškem Društvu slovenskih izobražencev. Nekoliko zateženi pomisleki nad umetniškim vodstvom so bili nato objavljeni v letošnji prvi številki družinske revije Mladika in so izzvali podrobno navajanje požetih uspehov, pozitivnih odzivov, priznanj in števila prodanih abonmajev v Primorskem dnevniku. Primorske zdrahe, če parafraziramo Goldonija, naj bi se poleg v letošnjih poletnih mesecih, ko bo sestavljen nov statut – pravilnik (ukinitev pokrajin na državni ravni spreminja sestavo predstavnikov javne uprave v upravnem odboru) in imenovan nov upravni odbor. Dozdajšnji se je namreč v zadnjih mesecih trudil, da bi uredil vse za predajo poslov, in ker je umetniškemu koordinatorju Eduardu Milerju potekel mandat, je to nalogo za eno leto podelil njegovemu asistentu Igorju Pisonu, kar naj bi zagotavljalo kontinuiteto in čim boljšo realizacijo zasnovane sezone 2017–2018. To so predstavili pred kresnim večerom in predvideva štiri lastne produkcije (*Resnico* Floriana Zellerja v režiji Alena Jelena, *Ukročeno trmoglavko* Williama Shakespearja v režiji Juša A. Zidarja, v režiji Igorja Pisona pa *Lepe dneve v Aranjuezu* Petra Handkeja in *Judeža* Lot Vekemans),

gostujoče predstave in nekaj koprodukcij, med katerimi je junija uspešno krstno izvedbo na Primorskem poletnem festivalu v Kopru doživela predelava Goldonijevih *Zdrah v Barufe*. Istrsko-dalmatinsko-tržaško priredbo je podpisal Predrag Lucić, predstavo pa je režiral Vito Taufer. Druga koprodukcija bo pred časom napovedano sodelovanje SSG pri partnerskem evropskem projektu (*Re*)*discovering Europe*, v katerem bodo poleg SSG sodelovali Italijanska drama Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca na Reki, nemško gledališče v Romuniji Deutsches Staatstheater v Temišvaru, madžarsko gledališče v Srbiji Kosztolanyi dezso theater v Subotici in albansko gledališče v Makedoniji National institution albanian theatre v Skopju. Paolo Magelli bo režiral *Velikane z gore* (I giganti della montagna) Luigija Pirandella. Pirandellov tekst je zaradi nedokončanosti odvisen od režiserjeve interpretacije in v spominu Tržačanov je zapisana veličastna Strehlerjeva postavitev tega dela v milanskem Piccolo teatro.

Javnosti je bilo tudi sporočeno, da bo igralski ansambel tržaškega SSG v naslednji sezoni sestavljalo osem igralcev: Luka Cimprič, Jernej Čampelj, Primož Forte, Tina Gunzek, Vladimir Jurc, Daniel Dan Malalan, Nikla Petruška Panizon in Tadej Pišek.

Mimo napovedi, ki obetajo pestro ponudbo, je ta zapis namenjen sezoni, ki se je končala 30. maja s slovesno podelitvijo tantadruja za življenjsko delo Mirandi Caharija. Člani komisije Teja Glažar, Meta Hočevnar in Igor Pison so letos nagradili predstavnico tistega ansambla, ki je nekoč obnovil sporočilnost tržaškega gledališča, vzpostavil tvorne stike z občinstvom in vzgajal domače kadre. Miranda Caharija je, tako kot Silvij Kobal in Livio Bogatec, igralsko zrelost dosegla v interni gledališki šoli. Mentorstvo starejših kolegov je spodbujalo njena naravna nagnjenja in ohranilo neokrnjeno njeno avtentično izpovednost, ki se je v 35-letnem (od poznih petdesetih do sredine devetdesetih let) rednem nastopanju v SSG razvila v izjemno interpretacijsko držo: tudi tragične like je razvijala s pridihom lahkotnosti, tako da se je trdota življenjskih usod stapljala s človeško toplino. Ta posebnost pri oblikovanju vlog je prinesla Caharijevi že najrazličnejše nagrade, tantadruj je samo še enkrat izpostavil nekdanji doprinos tržaškega gledališča slovenskemu odrskemu diskurzu. Na to tezo je posredno opozoril tudi član druge komisije (Vojko Belšak, Matej Bogataj, Marij Čuk), ki je ocenjevala igralske stvaritve primorskih gledališč (SSG – Trst, SNG – Nova Gorica, Gledališče – Koper) in nagradila SNG Nova Gorica za bizarno in v vseh odtenkih dobro uprizorjeno opereto *Peter Kušter* (po predlogi *Shockheaded Peter* predelala režiserka Ivana Djilas) ter igralce Radoša Bolčina, Gojmirja Lešnjaka in Iztoka Mlakarja za ubrano

predstavo Visniecevih *Starih klovnov* v režiji Jaše Jamnika. Ob razglasitvi nagrajencev je, v dogovoru s kolegi, Marij Čuk namenil tržaškemu SSG javno grajo, češ da ne izpolnjuje osnovnega poslanstva, saj ima, kot teater v posebnem položaju, med postulati svojega delovanja vpisano ohranjanje identitete Slovencev, torej v prvi vrsti skrb za jezikovno čim bolj neoporečno izražanje. Z grajo se lahko strinjamo ali ne, vredna je razmisleka, saj je SSG nekoč, v nelahkih časih zavezniško-vojaške in nato italijanske krščansko-demokratske mestne in državne uprave znalo poiskati svojstven odrski jezik in je pri tem uporabljalo zborni govor, ki se ni odmikal od splošno uveljavljenega. S temi prvinami si je gledališče priborilo status, ki ga ima še danes. Miranda Caharija je predstavnica specifike tistega teatra.

Odrski jezik se seveda v času spreminja v skladu s stvarnostjo, v kateri deluje. Globalizacijski procesi vplivajo tudi na gledališko tradicijo. V Trstu so v tradicijo vgrajeni mejnost ter večkulturnost/večjezičnost, ki sta jih v določenem obdobju brisala nacionalizem in fašizem, danes pa vpetost v tržiščno logiko. Da so klice nekdanje tradicije v prostoru še razvidne, potrjuje predstavitev repertoarja, ki je bil v tej sezoni naslovljen s *Sem pa tja*, po prosti interpretaciji meje v von Horváthovem delu *Hin und her*, ki ga je v prevodu Bruna Hartmana in priredbi Žanine Mirčevske režirala Neda R. Bric. Omenimo naj, da so strokovna ekipa in igralci resnično predstavljali različne kulture in sveteve: Daniel Dan Malalan je bil k. g. nikogaršnji človek, v preostalih vlogah so nastopali člani ansambla SSG Vladimir Jurc, Nikla P. Panizon, Luka Cimprič, Maja Blagovič, Romeo Grebenšek, Primož Forte in Tina Gunzek ter stebra tržaške kabaretne skupine Pupkin Kabarett (zadruga Bonawentura) Alessandro Mizzi in Laura Bussani. Če človeka, ki se brez pravih papirjev znajde na nikogaršnji zemlji, birokracija in topoumni birokrati pahnejo v nerešljiv položaj, je izhod možen le na ravni človeške odprtosti in na tej osnovi utemeljene kršitve zakonskih predpisov. Na tržaški mali sceni so si stali nasproti akademsko izobraženi igralci in spretni oblikovalci kabaretnih likov, kar je samo po sebi predstavljalo enega od možnih izzivov za odrsko postavitev. Poleg sporazumevalnih ovir (jezikovnih, slovenščine in italijanščine, ter v besedilu opisanih zakonskih) sta na odru trčili dve gledališki kulturi, a so te značilnosti prišle na dan le priložnostno ali zgolj slučajno, v besedilno zasnovno vneseno sklicevanje na preteklo jugoslovansko-italijansko mejo in na togost njenih varuhov pa je delovalo anahronistično. V absurdnih situacijah je prevladala kričava razglašnost, liki so bili preveč karikirani, Malalanovo solopetje ni razbremenilo dogajanja in kratki dokumentarni

Kozoletov film *Meje*, ki naj bi kot zaključni akord dal predstavi svojstven pečat, je izvisel kot tragična nota k operetni burki.

V brošuri ob predstavitvi sezone je predsednica upravnega odbora Breda Pahor ugotavljala: "... pomen gledališča, ki ostaja temeljna kulturna institucija Slovencev v Italiji. In ne samo. Slovensko stalno gledališče je primarnega pomena za celotno skupnost, v katero je umeščeno. In tu mislim na deželno razsežnost in na kulturno bogastvo Furlanije Julijske krajine." Umetniški koordinator Eduard Miler je v svojem razmišljanju zapisal: "Na igriv, duhovit način bomo postavili zrcalo, v katerem vidimo slepoto in nedejavnost kritičnega uma."

Lep in zahteven program torej. V njem je bilo kar nekaj priložnosti za poudarke na kulturnem bogastvu in na nedejavnosti kritičnega uma. Pred omenjenim von Horváthovim delom se je 27. oktobra 2016 zgodil Češnjev vrt v Pisonovi priredbi (z Evo Kraševca in Tatjano Stanič) in režiji. Saša Pavček je po režiserjevi zamisli oblikovala Ranjevsko, od ostalih šest oseb, kolikor jih je predvidela ta odrska redukcija, so bile štiri zagledane v podedovani družbeni položaj, študent pa je bil nemočen v svojem sanjarjenju. Tako kot Ranjevsko je bilo tudi teh pet oseb nesposobnih soočanja s spremembami časa. Lopahin je poosebljal novodobnega brezsravnega tajkuna, ki bo sanje in upanja ostalih pretvoril v zaslužek. Zato so bile v tej izvotleni priredbi Čehova tudi značilne pavze napolnjene s praznoto. Dogajanje je bilo uokvirjeno v poosamosvojitveni prehod iz socializma v kapitalizem, kar seveda govori o drugi, Trstu posredno znani stvarnosti. Tržaški (slovenski in italijanski) Lopahini so namreč v devetdesetih letih doživeli državne in družbene spremembe v sosednji državi, z njimi pa tudi hitro demontažo lastne uspešnosti: izgubili so svoj cvetoči češnjev vrt.

Koprodukciji (v koprodukciji z MGL je nastala uprizoritev Schrimmpfennigovega *Zimskega sončevega obrata*, z AGRFT pa Ionescove *Plešaste pevke*) sta imeli podoben učinek. Ne glede na vpetost v svetovne gledališke trende se je sodelovanje brez poskusa širjenja osrednjeslovenskega gledališkega diskurza s prvinami, ki bi izražale drugost znotraj vseslovenskega prostora, vsaj na videz omejilo na delitev stroškov.

Do kod je torej segla nedejavnost kritičnega uma? V kolikšni meri sta bili zaznavni deželna razsežnost in kulturno bogastvo SSG?

Zvesto občinstvo je pričakovalo razširjeno postavitev Pasolinijevega dela kot posodobljen prikaz bolj ali manj poznane družbene kritike. 11. marca 2017 je bila praižvedba dramskega prikaza Milana Markovića Matthisa po motivih Pasolinijevega romana *Teorema* v režiji Sebastijana Horvata. Za generacijo, ki je doživljala šestdeseta in sedemdeseta leta prejšnjega stoletja,

je Pasolini intelektualec *par excellence*, za mlajše verjetno kompleksna osebnost, ki že zaradi nerazčiščene nasilne smrti vzbuja spoštovanje. V Italiji, kjer se tržaško zamejstvo nahaja, občasno še buri duhove veliko nepojasnjenih umorov in pokolov iz tistih let. V teh obravnavah se Pasolini pojavlja kot intelektualec, ki si je upal odkrito govoriti o pogubnem drsenju italijanske družbe v izgubo identitete, o nikoli zatrti fašistični miselnosti cerkvenih krogov in krščansko-demokratskih predstavnikov oblasti. Trdil je, da brez družbenega razvoja ni pravega napredka. To svoje razmišljanje je natančno razvil in razčlenil posledice uvajanja potrošništva in hedonizma, ki sta se širila s “kapitalističnim totalitarizmom”. Odkrito je pozival komunistično partijo, naj se zavestno odpove politični praksi, ki je že tedaj temeljila na korupciji. Po njegovem je imela partija, ki je predstavljala skoraj polovico italijanskih volilnih upravičencev, moralno dolžnost, da ubrani pravice svojih volivcev.

Tudi s Pasolinijevimi tezami se lahko ne strinjamo, čeprav so se v letih po njegovi smrti (1975) napovedi bliskovito uresničevale in so posledice danes otipljive na vsakem koraku. Zato je roman *Teorema*, ki načenja problem udobnega sprejemanja družbene homologacije in brezplodni poskus ozaveščenja, lahko zanimiv. Pasolini je spomladi 1968, po objavi romana, začel snemati film, ki ga je istega leta predstavil na beneški Mostri in je zanj prejel nagrado Premio OCIC (Office Catholique International du Cinéma). Jean Renoir je po ogledu filma povedal: “*A chaque image, à chaque plan, on sent le trouble d’un artiste*” (V vsaki podobi, v vsakem prizoru je čutiti umetnikov nemir). Nekaj dni za tem (13. septembra) je rimska Procura (Državno tožilstvo) izdala nalog za zaplembo filma zaradi obscenosti.

Teorema (Izrek) prikazuje razgradnjo meščanske družine. Izrek odgovarja na vprašanje, kaj se zgodi, ko člani meščanske družine pridejo v stik z nekom, ki prihaja iz drugačnega sveta. Nenapovedan Gost pride v družino, njegova lepota odraža čistost misli in te njegove poteze pritegnejo vsakega družinskega člana posebej. Gost jih reši spon in razgali dejansko stanje v družini. Zatajena upornost in prikriti spolni dražljaji se razživijo v mitskih in svetopisemskih razsežnostih. Avtor je namreč z uvodnim navedkom o poti skozi puščavo iz Mojzesove knjige (Mz 13,18) nakazal možnost dvojnega, zgodovinskega in svetopisemskega branja. Struktura dela torej povezuje sedanost s preteklostjo, gre za parousijo, za drugi Kristusov prihod na Zemljo, za poskus stika med Svetim in meščansko družbo v času zmagovitega neokapitalizma. Marković Matthisova *Teorema* v Horvatovi režiji je bila v prvem, neverbalnem delu grajena po povzetku Pasolinijeve predloge. Estetsko vizualne podobe so se zaključile z Uvodom v Mozartov

Rekviem, ki je napovedoval Matthisovo reinterpretacijo in prestavitvev Pasolinijevega dela v današnji čas. Horvat je v zvezi s svojo odrsko postavitvijo povedal: “Funkcija Gosta v prvi *Teoremi* je nekaj popolnoma drugega kot v drugi *Teoremi*. V prvi Gost pomeni projekcijsko platno, na katerega vsi člani družine projicirajo svoje frustracije in neko možnost osvoboditve. V drugi pa je situacija drugačna: iz družine, ki ima na začetku potencial emancipacije, se zgodi poenotenje. Gost je res tujec in preko tega tujca se oni ponovno formirajo kot srečna družina. Tako kot danes: pridejo begunci in naenkrat se celotna družba formira kot enotna, ker ima sovražnika. In naenkrat postane klena nacionalna država ali spodobna družina ...”

V drugem dejanju se je torej Gost, ki je v prvem delu prignal neskladnosti bogate milanske družine do neslutnih skrajnosti, a je ni odrešil, predstavil kot Tujec med člani iste družine, ki se je po pretresu iz šestdesetih let, preselila v Trst. Po Matthisovi presoji Tujec ni bil več razlog za zmedo in je družino enostavno poenotil. Pasolinijeva razmišljanja so se, ne glede na današnje stanje, v Matthisovem odčitavanju zasukala v srečni izhod iz zapletene situacije. Vprašanje tujstva v tržaškem ali katerem koli drugem prostoru se je zreduciralo na spravljivo poenotenje, kot bi se v prevladujoči samozadostnosti in brezbriznosti do družbenega samodejno brisale družbene razlike. V obmejnem prostoru je Matthisovo oziroma Horvatovo razumevanje Drugega – Tujca v procesu poenotenja družine učinkovalo vprašljivo dvorezno.

Pred iztekom sezone je bila 21. aprila na vrsti še Sosičeva noviteta *Grozljiva lepota/Paurosa bellezza*, novost, ki naj bi nedvoumno izpostavila vznemirljiv segment tržaškosti. Trije tržaški alpinisti (Emilio Comici, 1901–1944, Enzo Cozzolino, 1948–1972, in Tiziana Weiss, 1952–1978) so namreč umrli med soočanjem z gorskimi previsi, melišči, kamini, policami. Njihovi usodni zdrsi ali padci so ostali zapisani kot izraz smelih junakov in njihove trdne volje, da pridejo do cilja, značilnosti, ki si jo Tržačani radi vpisujejo v svoje izvirne celice. Delo je bilo v prvi verziji naslovljeno *Srhljiva lepota/Terribile bellezza* in že kolebanje v poimenovanju in nedobesedno prevajanje (Laura Sgubin) sta nakazovala večplastno branje teksta. Verjetno so pomeni in spremembe naslova dobivali novo razsežnost ob prirejanju (Žanina Mirčevska) in dramaturški obdelavi (Staša Bračić) besedila. Proces ugledališčenja monološkega teksta je zahteval pozorno dramaturško branje, da je priredba posredovala avtorjeve misli. Režiser Matjaž Farič pa je prirejeno pesniško izpoved predelal v intenziven odrski prikaz, v katerem so med plezalnimi vzponi in v nemogočih položajih med

samospraševanji o potrebi po izpostavljanju nevarnostim igralci nizali pomisleke in preudarke. Dinamika prikaza je ustvarjala notranjo napetost.

Na malem odru Kulturnega doma sta slovenska (Maruša Majer, Primož Forte, Tadej Pišek) in italijanska (Lara Komar, Riccardo Maranzana, Filippo Borghi) ekipa predstavili neustavljivi gon po osvajanju previsnih sten, strah pred goro in iskanje globljih razsežnosti, ki naj bi privedle do osmišljenja podvigov. Drznemu premagovanju ovir so se zoperstavljali dvomi in misli na sočasne izkušnje slovenskih alpinistov Klementa Juga, Jožeta Lipovca, Jožeta Cesarja, Jaka Čopa. Občasno se je med sestope vrinil preblisk o Italijanu – fašistu, ki je v gorah prijateljaval s preganjanim Slovencem. Čistost gora je trčila ob življenjsko prilagodljivost in vez med zelenim izzivom in spopadom z njim je dvome privedla do nerazrešljive točke. Poetično besedilo je bilo režiserju izhodišče za izpostavljanje vprašanj, umeščanje vzklikov in šepetov. Dvojna verzija predstave (v sodelovanju s Teatro Stabile FVG) je pomenljivo nakazala razlike v razumevanju stvarnosti. Ne glede na jasno izdelan in enovit režijski pristop so bile interpretacijske razlike opazne in utemeljene, tako da sta slovenska in italijanska verzija priredbe Sosičevega teksta izpadli kot enota, ki je nedeljivo poustvarjala kompleksnost tržaškega prostora.

O razlikah in razumevanju Drugega je že bil govor, toda vsakokratno sodelovanje z italijanskim Teatro Stabile priključuje v spomin uspešne izmenjave iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja in z njimi izkušnje, vezane tudi na Jožeta Babiča, čigar 100-letnico rojstva smo praznovali marca letos. Babič je bil namreč režiser, ki je v petdesetih letih prejšnjega stoletja privedel ansambel SSG na tako zavidljivo umetniško raven, da so se italijanski kulturni krogi morali začeti soočati s produkcijami slovenskega teatra.

Pomembna obletnica naj bi bila torej posebej v Trstu priložnost za vpogled v preteklost, za pogovor s tistimi igralci in režiserji, ki so okusili Babičevo močno roko, se pokorili njegovi iznajdljivosti, se od njega učili in z njim dosegli profesionalno zrelost. Namesto Mirande Caharija, Adrijana Rustje, Alojza Miliča, ki so ga poznali kot učitelja in zahtevnega režiserja, ali Borisa Kobala, ki ga je doživljal kot otrok ob očetu Silviju, so Ireni Urbič, ki je na odru Kulturnega doma vodila pogovor, za sogovornika namenili Miroslava Košuto in Klavdija Palčiča, ki sta to nadvse kompleksno osebnost doživela v poznejšem obdobju, ko je že bil razpet med filmom in vsemi slovenskimi gledališči. Na večeru so se spominski utrinki vzporejali z anekdotami, nakar je sledilo predvajanje filma *Po isti poti se ne vračaj*.

Tržaški tisk je sicer veliko poročal o dogodkih v zvezi z Babičevo obletnico in v naslove postavljajal fraze “gledališki in filmski velikan”, “genij”,

“je še vedno med nami”, “je bil izvrsten”, vendar nihče ni poskusil opisati, kaj je pravzaprav ta režiser in ustvarjalec pomenil v tržaškem povojnem kontekstu (1948–1961), kako je navezoval stike, da so se mu odpirala vrata v filmske studije, kaj ga je gnalo od enega teatra do drugega in zakaj se je vedno znova vračal v Trst, ki ga je očitno imel za svoje mesto. Ključno obdobje, v katerem si je Babič izoblikoval svoj umetniški pristop do odrskega dela, je namreč tesno povezano z vrsto dopolnilnih silnic, od ansambla in publike, kritikov in nastajanja tržaške dramatike do ostrega zunanjega političnega pritiska, ki ni dopuščal najmanjšega odklona od trdno začrtanih tirnic. Med silovitim bojem za obstoj ustanove se je pod Babičevo trdno roko izoblikoval in uveljavil gledališki diskurz, ki je odražal nekdanjo nasilno prekinjeno veličino (SG v Narodnem dom) in bil obenem uprt v novo povojno stvarnost. Štefka Drolc – muza, ki je v tistih letih Babiča navdihovala in s svojimi igralskimi dosežki osvajala gledalce – bi s svojim pričevanjem (vedno bolj zgoščenim, a prav zato toliko bolj prepričljivim) pomagala razumeti takratno nepotešljivo vero v boljši svet, v katerem je bilo gledališče zaradi umetniškega naboja pomemben, če ne najpomembnejši dejavnik. Dovolj bi bilo izbrskati nekaj ključnih Bartolovih kritik, da bi dojeli takratni obseg kulturnega snovanja in postavili na pravo mesto, med protagoniste tistega zapletenega časa, sposobnega, premetenega, inventivnega in spretnega Babiča, pravega človeka ob pravem času na pravem mestu.

Za sintetično oznako minule sezone bi Babič uporabil tržaški rek: “vojo, ma no posso” (bi rad, pa ne (z)morem), se namuznil in poblisknil z očmi.

